

Partimotion

Motion till riksdagen 2015/16:3404

av Annie Lööf m.fl. (C)

med anledning av prop. 2015/16:100 2016 års ekonomiska
vårproposition

Innehåll

Förslag till riksdagsbeslut.....	3
Motivering.....	3
1. Sverige behöver en ny reformagenda.....	3
2. Utsikter för svensk ekonomi	4
2.1 Långsam internationell återhämtning	4
2.2 Stora strukturella obalanser i Sverige trots återhämtning	5
2.3 Osäkerheten i prognosen har ökat.....	7
3. Regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken.....	8
3.1 Budgetpolitik utan styråra och långsiktighet.....	9
3.2 Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud	11
3.3 Politik som slår mot svensk konkurrenskraft	14
4. Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken.....	15
4.1 Flyktingkrisens effekter och dess konsekvenser för den ekonomiska politiken	16
4.2 Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser	18
4.3 Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden	21
4.4 Goda och hållbara förutsättningar för fler och växande företag.....	22
4.5 En trygg och tillgänglig välfärd	24
5. Centerpartiets inriktning för den ekonomiska politiken: ansvarsfulla reformer för fler jobb och minskade utgifter.....	26
6. Jobb.....	27
6.1 Fler företag – fler jobb	27
6.2 En ny giv på arbetsmarknaden	38

	C
7. Miljö och klimat.....	52
7.1 Klimat	52
7.2 Mer förnybart.....	58
7.3 En giftfri vardag	59
7.4 Levande hav och vatten	60
8. Världens modernaste landsbygd och grönaste städer	62
8.1 Infrastruktur.....	62
8.2 Världens modernaste landsbygd.....	64
8.3 Världens grönaste städer.....	70
8.4 Bostäder.....	71
9. Migration och integration.....	76
9.1 En ansvarsfull migrationspolitik.....	78
9.2 Höjd kompetens för fler jobb	79
9.3 Sänkta trösklar för fler jobb	81
9.4 Effektivisera mottagandet	83
9.5 Kommunernas mottagningskapacitet.....	87
10. Trygghet i hela landet	89
10.1 Rättsväsende och rättsstat	89
10.2 Brottsoffret i centrum.....	90
10.3 Brottsprevention och vardagsbrott	90
10.4 Polis	91
10.5 Brott och straff.....	92
10.6 Bekämpande av inhemsk och utländsk terrorism	93
10.7 Trygghet i en orolig tid	94
11. Skola.....	95
11.1 Utbildning till jobb	95
11.2 Läraren – det viktigaste verktyget	97
11.3 Grundskola	98
11.4 Hög kvalitet i förskolan	99
11.5 Fjärrundervisning och digitalisering	99
11.6 Valfrihet	100
11.7 Högre utbildning.....	100
12. Välfärd	101
12.1 Värna valfriheten	101
12.2 Välfärd i hela landet	101

12.3 Vård och omsorg.....	102
12.4 Färre sjukskrivningar och fler i arbete	103
13. Regeringens aviserade reformer.....	105
13.1 Aviserade utgiftsförändringar inför budgetpropositionen för 2017	105
13.2 Aviserade inkomstförändringar inför budgetpropositionen för 2017	106
14. Offentligfinansiella effekter	107
15. Referenser	110

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.

1. Sverige behöver en ny reformagenda

Sverige står inför en period med omfattande reformbehov. Med en allt mer tudelad arbetsmarknad stängs svaga grupper ute från arbetsmarknaden och har mycket svårt att få ett första jobb. En utbredd bostadsbrist runt om i landet försvårar för människor att flytta till jobben och företagens möjlighet att rekrytera. Skolresultaten och kunskapsnivån i den svenska skolan är fortsatt otillräckliga. Samtidigt behöver stora grupper nyanlända etableras i Sverige och på den svenska arbetsmarknaden. Reformbehovet är påtagligt. Det ställer krav på politiskt ledarskap. Kraftfulla jobb- och integrationsinsatser, ökat bostadsbyggande och reformer för att stärka Sveriges konkurrenskraft kommer att vara centrala frågor under en lång tid framöver.

Sveriges nuvarande regering saknar det politiska ledarskap och den handlingskraft som krävs för att ta sig an Sveriges utmaningar. Avsaknaden av konkreta reformer för jobb och integration samt en ovilja att se problemen med utanförskap och för få vägar till arbetsmarknaden präglar regeringens politik. Vallöften har brutits, det har getts olika besked om regeringens inriktning och en stor osäkerhet har skapats på en rad områden. Samtliga oberoende experter gör bedömningen att regeringens politik har en obefintlig eller negativ effekt på sysselsättningen. Sverige är på väg åt fel håll.

Sverige klarade finanskrisen bättre än de flesta andra länder. Mer än 300 000 nya jobb skapades under alliansregeringen. Nya företag kunde startas. Människor får behålla mer av sin egen lön. Skolan började fokusera på kunskap igen. Valfärden stärktes med mer än 100 miljarder kronor i fasta priser, samtidigt som de egna möjligheterna att välja och påverka ökade. Sveriges miljö- och klimatarbete stärktes.

Samtidigt är det tydligt att reformerna som genomfördes mellan 2006–2014 inte räcker för att klara de nya utmaningar vi står inför. Alltför många står utanför arbetsmarknaden, inte minst unga och utrikes födda. En stor andel elever lämnar grundskolan utan fullständiga betyg. Det finns fortsatt brister i sjukvård och omsorg. Migrations- och integrationsutmaningen växer. För att vända utvecklingen behövs andra och nya förslag. Sverige behöver en ny reformagenda.

Alliansen har en gemensam väg framåt för Sverige. Den är grunden för de nya förslag allianspartierna presenterar och den reformagenda som vi gemensamt kommer lägga fram inför nästa val. Vi tar ansvar för den ekonomiska politiken och hållbarheten i de offentliga finanserna. Vi lägger förslag för att fler jobb ska växa fram och integrationen ska fungera bättre. Fler jobb är grunden för en stark ekonomi och för att vi fortsatt ska ha en hög kvalitet i välfärden. Vi kommer prioritera viktiga investeringar för att stärka svensk konkurrenskraft, med mer kunskap

i skolan och bättre och utbyggd infrastruktur för att fortsätta att knyta ihop hela vårt land. Och vi kommer värna och utveckla välfärdens kärnverksamheter för att möta de krav på kvalitet, tillgänglighet och valfrihet som alla svenskar kan förvänta sig av skolan, vården och omsorgen.

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga. Där alla får förutsättningar att växa och skapa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det är kärnan i Alliansens politik.

Med de alliansgemensamma riktlinjerna för den ekonomiska politiken som grund, presenteras i denna motion Centerpartiets prioriteringar inför budgetåret 2017. Vi föreslår en ekonomisk politik som syftar till att fler människor i hela landet ska arbeta och att tudelningen på svensk arbetsmarknad bryts. För detta krävs ansvarsfulla reformer som bidrar till en hållbar tillväxt av jobb och företagande i hela landet. Det krävs också att de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet värnas. Utgiftstrycket i svensk ekonomi måste dämpas och budgetförsvagande reformer finansieras ansvarsfullt. Grön skatteväxling är här en viktig och bärande princip för Centerpartiets ekonomiska politik.

2. Utsikter för svensk ekonomi

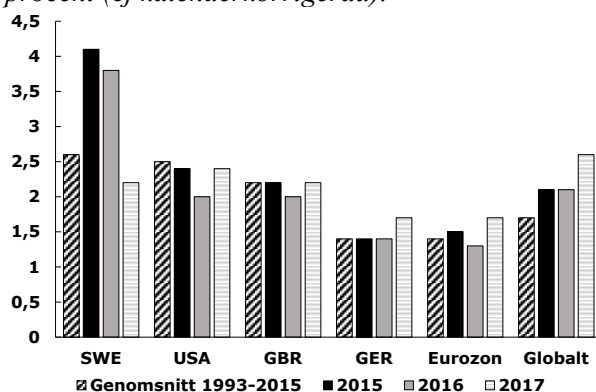
2.1 Långsam internationell återhämtning

Den globala ekonomin fortsätter att stärkas, men utvecklingen går sakta och präglas av stor osäkerhet. Sammantaget blev 2015 ett svagt år för såväl handel som industriproduktion. Den globala BNP-tillväxten noterade sin långsammaste utveckling sedan 2009 och klart under det historiska genomsnittet. För åren framöver väntas tillväxten öka tack vare en relativt stabil tillväxttakt i avancerade ekonomier och en gradvis stabilisering i tillväxtekonomierna. Men återhämtningstakten är troligtvis fortsatt långsam och riskerna för en svagare internationell konjunkturutveckling dominerar.

Konjunkturåterhämtningen i de avancerade ekonomierna driver den globala utvecklingen. Återhämtningen understöds av expansiv penningpolitik, tilltagande investeringsbehov och ett lågt oljepris. Jämfört med bedömningen hösten 2015 har utsikterna dock försvagats. USA har agerat draglok med stark utveckling på arbetsmarknaden och växande investeringar. Tillväxten har främst burits av tjänstesektorn, medan tillväxten i tillverkningsindustrin ännu inte har tagit fart. Totalt sett väntas ändå utvecklingen på arbetsmarknaden och på bostadsmarknaden fortsatt vara positiv.

I euroområdet ser ekonomin ut att ha försvagats jämfört med tidigare bedömningar. Förtroendet bland företag och hushåll är fortfarande något över det historiskt normala, men industriproduktionen har utvecklats svagt och investeringarna stagnerade under tredje kvartalet 2015. Att investeringarna i euroområdet kommer igång är av central betydelse både för varaktigheten i konjunkturuppgången och för produktivitetsutvecklingen i ekonomin. Därför bör den senaste tidens utveckling väcka viss oro. Den svaga utvecklingen av industriproduktionen och de begränsade investeringarna väntas dämpa euroområdets tillväxt även om positiva effekter från oljepriset delvis motverkar denna effekt.

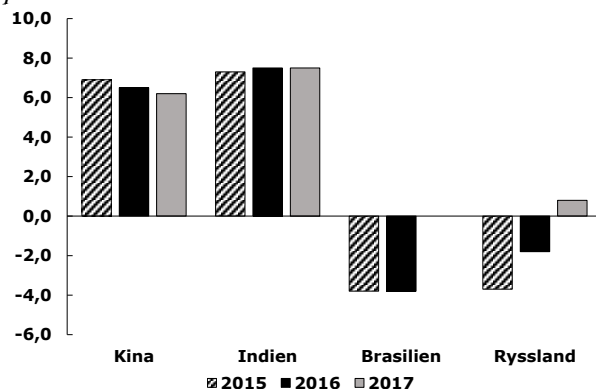
Diagram 1. BNP-tillväxt i avancerade ekonomier, prognos 2016 och 2017. Årlig tillväxttakt i procent (ej kalenderkorrigerad).

Källa: Prop. 2015/16:100

BNP-tillväxten i tillväxtekonomierna har bromsat in de senaste åren. Kina befinner sig i en känslig omvandling från en investeringsdriven till en konsumtionsdriven ekonomi, vilket dämpar landets tillväxttakt. Detta ger i sin tur negativa spridningseffekter till andra asiatiska tillväxtekonomier och påverkar råvarupriserna. Särskilt Ryssland och Brasilien uppvisar sedan en tid tillbaka en mycket svag utveckling, bland annat på grund av prisfallen på råvaror. Dessa två länder bedöms tillsammans ha svarat för en tredjedel av inbromsningen i importtillväxten från tillväxtekonomierna 2015. Utvecklingen i Kina har också påverkat kinesiska och internationella finansmarknader, som präglats av betydande oro under början av 2016. Indien är ett undantag bland de större tillväxtekonomierna. Landet klarar att upprätthålla en tillväxttakt på drygt sju procent kommande år, i linje med den historiska tillväxttakten.

Diagram 2. BNP-tillväxten i tillväxtekonomier, prognos 2016 och 2017. Årlig tillväxttakt i procent.

Källa: IMF (2016).

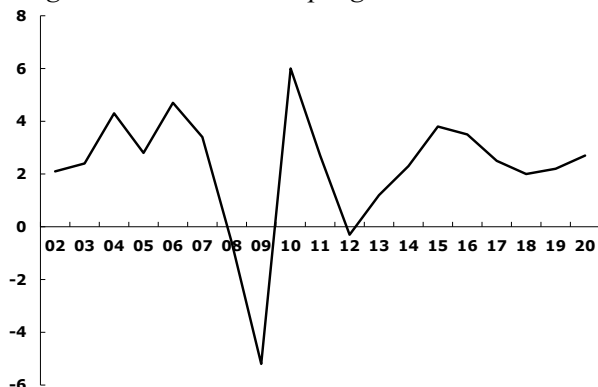
2.2 Stora strukturella obalanser i Sverige trots återhämtning

Sverige befinner sig i en ur flera aspekter ovanlig konjunkturuppgång. Efterfrågan i svensk ekonomi har stärkts och BNP-tillväxten bedöms uppgå till 3,5 procent 2016 och 2,5 procent 2017. Det som skiljer denna konjunkturåterhämtning från andra, är att Sverige samtidigt präglas av strukturella obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden kombinerat med en stor befolkningsökning av nyanlända flyktingar. Det gör att sysselsättningsgraden vänder ned under 2017 och att jämviktsarbetslösheten stiger. Behovet av reformer är påtagligt. Oroväckande nog bedömer både Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet att regeringens politik förstärker problemen.

Utsikterna för svensk ekonomi har stärkts under det senaste året. BNP-tillväxten i Sverige steg under 2015, och uppgick under fjärde kvartalet till 4,5 procent jämfört med samma kvartal 2014. Konjunkturindikatorerna visar på en positiv syn på svensk ekonomi inom både byggindustrin, tillverkningsindustrin, de privata tjänstenäringarna och detaljhandeln. BNP

väntas öka och resursutnyttjandet stiger. Utvecklingen beror delvis på ökad export som stimuleras av den försvagade kronan. Samtidigt är hushållens starka efterfrågan fortsatt central för återhämtningen. Hushållens under flera år ökande disponibla inkomst, låga räntor och en hög befolkningstillväxt leder till ökad efterfrågan hos hushållen och offentlig sektor. Tillväxten mätt som BNP i Sverige bedöms vara bland de högsta i OECD under åren framöver. Samtidigt faller tillväxttakten i BNP per capita kraftigt. De kommande åren väntas BNP per capita växa med under en procent per år.

Diagram 3. Historisk och prognostiserad BNP-tillväxt i Sverige. Årlig tillväxttakt i procent.

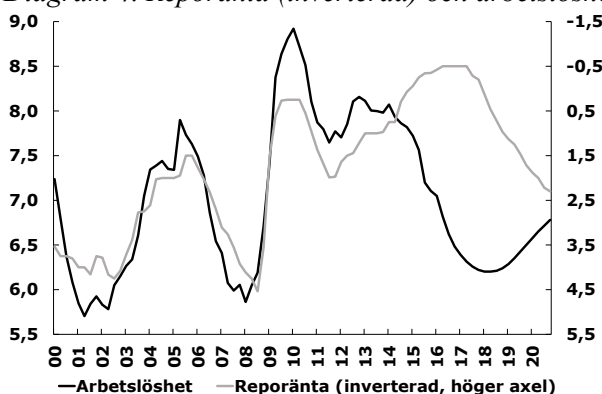

Källa: SCB (2016c) och prop. 2015/16:100.

Tillväxten i svensk ekonomi drivs av flera samverkande faktorer. För det första har svensk ekonomi, tack vare en väl avvägd stabiliseringspolitik och i delar expansiv penningpolitik, klarat den utdragna lågkonjunkturen bättre än många jämförbara länder. Arbetskraftsdeltagandet har upprätthållits och är nu högre än under högkonjunkturåren 2001 och 2007. Hushållens disponibla inkomst har också ökat betydligt, med upprätthållen inhemsk konsumtion som följd. Sveriges goda utgångsläge har skapat förutsättningar för en stark och bred återhämtning.

För det andra har en fortsatt låg inflation och låga inflationsförväntningar lett till att svensk penningpolitik varit kraftigt expansiv under de senaste åren. En expansiv penningpolitik med låga eller negativa räntenivåer förväntas ligga fast under de kommande åren, vilket bland annat gör att kronan förblir relativt svag och att efterfrågan stärks. Denna penningpolitik ligger fast trots att Sverige nu är på väg in i en ny högkonjunktur och att den konjunkturella arbetslösheten minskar.

Diagram 4. Reporänta (inverterad) och arbetslöshet 2000–2020

Källa: Konjunkturinstitutet (2016b)

För det tredje har finanspolitiken förskjutits i expansiv riktning till följd av ökade ofinansierade utgifter för flyktingmottagande. Detta ökar efterfrågan i ekonomin ytterligare. Under det sista kvartalet 2015 bidrog offentlig konsumtion inom ramen för flyktingmottagandet till 0,4 procent av BNP enligt SCB. Med nuvarande goda konjunkturläge finns inte några stabiliseringspolitiska skäl att fortsatt bedriva expansiv finanspolitik. I praktiken har vi därmed en procyklisk finanspolitik, med minskande strukturellt sparande trots hög tillväxt under åren framöver.

Trots goda utsikter för svensk tillväxt följer utvecklingen på arbetsmarknaden inte med. Sysselsättningsgraden och arbetslösheten faller tillbaka redan nästa år, med en negativ trend under hela prognosperioden. Konjunkturinstitutet skriver upp sin bedömning av jämviktsarbetslösheten, som antas öka från 6,7 procent 2016 till 7 procent 2020. Den potentiella sysselsättningsgraden bedöms också börja falla redan 2016 och utvecklas negativt fram till 2019. Regeringens arbetslöshetsmål uppnås inte.

Utvecklingen på arbetsmarknaden är delvis en direkt effekt av att antalet nyanlända i Sverige ökar. Under hösten 2015 ökade antalet asylsökande som kom till Sverige och uppgick för helåret till över 160 000 personer. Att en stor grupp nyanlända på kort sikt ökar antalet som står till arbetsmarknadens förfogande behöver i sig inte vara ett problem. Om dessa personer står nära arbetsmarknaden bör de på något års sikt hitta en sysselsättning.

Problemet i Sverige idag är dock att de strukturella obalanserna på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden håller både nyanlända och människor som redan bor i Sverige utanför arbetsmarknaden mer permanent. Att så är fallet understöds av den ökande jämviktsarbetslöshet som Konjunkturinstitutet förutspår. En stor, och ökande, andel av de arbetslösa utgörs av långtidsarbetslösa, utrikes födda, och personer med högst förgymnasial utbildning. Dessa grupper har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden på grund av höga trösklar, orsakade av låg flexibilitet på arbetsmarknaden, allt högre kompetenskrav och dålig tillgång på bostäder. Matchningen mellan lediga jobb och arbetslösa har försämrats över tid, vilket ligger i linje med hur sammansättningen av gruppen arbetslösa utvecklats, där allt fler står allt längre från arbetsmarknaden. Med ett stort antal nyanlända som behöver ta sig in på arbetsmarknaden riskerar dessa strukturella obalanser att förstärkas ytterligare.

Oroväckande nog förväntas regeringens åtgärder förstärka problemen; kombinationen av höjd skatt på arbete och ändrad inriktning på arbetsmarknadspolitiken och bidragssystemen bedöms enligt Konjunkturinstitutet försvaga återhämtningen på arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutet bedömer att förändringar inom a-kassan, omläggningar inom arbetsmarknadspolitiken samt högre anställningskostnader för unga och äldre gör att färre står till arbetsmarknadens förfogande och minskar sysselsättningen. En utveckling i denna riktning, med försämringar av förutsättningarna för jobb och ekonomisk tillväxt, är fel väg för Sverige.

2.3 Osäkerheten i prognosen har ökat

Det föreligger fortsatt risker för en sämre utveckling av ekonomin, både internationellt och i Sverige. Flera tillväxtmarknader, främst Kina, Brasilien och Ryssland, har sett en snabb inbromsande tillväxt. Osäkerheten kring vart Kinas ekonomi är på väg är fortsatt stor, vilket bland annat tagit sig uttryck i stora rörelser på den kinesiska börsen. De spridningseffekter som skett till de finansiella marknaderna i omvärlden visar också på vilken betydelse utvecklingen i Kina tillmätts. En allvarlig risk är att överkapaciteten i den kinesiska företagssektorn och på fastighetsmarknaden leder till en hastig korrigerande av de högt uppdrivna investeringarna i landet. En sådan utveckling skulle kunna bromsa den globala konjunkturåterhämtningen, särskilt om det leder till utdragen turbulens på de internationella finansmarknaderna. En annan global risk är att den mycket expansiva penningpolitiken, med låga räntenivåer som bedrivs av centralbanker runtom i världen, kan leda till en ökad efterfrågan på, och övervärdering av, riskfyllda tillgångar, som i sin tur gör det finansiella systemet känsligt för störningar.

Den politiska och ekonomiska utvecklingen i Europa är också mycket osäker. Under 2015 sökte sig mer än en miljon människor till Europa för att söka asyl. EU-länderna har ännu inte fullt ut lyckats implementera en gemensam lösning och flera länder har nu infört gränskontroller. Schengensamarbetet anses av många bedömare vara hotat. Frågan om en eventuell Brexit är också en betydande osäkerhet som avgörs denna sommar inom ramen för den folkomröstning som den brittiska regeringen beslutat om. Samtidigt fortsätter krisen i Ukraina och de sanktioner som införts av såväl EU som Ryssland kan leda till att framtidstron bland europeiska företag påverkas negativt.

Ett antal risker är förknippade med utvecklingen av inhemska svenska förhållanden. Hushållens konsumtion bedöms stå för en större del av BNP-tillväxten, jämfört med i tidigare konjunkturuppgångar. Regeringens skattechöjningar på jobb och arbetsinkomster samt osäkerheten kring en rad viktiga politiska beslut gör att hushållens optimism riskerar att dämpas. Det kan leda till lägre konsumtion än vad regeringen prognostiserar. Vi ser risker för en sådan utveckling i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer. Hushållens förväntningar på tolv månaders sikt för den egna ekonomin, och för den svenska ekonomin som helhet, är betydligt mer pessimistiska sedan den nya regeringen tillträdde, trots att hushållen har en relativt positiv bild av sin nuvarande situation.

Även företagens investeringsvilja kan dämpas av den ökade osäkerhet som regeringen har skapat kring viktiga politiska beslut, exempelvis energiförsörjning och infrastruktur. Att det blir dyrare att anställa unga och äldre slår mot sysselsättningen för dessa grupper, med färre jobb och minskad konsumtion som följd. Sammantaget riskerar dessa faktorer att påverka tillväxt, sysselsättning och offentliga finanser negativt i större utsträckning än vad regeringen väntar sig.

På medellång sikt utgör bostadsprisernas utveckling och hushållens jämförelsevis höga skuldsättning en risk. Bostadspriserna och hushållens skuldsättning har ökat kraftigt sedan mitten av 1990-talet och är nu på mycket höga nivåer både i ett historiskt och internationellt perspektiv. Vid ett kraftigt prisfall kan hushållen tvingas amortera på sina lån i snabbare takt, med negativa konsekvenser för konsumtion, tillväxt och sysselsättning som följd.

3. Regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Trots konjunkturuppgången kommer de offentliga finanserna dras med fortsatta underskott under hela mandatperioden. Detta både på grund av ökade utgifter i transfereringssystemen och för att regeringen nu öppnar för lånefinansiering av nya reformer. Tillsammans med strukturella obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden och en stor befolkningsökning av nyanlända flyktingar är behovet av reformer är påtagligt.

Det är mot denna bakgrund anmärkningsvärt att regeringen står utan en jobbpolitik och förefaller sakna ambitioner när det gäller att presentera en samlad strategi som kan leda till en varaktig höjning av sysselsättningen. Inte heller ger regeringen besked om hur de offentliga finanserna ska föras tillbaka till överskott, och bryter därmed mot det finanspolitiska ramverket. Regering står tomhänt och handfallen när det gäller att hantera Sveriges långsiktiga problem.

3.1 Budgetpolitik utan styråra och långsiktighet

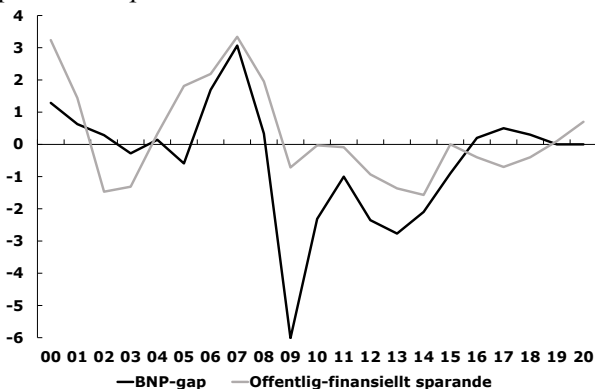
En stark offentlig ekonomi och en stabil makroekonomisk miljö är viktiga förutsättningar för att skapa tillväxt och välbefinnande. Det gör att människor och företag vågar konsumera och investera samt att banker och andra länder vågar låna ut pengar till Sverige till goda villkor. Det skapar också utrymme för viktiga satsningar på till exempel skolan, jobbskapande och integration, istället för att offentliga medel ska gå till räntor och amorteringar.

Svensk ekonomi har gått in i en högkonjunktur och resursutnyttjandet beräknas vara positivt från 2016. I normalläget bör då statsfinanserna stärkas. Det kan dels ske automatiskt tack vare växande och konjunkturkänsliga skatteintäkter och minskande offentliga utgifter i transfereringssystemen. Det kan dels krävas aktiv politik för att stärka det offentligfinansiella sparandet. Att de offentliga finanserna stärks i goda tider är den bärande principen för överskotts målet, för att skapa säkerhetsmarginaler inför framtida kriser.

Men i förhållande till 2015 förväntas det finansiella sparandet försämrats med 19 miljarder kronor år 2016, och 31 miljarder kronor år 2017. Skälet till de betydande underskotten är kraftigt ökade offentliga utgifter för flyktingmottagande, sjukförsäkring och assistansersättning. Dessa motverkas bara delvis av att skatteintäkterna ökar till följd av konjunkturuppgången. Finanspolitiken är därmed procyklisk, och stimulerar efterfrågan trots att det saknas tillgängliga resurser i ekonomin.

Med ett nytt ekonomiskt läge krävs en ny bedömning av hur budgetpolitiken ska utformas. Exempelvis lyfter Konjunkturinstitutet i sin decemberprognos fram nya stabiliserings- och budgetpolitiska avväganden: ”Stabiliseringspolitiska och budgetpolitiska argument talar för en stramare finanspolitik efter 2016. [...] Finansiering via högre skatter eller lägre utgifter av en viss del av, men inte hela, den direkta utgiftsökningen på grund av flyktinginvandringen skulle innebära en bättre stabiliseringspolitiskt avvägd finanspolitik. Det skulle också föra sparatet närmare saldomålet, oavsett om detta är ett balans- eller överskottsmål i framtiden.”¹

Diagram 5. Finansiellt sparande och resursutnyttjande 2000–2020. Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP.

Källa: Prop. 2015/16:100, Konjunkturinstitutet (2016b) och ESV (2016).

I ljuset av att Sverige är på väg in i en högkonjunktur och att läget i de offentliga finanserna fortsatt är ansträngt bör regeringen snarast presentera en trovärdig väg tillbaka till balans och överskott. Det är grundläggande för att värna förtroendet för svensk ekonomi och finanspolitik. Men regeringen har inte presenterat en sådan plan i vare sig budgetpropositionen eller vårpropositionen. Istället har det senaste året präglats av en regering som stegvis ser ut att överge det finanspolitiska ramverket. Det skapar flera allvarliga problem.

För det första riskerar regeringens ensidiga försök att avskaffa överskottsmålet för de offentliga finanserna att minska trovärdigheten i den ekonomiska politiken. Sverige har under många år haft en bred politisk samsyn kring de finanspolitiska spelregler som ska gälla för den ekonomiska politiken. Denna samsyn grundar sig i erfarenheterna från den finanskris som slog till på 1990-talet, då Sveriges ekonomi saknade motståndskraft. Eftersom ekonomiska säkerhetsmarginaler saknades när krisen slog till tvingades både den borgerliga och därefter den socialdemokratiska regeringen att svara med åtstramningar, krispaket och budgetsaneringar. Det finanspolitiska ramverket med överskottsmål, utgiftstak, kommunalt balanskrav och en sammanhållen budgetprocess infördes efter krisen för att säkerställa att finanspolitiken framöver skulle vara långsiktigt hållbar. I och med 2008 års finanskris kom det finanspolitiska ramverkets effektivitet att prövas. Det visar sig ha tjänat Sverige väl. Under krisåren ökade skuldnivåerna för jämförbara EU-länder i genomsnitt med cirka 30 procent av BNP. De höga skuldnivåerna medför att dessa länder nu i det närmaste har uttömt sina möjligheter att stimulera ekonomin när nästa kris slår till, medan Sverige fortfarande står starkt. Att överväga att lägga om nuvarande ramverk kräver följaktligen både djup analys och bred enighet. Riksdagen har därför fattat beslut om att en brett parlamentariskt förankrad utredning ska föregå eventuella framtida beslut om en revidering av det finanspolitiska ramverket.

För det andra har regeringen, trots att utgiftstaken hotas både 2016 och 2017 till följd av ökat utgiftstryck, inte klarat av att presentera några robusta utgiftsbegränsningar. Istället har regeringen valt att presentera ett stort antal omflyttningar av utgifter mellan åren för att klara utgiftstaket 2016. Samtidigt har regeringen förstärkt utgiftstrycket i de offentliga finanserna genom att nedmontera centrala strukturreformer som genomfördes inom sjukförsäkringen under 2006 och 2007 i syfte att hjälpa människor tillbaka till arbete. Att ta bort den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen och återinföra vad som tidigare benämndes förtidspensionering för unga

¹Konjunkturinstitutet (2015a).

människor utan att komma till rätta med den stigande ohälsan riskerar att pressa in människor i utanförskap. Samtidigt kommer det betydande kostnadstryck som vi redan ser att förstärkas ytterligare. Att regeringen blundar för det pressade läget i de offentliga finanserna och inte hanterat de långsiktiga utgiftsökningar som lett fram till att utgiftstaken hotas är mycket problematiskt. Särskilt då utgiftsökningarna till stor del riskerar att vara bestående – till exempel i sjukförsäkringen och etableringen – och därmed kräver långsiktiga besparingsåtgärder.

För det tredje har regeringen gett signaler om att man från 2016 avser låna till nya reformer och överge finansiering krona-för-krona. Att regeringen överger finansiering krona-för-krona och börjar låna till nya reformer gör det mycket svårt att nå balans och överskott under överskådlig tid. Genom att spä på det redan höga utgiftstrycket riskerar regeringen att tappa kontrollen över de offentliga finanserna och få än svårare att på sikt komma tillbaka till balans och överskott. Det förstärker också de procykliska tendenserna i finanspolitiken ytterligare.

För det fjärde finns vad gäller statsbudgetens inkomster betydande frågetecken om hållbarheten i regeringens budget. De skatteförslag som regeringen gått fram med i budgetpropositionen för 2016, riskerar att leda till lägre inkomstförstärkningar än vad som förväntas.

Konjunkturinstitutet skriver bland annat att Finansdepartementet ”överskattar förstärkningen av de offentliga finanserna på grund av avtrappat jobbskatteavdrag och begränsad uppräknings av skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Detta eftersom regelförändringarna kan ge upphov till lägre beskattningsbara arbetsinkomster än vid oförändrade regler.”² Flood skriver att en nedtrappning av jobbskatteavdraget inte ger några effekter på skatteintäkterna när hänsyn tas till förväntade beteendeeffekter i form av ett minskat arbetsutbud.³ Sammantaget är risken överhängande att effekterna av de skattehöjningar regeringen genomför överskattas och att intäkterna blir lägre än väntat. Detta medför att de utgiftsökningar som skulle finansieras via skatteförslagen underfinansieras över tid. Detta riskerar att ytterligare försvaga statens finanser.

Sammanfattningsvis är regeringens förflyttningar vad gäller finanspolitiken betydande och riskerar att minska förtroendet för det finanspolitiska ramverket och på sikt försvaga hållbarheten i statens finanser. Både Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet skriver att det är oklart vilka principer som styr finanspolitiken. Finanspolitiska rådet skrev följande i december 2015: ”I nuläget är det centralt att det finanspolitiska ramverket respekteras, inte minst för att ha resurser för att kunna utveckla integrations- och arbetsmarknadspolitiken. Det krävs därför en tydlig plan för hur regeringen ska nå sitt mål för det offentliga finansiella sparandet. En sådan plan saknas idag.”⁴

Konjunkturinstitutet skriver bland annat att ”överskotts målet i praktiken just nu är överspelat” och ”det är [...] för närvarande oklart vilket finansiellt sparande regeringen siktar på.”⁵ Otydligheten i regeringens besked minskar transparensen och möjligheten till ansvarsutkrävande. För att upprätthålla Sveriges höga förtroende krävs att Finansdepartementet förtydligar hur den förda finanspolitiken bidrar till långsiktigt hållbara finanser och att regeringen backar från de stegvisa försvagningar av budgetpolitiken som skett sedan regeringen tillträdde.

3.2 Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud

Trots att Sverige är på väg in i en högkonjunktur vänder sysselsättningen ned 2017 och jämviktsarbetslösheten stiger. Behovet av reformer är påtagligt. Oroväckande nog bedömer både Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet att regeringens åtgärder istället förstärker problemen.

Strukturella problem på den svenska arbetsmarknaden gör att grupper som står långt från arbetsmarknaden, bland annat långtidsarbetslösa, utrikes födda, personer utan

²Konjunkturinstitutet (2014b).

³Flood (2015).

⁴Finanspolitiska rådet (2015c).

⁵Konjunkturinstitutet (2015a).

gymnasieutbildning och personer med en funktionsnedsättning, fortsatt har stora svårigheter att få ett jobb. Gruppen utgör en växande andel av de arbetslösa, och förväntas 2017 uppgå till nästan 80 procent av de inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Jämviktsarbetslösheten är därför stigande och matchningen fungerar dåligt. Därtill finns ett fortsatt behov av att förlänga arbetslivet för fler genom både tidigare inträde på, och senare utträde från, arbetsmarknaden. Viktiga strukturella reformer krävs för få till stånd en positiv utveckling.

I skenet av de utmaningar som finns på arbetsmarknaden och det behov av åtgärder som därmed föreligger, är regeringens politiska prioriteringar oroande. Regeringens politik riskerar i flera avseenden att förstärka problemen. I ett läge då fler reformer behövs för att stärka sysselsättningen och minska utanförskapet går regeringen åt motsatt håll och försvårar och fördyrar jobbskapande. Regeringen höjer skatter med drygt 39 miljarder kronor 2017, och på sikt mer än 40 miljarder kronor. Cirka 70 till 90 procent av dessa slår direkt mot jobb och tillväxt. De satsningar regeringen gör på näringspolitik är försumbara jämfört med de höjda skatterna. De uppgår endast till cirka två procent av de skattehöjningar som drabbar jobb och tillväxt.

Regeringen har höjt inkomstskatten för över en miljon löntagare. Under 2016 har regeringen höjt marginalskatterna genom att jobbskatteavdraget trappas av och skiktgränsen för statlig inkomstskatt räknas upp långsammare än tidigare. Sverige har därmed västvärldens högsta marginalskatter. Höjda skatter påverkar motivationen att arbeta och höjer trösklarna in på arbetsmarknaden. Detta är särskilt allvarligt då de kombineras med kraftigt utbyggda transfererings- och bidragssystem som minskar incitamentet att gå från bidragsförsörjning till förvärvsarbete. Enligt Konjunkturinstitutet leder regeringens reformer till att arbetskraftsdeltagandet minskar med minst 15 000 personer.

Regeringen försvårar också för företagande och jobbskapande genom att öka kostnaderna för att anställa. Under regeringens två första år kommer arbetsgivaravgiften för unga ha tredubblats. Därtill har en särskild löneskatt för dem över 65 år som jobbar införts 2016. De höjda kostnaderna för att anställa försvårar både inträdet på, och tidigarelägger utträdet från, arbetsmarknaden. Det är särskilt problematiskt i ljuset av det stora samhällsekonomiska behov som finns för att förlänga yrkeslivet. Utöver att höja direkta anställningskostnader har regeringen också valt att försämra de ekonomiska förutsättningarna för ROT- och RUT-tjänster. Detta görs trots att finansministern beskriver RUT-reformen som en kostnadseffektiv åtgärd för att skapa jobb till de grupper som har en relativt svagare anknytning till arbetsmarknaden. Sammantaget kommer regeringens åtgärder strama åt inhemsk efterfrågan samtidigt som de försämrar förutsättningarna för de arbetsgivare som anställer och vill anställa de grupper som har svårast att komma in på arbetsmarknaden.

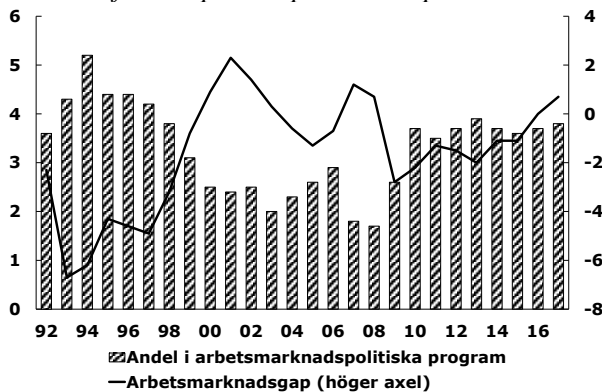
Vad gäller de förslag som utgör grunden i regeringens jobbpolitik, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och utbildningsinsatser, finns flera invändningar. Särskilt allvarligt är att dessa åtgärder riskerar att få en begränsad effekt på de grupper som bör prioriteras mest. Det gäller de mest utsatta grupperna som står längst ifrån arbetsmarknaden, och som för närvarande ökar som andel av arbetslösheten.

Arbetslösheten i Sverige ligger på 7,6 procent. Konjunkturinstitutet bedömer att den arbetslöshet som är förenlig med prisstabilitet, jämviktsarbetslösheten, uppgår till 6,5 procent idag och ökar till sju procent under åren framöver. Det grundläggande arbetsmarknadsproblemet är alltså inte att arbetslösheten temporärt är hög på grund av en svag inhemsk efterfrågan, det som kallas konjunkturrell arbetslöshet, utan att jämviktsarbetslösheten är för hög och att stora grupper har mycket svag anknytning till arbetsmarknaden.

Att under konjunkturedgångar, när den konjunkturrella arbetslösheten är hög, bygga ut arbetsmarknadspolitiska program är en rimlig åtgärd för att jämna ut effekter av konjunkturcykeln på arbetslöshet, sysselsättning och inkomster. Men regeringen använder nu samma politik under en konjunkturuppgång, med mycket osäkra resultat. Erfarenheter från både Sverige och andra länder påvisar komplikationen av att snabbt bygga ut arbetsmarknadspolitiska program när den konjunkturrella arbetslösheten är liten. För det första är det tydligt att

regeringen har stora problem med att bygga ut de program man sätter igång. Endast ett hundratal av de 30 000 utlovade traineeplatserna har tillsatts. För det andra riskerar åtgärderna att ha betydande undanträngningseffekter när de byggs ut under en högkonjunktur. En orsak är att deltagande i åtgärder ofta minskar sökbenägenheten bland de arbetslösa.

Diagram 6. Platser i arbetsmarknadspolitiska program och arbetsmarknadsgap. Procent av arbetskraften respektive procent av potentiellt arbetade timmar.

Källa: Konjunkturinstitutet (2016a).

Extratjänsterna och en stor del av traineejobben, som är centrala delar av regeringens arbetsmarknadspolitiska program, är inriktade mot den offentliga sektorn. Erfarenheter från tidigare program visar att tillfälliga platser inom den offentliga sektorn har särskilt stora undanträngningseffekter eftersom det finns en möjlighet att temporärt ersätta vikarier med personal från dessa program. Om platserna är villkorade, och endast ska omfatta arbetsuppgifter som i dag inte utförs, minskar risken för undanträngning. Men då är risken stor att det kommer att handla om förhållandevis okvalificerade uppgifter som endast i liten utsträckning ger ökade yrkeskunskaper. Platserna kommer därmed att ha liten effekt på deltagarnas anställningsbarhet, och sannolikheten för att deltagarna får ett reguljärt arbete efter att programtiden avslutats är därför låg.

De reguljära utbildningsinsatser som regeringen föreslår, och som till stor del bygger vidare på satsningar som alliansregeringen gjorde, kan förstärka matchningen på arbetsmarknaden genom att ge arbetssökande den kompetens som efterfrågas. Men även här riskerar åtgärderna att vara verkningslösa för de grupper som har den allra svagaste anknytningen till arbetsmarknaden, och som växer som andel av arbetslösheten. Åtgärder för att skapa vägar in på arbetsmarknaden för denna grupp, ofta personer utan gymnasieutbildning och utomeuropeiskt födda, är centrala för att bekämpa arbetslösheten i Sverige, och bör därför särskilt prioriteras. Exempelvis hade 50 procent av de nyanlända som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag 2014 endast en grundskoleutbildning eller mindre. För äldre deltagare i denna grupp kan stora kompetenshöjningar vara svåra att uppnå, och andra åtgärder för att öppna vägar till arbete måste till. Utbildningssatsningar är en nödvändig del i de åtgärder som krävs för att minska arbetslösheten, men kommer inte ensamt räcka för att bryta utanförskapet i de växande grupper som står allra längst från arbetsmarknaden. För att utbildningssatsningarna ska kunna ge en signifikant och positiv påverkan på arbetsmarknadens funktionssätt krävs också reformer som gör arbetsmarknaden mer flexibel.

Regeringen har, till skillnad från Alliansen, än så länge inte redovisat några sysselsättningseffekter av sin politik. Att inte redovisa presenterade åtgärders effekter på sysselsättning och arbetsutbud minskar transparensen och försvårar för medborgarna att granska regeringens politik och har kritiserats av Finanspolitiska rådet, den myndighet som har i uppgift att granska regeringens politik. I avsaknad av bedömningar från Finansdepartementet har regeringens egna expertmyndigheter dock granskat de förslag som lagts.

Sysselsättningseffekterna av regeringens politik är, i skenet av de utmaningar som finns på svensk arbetsmarknad, mycket nedslående. Skatte- och bidragshöjningar försämra arbetsmarknadens funktionssätt och de utbildningssatsningar som görs har begränsad effekt. De

arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har mycket begränsad effekt och utbyggnaden är kraftigt försenad, endast ett hundratal traineetjänster har tillsatts. Konjunkturinstitutet bedömer att regeringens politik minskar den varaktiga sysselsättningen med 15 000–20 000 personer. Samtidigt leder åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med minst 15 000 personer. Finanspolitiska rådet skriver i sin årliga granskning av regeringens politik: ”sammantaget menar rådet att de åtgärder som regeringen har presenterat [för att minska arbetslösheten] hittills sannolikt inte kommer att ha mer än ganska små effekter på arbetslösheten” och pekar dessutom på att regeringens förändringar av arbetslöshetsförsäkringen och höjda socialavgifter för unga bedöms verka i motsatt riktning, och höja arbetslösheten med 33 000–37 000 jobb.

En lång rad remissinstanser har också pekat på negativa effekter av regeringens enskilda förslag. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, TCO, Svenskt Näringsliv och Pensionsmyndigheten är ytterligare exempel på myndigheter och organisationer som är kritiska till vilka effekter regeringens skatthöjningar får för jobben. Flera instanser är också kritiska till förändringarna av skattereduktionen för RUT- och ROT-tjänster. Arbetsförmedlingen anser att regeringen underskattar de negativa sysselsättningseffekter som förändringen av ROT-avdraget leder till, och att förändringarna i RUT-avdraget bör vägas mot att personer som står långt från arbetsmarknaden riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet. Ekobrottsmyndigheten avstyrker båda förslagen då myndigheten bedömer att det finns risk för att svartarbete och ekonomisk brottslighet kommer att öka väsentligt.

Tabell 1. Långsiktiga effekter av den ekonomiska politiken aviserad i vårpropositionen 2015. Storleken på effekten i procent av potentiell sysselsättning och arbetskraft.

	Potentiell arbets- kraft	Potentiell syssel- sättning
Slopad nedsättning av socialavgifter unga	-0,1%	-0,2%
Höjd ersättning i arbetslöshetsförsäkringen	*	-0,2%
Åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken	*	0,2%
Förändringar inom sjukförsäkringen	-0,3%	-0,1%
Särskild löneskatt för äldre	0,0%**	*
Summa	-0,4%	-0,3%

Not: * Försumbar effekt, ** Minskning av äldres arbetsutbud på cirka 2 000 enligt KI:s beräkning.
Källa: Konjunkturinstitutet (2015b).

De jobb som slås ut kommer sannolikt istället att ersättas av platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillfälliga utbildningsinsatser. Breddade ersättningssystem väntas samtidigt minska arbetskraftsutbudet när drivkrafterna till arbete minskar. Detta innebär en nedmontering av arbetslinjen som riskerar att låsa ute många ur arbetskraften samtidigt som trösklarna in till arbetsmarknaden höjs.

Utöver sysselsättningseffekter slår skatthöjningarna samt begränsningarna i RUT- och ROT-avdragen också direkt på hushållens ekonomi. Regeringens inkomstskatthöjningar slår mot över en miljon löntagare. ROT-avdraget används av över en miljon svenskar varje år, som med nya regler får ökade kostnader på i genomsnitt 6 000 kronor, enligt riksdagens utredningstjänst.

3.3 Politik som slår mot svensk konkurrenskraft

Svensk konkurrenskraft har under en lång tid varit i internationell toppklass. Sveriges relativa försprång minskar dock stadigt, i takt med att andra länder, däribland framväxande ekonomier, utvecklas allt snabbare. När omställningstrycket hårdnar på svensk ekonomi behöver det mötas med fortsatta reformer. Bland annat behöver vår infrastruktur moderniseras, bostadsbyggandet

öka, utbildningsåtgärder genomförs och svensk energimarknad kunna svara upp mot industrins behov.

Regeringens politik för ökad konkurrenskraft är enligt Alliansens bedömning otillräcklig, och motverkas särskilt av regeringens politik på skatteområdet. I budgetpropositionen för 2016 var skattehöjningarna på jobb och företagande 40 gånger högre än satsningarna på näringspolitik. Det finns starka indikationer på att regeringens politik genom att försämra förutsättningarna för företagande också minskat drivkrafterna för entreprenörskap. Skatteverkets statistik visar att antalet RUT- och ROT-företag har minskat med 14 procent respektive 17 procent på ett år. Enligt Global Entrepreneurship Monitor 2015 har den entreprenöriella aktiviteten, mätt som andelen svenskar som varit involverade i att starta en ny verksamhet, fallit från 8,2 till 6,7 procent på bara ett år. Därmed bryts den uppgående trend som startade när alliansregeringen tillträdde 2006 och ledde till att Sverige mer än fördubblade sin entreprenöriella aktivitet fram till och med 2013. Särskilt anmärkningsvärt är minskningen av kvinnors entreprenörskap som fallit brant från 6,2 procent till 3,8 procent.

Tabell 2. Regeringens nettoskattehöjningar. Miljarder kronor.

Nettoskattehöjningar, mdr	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Inkomstskatter och socialavgifter på arbete	22,3	25,3	25,1	25,0	25,0	122,6
ROT och RUT	5,4	4,7	4,7	4,7	4,7	24,2
Miljö	0,0	2,0	2,0	2,0	2,0	8,2
Energi	4,6	5,1	6,0	6,9	6,9	29,5
Övrigt	0,4	2,9	2,6	2,5	2,5	10,9
Skattesänkningar med påverkan på energi och miljö	-0,3	-0,8	-0,8	-0,8	-0,6	-3,3
Summa	32,5	39,3	39,5	40,3	40,5	192,1

Källa: Prop. 2015/16:100, prop. 2015/16:1, prop. 2014/15:100, egna beräkningar.

Utöver stora skattehöjningar finns en risk att regeringens passivitet inom bostadspolitiken kommer slå mot svensk konkurrenskraft. Att människor kan flytta och bosätta sig där det finns jobb och utbildning ökar möjligheterna för företag att anställa den kompetens de behöver och bidrar till att minska utanförskapet. Men med en snabb befolkningsökning har Sverige på kort tid gått från en växande bostadsbrist till bostadskris. Kraftfulla åtgärder krävs därför för att öka tillgången på bostäder. Här är regeringens bostadspolitik otillräcklig.

Boverkets senaste prognos på behovet av bostäder uppgår till 700 000 nya bostäder till 2025, vilket är en ökning med mer än 70 procent jämfört med den bedömning som gjordes våren 2015. Samtidigt spår byggindustrierna minskad byggtakt och minskad investeringsvilja 2016 och 2017, bland annat till följd av regeringens skattehöjningar. Fortsatta åtgärder krävs följaktligen för att förenkla byggandet och öka rörligheten i det befintliga bostadsbeståndet, som ännu präglas av hög regelbörda och låg rörlighet. Tyvärr har regeringen börjat avveckla den moderna bostadspolitik som lett till att regelbördan minskat och att vi nu bygger mer än vi gjort under de senaste 20 åren. Det stora behovet av fortsatt regelförenkling har i mycket stor grad fått stå tillbaka till förmån för en återgång till 1990-talets subventionspolitik. Flera kraftfulla förslag på regelförenklingsområdet som beslutats av riksdagen i form av tillkännagivanden – sex av sju – har regeringen än så länge lämnat i byrålådan. Till exempel bullerregler, sanktionsavgifter och ändrade strandskyddsregler har regeringen ignorerat trots riksdagens beslut. Istället införs byggsubventioner, som enligt forskningen är ett ineffektivt och kostsamt verktyg som också riskerar att öka pristrycket i bostadssektorn. Om regeringen inte agerar kraftfullt och snabbt, riskerar bostadsbristen att leda till ökande matchningssvårigheter på svensk arbetsmarknad och att svensk tillväxt hämmas.

Inom ramen för infrastrukturpolitiken har regeringen försenat centrala infrastrukturprojekt samt öppnat upp för nedläggningar av regionala och stadsnära flygplatser, åtgärder som riskerar att få långtgående negativa konsekvenser för tillväxten i hela Sverige. Också åtgärder som det tidigare

rätt relativ enighet om mellan Socialdemokraterna och Alliansen, som till exempel behovet av satsningar på vägnätet för tung trafik, har gått i stå. För att underlätta för transporter och företagsamhet, än tätare knyta samman alla delar av Sverige, samt fullt ut tillvarata tillväxtpotentialen i våra storstäder behövs fortsatta infrastrukturinvesteringar och utbyggnad av kollektivtrafiken. Att skapa osäkerhet kring centrala infrastruktursatsningar riskerar att hämma tillväxten på kort och lång sikt.

Låga energipriser slår hårt mot energiproduktionen och det finns idag betydande frågetecken kring hållbarheten i Sveriges långsiktiga energiförsörjning. Regeringens otydlighet kring energipolitiken har under året skapat mycket stor osäkerhet kring den svenska exportindustrins energiförsörjning. Denna osäkerhet dämpas inte av de skatteförändringar för både energiproduktion och drivmedelsanvändning som regeringen genomfört. Det krävs ett systemperspektiv på energipolitiken, med en samlad bedömning och reformer av relevanta styrmedel. Det är nu av största vikt att Energikommissionen ges förutsättningar att komma framåt i sitt arbete och att regeringen tar sitt ansvar för att långsiktigt säkra svensk energiförsörjning.

I syfte att bland annat stärka Sveriges konkurrenskraft inledde Alliansen 2006 en stor omläggning av den svenska utbildningspolitiken. Vår politik syftade till att uppvärdera skolans kunskapsuppdrag. OECD understryker nu att reformerna av den svenska skolan bör fortsätta. Regeringen prioriterar dock stora summor till reformer som inte syftar till att stärka kunskapsuppdraget, samtidigt som man exempelvis slopar en utbyggnad av karriärtjänsterna och försvagar kunskapsuppföljningen av varje elev. Med mindre kunskap i skolan hotas Sveriges långsiktiga kompetensförsörjning.

4. Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga. Där alla får förutsättningar att växa och skapa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det kräver en ansvarsfull ekonomisk politik som bygger upp motståndskraft mot kriser och det kräver reformer som leder till att fler kommer i arbete. Med fler sysselsatta i näringslivet ökar produktionsförmågan. Därmed vidgas utrymmet för hushållens konsumtion och de skatteintäkter som finansierar välfärden ökar. Bara genom att fler kommer i arbete kan vi säkerställa mer kunskap i skolan, högre kvalitet i välfärden och ett starkare Sverige.

4.1 Flyktingkrisens effekter och dess konsekvenser för den ekonomiska politiken

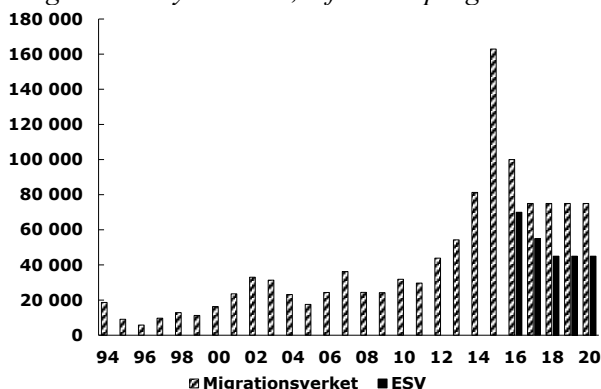
Under de senaste åren har Europas närområde präglats av flera svåra väpnade konflikter. I Syrien, Irak, Eritrea och Afghanistan har hot och förföljelse lett till att människor tvingats fly för att söka skydd inom det egna hemlandet, i närområdet eller på andra kontinenter. FN:s flyktingorgan uppskattar att uppemot 60 miljoner människor var på flykt i världen under 2015, den högsta siffran som någonsin uppmätts. Under samma år sökte 1,2 miljoner människor skydd i EU. Hela 160 000 personer sökte asyl i Sverige.

Under hösten 2015 tog Sverige emot sammanlagt 126 000 asylsökande, varav nästan 30 000 var ensamkommande barn. Att på kort tid öka mottagandet i denna grad skapade en mycket ansträngd situation där ansvariga myndigheter och frivilliga krafter sattes under stor press. Strax innan jul gav Migrationsverket besked att man då inte klarade sitt uppdrag och att asylsökande i det läget inte kunde garanteras tak över huvudet.

Sedan 2007 har Sverige tagit emot mer än 300 000 nyanlända flyktingar. Ekonomistyrningsverkets prognos indikerar att ytterligare knappt 300 000 personer väntas få uppehållstillstånd i Sverige fram till 2020. Prognosen är dock mycket osäker, och utvecklingen beror på ett stort antal omvärldsfaktorer. Under första kvartalet 2016 har exempelvis antalet asylsökande minskat kraftigt jämfört med hösten 2015. Konfliktnivån i de berörda länderna, huruvida EU och Turkiets överenskommelse om migrantrutten mellan Turkiet och Grekland

genomförs fullt ut och om nya rutter i så fall växer fram är centrala frågor för utvecklingen framöver.

Diagram 7. Asylsökande, utfall och prognos 1994–2019. Antal.

Källa: Migrationsverket (2016b, 2016c, 2016d) och ESV (2016).

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt.

På kort och medellång sikt måste regeringen först och främst säkerställa att mottagandet fungerar. Under hösten har allianspartierna inom ramen för migrationsöverenskommelsen därför kommit överens med regeringen om en rad åtgärder för att hantera migrationskrisen. Allianspartierna fick igenom flera avgörande förslag för att skapa ordning och reda i mottagandet, en bättre etablering och dämpa kostnadsökningarna. Bland annat innebär uppgörelsen att tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel med rätt till familjeåterförening, tydligare försörjningskrav vid anhöriginvandring och ett stärkt återvändande. Vidare föreslås en stärkt kostnadskontroll i mottagandet och etableringen genom bland annat tydligare krav för att erhålla försörjningsstöd. Samtidigt beslutades om viktiga alliansförslag för att stärka integrationen, som ett breddat RUT-avdrag och lärlingsanställningar för nyanlända, samt att utreda lagliga vägar för att söka asyl i EU. Fler åtgärder utöver de som än så länge har beslutats av regeringen kan komma att krävas snabbt för att säkerställa att mottagandet fungerar.

På längre sikt måste den ekonomiska politiken ha beredskap för att på bästa sätt tillvarata de möjligheter som en betydande befolkningsökning innebär, och minimera de utmaningar som ett stort mottagande kan medföra. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga. Där alla får förutsättningar att växa och stå på egna ben, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Det är grunden i Alliansens politik. Därför krävs också att den ekonomiska politiken utvecklas för att på bästa sätt hjälpa de människor som flytt till Sverige att komma in på arbetsmarknaden, få sitt första jobb och bli en del av Sverige.

Det första och främsta skälet för att se till att de människor som nu kommer till Sverige kommer i arbete är att ge människor frihet över sitt eget liv. Men att fler kommer i arbete är också mycket viktigt för svensk ekonomi som helhet. Den ekonomiska politiken ska genom hög sysselsättning, långsiktigt hållbara finanser och stabila makroekonomiska förhållanden skapa välbefinnande för alla som bor i Sverige. Huruvida stor invandring bidrar positivt eller negativt till dessa mål är i mycket stor grad avhängigt om de människor som kommer till Sverige kommer i arbete, precis på samma sätt som för befolkningen i övrigt. Om tillräckligt många kommer i arbete kan invandringen, som innebär en förnyring av Sveriges befolkning, vara en viktig del i att klara finansieringen och bemanningen av vård och omsorg för allt fler äldre. Dessutom kan utrikes födda bidra till att öka svensk handel. Forskningsstudier visar på positiva effekter av invandring på både export och import. Om för få tar steget in på arbetsmarknaden blir

utvecklingen den motsatta – då belastas den offentliga ekonomin av ökade bidragsutbetalningar. För den enskilde blir konsekvenserna ännu större med risk för ett djupt utanförskap och grusade drömmar.

Sverige har inte i tillräckligt hög utsträckning fått in nyanlända på arbetsmarknaden. Efter åtta år har knappt hälften av de som kommit till Sverige som flyktingar någon form av jobb, och endast 25 procent har en helårsanställning eller är företagare. Sysselsättningsgraden hos utrikes födda uppgick 2015 till 59,5 procent, till skillnad från 68,4 procent hos inrikes födda. Att allt för många utrikes födda saknar jobb och istället blir beroende av bidrag är först och främst destruktivt och negativt för varje enskild människa som hamnar i långvarigt utanförskap. Men med ett växande och utbrett utanförskap riskerar också kostnaderna för samhället att öka.

Regeringens höjda trösklar in på arbetsmarknaden kombinerat med långa väntetider för asylansökningar riskerar att leda till att det tar än längre tid för dem som kommit att få sitt första jobb. Enligt långtidsutredningen innebär redan dagens låga sysselsättningsnivåer bland utrikes födda en långsiktig belastning på den offentliga ekonomin ungefär i nivå med utgifterna för Sveriges internationella bistånd. Om sysselsättningen däremot förbättras, kan tillskottet till offentliga finanser vara betydande. I långtidsutredningen gjordes också en långsiktig uppskattning av effekterna av migrationen på de offentliga finanserna som visar på ett underskott i de offentliga finanserna på maximalt 1,5 procent av BNP fram till mitten av 2040-talet med dagens sysselsättningsnivåer. Om de utrikes födda som har lägst sysselsättning höjer denna med 10 procentenheter, och pensionsuttaget samtidigt skjuts upp för alla i enlighet med Pensionsmyndighetens rekommendation, blir förbättringen betydande. I stället för ett långsiktigt underskott erhålls en period av ett stabilt överskott på omkring en halv procent av BNP under en stor del av 2030-talet och sedan följer en lång period av stigande överskott. Den långsiktiga utvärderingen visar på två framtidsscenarioer där den stora skillnaden är nivån på sysselsättningen. Med en fortsatt låg sysselsättning följer stora problem att finansiera en offentlig sektor som motsvarar dagens ambitionsnivå. Scenariot med en högre sysselsättning pekar snarare på en framtid där möjligheten finns till ökade satsningar inom den offentliga sektorn, till sänkta skatter eller en kombination av dessa.

Alliansens främsta uppdrag under åren 2006 till 2014 var att bryta det breda utanförskap som drabbade människor som förtidspensionerades och sjukskrevs bort från arbetsmarknaden. För att bryta den negativa utvecklingen krävdes genomgripande strukturreformer som ökade arbetsutbudet och gjorde det mer lönsamt att arbeta än att gå på bidrag. Som ett resultat av Alliansens reformer minskade utanförskapet med en fjärdedel.

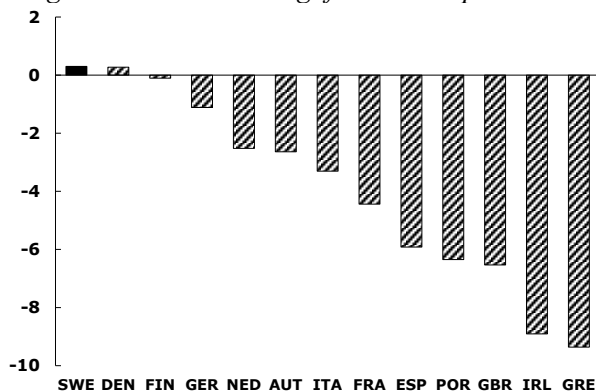
Idag har utmaningen delvis skiftat. Hög arbetslöshet bland utomeuropeiskt födda och stora grupper nyanlända som behöver ett första jobb kommer vara en av Sveriges viktigaste strukturella utmaningar under åren framöver. Under de kommande åren är det därför helt avgörande att politiken tar nästa steg och genomför nödvändiga reformer för att hantera det nya läget. En bättre integration och lägre trösklar in till arbetsmarknaden för att nyanlända ska komma i arbete är nödvändigt och kan bara ske genom strukturellt riktiga reformer. De utbudsreformer som Alliansen genomförde under sin regeringstid ledde till att utrikes föddas arbetskraftsdeltagande ökade från 65 till 70 procent. Det är ett steg i rätt riktning, men mer kommer att krävas. En av Alliansens främsta uppgifter är att bryta det utanförskap som växt fram bland utrikes födda och unga som saknar gymnasieutbildning. Det kommer kräva stabila offentliga finanser och genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden.

4.2 Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser

Sverige har klarat den ekonomiska nedgången bättre än de flesta andra länder. Trots en ihållande lågkonjunktur har Sverige haft en jämförelsevis god BNP-tillväxt och sysselsättningen har fortsatt att öka. Ett avgörande skäl till att vi klarat krisen väl är att det finansiella ramverket och överskottsmålet medförde att Sverige gick in i finanskrisen med tillräckliga säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna för att kunna stimulera ekonomin under lågkonjunkturen. I kombination med en effektiv stabiliseringspolitik innebar dessa

säkerhetsmarginaler att Sverige klarade sig bättre än de flesta andra länder. När ekonomin nu ljusnar står Sverige fortfarande väl rustat, med en relativt låg statsskuld och hög sysselsättning.

Diagram 8. Genomsnittligt finansiellt sparande 2006–2014. Procent av BNP.

Källa: EU-kommissionen (2016a).

Det är nu centralt att visa politiskt ledarskap och även fortsättningsvis värna svensk ekonomi. Även om den svenska statsskulden nu är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan ändras om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler. Medan Sveriges statsskuld fortsatt ligger på en låg nivå, har skuldnivåerna i EU-15 skenat och ligger nu på över 90 procent av BNP. Statsskuldräntorna riskerar då att tränga ut viktiga investeringar samtidigt som den ekonomiska nedgången fört med sig nedskärningar och åtstramningar i många länder.

Alliansen kommer fortsatt föra en politik som värnar en stabil och varaktig återhämtning av svensk ekonomi. För att säkra den ekonomiska utvecklingen i ett land som Sverige är det centralt att ha utrymme för att klara av stora svängningar i de offentliga finanserna. Sverige är en liten och öppen ekonomi och är därmed känsligt för svängningar i omvärldens efterfrågan. Vi har därtill en relativt stor offentlig sektor, som medför att en konjunkturedgång får en stor inverkan på de offentliga finanserna. Sverige har dessutom en stor banksektor, vilket innebär att riskerna för de offentliga finanserna är betydande vid förnyad turbulens på de finansiella marknaderna. Överskottsmålet är idag en viktig del av det finanspolitiska ramverket och bör inte ändras ensidigt av regeringen. Eventuella förändringar av överskottsmålet eller andra delar av det finanspolitiska ramverket måste övervägas noga och i politiskt samråd. Det är därför positivt att en parlamentarisk utredning tillsatts på Alliansens och riksdagens initiativ. Det finanspolitiska ramverket, med ett mål för den offentliga sektorns finansiella sparande, har tjänat Sverige väl och varit en viktig orsak till att Sverige kunnat sänka statsskulden från 75 procent till drygt 43 procent av BNP. Ramverket har dessutom tvingat politiker av olika färg att stå emot politiska krav på utgifter som skulle leda till långvariga underskott. Ramverkets styrka, och i förlängningen förtroendet för de svenska statsfinanserna, grundar sig i att regelverket åtnjuter ett brett parlamentariskt stöd. Eventuella förändringar av ramverket bör därför utredas grundligt och beslutas i brett samförstånd.

Överskottsmålet innebär att de offentliga finanserna över en konjunkturcykel ska uppnå en procents överskott. Att överskottsmålet är formulerat över en konjunkturcykel innebär att det finansiella sparandet bör ligga under en procent av BNP när resursutnyttjandet är lågt. Därigenom är överskottsmålet förenligt med en finanspolitik som motverkar konjunktursvängningar.

I budgetmotionerna för 2016 gjorde Alliansen bedömningen att då ekonomin fortfarande befann sig i en känslig återhämtningsfas, och penningpolitiken var kraftigt expansiv, skulle en kraftig åtstramning i närtid riskera att fördröja återhämtningen. Stabiliseringspolitiska skäl talade därför för att reformer under 2016 och 2017 skulle vara fullt finansierade och att diskretionära budgetförstärkningar skulle påbörjas 2018 när ekonomin bedömdes vara i balans. En procents överskott skulle därmed uppnås 2020.

Sedan bedömningen i budgetmotionerna gjordes har det ekonomiska läget förändrats i två avseenden. Dels har konjunkturåterhämtningen under hösten 2015 varit starkare än vad de flesta bedömare förutsåg, och resursutnyttjandet bedöms vara i balans redan 2016. Sverige är nu på väg in i en högkonjunktur med begränsade eller inga lediga resurser i ekonomin. Dels har de offentliga utgifterna ökat betydligt till följd av ökade utgifter för flyktingmottagandet. Trots växande och konjunkturkänsliga skatteintäkter har de prognostiserade underskotten därför ökat och sparandet befinner sig längre från saldomålet än vad som förväntades i budgetpropositionen för 2016. Under 2016 och 2017 kommer det strukturella sparandet minska trots att vi befinner oss i högkonjunktur. Finanspolitiken är därmed procyklisk och stimulerar ekonomin trots att det inte längre finns lediga resurser i ekonomin. Samtidigt befinner vi oss under de närmaste åren fortsatt långt från en procents överskott i offentliga finanser.

Mot bakgrund av det starka konjunkturläget som svensk ekonomi nu befinner sig i finns inte längre samma stabiliseringspolitiska skäl att avvakta med budgetförstärkningar för att värna konjunkturåterhämtningen. Dessutom har de växande underskotten fört sparandet ännu längre från saldomålet, och det finns starka budgetpolitiska skäl att ta kontroll över utvecklingen i de offentliga finanserna och föra sparandet närmare saldomålet. Både stabiliseringspolitiska och budgetpolitiska argument talar därmed för en stramare finanspolitik 2017 och framåt.

En rimlig avvägning för budgetåret 2017 är därför att nya reformer bör vara fullt finansierade samt att diskretionära budgetförstärkningar på fem miljarder kronor bör genomföras. För 2018 och framåt bör ytterligare ungefär 20 miljarder kronor i budgetförstärkningar genomföras. Tillsammans med de automatiska budgetförstärkningar som enligt regeringen kommer ske under prognosperioden bedömer Alliansen att drygt en procents överskott kan nås 2020, förutsatt att ekonomin är i balans.

Tabell 3. Bana för offentliga finanser. Procent av BNP om inget annat anges.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Finansiellt sparande utan budgetförstärkningar	0	-0,4	-0,7	-0,4	0,1	0,7
Strukturellt sparande utan budgetförstärkningar	0,2	-0,2	-0,7	-0,5	0	0,8
Budgetförstärkningar under prognosperioden (mdkr)			5	10	10	
Budgetförstärkningar under prognosperioden			0,1	0,2	0,2	
Finansiellt sparande inkl budgetförstärkningar	0	-0,4	-0,6	-0,1	0,6	1,2

Källa: Prop. 2015/16:100 och egna beräkningar.

Det ska dock understrykas att de offentliga finansernas utveckling är svårbedömd. Konjunktoren har ett betydande genomslag på finanserna, men även den potentiella produktionsförmågan och efterfrågans sammansättning i jämvikt är av avgörande betydelse. En mindre justering av prognosen för exempelvis den potentiella produktivitetstillväxten kan få ett betydande genomslag på bedömningen av både det faktiska och strukturella saldot i de offentliga finanserna på några års sikt. Även penningpolitikens utveckling är osäker. Konsekvensen av detta är att finanspolitiken måste utformas efterhand i ljuset av ny information. Om en ny allvarig störning drabbar svensk ekonomi och ekonomin hamnar längre från balans bör de budgetförstärkande åtgärderna skjutas längre fram i tiden. Omvänt bör budgetförstärkningarna tidigareläggas om återhämtningen sker snabbare.

Alliansen är enig om att budgetförstärkningarna bör ske genom såväl intäktsökningar som utgiftsminskningar framöver. Det är också centralt att budgetförstärkningarna samt finansieringen av reformer inte sker genom att skatten på jobb och företagande höjs. En lika viktig utgångspunkt är att budgetförstärkningarna inte ska påverka välfärdens kärnverksamheter.

På inkomstsidan bör en rad åtgärder vidtas. Skatteuttaget från den finansiella sektorn bör öka. I dag är den finansiella sektorn undantagen från mervärdesskatt i EU-länderna, vilket bidrar till att beskattningen är lägre än för andra delar av näringslivet. En utgångspunkt bör vara att, på

samma sätt som i Danmark, utjämna skatteuttaget genom en viss höjning av de sociala avgifterna inom den finansiella sektorn. Det är viktigt att upprätthålla skattesystemets legitimitet. I dag beskattas den kommersiella fastighetssektorn mindre än andra delar av näringslivet. Skatteplanering genom paketering av fastigheter kan motverkas. För att ytterligare motverka fusk bör även nivåerna i skatte- och tulltilläggen höjas. Omställningen av transportsektorn är en viktig del av miljöpolitiken. Miljöstyrningen bör förstärkas, till exempel genom att se över beskattningen för personbilar och fordon som har särskilt stora utsläpp av växthusgaser. Ytterligare miljöskatter, såsom en kemikalieskatt och skatt på fluorerande växthusgaser, bör införas. Kväveoxidavgiften bör också göras om till en skatt. Alliansen har även beredskap för ytterligare höjningar av skatterna på alkohol och tobak i syfte att stärka folkhälsan.

Det är viktigt att föra en ansvarsfull politik som begränsar utgiftsökningarna framöver. Sysselsättningen ökar för närvarande starkt och vi ser en bred uppgång på arbetsmarknaden. Därmed är det naturligt att anpassa omfattningen av arbetsmarknadsåtgärderna längre fram och minska de åtgärder som är minst effektiva. Vi ser samtidigt en fortsatt ökning av ohälsotalen, med kraftigt stigande kostnader för sjukförsäkringssystemet. Att lägga om sjukförsäkringsreglerna utan att först hantera de stigande ohälsotalen riskerar att långsiktigt försätta människor i utanförskap, samtidigt som det betydande kostnadstryck som vi ser inom systemet förstärks ytterligare. Det bör istället vidtas åtgärder som löser det underliggande samhällsproblemet, att långsiktigt minska sjukfrånvaron.

Också kostnaderna för migration och integration ökar, till följd av att fler sökt sig till vårt land för att få skydd från krig och förtryck. Här krävs långsiktiga effektiviseringsåtgärder för att begränsa kostnadsutvecklingen, till exempel vad gäller boendekostnaderna i mottagningssystemet.

Det är också centralt att i allmänhet upprätthålla god kostnadskontroll i olika ersättningsystem genom att motverka förekomsten av fusk och överutnyttjande. Den statliga förvaltningen bör effektiviseras. Det bör också framgent ske en begränsning av de årliga anslagsökningarna i pris- och löneomräkningssystemet. Mot bakgrund av behovet att stärka försvaret bör detta område undantas. Kostnaderna kan också minskas genom att myndigheternas lokalkostnader och lokalisering prövas hårdare.

Centerpartiet gör bedömningen att budgetförstärkningarna för 2017 i första hand bör ske genom en snabbare och mer kostnadseffektiv integration, en effektivare arbetsmarknadspolitik och genom en effektivisering av statlig verksamhet. Budgetförstärkningarna 2017 tillsammans med övriga åtgärder på utgifts- och inkomstsidan kan, med nuvarande prognoser, förväntas ge tillräckliga budgetförstärkningar för att sparandet ska uppgå till drygt en procent av BNP 2020. Kommande förslag på reformer under mandatperioden kan komma att kräva ytterligare budgetförstärkningar. Eventuella förslag på reformer på utgiftssidan bör i hög grad finansieras med lägre utgifter och effektiviseringar på andra områden.

Utgiftstaket utgör en övre gräns för statsbudgetens utgiftsnivå. Genom utgiftstaket ges riksdag och regering förbättrade möjligheter till kontroll och styrning av utgifterna. Alliansen vänder sig emot regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken, då det är viktigt att hålla utgifterna på en ansvarsfull nivå. Regeringens agerande förutsätter ett kraftigt höjt skatteuttag för att balansera utgiftsökningarna. Skattehöjningarna riskerar att slå mot jobb och företagande, och därmed försämra Sveriges ekonomiska utsikter.

Enligt de riktlinjer som finns bör en buffert för oförutsedda händelser lämnas obudgeterat under utgiftstaket för nästkommande budgetår. Hur stort budgetutrymmet för reformer på utgiftssidan slutligen blir beror bland annat på hur stor del av budgeteringsmarginalen som under de kommande åren tas i anspråk av oförutsedda utgiftsökningar, t.ex. till följd av öknings av volymer i de rättighetsbaserade transfereringssystemen eller den makroekonomiska utvecklingen. Budgeteringsmarginalen för 2017 är i nuläget ansträngd till följd av det ökade flyktmottagandet. Det understryker behovet av god kostnadskontroll och nödvändigheten att göra omprioriteringar inom och mellan olika utgiftsområden om så krävs.

Tabell 4. Förslag till utgiftstak. Miljarder kronor, om inte annat anges.

	2016	2017	2018	2019	2020
Utgiftstak	1 199	1 253	1 301	1 359	1 381
Takbegränsade utgifter, maximum	1 182	1 244	1 275	1 312	1 333
Budgeteringsmarginal, minimum	17	10	26	48	48
Budgeteringsmarginal, % av takbegränsade utgifter	1,4%	0,8%	2,0%	3,5%	3,5%

Källa: Prop. 2015/16:100, prop. 2015/16:1 samt egna beräkningar.

4.3 Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden

Sverige byggs starkt genom fler i arbete. När många jobbar skapas mer resurser till den gemensamma välfärden. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Målsättningen kan därför inte vara annan än att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb att gå till. Vi vill skapa förutsättningar för ett mer jämlikt och jämställt samhälle och stärka sammanhållningen i vårt land. Arbetsmarknaden ska rymma även dem som i dag står långt ifrån att få ett jobb. Jobben och kampen mot utanförskapet är fortsatt grunden för Alliansens politik.

Alliansens reformer i regeringsställning bidrog till att över 300 000 fler människor kom i arbete och att en betydande del av det breda utanförskapet som präglade svensk arbetsmarknad under 2000-talet kunde brytas. Under 2000-talets första år trycktes människor som varit inne på arbetsmarknaden ut ur arbetskraften på grund av att bidragssystemen gjorde att arbete lönade sig för dåligt. Samtidigt ökade antalet människor med sjuk- och aktivitetsersättning, det som tidigare kallades förtidspension, kraftigt. Sedan 2006 har en stor del av detta breda utanförskap minskat som en effekt av alliansregeringens politik. Färre människor förtidspensioneras och fler får behålla mer när de jobbar. Det har varit en framgångsrik ekonomisk politik samt välfärdspolitik och andelen som försörjs av bidrag eller ersättningar har minskat med ungefär en fjärdedel.

I takt med att utanförskapet minskat i de grupper som står relativt nära arbetsmarknaden har utmaningarna på arbetsmarknaden förändrats. Risker som står nära arbetsmarknaden återigen pressas ut i utanförskap kvarstår visserligen, och förstärks av att regeringen nu gör det mindre lönsamt att arbeta. Men den mest betydande utmaningen på svensk arbetsmarknad idag är att bryta det utanförskap som gäller de som står längre ifrån arbetsmarknaden, och som har svårare att komma in. Särskilt unga utan gymnasiekompetens och utrikes födda drabbas av utanförskap i större utsträckning än andra grupper. Delvis på grund av de trösklar som finns i form av höga skatter på arbete, men också för att många saknar de kunskaper och erfarenheter som krävs på den svenska arbetsmarknaden. Denna utmaning har förstärkts betydligt av det stora flyktingmottagande som Sverige haft under de senaste åren. Bland nyanlända personer i etableringsfasen har knappt 50 procent endast grundskoleutbildning eller mindre. För denna grupp är trösklarna in till den svenska arbetsmarknaden mycket höga.

Konsekvenserna av detta utanförskap är stora både för individen och för samhället. Motsvarande var sjunde person i arbetsför ålder lever fortfarande helt på offentliga sociala ersättningar eller försäkringar. Varje människa i utanförskap nekas möjligheten att bygga en framtid utifrån sin egen vilja och förmåga. Det skapar otrygghet och ofrihet. Samtidigt är konsekvenserna för samhället också betydande. Matchningen på svensk arbetsmarknad har försämrats betydligt över tid. Företagen har svårt att hitta personal, trots att en relativt stor grupp står till arbetsmarknadens förfogande. När gruppen arbetslösa har en allt svagare anknytning till arbetsmarknaden och mer begränsad utbildning och erfarenhet minskar möjligheten att matcha arbets sökande med de arbetsuppgifter som företagen efterfrågar.

De grupper som befinner sig i utanförskap eller riskerar att hamna där måste få ett jobb att gå till. Det kommer att kräva olika former av åtgärder. Hur hög sysselsättning vi uppnår i Sverige beror på samspelet mellan företagets efterfrågan på arbetskraft, hushållens utbud av arbetskraft

och hur väl lönesättningen och andra institutioner fungerar på arbetsmarknaden. Prioriteringen bör i första hand vara att skapa jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, inte temporära platser i ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder.

För det första måste det löna sig att arbeta. Drivkrafterna för att arbeta måste vara starkare än drivkrafterna att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Om man är sjuk eller av andra skäl inte kan arbeta ska vi ha trygghetssystem som fungerar. Men det ska alltid vara lönsamt att ta ett jobb och bidra till det gemensamma. Då duger det inte att skatten höjs och att socialförsäkringssystemen blir så generösa att det inte längre lönar sig att arbeta.

För det andra måste alla få chansen att komma i jobb. Trösklarna på svensk arbetsmarknad är höga, i form av låg flexibilitet på arbetsmarknaden och allt högre kompetenskrav. Därför krävs dels möjligheter till utbildning och kompetensinsatser. Man ska kunna lära sig det som behövs för att ta ett jobb och man ska ha möjlighet att lära om och ställa om från ett jobb till ett annat. Dels krävs en arbetsmarknad som erbjuder arbetstillfällen också för de med en kortare utbildning. Det måste finnas alternativ för de människor som av olika skäl inte klarar av att utbilda sig i kapp.

För det tredje måste villkoren och drivkrafterna i Sverige för att starta, driva och utveckla företag vara i internationell toppklass. Bara genom ett starkt och dynamiskt näringsliv där företagsamhet och entreprenörskap både värderas högt och lönar sig kan vi säkerställa välfärd, välfärd och sysselsättning i Sverige.

4.4 Goda och hållbara förutsättningar för fler och växande företag

Alliansregeringen förbättrade företagsklimatet avsevärt. Bolagsskatten och socialavgifterna sänktes och de ekonomiska drivkrafterna för att driva företag förbättrats. Regelbördan minskade med motsvarande kostnader på 7 miljarder kronor, bland annat genom avskaffad revisionsplikt och förenklade redovisningsregler för mindre företag. Och möjligheten att driva företag inom fler områden, inte minst inom branscher som domineras av kvinnor, stärktes. Resultatet blev att 200 000 fler företag skapades och att den entreprenöriella aktiviteten fördubblades. Regeringens politik, med höjda kostnader, ökat regelkrångel och större hinder för företagande inom kvinnodominerade branscher, hotar denna utveckling.

För att Sverige ska behålla och stärka vår internationella konkurrenskraft krävs att villkoren för att starta, driva och utveckla företag förbättras. Det är dessutom viktigt för att kunna öka antalet sysselsatta och minska utanförskapet. En stark efterfrågan på arbetskraft, från växande företag, är en förutsättning för att fler människor ska komma i arbete.

För företagens kompetensförsörjning och Sveriges konkurrenskraft är det avgörande att utbildningen i Sverige håller en hög kvalitet. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Alliansen vill därför fortsätta arbetet för mer kunskap i skolan. Målet är att Sverige inom tio år bör ligga på topp-tio i Pisa-mätningarna. Höjs kunskapsnivåerna i det obligatoriska skolväsendet kan nivån på undervisningen i gymnasieskolan och den eftergymnasiala utbildningen fortsätta att höjas, vilket i sin tur gynnar företag som vill växa och rekrytera.

Den nuvarande bostadsbristen i Sverige har utvecklats till en akut bostadskris. Att människor på grund av bostadsbrist hindras från att flytta till jobb och utbildning är en av Sveriges största utmaningar idag. Många företag vittnar om att bostadsbristen skapar stora problem att rekrytera i storstadsregionerna. Det hämmar tillväxten, leder till färre jobb och ett större utanförskap. Den stora befolkningsökning som Sverige nu upplever förstärker utmaningen ytterligare. Om nyanlända flyktingar inte får möjlighet att flytta till de arbetsmarknadsregioner där jobben finns riskerar de att låsas ute i bestående utanförskap.

Alliansregeringen genomförde ett stort antal förändringar för att underlätta planering och byggande, och bostadsbyggandet har nu nått sin högsta nivå på 20 år. Men det är inte tillräckligt

– takten i bostadsbyggande behöver öka med ytterligare 30–40 procent. Under förra mandatperioden motsatte sig Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet många av de förslag till enklare och mer flexibla regler som alliansregeringen lade fram. Tyvärr har regeringen sedan den tillträdde valt att fortsätta på samma linje – genom att införa snedvridande och ineffektiva bostadssubventioner samtidigt som arbetet med effektiviseringar av byggprocessen och bostadsmarknadens funktionssätt har saktat ned. I ljuset av den tilltagande bostadskrisen välkomnar Alliansen de blocköverskridande bostadssamtal som nu sker. Det är av största vikt att dessa samtal leder till konkreta och betydande resultat. För det första måste regelförenklingsarbetet ta fart på riktigt genom att de kraftfulla förslag till regelförenklingar som redan lagts i riksdagen tas tillvara. Till exempel bör byggvänliga bullerregler införas och tekniska egenskapskrav och utformningskrav förändras så att trösklarna för byggande sänks. För det andra krävs skarpa reformer för att frigöra mer attraktiv mark att bygga på. Att markbrist är ett grundläggande problem, en tröskel som förtar effekten av många andra reformer, återkommer ständigt i forskningslitteraturen och lyfts ofta av byggbranschen. Därför krävs bland annat en reformering av riksintressesystemet och strandskyddet så att bostadsbyggande prioriteras högre. För det tredje krävs att resurserna inom bostadspolitikerna används effektivt. Därför bör de av regeringen införda byggsbventionerna avskaffas. För det fjärde måste rörligheten på bostadsmarknaden tydligt öka. Det måste bli enklare att hyra ut sin bostad i andra hand och dagens hyresreglering måste ses över. Alliansen vill också se över utformningen av flyttskatterna för att minska dagens inlåsnings effekter.

En fungerande transportinfrastruktur är avgörande för Sveriges konkurrenskraft och satsningar på väg och järnväg är en viktig del för att främja både företagande och sysselsättning. Under åren 2014–2025 kommer Sverige satsa minst 522 miljarder kronor på infrastruktur, till följd av alliansregeringens förslag. Det möjliggör underhåll och stora investeringar i befintlig infrastruktur i hela landet, liksom nysatsningar för att förbättra möjligheterna för såväl arbetspendling som godstransporter. Alliansregeringens politik för viktiga förbättringar för näringar som är beroende av transporter har påbörjats. Underhållet av svenska järnvägar har fördubblats sedan 2006. Anslaget till enskilda vägar har höjts väsentligt. Genom hela Sverige pågår väg- och järnvägsprojekt för att förbättra framkomligheten och transportmöjligheterna. Samtidigt har trenden med ökande utsläpp från transportsektorn brutits. Effektivare transporter innebär minskad miljöpåverkan och minskade klimatutsläpp. Alliansen vill fortsätta detta arbete.

Utöver väl fungerande utbildning, bostadsmarknad och infrastruktur är tillgång på kapital en nyckelfråga för att främja entreprenörskap. Svenska villkor på dessa områden har historiskt varit goda, men möjliga förbättringar finns och krävs för att Sverige ska kunna konkurrera internationellt. Till exempel har det offentliga riskkapitalet i dagsläget svårt att komma in tidigt i bolagens utveckling, när det behövs som mest, och riskerar istället att tränga ut privata investeringar i senare investeringsfaser. För att modernisera och effektivisera det offentliga riskkapitalet bör fond-i-fond-lösningar användas, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. De statliga fondernas inriktning bör också främst inriktas på tidiga utvecklingsfaser för att undvika undanträngning av privat kapital. Det är också viktigt att riskkapital finns tillgängligt i hela landet. Därtill stänger dagens regelverk för aktiebolag ute många potentiella företagare. Reglerna bör anpassas till det behov av aktiekapital som faktiskt föreligger, och som i exempelvis många tjänsteföretag kan vara relativt begränsat. Därför bör kravet på aktiekapital sänkas från 50 000 till 25 000 kronor.

En annan viktig fråga för att främja entreprenörskap är nystartade företags kompetensförsörjning och svårigheten att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner. För att underlätta för små företags rekrytering av kompetent arbetskraft vill Alliansen göra det enklare och mer konkurrenskraftigt att erbjuda anställda incitamentsprogram och delägarskap. Vår ingång är att regelverket bör förenklas och göras mer konkurrenskraftigt, samtidigt som grundläggande skatterättsliga principer beaktas, så att det blir lättare för växande företag att attrahera och behålla centrala medarbetare. Det handlar både om företagets kostnader för incitamentsprogrammen och reglerna för individen, till exempel i vilken utsträckning incitamentsprogrammen ska beskattas som inkomst av tjänst samt när beskattningstillfället ska ske.

För Alliansen är det en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle, och lika självklart att detta inte står i motsats till tillväxt och jobbskapande utan att både miljö och tillväxt kan gå hand i hand. För detta krävs väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan samtidigt som förnybar och miljövänlig teknik tillåts växa fram. På så sätt ger våra åtgärder största möjliga resultat för miljön. Inte minst krävs att den svenska fordonsflottan blir mer hållbar och att utsläppen från transportsektorn minskar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön och en säkerhetspolitisk risk. Nya styrmedel för att minska användningen av gifter i vår vardag krävs också. Därtill måste Sverige arbeta oförtröttligt på den internationella arenan för att bidra till att de globala utsläppsreduktioner som behöver uppnås.

4.5 En trygg och tillgänglig välfärd

Alliansen står för en trygg och tillgänglig välfärd. Vi värnar välfärdens kärnverksamheter – skola, vård och omsorg. Det är grunden för den sammanhållning vi har i Sverige. Alliansregeringens ekonomiska politik och välfärdspolitik resulterade i att resurserna till skola, sjukvård och omsorg ökade med mer än 100 miljarder i fasta priser. Resurserna ökade per invånare, per elev och per slutenvårdspatient. Också antalet läkare, barnmorskor och sjuksköterskor per invånare ökade. Men välfärden kan stärkas och utvecklas ytterligare. Välfärdspolitiken måste bland annat förbättra resultaten i skolan, minska ojämlikheten som fortfarande finns i vården och svara upp mot behoven hos en åldrande befolkning.

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla. För elevernas skull men också för jobben, välfärden och sammanhållningen i samhället. Föräldrarna ska veta att barnen när de kommer hem från skolan har lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Skolan ska också ge bildning och lära för livet – inte bara arbetslivet. Oavsett bakgrund eller var du går i skolan.

Många nyanlända barn som flytt från krig och förtryck har i år haft sin allra första skoldag runt om i Sverige. Deras väg in i det svenska samhället kommer i stor utsträckning att gå genom skolan. Den svenska skolan står inför stora utmaningar när antalet nyanlända elever ökar snabbt samtidigt som skolresultaten fortsatt sjunker. Under åren framöver kommer det att krävas särskilda ansträngningar för att alla barn i Sverige, oavsett bakgrund, ska få en bra start i livet och en rivstart i vårt skolsystem. Duktiga och engagerade lärare och speciallärare är stommen för att skapa en bättre skola. Alliansen är enig om att systemet med karriärlärartjänster är centralt för skolans utveckling och bör stärkas, där särskilda satsningar i utanförskapsområden spelar en viktig roll. Att eleverna får tillräcklig undervisning är en annan viktig fråga för elevernas utveckling, och regeringen bör gå vidare med det förslag om fler matematiktimmor i högstadiet som riksdagen tagit beslut om. Alliansens mål är att Sverige inom tio år bör ligga på topp-tio i Pisa-mätningarna.

I takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansens utgångspunkt är en sjukvård präglad av kvalitet och tillgänglighet för alla. Skillnader i kvalitet eller tillgänglighet mellan regioner eller utifrån till exempel kön eller utbildningsbakgrund ska motverkas. Svensk vård och omsorg uppvisar i ett internationellt perspektiv goda resultat. Alliansregeringen satsade mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Köerna har kortats och vi har sett en kraftig ökning av antalet vårdcentraler och generösare öppettider. Kvaliteten i sjukvården har också stärkts över tid och patienterna är mer nöjda med vården. Samtidigt finns fortfarande brister. Långa väntetider och otillräcklig tillgänglighet är fortfarande ett problem i delar av vården. Fördelningen av resurser mellan de med större och mindre behov fungerar inte optimalt. Brist på kompetens i vissa vårdyrken, till exempel sjuksköterskor, är vanligt i stora delar av landet. Vården är fortfarande inte jämlik – det finns fortfarande stora skillnader såväl gällande kvalitet, kontinuitet som väntetider. Alliansen kommer fortsätta att utveckla vården med patientens behov i fokus. Kvalitet, tillgänglighet och valfrihet ska prägla den svenska sjukvården och alla patienter ska känna sig trygga och väl omhändertagna på vårdcentraler och sjukhus i hela Sverige.

Att åldras innebär ofta ett ökat behov av hjälp i vardagen. Hur hjälpen utformas påverkar i hög grad livskvaliteten. Alliansens utgångspunkt är att varje människa är unik med egna önskemål och intressen. Rätten till självbestämmande är lika viktig oavsett ålder. Äldreomsorgen ska präglas av stor valfrihet, hög kvalitet, ett värdigt bemötande och finnas tillgänglig för alla som behöver den.

En mångfald av aktörer är en förutsättning för valfrihet. Alliansens välfärdspolitik sätter eleven och patienten i centrum. Rätten att själv få välja var och hur man tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro. Välfärden finns till för medborgarna och medborgarna har rätt att påverka dess utformning. Därför måste valfriheten värnas.

Mångfalden av aktörer inom välfärden bidrar också till att utveckla nya idéer och hitta nya, smartare och effektivare arbetssätt, till gagn för alla som använder välfärden. Den svenska lösningen, med en offentligt finansierad välfärd som alla medborgare har rätt till, och där många olika typer av utförare tillåts bidra, är viktig att värna. Välfärdens verksamheter gynnas av att nya privata och ideella aktörer har möjlighet att etablera sig för att bidra till innovation och värdeskapande.

Vi har dock sett att den svenska välfärden inte alltid fördelas jämlikt, och att kvaliteten i vissa fall brister hos både offentliga och fristående verksamheter. För att säkerställa en jämlik välfärd av hög kvalitet finns därför anledning att se över kraven på och regleringen av både offentlig och fristående välfärdsverksamhet. Riksdagen har därför beslutat att en utredning bör se över möjligheten att införa tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning, ett tydligare kravställande och bättre uppföljning avseende kvalitet, och skarpare sanktioner vid misskötsel inom välfärden. Att regeringen inte fokuserar på kvalitetsaspekterna, utan istället låter utreda begränsningar av vinstuttag i välfärdssektorn är en mycket olycklig utveckling. Det finns inga etablerade samband mellan organisationsform eller vinstuttag och kvaliteten i verksamheten. Utgångspunkten borde istället vara hur vi på bästa sätt kan säkerställa både kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

5. Centerpartiets inriktning för den ekonomiska politiken: ansvarsfulla reformer för fler jobb och minskade utgifter

Sverige behöver en ekonomisk politik som tar ansvar för framtiden. Svensk ekonomi har ett stort förnyelsebehov. Centerpartiet väjer inte för den utmaningen. Vi vet att ansvarsfulla reformer de kommande åren säkerställer att Sverige i decennier framöver fortsatt kommer att tillhöra världens rikaste, mest innovativa och tryggaste länder.

Svensk ekonomi står inför framförallt två utmaningar. För det första växer inte jobben tillräckligt snabbt, trots att vi nu går in i en högkonjunktur. Och för det andra är trycket på de offentliga utgifterna mycket högt, inte minst på grund av det stora och onödigt dyra mottagandet av nyanlända, en ineffektiv arbetsmarknadspolitik och växande sjukskrivningstal.

Sverige behöver en handlingskraftig politik som genom praktiska och ansvarsfulla reformer möter dessa utmaningar. Det är något regeringen misslyckats med att leverera.

Trots den annalkande högkonjunkturen väntas sysselsättningsgraden sjunka och arbetslösheten stiga från 2017. Bakom de nedslående arbetslöshetssiffrorna finns än större strukturella utmaningar. Nyanlända, personer med kort utbildningsbakgrund, äldre och funktionsnedsatta ökar kraftigt som andel av de arbetslösa och väntas de närmaste åren utgöra 80 procent av den totala arbetslösheten. Svensk arbetsmarknad är notoriskt dålig på att få dessa personer i arbete. Om inget görs kommer polariseringen på svensk arbetsmarknad att öka och tiotusentals

människor att förpassas till ett permanent och passiviserande utanförskap. För att möta denna utmaning krävs politisk handlingskraft.

I regeringens vårproposition fick Migrationsverket 31 miljarder kronor extra för att klara mottagandet av nyanlända. Kostnaden för ensamkommande barns boende väntas mer än fyrdubblas till år 2020. Även Arbetsförmedlingen har begärt förstärkningar. Samtidigt väntas sjukskrivningarna, och kostnaderna för desamma, öka. Regeringens viktigaste vallöfte, att nå EU:s lägsta arbetslöshet till år 2020, samt dess mål om att minska sjukskrivningarna nås inte. I stället ökar jämviktsarbetslösheten och sjukskrivningarna, med stor press på de offentliga finanserna som följd. Utgiftstrycket måste mötas med ansvarsfulla reformer som värnar de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet.

Regeringens politik förstärker problemen med en för låg jobbtillväxt och för höga utgifter. Regeringens höjning av a-kassan har lett till tre miljarder kronor i ökade utgifter och 27 000 fler arbetslösa, enligt Finanspolitiska rådet. En av få besparingar som regeringen presenterat för att möta de skenande utgifterna för integrationen, är att ta bort jobbstimulansen i etableringsersättningen. Därtill har regeringen valt att ta bort den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen, något som väntas leda ökad sjukfrånvaro samt till en halv miljard i ökade utgifter. Detta är en oansvarig politik, som leder till lägre sysselsättning, högre utgifter och utanförskap för fler människor.

Sverige behöver och förtjänar en annan politik. En politik för fler jobb och minskat tryck på de offentliga finanserna. En ansvarsfull och handlingskraftig politik.

Den svenska jobbskaparpotentialen finns i de små och växande företagen. Det måste bli enklare och billigare att starta och driva företag. Arbetsmarknaden måste också öppnas upp för fler. Bara så kan polariseringen och tudelningen minska.

Samtidigt måste sådana jobbskapande reformer finansieras på ett ansvarsfullt sätt. Regeringens skattehöjningar måste bytas mot en grön skatteväxling, där ökade miljöskatter finansierar sänkningar av skatter på jobb och företagande. Med en grön skatteväxling ökar den ekonomiska aktiviteten samtidigt som miljöförstörelsen minskar. Det är bra både för jobben och för miljön. Därtill måste utgifter inom mottagnings- och transfereringssystem kontinuerligt och noggrant omprövas.

Det svenska utanförskapet sjönk under Alliansens tid vid makten till den lägsta nivån sedan början av 1990-talet, men det är fortfarande högt. Det riskerar nu att fördjupas, då allt fler hamnar i ett långvarigt utanförskap, utan möjlighet att få jobb. Många mindre orter har också drabbats hårt av den utdragna krisen och den minskade sysselsättningen i traditionell industri. Sverige riskerar en ökad tudelning mellan regioner, mellan personer med hög och låg utbildning och mellan inrikes och utrikes födda.

Denna vårmotion är ett svar på dessa utmaningar. Den innehåller politik för fler jobb och ett minskat tryck på de offentliga finanserna; politik som tar ansvar för de utmaningar som Sverige står inför.

6. Jobb

En fungerande arbetsmarknad kräver tre saker.

För det första måste det finnas växande företag, jobbskapare, som vågar utvecklas, investera och efterfråga arbetskraft. Centerpartiet vill sänka kostnaderna för att anställa, förenkla reglerna för att starta och driva företag samt göra det billigare att investera i växande företag.

För det andra måste utbudet av arbetskraft, med god kompetens och hög produktivitet, stimuleras. Det är av största vikt att utbildningssystemet fungerar, för såväl teoretiska som praktiska utbildningar. Det måste alltid löna sig att arbeta.

För det tredje måste matchningen mellan dessa jobbsökare och jobbskapare fungera. Centerpartiet anser att det är nödvändigt att kraftigt minska omfattningen av ineffektiva arbetsmarknadspolitiska program och reformera Arbetsförmedlingen i grunden. Det måste bli enklare att lära på jobbet, genom att kombinera arbete med utbildning och praktik.

Dessa tre saker – efterfrågan från växande företag, utbud av arbetskraft samt en välfungerande matchning mellan jobbsökare och jobbskapare – utgör tillsammans grunden för en välfungerande arbetsmarknad. Det är på denna grund som Centerpartiet vill bygga ett samhälle som låter människor, lokalsamhällen och företag växa.

6.1 Fler företag – fler jobb

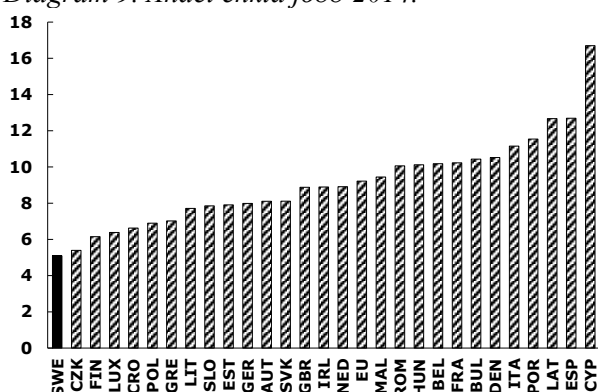
Den svenska jobbskaparpotentialen finns i de små och växande företagen. Dessa jobbskapare måste få rejält sänkta trösklar till att ta steget anställa. På samma sätt måste det svenska företaget tillgängliggöras för fler. De första stegen som anställd eller företagare måste vara betydligt enklare och mer tillgängligt än idag.

Enkla jobb

Svensk arbetsmarknad är tudelad. Särskilt nyanlända och personer med kort utbildning är arbetslösa i högre grad än inrikes födda och personer med hög utbildning. Sverige har också EU:s lägsta andel enkla jobb. Dessa två fenomen – svårigheterna för marginalgrupper att få ett arbete och bristen på enkla jobb – hänger ihop.

För att bekämpa såväl tudelningen som utanförskapet måste svensk arbetsmarknad reformeras för att tillåta framväxten av fler enkla jobb.

Diagram 9. Andel enkla jobb 2014.

Källa: Eurostat (2016a).

Andelen av de arbetslösa som tillhör så kallade utsatta grupper växer och väntas snart uppgå till nästan 80 procent.⁶ Det tar åtta år innan hälften av nyanlända flyktingar är i arbete.⁷ Jämviktsarbetslösheten bedöms öka de närmaste åren.⁸ Utbildningsresultaten har fallit kraftigt under många år.⁹

Detta riskerar att öka polariseringen på svensk arbetsmarknad. För att möta denna utveckling krävs en ansvarsfull och jobbvänlig reformpolitik. Sverige har inte råd att tacka nej till jobb.

Ingångsjobb

Krig och konflikt i Europas närområde har skapat den största flyktingströmmen sedan andra världskriget.

⁶Arbetsförmedlingen (2016a).

⁷RUT 2016:37. Än långsammare går det för nyanlända flyktingar att bli helårsanställda.

⁸Konjunkturinstitutet (2016a).

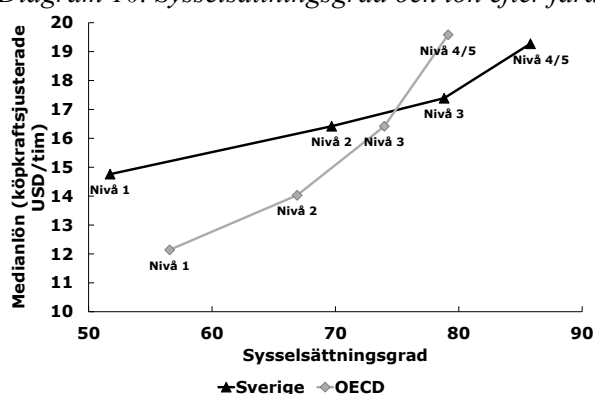
⁹OECD (2015c).

Flyktingströmmarna innebär mycket stora utmaningar, inte minst för de offentliga finanserna. Men de bär också på stor potential, om de nyanlända snabbare kan integreras på den svenska arbetsmarknaden. Den enskilt viktigaste faktorn för att göra invandringen hållbar är svensk arbetsmarknads förmåga att få nyanlända i jobb.¹⁰

Detta är ingen liten utmaning. Svensk arbetsmarknad har länge haft svårt att integrera marginalgrupper på arbetsmarknaden. Dessa problem har accentuerats och blivit akuta i flyktingströmmarnas kölvatten. Cirka hälften av deltagarna i etableringsuppdraget har enbart förgymnasial utbildning, vilket gör att de i många fall står långt från arbetsmarknaden.¹¹

Den svenska lönestrukturen är mycket sammanpressad. Människor med lägre eller färre färdigheter får inte ett jobb med lite lägre lön; de får inget jobb alls.¹² Samtidigt vet vi att vissa av de nyanlända har relativt få och/eller låga färdigheter och att detta underskattas vid en rak jämförelse av deras utbildningsnivå.¹³

Diagram 10. Sysselsättningsgrad och lön efter färdighetsnivå.

Källa: OECD (2013b).

Nyanländas problem på arbetsmarknaden förklaras, enligt den senaste långtidsutredningen, i hög grad av den höga andelen med lägre eller färre färdigheter. Det positiva är att nyanlända, generellt, inte verkar vara utsatta för diskriminering i en omfattning som signifikant påverkar deras chanser att komma i arbete, även om diskriminering finns och måste bekämpas.¹⁴ Det negativa är att många nyanlända har färdighetsnivåer som gör att de står långt från arbetsmarknaden och att svensk arbetsmarknad är dålig på att få sådana människor i arbete.

Forskningen antyder att lägre ingångslöner, i kombination med andra reformer, har potential att öka sysselsättningen hos marginalgrupper.¹⁵ Centerpartiet uppmanar därför arbetsmarknadens parter att ta sitt ansvar och sänka trösklarna för nyanlända genom att skapa ingångsjobb, med lägre ingångslöner för de berörda personerna.

Givet att parterna tar sitt ansvar är Centerpartiet villigt att sänka såväl inkomstskatterna som arbetsgivaravgifterna för samma personer, upp till en viss lönesumma. Med sänkta inkomstskatter innebär en lägre bruttolön inte nödvändigtvis lägre disponibel inkomst. Med sänkt arbetsgivaravgift blir det dessutom än mer attraktivt för arbetsgivare att anställa.

¹⁰I bemärkelsen offentligfinansiellt neutral. Ekberg (2009), OECD (2013a), Ruist (2015) och SOU 2015:95.

¹¹Arbetsförmedlingen (2015b).

¹²Se SOU 2015:104 för hur sysselsättning och lön varierar med färdigheter, i bemärkelsen resultat i läsdelen av OECD:s PIAAC-undersökning.

¹³SOU 2015:104 visar att högutbildade personer från arabstaterna och Afrika söder om Sahara har lägre färdigheter i räkning än lågutbildade inrikes födda.

¹⁴SOU 2015:104. Att det förekommer diskriminering är troligt, men det är sannolikt inte den främsta förklaringen till varför många nyanlända har svårt att få jobb, särskilt inte i förhållande till situationen i andra länder (Bergh 2014).

¹⁵Se till exempel Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016) för en sammanfattning av aktuell forskning.

Vårt att ha i åtanke är att flyktingar idag väntas kunna leva på en etableringsersättning på knappt 6 800 kronor i månaden, att studenter får låna till ett totalt studiemedel på 10 750 kronor per månad och att garantipensionen uppgår till 7 800 kronor exklusive bostadstillägg. Ett ingångsjobb, med lägre lön men också lägre skatt, innebär sannolikt en bättre ekonomisk situation för den enskilde än de bidrags- och försäkringssystem som många idag förpassas till.

Oavsett hur migrationspolitiken utformas framöver finns det idag hundratusentals människor som väntar på att få komma in på svensk arbetsmarknad. Om inget görs väntas de senaste årens invandring, i kombination med den svenska arbetsmarknadens oförmåga att integrera nyanlända, leda till att arbetslösheten återigen börjar öka om några år.¹⁶

För att vända utvecklingen och klara utmaningen krävs att såväl politiken som arbetsmarknadens parter vågar pröva nya lösningar. Mer av det som testats hittills räcker inte. Ingångsjobben är en viktig del av lösningen.

Ingångsföretag

För många människor, såväl inrikes födda som nyanlända, skulle småskaligt företagande kunna vara en språngbräda till den svenska arbetsmarknaden och det svenska samhället. Att starta företag är dock ofta både dyrt och krångligt. Det gäller särskilt för personer med liten erfarenhet av svenska lagar, regler och myndigheter. Utomeuropeiskt födda företagare anser i högre grad att lagar och regleringar utgör ett problem än vad inrikes födda företagare gör.¹⁷ I länder med högre administrativa hinder för företagande är också en lägre andel av de utrikes födda egenföretagare.¹⁸ Att minska den lagstadgade administrativa bördan för småskaligt företagande har därför potential att bidra till integrationen.

I flera andra länder finns system som ger möjlighet till omfattande regelförenklingar för de absolut minsta företagen.¹⁹ I Frankrike kan små enmansföretagare bli så kallade auto-entrepreneurs och behöver då inte betala varken inkomstskatt eller sociala avgifter. Istället betalar de en fast andel av sin omsättning i skatt. På liknande sätt har små enmansföretagare i Tjeckien möjlighet att få sina utgifter schablonmässigt bestämda, och skatten betalas då i huvudsak baserat på försäljningen. System med liknande inriktningar finns bland annat i Polen, Sydafrika, Österrike och Mexiko.

Centerpartiet föreslår att en ny företagsform införs för riktigt små företag, med högst 250 000 kronor i omsättning: ingångsföretag. Ingångsföretag ska fungera som enskild firma gör idag, men med ordentliga regelförenklingar. Ingångsföretagen ska inte betala vare sig inkomstskatt, egenavgifter eller moms. Istället för vanliga skatter och avgifter betalas en schablonmässigt beräknad skatt, baserad på omsättningen, med en skattesats på 25 procent. Genom att ingångsföretag endast betalar en sådan omsättningsskatt krävs det inte att de upprätthåller samma omfattande bokföring som vanliga företag åläggs att göra. För att möjliggöra denna nya företagsform i praktiken bör Skatteverket ges i uppdrag att ta fram en plattform som tillåter att skatt dras direkt, via en app, vid elektroniska köp. Reformen beräknas medföra en offentligfinansiell kostnad om 600 miljoner kronor årligen.²⁰

Utbyggt RUT-avdrag

RUT-avdraget har tre huvudsakliga fördelar.²¹ För det första skapar det arbetstillfällen för människor som har svårt att få in en fot på arbetsmarknaden. För det andra frigör det tid för

¹⁶Arbetsförmedlingen (2016b).

¹⁷Aldén & Hammarstedt (2014).

¹⁸Aiyar m.fl. (2016).

¹⁹Se till exempel Världsbanken (2007) och OECD (2009) för en översikt över beskattningen av mikroföretag i andra länder.

²⁰Egna beräkningar baserade på RUT 2015:2022.

²¹För såväl en teoretisk beskrivning som en empirisk uppskattning av effekten av RUT-avdraget, se exempelvis Konjunkturinstitutet (2011).

köparen, inte minst för kvinnor, som de kan använda för att öka sitt arbetsutbud. Och för det tredje minskar det svartarbetet och bidrar till en högre skattemoral.²²

Hälften av alla RUT-företag är enmansföretag och 82 procent av företagen startade efter att RUT-avdraget infördes.²³ Det sistnämnda indikerar att reformen var en förutsättning för det kraftigt ökande företagandet som skett sen dess.

52 procent av RUT-företagarna är kvinnor och hälften av dessa företagare är utrikes födda.²⁴ Därtill är var tredje anställd i RUT-företag utrikes född och var fjärde har som mest förgymnasial utbildning. RUT-avdraget är således viktigt för såväl kvinnors som utrikes föddas företagande. Det är dessutom viktigt för personer med kort utbildningsbakgrund.

Centerpartiet har varit drivande i införandet av RUT. Under 2015 lyckades Centerpartiet också säkerställa att RUT-avdraget utvidgades, inom ramen för migrationsöverenskommelsen. Men mer kan och måste göras. Det är anmärkningsvärt att regeringen, i såväl vårpropositionen 2015 som budgetpropositionen 2016, lade förslag som begränsade RUT. Taket halverades, från 50 000 till 25 000 kronor, och tjänster plockades bort. Att regeringen nu föreslår partiella återställningar av RUT är glädjande, men vittnar också om en bristande förståelse för RUT-avdragets funktion och behovet av att stimulera framväxten av fler jobb i arbetsintensiva branscher. RUT-avdragets förtjänster består inte enbart i en skattelättnad för köparen. Framförallt är det i stället en förutsättning för ökat företagande och fler jobb. Regeringens sänkning av taket var tänkt att vara en fördelningspolitisk förbättring, men drabbade i stället främst företagare och anställda i branschen; människor som tidigare ofta stått långt från arbetsmarknaden.

Centerpartiet föreslår därför att taket för RUT-avdraget höjs till 75 000 kronor. Tvättertjänster, läxhjälp, trädgårdstjänster, it-tjänster, flyttjänster och reparationer av vitvaror bör inkluderas i avdraget. Därtill bör senior-RUT, där avdrag få göras med 60 procent för personer över 80 år, införas. Denna utbyggnad av RUT väntas totalt innebära en offentligfinansiell kostnad om 510 miljoner kronor per år.²⁵

Lättare att bygga upp företag

Ingen arbetsgivaravgift för den första anställda

Den första och på många sätt största utmaningen i ett företags utveckling är när det går från att vara ett enmansföretag utan anställda till att anställa en första person. De företag som tagit sig över den tröskeln har sedan enklare att växa och anställa ytterligare.²⁶

Mellan 2004 och 2011 gick i genomsnitt 35 000 företag varje år från att ha noll anställda till att ha minst en anställd. I genomsnitt återgick 12 000 företag efter ett år till att inte ha några anställda igen.²⁷ Det innebär att cirka en tiondel av enmansföretagarna anställer varje år, samtidigt som undersökningar visar att cirka en fjärdedel egentligen skulle vilja börja anställa.²⁸ Även en mindre ökning av antalet företagare som inte bara vill anställa, utan kan och vågar, skulle därmed skapa tusentals jobb.

²²Skatteverket (2011). Flood m.fl. (2013) refererar en undersökning som visar att andelen som anser att det är omoraliskt att köpa tjänster svart ökat efter RUT-avdragets införande.

²³SCB (2016a).

²⁴SCB (2016a).

²⁵För en beräkning av effekten av höjt tak, se prop. 2015/16:1 samt RUT 2016:574. För en beräkning av effekten av att inkludera läxhjälp, se prop. 2014/15:100. Effekterna av att inkludera tvättjänster har uppskattats med hjälp av SCB (2015) och egna beräkningar. För effekten av att öka avdraget för personer över 80 år, se RUT 2016:611. Därtill kommer kostnaden för reparation av vitvaror och inkluderandet av flytt-, it- och trädgårdstjänster, som dock också återfinns i regeringens propositioner och därmed inte utgör en kostnad i förhållande till regeringen.

²⁶Nutek (2005).

²⁷RUT 2015:1294.

²⁸Tillväxtverket (2014).

Höga kostnader för att anställa är vad småföretag själva anser vara ett av de största hindren för tillväxt. I Företagarnas och Swedbanks årliga undersökning Småföretagsbarometern har höga arbetskostnader alltid varit bland de största, eller det enskilt största, hindret för tillväxt bland småföretag.²⁹

Centerpartiet har därför föreslagit att ingen arbetsgivaravgift ska behöva betalas under de första två åren, när en enmansföretagare anställer sin första medarbetare. Regeringen har aviserat att man tänker kopiera delar av Centerpartiets förslag, vilket är bra. Regeringens version innehåller dock ett antal onödiga och oförståeliga begränsningar. Bland annat exkluderas alla aktiebolag, trots att det är den vanligaste bolagsformen för företagare som vill anställa.

Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att hålla fast vid att arbetsgivaravgiften för den första anställde ska slopas för fler typer av företag och under längre tid jämfört med regeringens förslag.

Sänkt krav på aktiekapital

Jämfört med genomsnittet för höginkomsterländerna inom OECD är den administrativa proceduren för att starta ett aktiebolag både billigare och snabbare i Sverige.³⁰ Sverige utmärker sig dock genom att ha högre minimikrav för nivån av aktiekapital. I jämförelse har mindre än hälften av höginkomstländerna inom OECD ett krav på aktiekapital överhuvudtaget. Ett högt krav på aktiekapital utgör ett hinder för att starta ett nytt företag. Detta gäller i synnerhet för mindre arbetsintensiva tjänsteföretag där ett större aktiekapital inte krävs för att bedriva verksamheten. I avsaknad av tillräckligt kapital kan sådana företag då inte ta del av de fördelar bolagisering innebär.

Det huvudsakliga syftet med krav på aktiekapital har historiskt varit att skydda fordringsägare och öka förtroendet för aktiebolag.³¹ Erfarenheter från andra länder visar dock att marknadsaktörerna klarar av att uppnå detta genom privata avtal eller med hjälp av flexibla lagar.³² Med detta som bakgrund var Centerpartiet med och sänkte kravet på aktiekapital från 100 000 kronor till 50 000 kronor. Denna gräns utgör dock fortfarande en för hög tröskel. Centerpartiet föreslår därför att kravet på aktiekapital sänks ytterligare: från 50 000 kronor till 25 000 kronor.

Personaloptioner

Att få ett nystartat innovationsföretag att växa är en komplex uppgift. Flera olika aktörer med olika intressen måste samarbeta i en situation präglad av genuin osäkerhet. I bland annat Silicon Valley har personaloptioner utvecklats till en lösning på många av de problem som uppstår.³³ Till exempel kan entreprenören i uppstartsfasen sällan betala löner på de nivåer som är nödvändiga för att kunna attrahera rätt kompetens. Med hjälp av personaloptioner kan nyckelmedarbetare kompenseras genom att göras till delägare, snarare än att ges en hög lön. Det ger små företag med begränsad likviditet möjlighet att attrahera nödvändig nyckelkompetens.

I Sverige har dock användandet av personaloptioner hämmats av skattereglernas utformning. Den förmån personaloptionen innebär beskattas som inkomst av tjänst, vilket i praktiken innebär en för hög skattenivå för att personaloptioner ska vara användbara. Därtill beskattas denna förmån redan när optionen utnyttjas. Optionsinnehavaren måste därför betala skatt innan värdet på de underliggande aktierna har realiserats, vilket då kan innebära att aktier direkt måste säljas för att kunna bekosta skattebetalningen.

Centerpartiet lyckades i regeringsställning få till stånd en utredning om villkoren för personaloptioner. Denna utredning har nu lämnat sitt slutbetänkande.³⁴ Utredningens förslag är

²⁹Företagarna (2015).

³⁰Världsbanken (2016).

³¹Världsbanken (2014).

³²Ibid.

³³Henrekson & Sanandaji (2014).

³⁴SOU 2016:23.

tyvärr alltför begränsat. Förslaget innebär visserligen att personaloptioner under vissa förutsättningar undantas från förmånsbeskattning, vilket är i linje med vad Centerpartiet tidigare har föreslagit, men kriterierna för att undgå förmånsbeskattning är alltför begränsande.

Sådana personaloptioner med annorlunda beskattningsregler, så kallade kvalificerade personaloptioner, föreslås endast kunna ges ut av små och unga företag. Företag med låg värdering har redan idag möjligheten att använda värdepappersbaserade incitamentsprogram utan alltför stora problem. Det är när företaget uppnår ett så högt värde att sådana incitamentsprogram blir problematiska som kvalificerade personaloptioner skulle göra mest nytta. Att utredningens förslag därtill stänger ute vissa branscher för att de inte förväntas innehålla innovativa företag är feltänkt. Det är omöjligt att i förväg peka ut vilka branscher som kan tänkas producera nya innovativa företag. Det är vidare olyckligt att personer med en ägarandel i företaget inte kan få ta del av kvalificerade personaloptioner. Detta begränsar möjligheten att använda personaloptioner för att lösa intressekonflikten mellan externa investerare och entreprenören.

Nuvarande beskattningsregler för personaloptioner försämrar möjligheterna för innovativa företag att växa. Utredningens förslag är för begränsat för att lösa detta problem. Centerpartiet har tidigare föreslagit bredare förbättringar av beskattningsreglerna för personaloptioner. Att beskattningsreglerna förbättras är nödvändigt om Sverige ska ha ett näringsliv präglat av tillväxtföretag. Mot bakgrund av detta avser Centerpartiet att i framtida budgetmotioner hålla fast vid och vidareutveckla våra förslag om reformerade regler för personaloptioner.

Förenklade 3:12-regler

Sedan den stora skattereformen på 1990-talet beskattas kapitalinkomster lägre än arbetsinkomster. Tanken med reformen var att den skulle gynna företagsamhet. I syfte att förhindra att småföretagare skulle utnyttja regelverket genom att klassa egentliga arbetsinkomster som kapitalinkomster infördes de så kallade 3:12-reglerna. Istället för att gynna företagsamhet har komplexiteten i regelverket snarare bidragit till att småföretagare belastas med ännu mer regelkrångel, kombinerat med svårigheter att sätta företagets kapital i arbete. Sedan 2006 har regelverket kring 3:12 successivt förenklats, men reglerna anses allmänt höra till de mest tekniskt komplexa beskattningsreglerna i Sverige för fysiska personer.

Regeringen har meddelat att man vill skärpa beskattningen i 3:12. Detta är helt fel väg att gå. Centerpartiet vill tvärtom förenkla regelverket. 3:12-reglerna bör därför ses över i syfte att reformera och förenkla dem. Skatteundandragande bör självklart alltid motverkas. Men utformningen av 3:12-reglerna bör bygga på principen att företagsamhet är någonting som bör uppmuntras och reglerna bör därför inte ha en striktare utformning än nödvändigt.

Utökad investeraravdrag

För att små företag ska kunna växa och anställa krävs kapital. Tillgången till riskvilligt kapital är därför central. Centerpartiet och Alliansen införde därför under 2013 ett investeraravdrag. Det innebär att fysiska personer kan investera upp till 1,3 miljoner kronor i ett mindre företag, i samband med företagets bildande eller en nyemission, och få göra avdrag på skatten med hälften, det vill säga upp till och med 650 000 kronor. Investeraravdraget stimulerar till investeringar i, och utveckling av, svenska småföretag. På så sätt bidrar det till att fler jobb skapas.

Bara under det första året investerade drygt 6 600 personer knappt 400 miljoner kronor i nästan 500 företag med hjälp av investeraravdraget. Det finns dock stor utvecklingspotential. Finansdepartementet räknade vid reformens införande med att cirka 17 000 företag kunde kvalificera sig som sådana företag som omfattas av investeraravdraget.³⁵

Att investeraravdraget inte används i högre utsträckning beror, förutom att det fortfarande är nytt, till stor del på de regler och begränsningar som omgärdar det. För det första är

³⁵Prop. 2013/14:134.

beloppsgränserna inom investeraravdraget för låga. I Storbritannien finns ett system liknande det svenska investeraravdraget kallat Enterprise Investment Scheme (EIS).³⁶ Endast 42 procent av alla företag som får investeringar genom EIS får investeringar som är mindre än 100 000 brittiska pund, motsvarande 1,35 miljoner kronor. Ytterligare cirka 30 procent av företagen får investeringar som är mellan 100 000 och 300 000 brittiska pund, motsvarande mellan 1,35 miljoner och 4 miljoner kronor. Det borde därför finnas stor potential i att höja det låga taket i det svenska investeraravdraget. Även den låga avdragsrätten gör det svenska investeraravdraget mindre attraktivt. Inom EIS beviljas en skattelättnad som är dubbelt så hög som för det svenska investeraravdraget.

Vidare hämmas användandet av investeraravdraget av för krångliga och begränsande regler. Mot bakgrund av EU-kommissionens nya riktlinjer om statligt stöd har den nuvarande regeringen begränsat möjligheterna till att använda investeraravdraget.³⁷ Det är riktigt att Sverige ska följa kommissionens riktlinjer. Regeringen har dock troligen gått längre än vad de nya riktlinjerna kräver. Numera kan inte personer som är närstående till en delägare i ett företag ta del av investeraravdraget vid en investering i det företaget. Även andra delar av regelverket kring investeraravdraget hämmar dess användande. Utformningen har i för hög utsträckning varit inriktad på att hindra verklig eller inbillad risk för skatteplanering, och inte på att göra investeraravdraget användbart för potentiella investerare.

Mot bakgrund av detta har Centerpartiet föreslagit att investeraravdraget vidareutvecklas. Både avdragsrätten och taket bör höjas, samtidigt som reglerna kring investeraravdraget ses över och förenklas. Centerpartiet avser i kommande budgetmotioner hålla fast vid förslaget om att investeraravdraget vidareutvecklas.

Effektivisera och sprid det statliga riskkapitalet

Statligt riskkapital kan i flera fall och i flera regioner vara ett viktigt komplement till privat riskkapital, där detta inte fått förutsättningar att utvecklas. Det avgörande är dock att det statliga kapitalet fungerar som katalysator för privata investeringar och entreprenörskap, inte att det ersätter privat kapital.

Centerpartiet har varit med och effektiviserat det statliga riskkapitalet. Inte minst har vi gjort det tillgängligt i hela Sverige. Centerpartiet ser positivt på ett ökat samarbete mellan privat och offentligt riskkapital. Det statliga riskkapitalet bör i högre grad komplettera det privata genom att ”toppa upp” privata investeringar. Detta bör exempelvis ske genom så kallade fond-i-fond-lösningar, där statligt riskkapital investeras i en mångfald av privata riskkapitalfonder som, utifrån givna direktiv, står för de konkreta investeringsbesluten. På så vis ökas tillgången till kapital, samtidigt som riskerna sprids och effektiviteten ökar.

Samtidigt är det viktigt att säkerställa att det statliga riskkapitalet kommer företag i hela landet till del. Regeringen har valt den motsatta vägen och har nu lagt ner Inlandsinnovation, ett statligt ägt riskkapitalbolag för företag i kommuner eller delar av kommuner i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län. Bolaget kommer att finnas kvar vid namn, men funktionen fasas ut.

Nedläggningen av Inlandsinnovation är ytterligare ett exempel på hur regeringens politik bidrar till ökad centralisering och minskat företagande.

Minskat regelkrångel

Det finns dolda kostnader för jobbskaparna i form av regelkrångel, som kostar såväl tid som pengar att hantera. Under Centerpartiets tid i regeringen minskades regelbördan för svenska företag motsvarande arbetstid för sju miljarder kronor.³⁸ Centerpartiet anser att detta arbete måste fortsätta. Varje regelverk som påverkar företagare måste vara ändamålsenligt utformat, enkelt och väl motiverat.

³⁶HM Revenue & Customs (2014).

³⁷Prop. 2015/16:1.

³⁸Riksrevisionen (2012).

Vägen till ett minskat regelkrångel är dock fortfarande lång. Lagstiftnings- och regleringsarbetet måste i högre grad präglas av insikten att regleringar endast är ett av flera möjliga instrument för att genomföra en förändring. Många gånger kan samma resultat nås med verktyg som är mindre betungande för företagen, såsom exempelvis information, ekonomiska incitament eller självreglering av till exempel branschorganisationer. Utformningen av regler måste också i högre utsträckning genomsyras av insikten att aktörer på marknaden faktiskt är kapabla att skriva ömsesidigt fördelaktiga avtal för att på egen hand lösa problem. Att exempelvis påtvinga företag ett högt aktiekapital för att förbättra deras kreditvärdighet är bortkastat och innebär endast regelkrångel. Företagare är kapabla att lösa sådana problem själva utan inblandning från lagstiftaren.

En regel in – en regel ut

En övergripande prioritet inom hela den statliga verksamheten måste vara att minska regelbördan för företagen. Våldigt många av de regler som finns har dock ofta ett lovvärt syfte. Av den anledningen blir det i praktiken också ofta svårt att faktiskt ta bort regler. Detta gäller i synnerhet då varje enskild regel inte alltid är särskilt betungande, utan att det oftast är summan av regler som utgör problemet. För att regelförenklingsarbetet ska bli effektivare och få högre prioritet måste därför processen kring införandet av regler förändras. En liknelse kan göras till statens budgetprocess, där en dåligt utformad process kan leda till strukturella underskott.³⁹ På samma sätt som det finanspolitiska ramverket förbättrat budgetprocessen behövs därför en förbättrad process för hanteringen av regler.

Centerpartiet vill därför införa ett krav på ”en regel in – en ut”. Nya regler som innebär ökade kostnader skulle därför tvunget behöva kombineras med regelförenklningar som minst kompenserar för kostnadsökningarna. Fler regler bör också ges så kallade solnedgångsklausuler, som innebär att en regel ges ett slutdatum vid vilket det måste visas att dess fördelar fortsatt överstiger dess nackdelar för att regeln ifråga ska få vara kvar.⁴⁰ I Storbritannien ska alla större nya regleringar som rör företag som huvudregel föras med översyns- eller solnedgångsklausuler.⁴¹ Denna ambition bör även finnas i Sverige.

Det bör också bli vanligare att en enskild myndighet ges ett helhetsansvar för att handlägga exempelvis tillståndsärenden, för att underlätta för den eller de som söker tillstånd genom att dessa enbart behöver ha kontakt med en myndighet.

Slopad revisionsplikt

En viktig reform för minskat regelkrångel var att undanta vissa företag från kravet på revisionsplikt. Detta genomförde alliansregeringen år 2009. Revisionsplikten innebär att ett aktiebolag måste ha en revisor som granskar bland annat årsredovisningen och bokföringen. Numera undantas småföretag som uppfyller två av följande kriterier: högst 3 anställda, högst 1,5 miljoner kronor i balansomsättning och högst 3 miljoner kronor i nettoomsättning. Detta innebär att drygt 70 procent av landets aktiebolag undantas från revisionsplikt. Centerpartiet vill utveckla denna reform så att fler företag undantas från kravet på revisionsplikt.

Småföretagsvänlig upphandling

Den offentliga sektorn i Sverige gör varje år inköp för uppskattningsvis 625 miljarder kronor.⁴² Att den offentliga upphandlingen fungerar är således viktigt för skattebetalarna, som ska få valuta för sina pengar, men också för företagen, där offentlig upphandling utgör en viktig marknad.

Idag är fyra av fem anbudsgivare små- eller mikroföretag.⁴³ Mikroföretagen utgör hela 44 procent av anbudsgivarna, medan stora företag endast utgör fyra procent av anbudsgivarna.

³⁹Se exempelvis von Hagen (2005).

⁴⁰Även Lindbeckkommissionen föreslog att regleringar periodvis skulle omprövas (SOU 1993:16).

⁴¹Department for Business, Innovation & Skills (2013).

⁴²Konkurrensverket (2015).

Däremot står stora företag för fyra av tio anbud. På liknande sätt står stora företag för fyra av tio kontrakterade anbud. Huvudskälet för varför inte fler små företag deltar i, och vinner, anbudsförfaranden är att systemet är för komplicerat och tar för lång tid.

Regeringens förslag till ny upphandlingslag kommer att öka krånglet för småföretagen än mer.

Lagrådet riktade, i en över 400 sidor lång remiss, svidande kritik mot regeringens förslag. De föreslagna upphandlingsreglerna kommer att bli mycket svårhanterade för företag utan kollektivavtal. I praktiken kommer de att ställas inför två alternativ: att antingen ansluta sig till ett kollektivavtal eller att sluta delta i offentliga upphandlingar och som underleverantörer åt företag som deltar i upphandlingar.

Regeringen föreslår att den upphandlande myndigheten, exempelvis den enskilda kommunen, efter samråd med arbetsmarknadens parter ska få avgöra vilket av alla 685 centrala kollektivavtal som ska tillämpas i den specifika upphandlingen och vilka villkor som ska gälla. Detta innebär stora praktiska och administrativa utmaningar för både företag utan kollektivavtal och upphandlande myndigheter att hantera det föreslagna systemet. Ofta finns det flera kollektivavtal som är tillämpliga på ett och samma slags arbete. Det finns uppenbar risk för att olika upphandlande myndigheter då kommer att välja olika kollektivavtal för samma typ av arbete.

Regeringens förslag kommer alltså att öka den administrativa bördan för såväl företag som upphandlande myndigheter. Särskilt hårt kommer små företag att drabbas. Centerpartiet motsätter sig därför regeringens förslag.

Lyckade generationsväxlingar

Drygt var femte småföretagare, vilket motsvarar 60 000 företag med anställda, räknar med att dra sig tillbaka från sitt företag inom de kommande fem åren.⁴⁴ Vi står inför en betydande generationsväxling bland de som skapar jobben. Drivs inte dessa företag vidare är det inte bara en förlust för den enskilde, som ofta ger upp ett livsverk, utan det får också stora konsekvenser för ekonomin i stort. Det är därför olyckligt att dagens skatteregler försvårar för goda generationsskiften av fåmansföretag. En försäljning av ett fåmansföretag till en familjemedlem kan medföra högre beskattning än en försäljning till en utomstående part, vilket då direkt missgynnar att ett företag stannar kvar inom familjen. Givet att ägarledda företag med långsiktigt engagemang för verksamheten är bra för ekonomin bör inte skattereglerna vara utformade så att de missgynnar sådana företag.

Därtill tvingas den som säljer till en utomstående part att, på grund av de så kallade karensreglerna, låsa sitt kapital under lång tid för att undvika att kapitalvinsten beskattas som löneinkomst, vilket i så fall skulle innebära en betydligt högre skattesats än normal kapitalbeskattning. Skattesystemet ger därmed incitament till att låsa in kapital istället för att direkt återinvestera det. Centerpartiet menar därför att reglerna för generationsväxling måste ses över i syfte att motverka sådana skadliga incitament och att garantera att skattesystemet inte försvårar för familjeföretag att förbli just familjeföretag.

Företagaranpassade socialförsäkringar

Egenföretagare och människor som driver mindre företag omfattas i lägre grad än anställda av socialförsäkringssystemet. Centerpartiet vill stärka företagares trygghet. Det ska vara lätt att göra rätt, varför regler och verktyg för företagare måste vara enkla, begripliga och ändamålsenliga.

⁴³Konkurrensverket (2015).

⁴⁴Företagarna (2016).

E-inkomst och företagares trygghet

Centerpartiet har länge varit pådrivande för att minska den administrativa bördan för företag. Ett sätt att göra detta återfinns i Socialförsäkringsutredningens förslag på e-inkomst.⁴⁵ Förslaget innebär att en automatisk inrapportering, baserat på befintliga lönesystem, ska ersätta den månatliga arbetsgivardeklarationen och den årliga kontrolluppgiften. Alla relevanta myndigheter ska kunna ta del av uppgifterna via det nya systemet.

Företagande och föräldraförsäkringen

För att fler, inte minst kvinnor, ska välja att bli företagare måste reglerna för föräldralediga företagare i högre grad vara likvärdiga med de som gäller för anställda. Ett exempel på hur föräldraförsäkringen bättre kan anpassas till företagares villkor är att möjliggöra för företagare att bedriva en viss begränsad verksamhet i företaget utan att förlora sin föräldrapenning. Småföretagare kan idag inte ringa in hyrpersonal eller vikarier i sin verksamhet under föräldraledigheten, ha begränsad kontakt med leverantörer eller sköta sin bokföring, då detta betraktas som arbete. Företagare ska inte kunna arbeta och ta ut föräldrapenning parallellt. Men att säkerställa att det finns ett företag att återvända till efter föräldraledigheten, genom en begränsad arbetsinsats, är rimligt.

En annan åtgärd som hade gjort föräldraförsäkringen flexiblare och bättre anpassad för företagare är att tillåta att dagar överlåts till ytterligare två närstående personer. Förutom att öka försäkringens flexibilitet skulle det också underlätta för fler typer av familjekonstellationer.

Det ska löna sig att arbeta

Lägre marginalskatt

I Sverige är skatterna på arbete, företagande och specialisering höga. Det gör Sverige mindre attraktivt för såväl inhemsk som utländsk specialiserad arbetskraft och sänker utbildningspremien.⁴⁶

De höga skatterna på arbete bidrar också till det tudelade skattesystemet. Givet skillnaden i beskattning av inkomster från arbete respektive kapital ges företagare incitament att plocka ut ersättning i form av utdelningar eller liknande, i stället för lön. För att reglera detta har de så kallade 3:12-reglerna införts. Dessa regler bidrar till ökat regelkrångel och improduktiv skatteplanering. Sänkta marginalskatter är därför viktigt för att på sikt kunna förenkla reglerna för småföretag.

Ett antal utredningar har visat att sänkt statlig inkomstskatt leder till fler arbetade timmar, karaktäriseras av hög självfinansieringsgrad och bidrar till en ökad effektivitet i ekonomin.⁴⁷ För Centerpartiet är det därför prioriterat att gradvis göra marginalskattekurvan plattare. Regeringen väljer att gå den motsatta vägen. Genom att stoppa uppräkningsgränsen och fasa ut jobbskatteavdraget höjer de skatten för breda löntagargrupper, med färre arbetade timmar som följd.

Centerpartiet har, som ett första steg, föreslagit att skiktgränsen för statlig inkomstskatt höjs. 30 procent av alla heltidsarbetande i Sverige – och totalt en miljon löntagare – betalar idag statlig inkomstskatt.⁴⁸ Den statliga inkomstskatten innebär alltså mycket höga marginalskatter för breda löntagargrupper.

Att sänka marginalskatterna för personer med normala inkomster ökar utbildningspremien, leder till fler arbetade timmar och ökar effektiviteten i ekonomin. Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag som sänker marginalskatten.

⁴⁵SOU 2015:21.

⁴⁶Sverige har, enligt OECD (2015b), en mycket låg utbildningspremie.

⁴⁷Birch Sørensen (2010), Finanspolitiska rådet (2008), Flood (2015), Flood m.fl. (2013), Holmlund & Söderström (2008), Selin & Pirttilä (2011), SOU 2011:11.

⁴⁸Skatteverket (2015).

Nej till avtrappat jobbskatteavdrag

Jobbskatteavdraget är en av alliansregeringens mest framgångsrika reformer, i termer av både tillväxt- och sysselsättningseffekter.⁴⁹ Regeringens förslag om att trappa av jobbskatteavdraget höjer marginalskatterna ytterligare. Enligt beräkningar från riksdagens utredningstjänst bedöms ett återställande av jobbskatteavdragets konstruktion vara självfinansierad till 75 procent och bidra till fler arbetade timmar.⁵⁰ Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag kring jobbskatteavdragets konstruktion.

Sänkt skatt för äldre som arbetar

En av de största utmaningarna på svensk arbetsmarknad är att allt fler kommer att behöva arbeta allt längre.⁵¹ Forskning visar att Sverige behöver fler äldre som vill, kan och får arbeta längre för att klara välfärdens finansiering.⁵² Givet de äldres förbättrade hälsa är detta en rimlig och uppnåelig målsättning, givet rätt reformpolitik.⁵³

För personer som arbetar efter att de fyllt 65 år införde alliansregeringen ett förstärkt jobbskatteavdrag. Utvärderingar av reformen visar att sannolikheten att arbeta för de berörda grupperna ökat.⁵⁴ Med fler arbetade timmar förstärks den svenska ekonomin långsiktigt. Regeringen har i stället höjt kostnaden för att anställa personer över 65 år genom att införa en särskild löneskatt för dessa. Skattehöjningen slår mot sysselsättningen för denna grupp.⁵⁵

Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag kring hur skatten för äldre som arbetar ska sänkas.

Kvinnors företagande och karriärmöjligheter

Ett viktigt steg mot ett jämställt samhälle är att stärka kvinnors ekonomiska makt. Det görs bland annat genom att uppmuntra kvinnors företagande. Det är därför Centerpartiet har strävat, och fortsätter att sträva, efter att underlätta för företagande, inte minst i kvinnodominerade branscher. Under Centerpartiets tid i regeringsställning ökade antalet småföretag ägda av kvinnor med nästan 40 procent.⁵⁶

RUT underlättar, tillsammans med bland annat en flexibel barnomsorg och rätten att kvarstå i anställning vid föräldraledighet, för kvinnor att göra karriär.⁵⁷ Drivkrafterna och möjligheten att kombinera föräldraskap och arbete är relativt goda i Sverige. Sverige har också lyckats uppnå ett högt arbetskraftsdeltagande bland kvinnor. Det är en förutsättning för en dynamisk och snabbväxande ekonomi.

2014 bröts den uppåtgående trenden för kvinnors entreprenörskap.⁵⁸ Enligt Entreprenörskapsforum beror det bland annat på den politiska osäkerhet som omgärdar välfärdsföretagande och som gör att många potentiella välfärdsföretagare, ofta kvinnor, inte längre vågar starta företag eller satsa mer på sina företag. Det är mycket olyckligt och ytterligare ett exempel på hur regeringens företagarpolitik hindrar kvinnors företagande.

För att stärka kvinnors företagande och karriärmöjligheter vill Centerpartiet bredda och utöka RUT-avdraget, främja företagande i kvinnodominerade branscher samt öka det statliga stödet till kvinnors företagande. Regeringen, å andra sidan, har valt att dra in stödet till bland annat

⁴⁹Konjunkturinstitutet (2013), prop. 2013/14:100.

⁵⁰RUT 2016:144. Även Ryner (2015) visar att den långsiktiga intäkten av att trappa av jobbskatteavdraget är klart lägre än den kortsiktiga till följd av att arbetade timmar minskar.

⁵¹SOU 2013:25.

⁵²Finanspolitiska rådet (2015a)

⁵³Johansson m.fl. (2015).

⁵⁴Prop. 2011/12:100, bilaga 5.

⁵⁵Konjunkturinstitutet (2014b). Laun (2012) visar att sysselsättningen ökade när det förstärka jobbskatteavdraget infördes och arbetsgivaravgifterna sänktes.

⁵⁶RUT 2015:513.

⁵⁷Johnsen & Løken (2015).

⁵⁸Entreprenörskapsforum (2015).

Winnet, en organisation som arbetat med att stötta kvinnors företagande och öka jämställdheten på arbetsmarknaden. Det är en märklig prioritering från en regering som kallar sig feministisk.

Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag kring hur stödet till kvinnors företagande kan öka, i syfte att återigen öka entreprenörskapet bland kvinnor i hela landet.

6.2 En ny giv på arbetsmarknaden

Trösklarna till den svenska arbetsmarknaden är för höga. En strikt arbetsrätt, höga ingångslöner och få enkla jobb gör det svårare för ungdomar och nyanlända att få sitt första jobb.⁵⁹ En dåligt fungerande matchning äventyrar företagens kompetensförsörjning. Och illa utformade trygghetssystem leder till högre arbetslöshet, inlåsning och mindre trygghet.

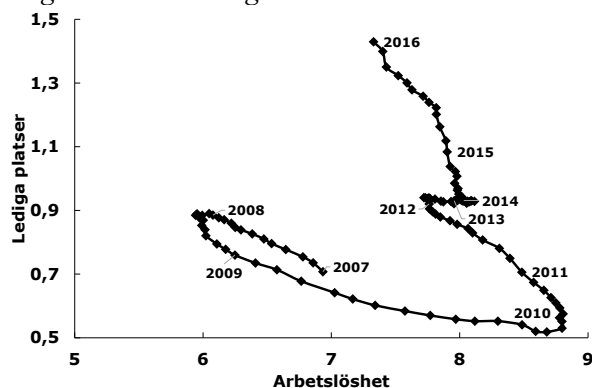
Allt detta måste ändras om fler ska ges chansen att få ett jobb.

Förbättrad matchning

Arbetstagare som vill arbeta och företagare som vill anställa måste snabbt kunna hitta varandra. Det är en förutsättning för att arbetslösheten ska kunna minska och svenska företags kompetensförsörjning säkras.

Ett sätt att illustrera behovet av förbättrad matchning är att studera den så kallade beveridgekurvan. När det finns många lediga platser väntas arbetslösheten generellt sjunka. Vad diagram 11 visar är att sedan finanskrisen har matchningen försämrats. Det finns ett stort antal lediga platser, men arbetslösheten har inte minskat i den grad som skulle kunna förväntats. Om inte arbetslösheten pressas ner riskerar den att permanentas, vilket vore ett svek särskilt för de 380 000 personer som idag är öppet arbetslösa eller deltagare i ett arbetsmarknadspolitiskt program.⁶⁰

Diagram 11. Beveridgekurvan 2007–2016.

Not: Kurvan visar hur antalet lediga platser, som andel av arbetskraften, förhåller sig till arbetslösheten. 12 månaders glidande medelvärden.

Källa: Arbetsförmedlingen (2016c), SCB (2016b) och egna beräkningar.

Andelen företag som använder Arbetsförmedlingen för att rekrytera sjunker stadigt och hälften av företagen som försökt rekrytera via Arbetsförmedlingen uppger att det fungerat dåligt.⁶¹ En försvinnande liten del av småföretagen väljer att vända sig till Arbetsförmedlingen.⁶² Allmänhetens förtroende för Arbetsförmedlingen är också mycket lågt.⁶³ Till stor del är detta

⁵⁹Se exempelvis IMF (2014), Konjunkturinstitutet (2014a), Lundborg m.fl. (2007), Nordström Skans (2009), OECD (2015a), Skedinger (2011a, 2008a, 2008b) och SOU 2011:11.

⁶⁰Se Hartman & Svaleryd (2010) för en översiktlig diskussion om risken för att en hög arbetslöshet biter sig fast. För siffror kring inskrivna, se Arbetsförmedlingen (2016c).

⁶¹Svenskt Näringsliv (2016).

⁶²Företagarna (2013).

⁶³SOM-institutet (2015).

politikens fel. Myndighetens olika, och ibland motstridiga, roller skapar osäkerhet och ineffektivitet.

Arbetslösa tvingas in i program och åtgärder som jobbskaparna ratar. Det är dåligt för de jobbsökande, som får svårare att hitta ett arbete. Det är dåligt för företagen, som får svårare att hitta rätt arbetskraft. Det är dåligt för skattebetalarna, som inte får valuta för sina pengar. Och det är dåligt för Arbetsförmedlingens anställda, som ålagts omöjliga arbetsuppgifter.

Jobbfixarpeng

Det finns ett antal länder som prövat olika system med offentligt finansierade, men privat organiserade, förmedlingsaktörer.⁶⁴

Det kanske mest välkända exemplet är Australien.⁶⁵ Där placeras arbetssökande i olika kategorier, beroende på hur långt från arbetsmarknaden de bedöms stå. Fristående förmedlare ges sedan en ersättning, som bygger på denna kategorisering och som till stor del är prestationsbaserad. Förmedlingsaktörerna utvärderas kontinuerligt och ges betyg som underlättar vid framtida upphandlingar och bidrar till ökad information om olika aktörers effektivitet.

Centerpartiet vill, med inspiration bland annat från Australien, införa en jobbfixarpeng. Det är en peng som följer den arbetssökande till den förmedling som hen och Arbetsförmedlingen finner bäst lämpad att hjälpa den arbetssökande att komma i varaktig sysselsättning.

Utbetalningen av jobbfixarpengen sker i tre steg: vid inskrivning, jobb och varaktighet i jobb. Pengens storlek baseras på vilka behov och förutsättningar den arbetssökande har. Det innebär att ju svårare den enskilde bedöms ha att få ett jobb, desto högre ersättning erbjuds förmedlingsaktören. För denna bedömning ansvarar Arbetsförmedlingen genom så kallad profilering. Den stora majoriteten av jobbfixarpengen betalas ut först när den arbetssökande är i varaktig sysselsättning. Det ger såväl arbetssökande som förmedlingsaktörer rätt incitament och minskar risken för fusk.

De fristående arbetsförmedlarnas förmåga att få arbetssökande i jobb ska utvärderas kontinuerligt och redovisas i en offentlig ranking. Detta för att synliggöra och underlätta för arbetssökande och arbetsgivare att välja och välja bort. Arbetsförmedlingen ansvarar för att certifiera de fristående arbetsförmedlarna. Lågpresterande och oseriösa aktörer bör kontinuerligt ratas under certifieringsprocessen.

Centerpartiet har föreslagit att denna reform förbereds genom att ett regionalt pilotprojekt inrättas. På sikt bör jobbfixarpengen dock helt ersätta Arbetsförmedlingens egna förmedlingsinsatser. Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag kring införandet av en jobbfixarpeng.

Lära på jobbet

Kombinationen av arbete och utbildning har visat sig vara ett effektivt sätt att minska ungdomsarbetslösheten. Centerpartiet och alliansregeringen införde mot bakgrund av detta YA-jobb, som låter ungdomar arbeta samtidigt som de utbildas och handleds på arbetsplatsen.

YA-jobben blev dock inte så bra som de hade kunnat bli. För det första ställdes krav på kollektivavtal, trots att 60 procent av landets småföretag saknar kollektivavtal.⁶⁶ För det andra exkluderades nyanlända, långtidsarbetslösa och andra som har behov av att lära på jobbet. För

⁶⁴Tyskland, Nederländerna och Storbritannien är exempel. För en bakgrundsbeskrivning av Tysklands arbetsmarknadsreformer, se Bouvard m.fl. (2013), Fichtl (2015) och Konjunkturinstitutet (2016b). För en mer specifik beskrivning av Tysklands reformer av arbetsförmedlingen, se BMAS (2006), Jacobi & Kluge (2006), Jahn & Ochel (2007) samt Winterhager m.fl. (2006). För en beskrivning av de nederländska erfarenheterna, se exempelvis Gautier & van der Klaauw (2009) och Tergeist & Grubb (2006) och för de brittiska, se OECD (2014a).

⁶⁵Se Finn (2011) och OECD (2012) för en beskrivning av utvecklingen av systemet.

⁶⁶RUT 2015:220.

det tredje blev reglerna för krångliga. Exempelvis krävs en färdig gymnasieutbildning inom handel och administration för att få ta del av YA-jobben inom handeln.⁶⁷ Och för det fjärde var informationen otillräcklig.⁶⁸

Socialdemokraternas traineejobb är en dåligt utformad variant på samma tema. Deras vallöfte om 32 000 traineejobb är brutet och Arbetsförmedlingens senaste bedömning, byggd på ganska optimistiska antaganden, är i stället att drygt 10 000 traineejobb kan komma till stånd.⁶⁹ I mars 2016 hade enbart 118 traineejobb skapats.⁷⁰ Traineejobb i offentlig sektor subventioneras med 85 procent, medan privata jobb enbart subventioneras med 50 procent. Dessutom får enbart offentliga arbetsgivare handledarstöd. Dessa skillnader bidrar till att göra systemet onödigt krångligt och gynnar godtyckligt jobb inom offentlig sektor.

Regeringens traineejobb är också överdrivet subventionerade. För en person som anställs i offentlig sektor betalar arbetsgivaren knappt 600 kronor per månad, medan det offentliga spenderar 10 600 kronor på subventioner.⁷¹ Därtill kommer offentliga utgifter för den anställdes utbildning och studiestöd. Det är ett orimligt dyrt sätt att få människor att framstå som sysselsatta.

Traineejobben har också krav på att såväl Arbetsförmedlingen som facket ska godkänna en anställning. Risken är överhängande att systemet blir stelbent och byråkratiskt.

Lärlingsjobb

Centerpartiet har i förhandlingar med Alliansen och regeringen fått igenom att YA-jobben ska utvidgas och även göras tillgängliga för nyanlända och småföretag utan kollektivavtal. Det är en viktig reform. Men mer kan och måste göras. Det är anmärkningsvärt att regeringen visat prov på saktfärdighet i arbetet med att implementera de överenskomna förbättringarna av YA-jobben. Inte minst sloandet av kravet på kollektivavtal borde ha hunnit genomföras.

Centerpartiet har föreslagit att traineejobben avskaffas och att YA-jobben utvecklas till lärlingsjobb. Lärlingsjobben bör rikta sig till hela arbetsmarknaden och behandla privata och offentliga arbetsgivare lika. De bör erbjudas till arbetslösa ungdomar, nyanlända samt långtidsarbetslösa i behov av omskolning eller återuppbyggnad av sin kompetens. Alla som behöver lära på jobbet för att komma in på svensk arbetsmarknad ska få den möjligheten.

Lärlingsjobben ska i mesta möjliga mån undvika branschspecifika detaljregleringar, som hämmat utvecklingen av YA-jobben, och den stelbenta arbetsmarknadsprövning som präglar traineejobben. De är alltså rakare, enklare och effektivare än såväl YA-jobb som traineetjänster.

Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag om inrättandet av lärlingsjobb.

Arbetsmarknadspolitik

En välfungerande arbetsmarknadspolitik bidrar till att underlätta för arbetssökande att komma i arbete och minskar eventuella flaskhalsar på arbetsmarknaden. Det kan göras på ett antal olika sätt, bland annat genom att hjälpa arbetslösa att söka jobb, öka arbetssökandes anställningsbarhet genom utbildning och stötta företag som anställer personer som står långt från arbetsmarknaden.⁷²

⁶⁷YA-delegationen (2016).

⁶⁸Enligt Statskontoret (2015) var det bara var tionde arbetsgivare som, i april 2015, kände till YA-avtalen väl eller väldigt väl. Hälften kände inte till avtalen överhuvudtaget. Små företag hade sämre kännedom än större företag. Även Arbetsförmedlingen (2016b) anser att det är just krångel, bristande kännedom hos arbetsgivarna och betungande arbete med att ta fram utbildningsplaner som kan förklara den långsamma framväxten av YA-jobb.

⁶⁹Arbetsförmedlingen (2016b).

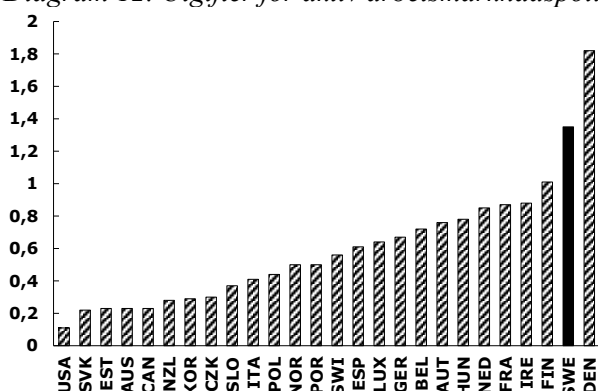
⁷⁰Arbetsförmedlingen (2016c).

⁷¹Givet en heltidsjusterad lön på 17 000 kronor per månad.

⁷²För en generell utvärdering av arbetsmarknadspolitiska åtgärder, se Card m.fl. (2010).

Svensk arbetsmarknadspolitik tar stora resurser i anspråk. Effektiviteten är dock ofta inte tillfredsställande. Centerpartiet vill se färre, enklare och mer effektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. De resurser som sparas genom sådana reformer bör i stället användas för att finansiera jobbskapande reformer.

Diagram 12. Utgifter för aktiv arbetsmarknadspolitik, % av BNP.

Källa: OECD (2016a). Avser år 2013, förutom för Nya Zeeland, Korea, Polen, Spanien och Frankrike, där data avser år 2012.

Färre och enklare subventionerade anställningar

Syftet med anställningsstöd är att kompensera för vissa arbetssökandes lägre, alternativt osäkra, produktivitet. Ungefär vart femte företag med anställda hade under 2014 minst en pågående lönesubvention.⁷³ Samma år hade i genomsnitt cirka 137 000 personer något av de tillgängliga anställningsstöden. Givet omfattningen på stöden och den offentliga finansiella kostnaden för dem är det viktigt att programmen fungerar effektivt.

I tabell 5 listas de huvudsakliga subventionerade anställningar som existerar inom den svenska arbetsmarknadspolitiken. De varierar i subventionsgrad, tid och målgrupp. Men många av dem överlappar också varandra.

Tabell 5. Subventionerade anställningar i Sverige

Anställningsstöd	Målgrupp	Subvention
Nystartsjobb	Långtidsarbetslösa & nyanlända	1–2 ggr reguljär arbetsgivaravgift
Yrkesintroduktionsanställning	Ungdomar (& nyanlända)	1 ggr reguljär arbetsgivaravgift
Traineejobb i välfärden	Ungdomar	85 % av lönekostnaden
Övriga traineejobb	Ungdomar	50 % av lönekostnaden
Extratjänster	Långtidsarbetslösa	100 % av lönekostnaden
Särskilt anställningsstöd	Långtidsarbetslösa	85 % av lönekostnaden
Förstärkt särskilt anställningsstöd	Långtidsarbetslösa	85 % av lönekostnaden
Instegsjobb	Nyanlända	80 % av lönekostnaden
Lönebidrag	Nedsatt arbetsförmåga	Beror på arbetsförmåga
Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA)	Nedsatt arbetsförmåga	Beror på arbetsförmåga
Trygghetsanställning	Nedsatt arbetsförmåga	Beror på arbetsförmåga
Utvecklingsanställning	Nedsatt arbetsförmåga	Beror på arbetsförmåga

Subventionerade anställningars effektivitet varierar beroende på utformning. Ett generellt mönster är dock att subventionerade anställningar som riktas till personer som står långt från arbetsmarknaden kan vara förhållandevis effektiva.⁷⁴ De flesta subventionerade anställningar

⁷³Arbetsförmedlingen (2016d).

⁷⁴Forslund & Vikström (2011), Forslund m.fl. (2004) och Liljeberg m.fl. (2012).

har dock ganska höga undanträngningseffekter, i bemärkelsen att jobben som skapas i många fall hade tillkommit även utan subvention.⁷⁵

Det finns ett antal sätt som dagens system kan bli bättre. För det första är kännedomen om stöden låg bland företagen.⁷⁶ Av företag som anmäler lediga platser till Arbetsförmedlingen uppger nästan 60 procent att de inte känner till stöden särskilt väl eller att de inte känner till dem alls. Bara sju procent av företagen uppger att de känner till stöden mycket väl.

För det andra varierar stöden vad gäller graden av administration och krångel. Instegsjobben, som ställer krav på utbildning, försäkringar och liknande, bedöms exempelvis vara krångligare och innebära mer administration än nystartsjobben.⁷⁷

Och för det tredje finns det tecken på att väldigt fokuserade stödformer riskerar att stigmatisera de personer som är berättigade till stöden, vilket i sin tur kan motverka stödens eventuella positiva effekter.⁷⁸

Nystartsjobben, som generellt medför en subvention motsvarande två arbetsgivaravgifter under lika lång tid som en person varit arbetslös, är den typ av subventionerade anställning som förefaller fungera bäst. Det är också det anställningsstöd som är enklast. Det är därtill en rättighet för långtidsarbetslösa, varför eventuella problem med stigmatisering till följd av snäv fokusering kan antas vara mindre.

För att effektivisera systemet med anställningsstöd bör antalet stödformer minska och reglerna för de individuella stödformerna förenklas. Centerpartiet föreslår att nystartsjobben utvecklas och ersätter följande anställningsstöd:

- Instegsjobb
- Särskilt anställningsstöd
- Förstärkt särskilt anställningsstöd

Fyra olika typer av subventionerade anställningar, inklusive dagens nystartsjobb, blir därmed till ett enkelt anställningsstöd.

Nystartsjobb har i hög grad trängt undan instegsjobb, vilket indikerar att någon större justering av nystartsjobben för att passa även instegsjobbare troligen inte behövs.

För att passa även personer som idag har rätt till särskilt anställningsstöd, som berättigar till en subvention om 85 procent av lönekostnaden samt ett handledarstöd om 50--150 kronor per dag, kan dock en viss justering behövas. För en lön om 17 000 kronor berättigar särskilt anställningsstöd till en total subvention om 90 procent.⁷⁹ Stödet lämnas under maximalt 12 månader. Särskilt anställningsstöd berättigar alltså till en högre subvention, men under kortare tid, jämfört med nystartsjobb. Efter en period med särskilt anställningsstöd är deltagaren dock berättigad till nystartsjobb.

Subventionsgraden för personer som varit arbetslösa väldigt länge bör därför höjas något, jämfört med nystartsjobbets nuvarande nivå. Höjningen bör dock vara temporär och förslagsvis gälla under 12 månader. Det skapar viss symmetri visavi dagens system, där en period med hög subvention inom ramen för särskilt anställningsstöd ofta följs av en period med nystartsjobb.⁸⁰

⁷⁵Calmfors m.fl. (2002), Liljeberg m.fl. (2012) och Marx (2001).

⁷⁶Statskontoret (2011) och Riksrevisionen (2013).

⁷⁷Riksrevisionen (2013).

⁷⁸Marx (2001) och Neumark (2011).

⁷⁹Om vi antar 22 ersättningsdagar per månad och ett handledarstöd om 50 kronor per dag. Subventionen per dag uppgår till $0,85 * \text{lönekostnad} / 22 + 50 = 0,85 * 17\,000 * 1,3142 / 22 + 50 = 913,2$. Som andel av lönekostnaden per dag motsvarar det $913,2 / (17\,000 * 1,3142 / 22) = 89,9$ procent.

⁸⁰Enligt Arbetsförmedlingen (2015a) gick knappt en tredjedel av deltagarna vidare till nystartsjobb. Knappt 10 procent gick vidare till en annan typ av subventionerad anställning.

För personer som idag kan få särskilt anställningsstöd bör nystartsjobb därför berättiga till en subvention om 3 gånger socialavgifterna under det första året.⁸¹

Totalt väntas förslaget innebära en besparing om 971 miljoner kronor 2017.⁸² Besparingen växer därefter och uppgår år 2020 till 1,13 miljarder kronor.

Enhetliga lönetak

Ytterligare en dimension i vilken anställningsstöden varierar är lönenivåerna som subventioneras. Subventionerna tar sig olika uttryck. Vissa beräknas som en andel av den totala lönekostnaden, andra som en andel av bruttolönen. Vissa har explicita lönetak, medan andra har begränsningar vad gäller maximal subvention per dag. Alla har dock ett lönetak: en lön över vilken subventionen är konstant.⁸³

Lägst lönetak har lönebidrag, OSA, trygghetsanställning och utvecklingsanställning: 16 700 kronor per månad. Högst lönetak har extratjänsterna: 22 097 kronor per månad. Den del av lönen som överstiger denna nivå berättigar inte till ytterligare subvention.

Tabell 6. *Explicita och implicita lönetak.*

Program	Lönetak
Nystartsjobb	22 000
Yrkesintroduktionsanställning	22 059
Traineejobb i välfärden	20 088
Övriga traineejobb	20 088
Extratjänster	22 097
Särskilt anställningsstöd	17 528
Förstärkt särskilt anställningsstöd	17 528
Instegsjobb	16 740
Lönebidrag	16 700
Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA)	16 700
Trygghetsanställning	16 700
Utvecklingsanställning	16 700

Källa: Egna beräkningar.

För låga lönetak innebär att subventionen som andel av lönekostnaden minskar, vilket riskerar att göra subventionen verkningslös. För höga lönetak innebär att även höga löner subventioneras, vilket betyder att subventionen riktas mot anställda som uppenbarligen har en relativt hög produktivitet och därmed kan antas stå relativt nära den reguljära arbetsmarknaden. Höga lönetak för program som riktas mot personer som står långt ifrån arbetsmarknaden gör också att ersättningen till den enskilde kan bli högre om en person lyckas vara arbetslös länge. Det kan exempelvis vara fallet med extratjänsterna. Att premiera lång arbetslöshetstid är inte uppenbart klokt.

⁸¹Det motsvarar en subvention av lönekostnaden på 72 procent. Den något lägre subventionsgraden bör kunna uppvägas av minskade kostnader till följd av färre krav på försäkringar etc. i nystartsjobb jämfört med särskilt anställningsstöd.

⁸²Givet ett lönetak om 17 000 kronor, enligt RUT 2016:410, RUT 2016:196 och egna beräkningar.

⁸³Ett arbetstidsjusterat lönetak beräknas som följer. För program med explicit lönetak beräknas det på följande sätt:

$$\text{maximal lön} / \text{tjänstgöringsgrad} = \text{maximal lön vid heltid}$$

För program med maximal subvention per dag beräknas det som följer:

$$\text{maximalt stöd per dag} * \text{antal ersättningsdagar per månad} = \text{maximalt stöd per månad}$$

$$\text{maximalt stöd per månad} / \text{stödgrad} = \text{maximal lönekostnad}$$

$$\text{maximal lönekostnad} / \text{tjänstgöringsgrad} = \text{maximal lönekostnad vid heltid}$$

$$\text{maximal lönekostnad vid heltid} / (1 + \text{arbetsgivaravgift}) = \text{maximal lön vid heltid.}$$

Skilda lönetak för olika program bör kunna motiveras, exempelvis genom att skilda subventionstid eller målgrupp motiverar skilda subventionstak. Så är inte fallet idag. Det är troligt att olika typer av arbetslösa kan behöva olika mycket stöd. Det är dock enklare att reglera detta via skilda subventionsgrader, snarare än via skilda lönetak.

Centerpartiet vill införa enhetliga subventionstak för alla arbetsmarknadspolitiska program. Detta tak bör sättas till 17 000 kronor per månad. Förslaget innebär att stödet riktas främst mot personer som står längre från arbetsmarknaden.

Personer som har nedsatt arbetsförmåga till följd av en funktionsnedsättning ges ett högre lönetak än i dagsläget, medan personer i andra program ges ett något lägre lönetak. Arbetsförmedlingen har påtalat att det faktum att lönetaket idag skiljer sig mellan lönestöd och nystartsjobb gör att personer med en funktionsnedsättning ofta anställs på nystartsjobb i stället för de anställningsformer som egentligen riktas mot dessa grupper.⁸⁴ Enhetliga lönetak löser denna typ av problem.

Värt att notera är att tidigare sänkningar av lönetaket för nystartsjobb inte bedömts ha lett till färre jobb, men haft en något dämpande effekt på lönerna.⁸⁵ Den sänkning som Centerpartiet nu föreslår är större, men skulle volymerna påverkas är det bättre att motverka detta genom höjd subventionsgrad än genom att subventionera höga löner.

Förslaget innebär, precis som dagens regelverk, att löner utöver lönetaket tillåts. Lönetaket innebär enbart att den del av lönen som överstiger taket inte subventioneras.

Att höja lönetaket för personer med en funktionsnedsättning leder till en kostnad om 140--150 miljoner kronor per år. Förslaget att sänka lönetaket för övriga program leder till en besparing om 1,3 miljarder kronor 2017 och 1,5 miljarder kronor på längre sikt.⁸⁶

Enklare och bättre stöd för personer med en funktionsnedsättning

Personer med en funktionsnedsättning som påverkar deras arbetsförmåga negativt har generellt en utsatt ställning på arbetsmarknaden. Arbetslösheten för denna grupp är nästan 70 procent högre än för befolkningen som helhet och sysselsättningen är 24 procentenheter lägre.⁸⁷ Gruppen har också klart längre arbetslöshetstider än andra.⁸⁸ Av de ungdomar som har en funktionsnedsättning får färre slutbetyg från gymnasiet och fler får svårare att etablera sig på arbetsmarknaden.⁸⁹

Idag finns främst fyra anställningsstöd riktade till personer med nedsatt arbetsförmåga till följd av en funktionsnedsättning eller dylikt: lönebidrag, OSA, trygghetsanställning och utvecklingsanställning.⁹⁰ Samhall är också en viktig arbetsgivare för många människor med en funktionsnedsättning. Därtill finns ett antal andra stöd ämnade att underlätta för personer med en funktionsnedsättning, som exempelvis stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen och stöd till personligt biträde.

2016 väntas 81 300 personer ha något av de anställningsstöd som riktar sig till människor med en funktionsnedsättning.⁹¹ Den offentligfinansiella kostnaden för dessa program väntas uppgå till cirka 13 miljarder kronor.

⁸⁴ Arbetsförmedlingen (2016b).

⁸⁵ Arbetsförmedlingen (2016b).

⁸⁶ RUT 2016:196.

⁸⁷ SCB (2016d).

⁸⁸ SOU 2012:31.

⁸⁹ Engdahl & Forslund (2015).

⁹⁰ Se Arbetsförmedlingen (2015a) och Sibbmark (2014) för en beskrivning.

⁹¹ Arbetsförmedlingen (2016b).

De utvärderingar av dessa program som finns tyder på positiva effekter såväl vad gäller inkomst som sysselsättning.⁹² Inläsningseffekter finns dock i relativt hög utsträckning.

Som nämndes i föregående avsnitt föreslår Centerpartiet att lönetaken i de aktuella anställningsstöden höjs, något som tidigare efterfrågats av arbetsgivare.⁹³ Ytterligare förbättringar och förenklingar är dock möjliga.

Skillnaderna mellan de fyra anställningsstöden är förhållandevis små. En tidigare utredning föreslog att stödformerna skulle slås ihop och inordnas under följande två teman: utveckling och trygghet.⁹⁴

Centerpartiet anser att förslaget om att slå ihop stöden är rimligt. En funktionsnedsättning kan variera i typ, omfattning, påverkan på arbetsutbud och långvarighet. Stöd riktade till personer med en funktionsnedsättning bör därför variera i omfattning, beroende på grad av nedsatt arbetsförmåga, och tid, beroende på den enskildes möjlighet att utveckla en ökad arbetsförmåga.

De fyra existerande anställningsstöden föreslås därför ersättas av lönestöd för utveckling och lönestöd för trygghet. Lönestöd för utveckling bör ges under en kortare tid, maximalt två år, och innehålla individuellt anpassade utvecklingsinsatser. Omprövning bör kunna ske i syfte att gradvis minska subventionsgraden i takt med att arbetsförmågan stärks.

För personer som direkt, genom profilering, eller efter en tid med lönestöd för utveckling bedöms ha ett mer långsiktigt stöd, bör lönestöd för trygghet erbjudas. Stödet bör ges under en längre tid för att garantera förutsägbarhet och en ökad trygghet för den enskilde. Omprövning bör också ske mer sällan, men minst vart fjärde år.

Kombinerat med förslaget om högre lönetak för dessa anställningar skulle systemet bli enklare, mer transparent och innebära mer stöd för den enskilde.

Fungerande matchning även för de som står långt från arbetsmarknaden

Antalet inskrivna arbetslösa med kortare utbildning än grundskola uppgick år 2015 till 53 000 personer.⁹⁵ 63 000 hade enbart grundskoleutbildning. 73 000 av de som var öppet arbetslösa eller deltagare i arbetsmarknadspolitiska program hade varit utan arbete i mer än 24 månader.⁹⁶ 39 000 personer deltog i sysselsättningsfasen. Dessa personer utgör en mycket stor utmaning för alla matchningsaktörer.

För att möta denna utmaning har Centerpartiet föreslagit att en försöksverksamhet med matchningsanställningar ska införas.⁹⁷

Det är troligt att många företag upplever en osäkerhet kring hur en person som varit borta från arbetsmarknaden länge ska passa in på arbetsplatsen. För att råda bot på detta föreslås att den jobbsökande anställs hos en matchningsaktör, som tar på sig arbetsgivaransvaret. Den jobbsökande arbetar sedan hos kundföretag, som inledningsvis inte behöver ta på sig den risk som arbetsgivaransvaret innebär. Matchningsaktörer kan exempelvis vara fackliga eller ideella organisationer, men även bemanningsföretag.

Matchningsaktören ska enbart kunna tjäna pengar genom att ha den arbetssökande uthyrd till kundföretag eller genom att den arbetssökande får ett reguljärt arbete. På så vis undviks risken med att matchningsaktörer parkerar de jobbsökande i passivitet. Mest kraftfull bör ersättningen vara om den arbetssökande hittar varaktigt reguljär sysselsättning.

⁹²Se till exempel Angelov & Eliason (2014) och Statskontoret (2008).

⁹³SOU 2012:31.

⁹⁴SOU 2012:31.

⁹⁵Arbetsförmedlingen (2016a).

⁹⁶Arbetsförmedlingen (2016c).

⁹⁷Arbetsmarknadsdepartementet (2015) beskriver matchningsanställningar.

Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner återkomma med förslag om matchningsanställningar.

Ett stort problem med regeringens extratjänster är att civilsamhällets vilja och förmåga att bidra till att ge människor en chans att arbeta sig ut ur utanförskap och in i en gemenskap har negligerats. I stället är extratjänsterna hårt styrda mot offentliga arbetsgivare. Centerpartiet föreslår därför att så länge extratjänster finns kvar bör de också omfatta civilsamhällets organisationer. Centerpartiet föreslår därtill att extratjänsterna, som idag innebär en anställning på 75 procent och att 25 procent ska ägnas åt jobbsökande, görs om till en anställning på 80 procent. Tio procent av tiden på arbetsplatsen ska dock bestå av handledning och utbildning, varför ersättning inte utgår, medan 20 procent ska användas för aktivt jobbsökande. Det medför en besparing om 65 miljoner kronor 2017.⁹⁸

Bättre fokuserade arbetsmarknadsutbildningar

Effekten av arbetsmarknadsutbildningar (AMU) har varierat över tid. Från att ha mätbara positiva effekter under 80-talet sjönk effektiviteten under 90-talet.⁹⁹ I början av 2000-talet uppmättes återigen positiva effekter, särskilt för vissa yrkesinriktade utbildningar och utbildningar riktade mot något äldre personer och/eller personer med lägre utbildning.¹⁰⁰

På senare år har effektiviteten återigen sjunkit och är nu generellt sett låg.¹⁰¹ Potentiella förklaringar är ökade volymer, sämre arbetsmarknadsläge och en förändrad sammansättning bland deltagarna.¹⁰² Det finns också tecken på att Arbetsförmedlingen misslyckats med den regionala anpassningen av arbetsmarknadsutbildningar.¹⁰³

De grupper som förefaller ha störst utbyte av programmet är äldre, personer med kortare utbildningsbakgrund samt utomnordiskt födda.¹⁰⁴ Även personer med funktionsnedsättning har i perioder visat sig ha större nytta av programmet än andra.¹⁰⁵

AMU är Arbetsförmedlingens dyraste insats. Eventuella positiva effekter relativt andra insatser måste således vägas mot det faktum att ett antal andra insatser är billigare och därmed kan erbjudas i större volymer för en given kostnad.¹⁰⁶

Centerpartiet vill minska omfattningen av de två stora arbetsmarknadspolitiska programmen som ger rätt till aktivitetsstöd – arbetsmarknadsutbildning och arbetspraktik – på två sätt. För det första måste möjligheten för arbets sökande att lära på jobbet förbättras. Det görs bland annat genom att lärlingsjobben utvidgas till fler personer och fler typer av företag. För det andra bör utbildningsplatserna inom det reguljära utbildningssystemet öka. Särskilt yrkeshögskolan och yrkesvux är utbildningsprogram som delvis bör ersätta arbetsmarknadsutbildningarna.

Värdet av att snabbt kunna ställa om och omskola sig, jämfört med att genomgå längre och mer omfattande utbildningsinsatser, kan antas vara större för äldre personer. Detta då utbildningar leder till inlåsning och produktionsbortfall på kort sikt, men höjer produktiviteten och inkomsterna på längre sikt. Yngre personer bör därför i högre grad ges möjlighet till utbildningsinsatser inom det reguljära utbildningssystemet.

⁹⁸Besparingen redovisas i reformtabellen som en del av de reformerade subventionsnivåerna inom anställningsstöden.

⁹⁹Calmfors m.fl. (2002), Forslund & Vikström (2011).

¹⁰⁰de Luna m.fl. (2008).

¹⁰¹Arbetsförmedlingen (2015c), Gartell m.fl. (2013).

¹⁰²Se Arbetsförmedlingen (2015c), Forslund & Vikström (2011) och Spector (2015) för en diskussion.

¹⁰³Riksrevisionen (2015).

¹⁰⁴de Luna m.fl. (2008). Arbetsförmedlingen (2015c) konstaterar dock att effekten för personer födda i ett icke-europeiskt land försämrats på senare år.

¹⁰⁵Arbetsförmedlingen (2015d), Regnér (2014). Viss försiktighet bör iaktas när resultaten tolkas, då grad av funktionsnedsättning är svår mätbar.

¹⁰⁶Forslund m.fl. (2013), Forslund m.fl. (2011).

Personer som står nära arbetsmarknaden är också ofta i mindre behov av utbildningsinsatser. För dessa personer är ett aktivt jobbsökande generellt mer prioriterat.

Centerpartiet föreslår därför att resurserna till arbetsmarknadsutbildningar minskas motsvarande kostnaderna för de arbetsmarknadsutbildningar som ges till personer som är under 35 år samt personer som bedöms stå nära arbetsmarknaden.

Med denna modell kvarstår resurser för äldre personer som bedöms stå längre ifrån arbetsmarknaden, medan övriga grupper ges något mindre tillgång till arbetsmarknadsutbildningar i Arbetsförmedlingens regi. En del av de resurser som sparas används i stället för att bygga ut det reguljära utbildningssystemet för dessa personer.

Förslaget bedöms leda till en besparing för offentlig sektor på cirka 376 miljoner kronor per år.¹⁰⁷

En trygg och flexibel arbetsrätt

Centerpartiet har länge föreslagit förändringar och förbättringar av den svenska modellen, exempelvis när det gäller turordningsreglerna, behovet av en proportionalitetsprincip och rätten till återanställning. Det kommer vi fortsätta att göra. Men det behöver tas ett större grepp om den svenska modellen. Centerpartiet har därför föreslagit att en självständig och opartisk expertkommission tillsätts, för att utveckla den svenska modellen för morgondagens arbetsmarknad.

Syftet är att under hösten 2016 föreslå rimliga regler som tar hänsyn till företagens behov av flexibilitet och kompetensförsörjning, de anställdas behov av trygghet och möjlighet till omställning samt de arbetslösas behov av att kunna få ett jobb.

Svensk arbetsmarknad präglas av en tudelning mellan de med en fast och trygg anställning och de som står utanför, vars enda möjligheter till arbete ofta består av en tidsbegränsad och otrygg anställning. Det strikta anställningsskyddet leder till högre arbetslöshet bland grupper med svårigheter att etablera sig, samtidigt som det leder till inlåsning för de som har ett jobb utan att öka deras upplevda trygghet.¹⁰⁸ Den sammanpressade lönestrukturen höjer trösklarna för att få in en fot på arbetsmarknaden och försvårar än mer för marginalgrupper att etablera sig.

Dessa problem har funnits länge. Men den senaste tidens flyktingströmmar, och arbetskraftens ökande heterogenitet, gör att behovet av lösningar blir allt mer akut. Det finns alltså goda skäl till att göra ett omtag kring reglerna på den svenska arbetsmarknaden och anpassa dem till nu rådande förhållanden.

För det första måste tryggheten öka. Idag är vissa anställda helt utan trygghet, medan andra är inlåsta i jobb de inte trivs med. Det är resultatet av en stelbent arbetsmarknad som omfördelar otryggheten till de som har svagast ställning på arbetsmarknaden. Situationen är orättvis och kräver lösningar för en större och mer rättvist fördelad trygghet. Vi behöver också se till att fler kan skapa sin egen trygghet via kontinuerlig fortbildning. Med ett långt arbetsliv krävs möjligheten att ta ytterligare steg. De som står utanför arbetsmarknaden idag har inte kraften att skapa sitt nästa steg. Därför behöver vi skapa en arbetsmarknad där möjligheten att klättra och utvecklas blir mycket bättre än idag.

För det andra måste regelverken på arbetsmarknaden anpassas till att det är små och växande företag som i allt högre grad står för jobbskapandet. Storföretag har, och kommer fortsätta att ha, en mycket viktig roll att spela i svensk ekonomi. Men dagens arbetsmarknadsregler, som skapades i en tid då storföretag var de dominerande aktörerna på svensk arbetsmarknad, hindrar framväxten av morgondagens jobb. Medan näringslivet förändrats ser konfliktreglerna fortfarande i stort sett ut som de gjorde när 1928 års kollektivavtalslag skrevs. Kombinationen av dåtidens arbetsmarknadsregler och dagens arbetsmarknad riskerar i längden Sveriges internationella konkurrenskraft. Det måste bli enklare och billigare för småföretag att anställa.

¹⁰⁷RUT 2015:1510, Arbetsförmedlingen (2016b) och egna beräkningar.

¹⁰⁸Skedinger (2008a).

För det tredje måste trösklarna till det första jobbet sänkas. Det faktum att nästan 80 procent av de arbetslösa väntas tillhöra grupper med en utsatt ställning på arbetsmarknaden visar att dagens arbetsmarknad inte är till för alla. Särskilt den dåligt fungerande jobbintegrationen visar att en arbetsmarknad som stänger ute stora grupper av människor skapar problem för de offentliga finanserna, för sammanhållningen och för de enskilda. Tröskeln till det första jobbet, oavsett om det är det första jobbet efter studierna eller det första jobbet i det nya hemlandet, måste sänkas. Arbetsmarknaden måste vara tillgänglig för alla.

Ökat jobbfokus i arbetslöshetsförsäkringen

Arbetslöshetsförsäkringen ska ge människor en möjlighet att tryggt ställa om i arbetslivet. Samtidigt är det viktigt att försäkringen är just en omställningsförsäkring och att den utformas på ett sätt som uppmuntrar till arbete.

Regeringens höjning av a-kassan beräknas ha lett till cirka 27 000 fler arbetslösa och ökat de offentliga utgifterna med cirka 2,7 miljarder kronor.¹⁰⁹ I en tid när jämviktsarbetslösheten väntas öka och de offentliga finanserna är pressade är detta inte en ansvarsfull prioritering.

Arbetslöshetsförsäkringens effekt på arbetsmarknaden¹¹⁰

Arbetslöshetsförsäkringens nivå och utformning har stor inverkan på arbetsmarknadens funktionssätt. För det första påverkas flödet ut ur arbetslöshet. En hög ersättning under lång tid innebär att det blir relativt mer förmånligt att inte arbeta. Därmed minskar utflödet från arbetslöshet. Det faktum att man måste kvalificera sig till arbetslöshetsförsäkringen genom arbete innebär dock att människor som inte arbetar ges större drivkraft att börja arbeta, för att få tillgång till den extra tryggheten.

För det andra påverkas flödet in i arbetslöshet. Inflödet till arbetslöshet kan öka, då det blir relativt mer förmånligt att inte arbeta jämfört med att arbeta. För det tredje innebär en högre ersättning att lönebildningen påverkas, då en hög ersättning innebär att kostnaden för fackförbund att bidra till löneökningar som ger högre arbetslöshet minskar.

För det fjärde medför en relativt förmånlig arbetslöshetsförsäkring att arbetssökande ges större möjligheter att hitta ett jobb som passar deras kvalifikationer. Produktiviteten kan öka till följd av denna förbättrade matchning.¹¹¹ För det femte är arbetslöshetsförsäkringen en automatisk stabilisator som kan hjälpa till att utjämna konjunktursvängningar.

Det finns relativt starkt empiriskt stöd för att en generös ersättning från arbetslöshetsförsäkringen leder till en höjd jämviktsarbetslöshet.¹¹² Detta allmänna mönster förefaller också stämma för Sverige.¹¹³ Det förefaller också som att sänkt ersättning i arbetslöshetsförsäkringen bidrar till mer återhållsamma löneökningar.¹¹⁴

Trygghet och drivkrafter för jobb – en ny modell för arbetslöshetsförsäkringen

Centerpartiet vill se en arbetslöshetsförsäkring som möjliggör en trygg omställning samtidigt som den garanterar att det lönar sig att arbeta. Det finns också relativt starkt stöd i forskningen för att en kontinuerlig avtrappning av ersättningsnivån leder till lägre arbetslöshet.¹¹⁵

¹⁰⁹Finanspolitiska rådet (2015a).

¹¹⁰Källa om inget annat anges: Tatsiramos & van Ours (2011).

¹¹¹Acemoglu & Shimer (2000).

¹¹²Se Tatsiramos & van Ours (2011) för en sammanfattning av forskningsläget.

¹¹³Carling m.fl. (2001) och Fredriksson & Söderström (2008). Se Forsslund (2008) för en sammanställning av tidigare forskning.

¹¹⁴Benmarker m.fl. (2013) och Forsslund m.fl. (2008). Tidigare studier har dock haft svårt att empiriskt finna ett sådant statistiskt signifikant samband, se exempelvis Forsslund & Kolm (2000).

¹¹⁵Se exempelvis Fredriksson & Holmlund (2003), Hopenhayn & Nicolini (1997) och Pavoni & Violante (2007). Tatsiramos & van Ours (2011) för en sammanfattande diskussion kring detta.

Givet dessa utgångspunkter är det uppenbart varför regeringens reformering av arbetslöshetsförsäkringen förtjänar kritik. Höjningen av ersättningsnivåerna bedöms ha bidragit till 27 000 fler arbetslösa.¹¹⁶ Därtill är avtrappningen av ersättningen märkligt utformad, då avtrappningen skiljer sig markant för personer som slår i taket jämfört med personer som inte slår i taket.¹¹⁷

Nedan presenteras Centerpartiets modell för arbetslöshetsförsäkringen:

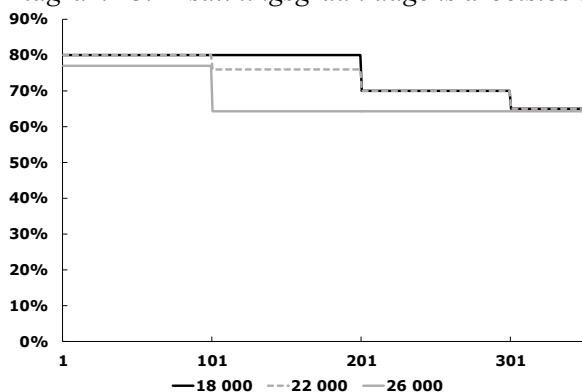
Tabell 7. Centerpartiets förslag till arbetslöshetsförsäkring.

Period	Ersättningsgrad	Tak	Golv	Lönetak
0–100	80%	800	350	22 000
101–200	75%	750	340	22 000
201–300	70%	700	330	22 000
301–	65%	650	320	22 000

Modellen innebär ett signifikant höjt tak jämfört med Alliansens system. Samtidigt kombineras detta med en snabb och likformig avtrappning.

Det långsiktiga ersättningstaket är något lägre än under Alliansen. För att begränsa kostnaderna av en högre initial ersättning måste den långsiktiga ersättningen minska något, vilket inte är orimligt givet att den genomsnittliga ersättningen i arbetsmarknadspolitiska program är som högst för människor i sysselsättningsfasen.¹¹⁸

Diagram 13. Ersättningsgrad i dagens arbetslöshetsförsäkring vid olika tidigare månadslön.

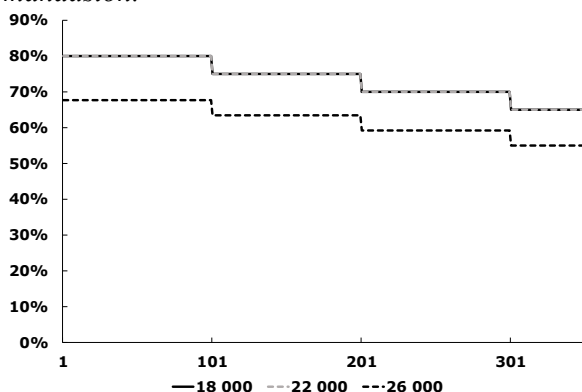
Källa: Egna beräkningar.

¹¹⁶Finanspolitiska rådet (2015a). Även Konjunkturinstitutet (2015b) bedömer att reformen ökar jämviktsarbetslösheten, dock i mindre omfattning.

¹¹⁷IFAU (2014).

¹¹⁸.Exklusive deltagare i stöd till start av näringsverksamhet, enligt Arbetsförmedlingen (2016b).

Diagram 14. Ersättningsgrad med Centerpartiets arbetslöshetsförsäkring vid olika tidigare månadslön.

Källa: Egna beräkningar.

Att avtrappningen är symmetrisk innebär att alla, förutom de som får den lägsta ersättningsnivån, möter samma avtrappning vid samma tidpunkt. Detta avspeglas i ett konstant lönetak. Det är viktigt, dels ur ett likabehandlingsperspektiv men också för att det gör systemet mer lättöverskådligt.

Förslaget innebär en besparing jämfört med regeringen på cirka 1,7--1,8 miljarder kronor.¹¹⁹ Därtill väntas det leda till 11 100 färre arbetslösa.¹²⁰

Ändrad definition av lämpligt arbete

När en ersättningsperiod om 300 dagar har löpt ut, det vill säga när en person kan anvisas till jobb- och utvecklingsgarantin, bör också bestämmelserna om vad som ska betraktas som ett lämpligt arbete reformeras så att kravet på att arbetet ska betala 90 procent av dagpenningen tas bort.¹²¹ I stället bör enbart krav om att ersättning ska lämnas på en nivå som motsvaras av kollektivavtal gälla.

En trygg arbetsmiljö

Arbetsmiljö är mycket mer än skyddsutrustning, ergonomiska stolar och den sociala arbetsmiljön i stort. Det handlar om arbetsplatser som är långsiktigt hållbara. Där man kan utvecklas. Det handlar även om hur man skapar effektiva och starka organisationer.

En god arbetsmiljö är positiv inte bara för individen, utan även för arbetsgivarna och de offentliga finanserna. Det behövs mer forskning kring arbetsmiljöfrågor. Det är därför viktigt att det offentliga satsar att det finns tillräckligt med resurser för forskning och kunskapsspridning kring arbetsmiljö. Särskilt psykisk ohälsa, främst inom offentlig sektor, bör prioriteras. Kunskap om arbetsmiljöfrågor bland mindre arbetsgivare bör också förbättras.

Arbetsmiljöarbetet i offentlig sektor bör stärkas. En avgörande faktor för att stärka arbetsmiljöarbetet är att chefer inom exempelvis kommuner och äldreomsorg har en chefsutbildning där arbetsmiljöarbetet ingår. Enligt Socialstyrelsens lägesrapport år 2012 saknar så många som 10 procent av enhetscheferna i äldreomsorgen eftergymnasial utbildning och 36 procent har högst en tvåårig högskoleutbildning.¹²² Samtidigt har äldreomsorgen utvecklats till en mycket komplex verksamhet. Centerpartiet kommer därför återkomma med förslag som stärker chefsarbetet inom offentlig sektor med fokus på arbetsmiljöfrågor.

¹¹⁹RUT 2016:158.

¹²⁰RUT 2016:425 och Konjunkturinstitutet (2016a). Metoden i Finanspolitiska rådet (2015b) har använts. Potentiell arbetskraft, AK, har beräknats som $AK = S + a \cdot AK$ vilket ger $AK = S / (1 - a)$, där S är potentiell sysselsättning (antal personer) och a är jämviktsarbetslöshet (andel av potentiell arbetskraft).

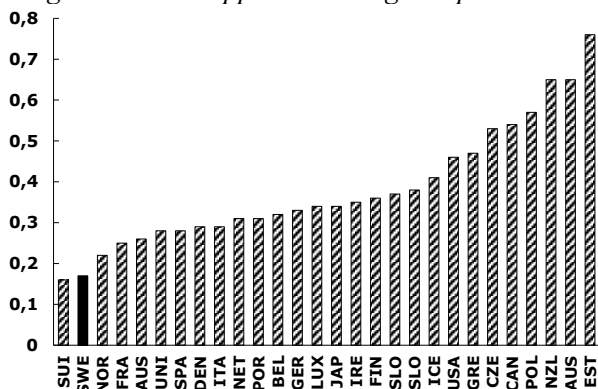
¹²¹För en beskrivning av dagens regelverk, se IAF (2015).

¹²²Socialstyrelsen (2012a).

7. Miljö och klimat

Sverige är ett globalt miljöföredöme. Under såväl alliansregeringen som tidigare regeringar ökade den ekonomiska tillväxten samtidigt som våra klimatutsläpp minskade. Svensk ekonomi tillhör de absolut mest klimateffektiva i världen. Sverige har bevisat att ekonomisk tillväxt kan ske parallellt med mindre miljöpåverkan; att miljö och ekonomisk tillväxt går hand i hand. Sveriges BNP har växt med mer än 60 procent sedan 1990, samtidigt som utsläppen av växthusgaser har minskat med 24 procent.¹²³ Mycket har gjorts, men mycket mer kommer att behöva göras framöver.

Diagram 15. Utsläpp av växthusgaser per BNP-enhet 2012.

Källa: OECD (2016c).

Centerpartiet föreslår därför ett brett reformprogram för att minska utsläppen och ställa om fordonsflottan, minska gifterna i vår vardag, öka den förnybara energiproduktionen samt stärka havs- och vattenmiljön. Detta innefattar bland annat förslag om att införa system för kvotplikt och bonus–malus, förbättrade förutsättningar för såväl storskalig som småskalig produktion av förnybar energi, samt ökade investeringar i både laddinfrastruktur och energilagring.

Ekonomiska styrmedel utgör ett av de viktigare instrumenten inom miljöpolitiken. Centerpartiet föreslår därför en omfattande grön skatteväxling. Skatten på utsläpp och nedsmutsning bör öka och intäkterna användas för att sänka skatten på jobb och företagande. Totalt uppgår Centerpartiets förslag om grön skatteväxling till 26 miljarder kronor de närmaste fyra åren. Det utgör ett ambitiöst och omfattande program för att minska utsläppen av växthusgaser och bidra till en giffri vardag, samtidigt som arbete, företagande och förnybar energi premieras. I kommande budgetmotioner kommer ytterligare förslag om höjda miljöskatter att presenteras.

7.1 Klimat

Grön skatteväxling

Centerpartiet vill se en grön skatteväxling, där förorenaren betalar för sin miljöskada och resurserna används till att sänka skatten på jobb och företagande. På så vis sätts ett pris på miljöförstöring samtidigt som dessa intäkter återförs för att sänka skattebördan på sådant som har stor samhällsekonomisk nytta, som jobbskapande i växande företag. Detta bör vara en ledstjärna för skattepolitiken i tider av små marginaler i statsfinanserna.

I regeringsställning 2006–2014 bidrog Centerpartiet till att skatten på arbete sänktes påtagligt via jobbskatteavdrag och sänkta arbetsgivaravgifter. Samtidigt höjdes miljöskatterna och andra skatter, som fordonsskatten, miljödifferentialerades. Skattebördan på arbete minskade och skattebördan på föroreningar ökade. Ändå finns mycket mer att göra. Skatt på arbete utgör mer än 1 100 miljarder av skattebördan i Sverige, skatt på föroreningar bara dryga 70 miljarder.¹²⁴

¹²³Tillväxtsiffror från SCB (2016c), statistik över Sveriges koldioxidutsläpp från Naturvårdsverket (2015d).

¹²⁴Prop. 2015/16:1.

Färre undantag från koldioxid- och energiskatten

Delar av industrin har undantag från, eller nedsättningar av, energi- och koldioxidskatterna för fordon. Dessa subventioner minskar den miljöstyrande effekten och har kritiserats av OECD i sin utvärdering av svensk miljöpolitik som de svagaste delarna av vad som annars är ett föredöme på klimatområdet.¹²⁵

Centerpartiet har därför föreslagit begränsningar av dessa undantag för branscher där icke-fossila alternativ i allt högre grad finns tillgängliga. Det är glädjande att även regeringen har valt att minska undantagen. Flera undantag finns dock fortfarande kvar. Centerpartiet avser därför att i kommande budgetmotioner fortsätta driva förslag om att begränsa ytterligare undantag från energi- och koldioxidskatterna, exempelvis för gruvindustriell verksamhet.

Skatt på avfallsförbränning

Under de senaste åren har importen av sopor fördubblats i Sverige och utbyggnaden av förbränningsanläggningar skett snabbt.¹²⁶ Det har bidragit till att stärka energiförsörjningen och minska deponier, men för Centerpartiet är det samtidigt självklart att försöka sluta kretsloppen och använda de resurser vi har på det mest effektiva sättet. Effektiva kretslopp och en hållbar återvinning av resurser är en viktig del av en grön omställning.

För att styra mot en ökad återvinning och mer resurseffektivitet har Centerpartiet föreslagit en punktskatt på förbränning av avfall. En sådan skatt bör omfatta allt avfall, för såväl hushåll som verksamheter, exklusive farligt avfall och utformas på ett sätt som garanterar att kostnaden tydliggörs för den som först lämnar ifrån sig avfallet. Liknande avgifter finns i flera andra EU-länder.¹²⁷ Enligt Naturvårdsverkets statistik omhändertas redan 6,7 miljoner ton avfall genom förbränning samtidigt som prognosen pekar mot ökade mängder. Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att fortsatt föreslå att en skatt på avfallsförbränning införs.

Miljöavgift på fossila plastpåsar

Mikroplaster som inte bryts ned i naturen är ett stort miljöproblem globalt och inom EU. Icke-nedbrytbara plastpåsar utgör också en signifikant andel av det skräp som varje år hamnar i våra hav och sjöar. För att uppnå målet i EU:s direktiv om förpackningar och förpackningsavfall och minska användningen av tunna plastpåsar har Centerpartiet föreslagit att en miljöavgift på fossilplastpåsar på en krona införs. Liknande avgifter finns i exempelvis Irland och Danmark och har effektivt bidragit till att de icke-nedbrytbara plastpåsarerna fasats ut. Under våren 2016 föreslog också Naturvårdsverket att ekonomiska incitament bör användas för att minska användningen av plastpåsar.¹²⁸ Det är glädjande att fler intressenter nu lämnar förslag som liknar de som Centerpartiet har presenterat.

Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att fortsatt föreslå att en miljöavgift på fossila plastpåsar införs.

Skatt på fluorerande växthusgaser

En utredning föreslog 2009 att en skatt på fluorerande växthusgaser borde införas för att internalisera dessa ämnens externa klimatteffekt.¹²⁹ Alliansen har också enats om att en sådan bör införas i syfte att öka miljöstyrningen samt bidra till att stärka de offentliga finanserna.

Centerpartiet har tidigare föreslagit att en skatt införs i enlighet med utredningens förslag. I framtida budgetmotioner kommer Centerpartiet att fortsatt föreslå att en skatt på fluorerande växthusgaser införs.

¹²⁵OECD (2014d).

¹²⁶Naturvårdsverket (2015a, 2015b).

¹²⁷RUT 2015:1434.

¹²⁸Naturvårdsverket (2016).

¹²⁹SOU 2009:62.

Reformerat system för handel med utsläppsrätter

För en stor del av Sveriges klimatutsläpp sätts priset på utsläppen av det gemensamma systemet för utsläppshandel inom EU ETS. Det är ett av de mest effektiva marknadsbaserade verktygen som klimatpolitiken har att tillgå, men det är inte tillräckligt välfungerande. Priset på utsläpp har över tid minskat kraftigt. Skälet är att det har uppstått ett överskott av utsläppsrätter.¹³⁰

Företagen har inte behövt släppa ut så mycket som förväntat, dels tack vare klimatinsatser, dels på grund av den utdragna ekonomiska krisen som minskat industrins produktion. Det låga utsläppspriset gör det i flera fall olönsamt att investera i förnybar energi och bromsar marknaderna för nya lösningar. Här finns förutsättningar att minska utsläppen snabbare.

En marknadsstabilitetsreserv har nyligen införts för att hantera överskottet av utsläppsrätter. Det är ett viktigt steg i rätt riktning. Dock behöver fler utsläppsrätter försvinna permanent, både från marknaden och från reserven. Centerpartiet vill därför annullera överskottet av utsläppsrätter, motsvarande två miljarder ton koldioxid, med syftet att öka verksamhetens incitament till att minska sina utsläpp.

I första hand är detta en klimatåtgärd. Men det är också centralt för att EU med låga utsläpp ska kunna bli ett varaktigt föredöme för omvärlden, samt för att få utsläppsmarknaden att fungera bättre. Genom att minska antalet utsläppsrätter ökar priset på dem och klimatpåverkan blir dyrare. När medlemsstaterna kan sälja utsläppsrätterna till ett högre pris kan de använda intäkterna till att minska skattebördan på arbete. Skulle priset återgå till tidigare nivåer, mellan 15 och 25 euro per ton koldioxidekvivalenter, kommer de svenska statsfinanserna att få ett betydande ekonomiskt tillskott som kan användas till att minska skattebördan på arbete.

Ett effektivt sätt för svenska företag att klimatkompensera för sin verksamhet är att köpa och annullera utsläppsrätter. På så vis minskar tillgången till utsläppsrätter och därmed utsläppen. Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag kring hur företags incitament att klimatkompensera kan öka.

Minskade utsläpp från transportsektorn

Sverige har en historia av att driva en ambitiös agenda för att minska utsläppen av växthusgaser. Vi har visat att det går att förena ekonomisk tillväxt med minskade utsläpp. Från ett rekordhög oljeberoende i början av 70-talet har sektor efter sektor lyckats ersätta fossil energi med förnybar. Det finns dock en sektor som utmärker sig som kraftigt fossilberoende än idag: transportsektorn. Utsläppen från inrikes transporter står för en tredjedel av Sveriges totala utsläpp.¹³¹ Samtidigt har Sverige troligen världens mest ambitiösa klimatomål. 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären och 2030 ska fordonsflottan vara fossiloberoende. Det krävs kraftfulla verktyg för att omställningen ska kunna realiseras.

Utmaningen för transportsektorn ligger dels i att minska utsläppen från de fordon som redan rullar på våra vägar, men även att säkerställa att det finns tydliga incitament att välja de mest klimateffektiva alternativen vid till exempel nybilsförsäljning eller när fordonet ska tankas eller laddas. Styrmedel som skattebefrielse för biodrivmedel, differentierad fordonsskatt och supermiljöbilspremierna har bidragit till förbättringar. Denna omställning bör dock påskyndas med nya och utvecklade styrmedel för att nå en fossiloberoende fordonsflotta.

Det övergripande målet är att minska utsläppen från transporterna. Därför bör styrmedel i största möjliga mål ha klimateffektivitet som utgångspunkt.

Slopat skatteundantag för naturgas

I svensk klimat- och energipolitik har en sedan länge rådande princip varit att fossila energislag ska beskattas. Den uppdelning av koldioxid- och energiskatt som Sverige tillämpar ger tydliga incitament till såväl mindre utsläpp av koldioxid som energieffektivisering.¹³² Naturgas är en

¹³⁰Se exempelvis Zetterberg m.fl. (2014) och Engström Stenson (2015) för en beskrivning av problemen.

¹³¹Naturvårdsverket (2015d).

¹³²Se exempelvis Konjunkturinstitutet (2015c) för resonemang kring koldioxid- respektive energiskatten som styrmedel.

fossil gas som under en period dragit nytta av skattebefrielser, trots dess fossila ursprung. För att stimulera en ökad användning av förnybar metangas, så kallad biogas, istället för fossil sådan anser Centerpartiet att naturgasen som används i transportsektorn bör beskattas enligt samma princip som fossil bensin och diesel, med koldioxidskatt efter innehåll av fossilt kol, och med energiskatt efter energiinnehåll. Detta beräknas medföra en intäkt på 200 miljoner kronor årligen.¹³³

Bonus–malus för personbilar, bussar och lastbilar

Alliansregeringen antog i sin budget för 2015 principen om ett system med miljöbonusar och miljöavgifter på bilar, så kallad bonus–malus, som skulle ersätta supermiljöbilspremierna. Nyköp av bilar med låga eller inga utsläpp får i ett sådant system kraftiga miljöbonusar, som finansieras via avgifter på de bilar som har höga utsläpp. På så vis skapas på ett kostnadseffektivt sätt starka incitament och möjligheter till att välja bilar med lägre utsläpp. Forskningsstudier visar att då skillnaden i kostnad syns tydligt på prislappen påverkar det klimateffekten mer än den mer utspridda effekten av högre bränslepriser.¹³⁴

Miljöbonusarna och miljöavgifterna förändras sedan gradvis i takt med teknikutvecklingen. På så vis skapas ett ständigt tryck att minska utsläppen i den svenska bilparken och att göra den svenska bilmärknaden ledande i teknikomställningen. Sammantaget innebär ett system för bonus–malus ett kraftfullt verktyg i arbetet med att ställa om den svenska fordonsflottan. Mot bakgrund av detta kommer Centerpartiet i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag om ett system för bonus–malus.

Centerpartiet vill även införa en miljöpremie för de bästa lastbilarna och bussarna. En supermiljölastbilspremie respektive en supermiljöbusspremie kan med fördel utformas enligt samma principer som för personbilar.

Kvotplikt

Biodrivmedel, som biodiesel, biogas och etanol, har varit och kommer att vara centrala för att minska klimatpåverkan från den svenska bilparken. För att minska utsläppen från transportsektorn och öka användningen av biodrivmedel bör ett kvotpliktssystem, med drivmedlens klimateffektivitet i fokus, införas. Kraven bör stegvis öka fram till 2030, då Sveriges fordonsflotta ska vara fossiloberoende. Genom att styra mot den faktiska minskningen av växthusgasutsläpp, istället för volymen biodrivmedel, kommer systemets effekt på utsläppsminskningar att kunna förutsägas och styrningen harmoniera med det långsiktiga målet om minskade utsläpp från transportsektorn. Kvoterna måste vara långsiktigt förutsägbara och tillräckligt ambitiösa för att driva utveckling mot en fossiloberoende fordonsflotta till år 2030.

Höginblandade biodrivmedel, som B100, ED95, biogas och E85, bör undantas från ett kvotpliktssystem under en övergångsperiod. Det är också viktigt att en kvotplikt möjliggör initiativ utanför kvoten, så att kvoten inte utgör ett tak för ökad inblandning av biodrivmedel. Till exempel är den möjliga inblandningspotentialen för biodiesel, och på sikt biobensin, hög. Därför bör drivmedelsleverantörer som vill göra mer än vad kvoten kräver premieras.

Det är viktigt att kvotpliktens exakta utformning får en god förankring i branschen och bland andra berörda organisationer. För att säkerställa detta bör utformningen därför tas fram i samarbete med de berörda aktörerna.

Skattebefrielse för biodrivmedel

I väntan på ett kvotpliktssystem bör Sverige dock fortsätta att driva möjligheten till skattebefrielse från koldioxidskatt på förnybara drivmedel, så att dessa kan fortsätta att vara viktiga delar av klimatomställningen av den svenska fordonsflottan.

¹³³RUT 2016:452.

¹³⁴Se exempelvis Jaffe m.fl. (2000).

Centerpartiet avvisade, som enda parti, regeringens höjning av skatten på biodrivmedel. Det har nu bekräftats att Centerpartiets ståndpunkt, att biodrivmedel inte var överkompenserade på det sätt regeringen hävdade, var den riktiga och att regeringen hade fel.¹³⁵

Det är glädjande att regeringen tagit till sig av bland andra Centerpartiets kritik. Men regeringen föreslår ändå att skatten på biodrivmedel ska vara högre än den var under 2015. Centerpartiet avvisar även denna partiella skattehöjning. Centerpartiet föreslår i stället att skatten på E85 och höginblandad FAME återställs helt. Detta bedöms leda till en offentligfinansiell kostnad om 140 miljoner kronor.¹³⁶

Centerpartiet vill också införa gemensamma hållbarhetskriterier för fossila bränslen, i likhet med de som idag finns för biodrivmedel, samt införa en ursprungsmärkning av bränslet vid pumpen som möjliggör för konsumenter att göra medvetna val. EU bör anta ett långsiktigt mål för att nå en fossiloberoende fordonsflotta.

Energideklaration av bilar

För att tydliggöra miljöpåverkan från olika bilar med olika drivmedel och bränsleeffektivitet, och ge förutsättningar för ett medvetet val, bör kraven på all nybilsförsäljning skärpas. Idag finns det ett tydligt och fungerande system för energideklaration av vitvaror som kylskåp, spisar och diskmaskiner. Det är lätt för konsumenterna att se om varorna har ett bra eller mindre bra energivärde när de ska köpa nya vitvaror. För personbilar finns inte en sådan märkning och det är idag svårt för den som ska köpa en ny bil att avgöra vilken klimatprestanda bilen har. Därför vill Centerpartiet, inom ramen för EU, införa en energideklaration för personbilar, liknande det system som idag finns på vitvaror, med hänsyn till drivmedlets klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv.

Nedsättning av förmånsvärde på tjänstebilar

Av nybilsförsäljningen står juridiska personer för ungefär hälften per år.¹³⁷ Andrahandsmarknaden för dessa förmånsbilar är stor. För att ytterligare driva på omställningen och engagera såväl företag som privatpersoner för att få ut fler miljöbilar på vägarna krävs långsiktiga spelregler som styr mot klimateffektivitet i större utsträckning än idag. Nedsättningar av förmånsvärdet bör riktas till de mest klimateffektiva bilarna. Det är ett bra verktyg för att styra över till en mer hållbar, och på sikt fossiloberoende, fordonsflotta.

Dagens system för nedsatt förmånsvärde är stelbent och trubbigt, varför en ökad klimatstyrning i instrumentet bör införas. Centerpartiet kommer därför i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag kring ett reformerat system för förmånsvärde på tjänstebilar med högre grad av klimatstyrning.

Ökad miljöstyrning i fordonsskatten

Den miljöstyrande delen av fordonsskatten bör förstärkas. Fordonsskatten är ett viktigt instrument i strävan att ställa om till en fossiloberoende fordonsflotta genom att premiera inköp av miljövänligare bilar. Dagens fordonsskatt utgörs av ett grundbelopp samt ett rörligt belopp som beror på fordonets utsläpp. Centerpartiet och Alliansen ökade miljöstyrningen i fordonsskatten genom att höja den del av skatten som beror på fordonets koldioxidutsläpp. Centerpartiet vill dock gå längre. Centerpartiet anser att den utsläppsbaserade delen av skatten bör förstärkas samtidigt som grundbeloppet sänks. På så sätt får miljövänliga bilar lägre fordonsskatt, medan bilar med höga utsläpp får högre skatt. Centerpartiet kommer att återkomma med förslag om detta i kommande budgetmotioner.

Förstärkt ersättning för metangasreducering

Biogasproduktion ger positiva effekter för klimatet och minskar samtidigt övergödningproblemen. Alliansregeringen införde ett produktionsstöd för biogas och ett

¹³⁵Se Energimyndigheten (2016c) för en analys av graden av överkompensation.

¹³⁶RUT 2016:536.

¹³⁷Svensson & Lindström (2013).

investeringsstöd för biogasanläggningar inom ramen för landsbygdsprogrammet. Det finns fortsatt stor potential för biogastillverkning i Sverige och Centerpartiet vill därför tillföra ytterligare medel för detta ändamål. Centerpartiet ämnar i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag kring förstärkt ersättning för metangasreducering.

En utbyggd laddinfrastruktur

Elektrifiering kommer att utgöra en viktig del i övergången till en fossiloberoende fordonsflotta. Riktade budgetsatsningar till infrastruktur för förnybara drivmedel är nödvändigt för en mer effektiv samordning och utbyggnad. Centerpartiet föreslår därför att 150 miljoner kronor investeras i utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen och laddinfrastruktur i hela landet. Kravet på förmånsbeskattning av en anställd som laddar bilen på arbetsplatsen bör också tas bort.

Därtill föreslår Centerpartiet att stöd till energilagring fördubblas samt att återbetalningen av skatt till mikroproducenter av el sker snabbare.

Aktörer som inte har som affärsidé att sälja el, men som sätter upp laddstationer och tar betalt per kilowattimme, riskerar att bli skattskyldig för hela sin egen elanvändning, något som de i normalfallet inte är då elskatten betalas av elhandlaren. Detta bör åtgärdas.

Tillsammans utgör dessa förslag ett kraftfullt första steg mot fler elektrifierade transporter, med mindre utsläpp som följd.

Nedsatt energiskatt för elbåtar

Båtar som drivs med fossila drivmedel betalar idag ingen energiskatt för bränslet. Om fartyget istället använder landström för strömförsörjning och för att ladda batterier ombord är brukaren skyldig att betala energiskatt på elen. Sedan 2011 finns i lagen om skatt på energi en möjlighet till nedsättning av energiskatten för el. Nedsättningen omfattar dock enbart stora fartyg vars bruttodräktighet, ett jämförelsetal för fartygs storlek, överstiger 400. Detta undantag från energiskatten är inte anpassat för nationell sjöfartsnäring, bilfärjor och pendelbåtar, som normalt har en bruttodräktighet om 20–300. Detta hämmar omställningen från fossila drivmedel till förnybar el inom sjötrafiken. Nedsättningen av energiskatten på el bör därför gälla även för mindre fartyg.

Mer klimatmakt till kommunerna

För att främja miljövänliga, tysta transportalternativ anser Centerpartiet att det behövs ett genomgripande arbete med regelförenklingar på såväl nationell som kommunal och regional nivå. Staten ska ha det övergripande ansvaret för att betydande utsläppsminskningar sker inom transportsektorn, som idag står för en tredjedel av Sveriges utsläpp. Men staten ska inte begränsa eller försvåra kommunernas arbete med att minska klimatpåverkan från den lokala fordonsflottan. Kommuner som vill gå före i det arbetet måste få mer makt och fler verktyg för att lokalt främja miljövänliga transportalternativ. Centerpartiet vill därför möjliggöra för kommuner att premiera miljövänliga, tysta transportalternativ med låga halter partikelutsläpp i stadsplaneringen.

Kommuner bör exempelvis ha möjlighet att tillhanda billigare eller helt gratis parkering till miljöbilar och bilpoolsbilar. Kommuner ska också själva få bestämma om andra incitament riktade till miljöbilar. Beslut om trängselskatter och dubbdäcksavgifter, samt hur intäkterna från sådana skatter och avgifter fördelas, ska kunna avgöras lokalt.

Centerpartiet anser också att kommuner själva ska kunna besluta om att införa miljözoner för personbilar och skärpta miljözoner för tunga fordon samt ställa krav på varutransporter i tätort. Fordon som släpper ut mindre partiklar och andra förorenande ämnen och som kör tystare, bör få bättre förutsättningar att köra under längre tid på dygnet än andra. På de gator som är mest förorenade ska det vara möjligt att lokalt bestämma att enbart fordon som uppfyller krav om viss klimatprestanda, bullernivå och partikelutsläpp får köra, eller införa avgifter för dubbdäck.

7.2 Mer förnybart

Till år 2045 har Sverige ett mål om att vara klimatneutralt. För att nå ett klimatneutralt samhälle behöver den fossila energin ersättas med förnybar, samtidigt som energianvändningen måste bli mer effektiv. Centerpartiets mål är att Sveriges energisystem ska vara helt förnybart till 2040. För att uppnå detta krävs en fortsatt utbyggnad av den förnybara energiproduktionen. Sveriges unika förutsättningar för att producera förnybar energi syns inte minst i den växande produktionen av sol- och vindel, som tillsammans med vattenkraft och biokraft utgör basen i ett robust och helt förnybart energisystem.

Energikommissionen

Samtalen i energikommissionen ger Sverige en god möjlighet att få en långsiktig och hållbar energipolitik över blockgränsen. En bred politisk enighet innebär stora fördelar för Sverige. Med ökad förutsägbarhet och långsiktighet kan företag och konsumenter känna tillit till att Sverige har en trygg energiförsörjning över tid. När risken finns att politiken ständigt ändrar spelreglerna leder det till otrygghet och i värsta fall uteblivna investeringar, vilket får negativa konsekvenser för miljö och konkurrenskraft.

Mer än hälften av Sveriges energikonsumtion kommer från förnybara energikällor. Inom miljöpolitiken är vi ett föredöme i världen. En starkt bidragande orsak till detta är Alliansens framsynta klimat- och energiöverenskommelse. För Centerpartiet är det därför en självklarhet att Alliansens klimat- och energiöverenskommelse ska ligga till grund för en ny överenskommelse. Förutsättningarna på elmarknaden har dock delvis förändrats sedan överenskommelsen slöts för sju år sedan. Likt andra överenskommelser som är tänkta att hålla över tid behöver därför även energiöverenskommelsen kontinuerligt vårdas och utvecklas i takt med att samhället förändras.

Fortsatt utbyggnad av förnybar energi

Under Centerpartiets tid i regeringen ökade den ekonomiska tillväxten, samtidigt som utsläppen av växthusgaser minskade. Vindkraften mer än tiodubblades och fordonen på vägnätet blev allt mer klimatsmarta.¹³⁸ Bland annat tack vare Centerpartiets arbete i regeringsställning har Sverige högst andel förnybar energi i EU.¹³⁹ Mer än hälften av Sveriges energikonsumtion kommer idag från förnybara energikällor. Tack vare Alliansens energiöverenskommelse kommer den förnybara elen fortsätta att växa i många år framöver.

Centerpartiet vill att elcertifikatssystemet reformeras och förlängs. Det behövs ett tydligare fokus på effekt och minskad marknadsrisk i systemet framöver. Det finns både enkla justeringar och mer omfattande förändringar som behöver göras i dagens system, med fördel innan år 2020. Beslut om sådana förändringar och justeringar behöver tas nu, för att säkra marknadens tro på elcertifikatssystemet och skapa en hållbarhet i systemet.

Mikroproduktion av förnybar el

Med förenklade regler, minskat krångel och slopad solskatt kan fler människor bidra till produktionen av förnybar energi och ta makten över sin egen energiförsörjning. Egen energiproduktion är också en brygga till en mer miljösmart och energieffektiv livsstil. Incitamenten för mikroproduktion av förnybar el bör därför stärkas.

För en person som säljer överskottsel är den ersättning hen får från elhandelsföretaget och elnätsföretaget momspliktig. Personen i fråga måste därför vara momsregistrerad. Momsplikten utgör ett krångligt hinder för den som producerar sin egen el. Denna administrativa börda måste lättas. Centerpartiet föreslår därför att det ska vara frivilligt för verksamheter med mindre än 30 000 kronor i omsättning att vara momspliktiga. Det skulle särskilt gynna mikroproducenter av förnybar el.

¹³⁸För statistik kring vindkraften, se Energimyndigheten (2016b). För uppgifter kring andelen förnybart i transportsektorn, se Energimyndigheten (2015).

¹³⁹Eurostat (2015).

Centerpartiet vill också ge fler möjlighet att bli mikroproducenter. Om solceller sätts upp på en bostadsrättsförening är det enbart föreningen som kan göra skatteavdrag för det elöverskott som levereras ut på nätet. Centerpartiet vill möjliggöra för enskilda boende i exempelvis en bostadsrättsförening att bli mikroproducenter. På samma sätt bör det bli möjligt att köpa andelar i mikroproduktion av el utan att själv bo på en gård där vindsnurran eller solcellerna är belägna.

Mikroproducenter av el får göra skatteavdrag på det överskott som levereras ut på nätet. Idag sköts skattereduktionen via deklaraionsprocessen en gång per år. Incitamenten att producera egen el ökar om återbetalningen sker snabbare än en gång per år. Återbetalningen bör därför skötas direkt på fakturan, precis som för ROT- och RUT-avdraget.

Nej till solskatt

Det framgångsrika investeringsstödet till solceller har spelat en viktig roll, inte minst för många företagare och enskilda personers möjligheter att installera solceller och bli sin egen småskaliga elproducent. De senaste årens teknikutveckling har gjort att priserna på solceller minskat och regelkrångel framstår nu som det stora hindret för de som funderar på att bli mikroproducenter.

Regeringens förslag om att beskatta solel som inte levereras yrkesmässigt riskerar att hämma utvecklingen på solcellsmarknaden. Flera större aktörer står i begrepp att investera i solceller men tvekar till följd av regeringens skattepolitik. Regeringen har misslyckats i internationella förhandlingar och känner sig därför tvingade att höja skatten på egenproducerad och förnybar el. Centerpartiet vill se fler tak täckta med solceller och avvisar därför regeringens skatt på solel. Skattebefrielsen för solenergi som produceras för eget bruk bör gälla alla, oavsett anläggningens toppeffekt.¹⁴⁰

Energilagring

För att öka flexibiliteten i elsystemet behövs ett ökat fokus på energilagring. Det är därför glädjande att regeringen har anslagit medel till detta. Centerpartiet anser dock att regeringens satsning är alltför begränsad och föreslår därför att ytterligare medel tillförs för att främja energilagring. Det är viktigt att stimulera hushållen att lagra sin egen el, men också att pilotanläggningar för lagring i större skala främjas. Det handlar om att hushållen själva ska kunna jämna ut sin egen förbrukning över tid, bland annat för att skapa mer stabilitet i elsystemet. Lagring i större skala kan dämpa volatiliteten i systemet och även skapa en jämnare prisbild, vilket gynnar marknadens effektivitet. Totalt avsätter Centerpartiet 300 miljoner kronor för energilagring 2017–2019, vilket motsvarar en dubbling jämfört med regeringens förslag.

7.3 En giftfri vardag

En av Centerpartiets främsta prioriteringar inom miljöpolitiken är arbetet för att skapa en giftfri vardag. Idag används fler än 100 000 kemiska ämnen i olika syften och kemikalieproduktionen har på 50 år ökat med en faktor 40. Kontrollsystemen och riskbedömningen har inte hunnit med att sortera ut de ämnen som kan vara farliga. Forskare har visat att hormonstörande ämnen kan påverka fortplantningsförmågan, och att andra typer av ämnen kan bidra till cancer, allergier och diabetes typ II.

Vissa farliga kemikalier bör förbjudas. Andra kemikalier är vanliga och inte giftiga nog att förbjudas, men kan i större mängder, eller i kombination med varandra, ändå vara skadliga. Dessa ämnen behöver bära sina kostnader och användningen av dem bör minska. Ekonomiska incitament, såsom särskilda kemikalieskatter och producentansvar, bör därför användas för att skynda på omställningen till mer hållbara alternativ.

Den gröna kolatomen, som finns i våra naturresurser på åkern och i skogen, utgör en oundgänglig byggsten i framtidens hållbara samhälle. Det är viktigt att de resurser som finns i naturen också bidrar till att utveckla de samhällen och verksamheter som finns i anslutning till dessa

¹⁴⁰Enligt regeringen bedöms denna förändring ”endast marginellt påverka” de offentliga finanserna (Finansdepartementet 2015, s. 98). Riksdagens utredningstjänst bedömer, i en mailkonversation 2016-03-17, kostnaden som ”liten”. Centerpartiet avsätter därför fem miljoner kronor per år för detta ändamål.

naturresurser. Med den gröna kolatomen som bas kan vi producera livsmedel, drivmedel, kemikalier, tyg och byggmaterial från förnybara resurser. Det skapar nya affärsmöjligheter för de gröna näringarna och landsbygdens företag, samtidigt som det minskar belastningen på klimat och miljö. Det skapar jobb och tillväxt i hela landet och lägger grunden för export av miljöteknik och kunskap.

Tillsammans är jorden och skogen Sveriges gröna guld och dess produkter leder till klimat- och miljönytta i hela världen. Därför måste landsbygden ha rätt verktyg för att bedriva ett modernt jord- och skogsbruk. För att ta ett samlat grepp kring de affärsmöjligheter som en övergång till ett biobaserat samhälle ger, anser Centerpartiet att en nationell strategi för en biobaserad samhällsekonomi bör tas fram. Förutsättningarna för grön kemi, med kemiska produkter och processer som minskar eller helt eliminerar användandet eller bildandet av farliga ämnen, bör stärkas och giftiga kemikalier fasas ut. Centerpartiet vill öka och industrialisera träbyggandet samt stimulera vidareförädling av träproduktion i Sverige.

Kemikalieskatt

Vissa kemikalier bör förbjudas. Men det finns en lång rad kemikalier som är vanligt förekommande i vår vardag som inte är giftiga nog att förbjudas, men som i större mängder ändå är negativa för hälsan och vars användning därför bör minska och bära sina miljökostnader.

Alliansregeringen tillsatte en offentlig utredning om att införa en kemikalieskatt, som presenterade sina slutsatser i mars 2015.¹⁴¹ Utredningen föreslår en skatt på vissa typer av elektronik och byggmaterial, syftande till att minska användandet av flamskyddsmedel och ftalater.

Centerpartiet har föreslagit att utredningens förslag om en bredare skatt, som innefattar fler produkter på ett likvärdigt sätt, ska införas. I kommande budgetmotioner kommer Centerpartiet fortsatt att föreslå att en bred kemikalieskatt införas.

7.4 Levande hav och vatten

Tillgången på rent vatten och livskraftiga marina ekosystem är mycket angelägna framtidsfrågor. Ett långsiktigt och målmedvetet arbete behöver bedrivas, och för det krävs en stark och sammanhållen havs- och vattenpolitik. En stor del av arbetet sker i samarbete med länder inom EU och i Östersjöregionen. Men minst lika mycket behöver ske på nationell, regional och lokal nivå.

Stora miljövinster kan nås genom att långsiktigt planera för hur havs- och vattenresurser ska nyttjas hållbart. En långsiktigt hållbar planering i kombination med ett skydd av kust- och havsområden, enligt de internationella Nagoyamålen som Sverige ska uppfylla, skapar förutsättningar för att säkra de marina ekosystemtjänsterna för framtida generationer.

Höjning av LOVA-bidrag

Sverige är ett land med goda vattentillgångar. Trots detta har endast cirka hälften av Sveriges vatten en god ekologisk status.¹⁴² Övergödning är ett av de största problemen. När Centerpartiet och Alliansen satt i regeringen inrättades år 2009 ett bidrag till kostnadseffektiva lokala vattenvårdsprojekt, det så kallade LOVA-bidraget.¹⁴³ Bidraget har tidigare gått till exempelvis VA-planering och VA-åtgärder, som installation av avloppsreningsverk eller kretsloppsanläggningar för enskilda avlopp, inventering av enskilda avlopp, vattenåtgärder, som till exempel restaurering av våtmarker, lantbruksåtgärder, såsom kalkfilter, strukturkalkning och fosfordammar, samt tömningsanläggningar för båttoalett och båtvätt för fritidsbåtar.

¹⁴¹SOU 2015:30.

¹⁴²Naturvårdsverket (2015c).

¹⁴³Prop. 2008/09:170, s. 135.

LOVA-bidraget bidrar till kostnadseffektiva åtgärder mot övergödning, minskad spridning av giftiga båtbottnfärger och mot förlust av biologisk mångfald. LOVA-bidraget utbetalas av Länsstyrelserna till lokala vattenvårdsprojekt som minskar mängden kväve och fosfor eller miljögifter i haven. Centerpartiet bedömer att ytterligare insatser för att minska belastningen av näringsämnen såsom kväve och fosfor behövs och vill därför fördubbla det befintliga LOVA-bidraget.

Förorenade vattenområden

Runt om i landet finns områden och vattentäkter som har blivit påverkade av oaktsam användning av farliga kemikalier. Högfluorerade ämnen, så kallade PFAS, är långlivade giftiga kemikalier som ansamlas i naturen och människor. Forskning och rapporter från såväl svenska myndigheter, Nordiska rådet och FN visar att dessa ämnen är både giftiga, reproduktionsstörande och skadliga för immunförsvar och inre organ, samt att höga halter har konstaterats i bland annat modersmjölk. Dessa ämnen har påträffats i vatten i anslutning till flera militära flygplatser och kan kopplas till användningen av brandskum.

I ett antal kommuner har man upptäckt höga halter av PFAS-ämnet PFOS i vattentäkter där brandövningsplatser visat sig vara källan till dessa föroreningar. I vissa fall har det inneburit att vattentäkter har fått stänga. Dessa fall visar att PFAS-förorening av vattentäkter kan vara ett hot mot dricksvattenförsörjningen. Ämnena bryts inte ner i miljön och vissa PFAS är så pass giftiga att tillverkning och användning har stoppats.

Vid våra flygplatser Arlanda och Landvetter har övningar med brandskum utförts och man har uppskattat att det kommer ta ca 60–70 år innan halterna av högfluorerade ämnen i den närliggande miljön är nere på tillräckligt säkra nivåer om inga saneringsåtgärder genomförs.

I Kallinge, i Ronneby kommun, har grundvattnet i ett område värden som är tre gånger högre än det tolerabla dagliga intaget för vuxna. För spädbarn är det 10–20 gånger högre än det dagliga tolerabla intaget. Måttet gäller regelbunden konsumtion under lång tid.

Konsekvenserna av föroreningar i våra vatten, och framför allt i Östersjön, är allt mer påtagliga. Det är enbart ett fåtal av de cirka 350 existerande brandövningsplatserna som har kontrollerats och mycket arbete behövs för att höja kunskapen om spridningen av dessa ämnen. Därtill måste samordningen mellan myndigheter och inrapportering stärkas. Centerpartiet avser återkomma inför höstens budget med förslag på området.

Plast och nedskräpning

Kretsloppsarbetet behöver stärkas för att minska förekomsten av farliga kemikalier, mikroplaster och marint skräp i våra vattenområden. Av den totala mängden nedskräpande föremål i haven så utgörs den största delen av plast. Marin nedskräpning är en global utmaning. Men det är också ett problem i Sverige. På den svenska västkusten beräknas årligen 4 000–8 000 kubikmeter skräp flyta i land. Undersökningar som gjorts i Nordsjön visar att mer än 90 procent av fåglarna har plast i magen. Därför vill Centerpartiet stärka arbetet med att minska förekomsten av plaster i våra hav och säkerställa att en god avfallshantering finns längs våra kuster.

Centerpartiet vill öka insatserna för en bättre vatten- och havsmiljö. Insatser för att minska belastningen av näringsämnen såsom kväve och fosfor behövs. Därför är det viktigt att ta vara på och stimulera kreativa och innovativa nya marina affärsmodeller samt kostnadseffektiva initiativ på lokal nivå för att nå resultat i åtgärdsarbetet.

8. Världens modernaste landsbygd och grönaste städer

Oavsett var man bor – på landsbygden, i mindre orter, i städernas förorter eller innerstaden – ska man ha samma möjligheter att leva, arbeta och driva företag. Landsbygden och städerna delar många utmaningar med varandra. I såväl bruksorter som förorter finns ett behov av fler jobb. Detsamma gäller behovet av en välfungerande och klimatsmart infrastruktur. Och behovet av en reformerad bostadsmarknad är stort i hela landet, oavsett om det handlar om att möjliggöra ökat byggande i strandnära lägen på landsbygden eller om att reformera hyresmarknaden i storstäderna.

Likvärdiga möjligheter i hela landet innebär inte per automatik likformighet. Samma utmaning kan lösas på olika sätt i olika delar av landet. Politiken behöver därför utformas med en insikt om att förutsättningarna ser olika ut i olika delar av landet. En närodlad politik, där beslut fattas så nära människor som möjligt, möjliggör en sådan utveckling.

8.1 Infrastruktur

En välfungerande infrastruktur är en förutsättning för att det ska gå att bo, leva och arbeta i hela landet. Att näringslivets godstransporter fungerar är likaledes viktigt för att möjliggöra företagsamhet i hela landet.

Järnvägen, flyget, sjöfarten, riksvägarna och de 42 000 milen enskilda vägar har alla viktiga funktioner att fylla. Centerpartiet betraktar även it som ett eget transportslag. Bredband och mobiltelefoni minskar avstånden mellan människor och möjliggör digitala tjänster som kan ersätta, komplettera och effektivisera transporter, kommunikationer över långa avstånd och teknikutveckling i befintlig infrastruktur.

I kommande budgetmotioner kommer Centerpartiet att prioritera ökat underhåll av järnvägen, ökade investeringar i infrastruktur med hjälp av alternativa finansieringslösningar och ytterligare investeringar i it och bredbandsutbyggnad. Eftersom Centerpartiet värnar hela landets utveckling är det också av största vikt att de resurser som satsas på infrastruktur fördelas över hela landet.

Vägar och järnvägar

Satsning på järnvägens underhåll

Sverige har en upparbetad infrastruktuurskuld som kräver ytterligare investeringar i hela landet, framförallt på järnvägen, för att åtgärda befintliga problem och för att möjliggöra ökade transporter. Utbyggd järnväg innebär ökade möjligheter att på ett miljövänligt sätt resa och pendla inom hela Sverige. Transport- och kostnadseffektiva övergångar mellan olika transportslag, ökad transporteffektivitet genom längre och tyngre fordon för både väg- och järnvägstransporter är grundläggande förutsättningar för industrin, som är beroende av den för godstransporter.

Centerpartiet har i alliansregeringen dubblat satsningarna på järnvägens drift och underhåll jämfört med tidigare socialdemokratiska regeringar. Underhållet är dock fortfarande eftersatt på många sträckor och därför är det angeläget med fortsatta satsningar på järnvägsunderhåll. Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag kring utökade resurser till järnvägsunderhåll.

Sverigeförhandlingen

Centerpartiet är övertygade om att det krävs kraftiga satsningar på både nyinvesteringar i transportinfrastruktur och på drift och underhåll av befintlig sådan i hela landet. Mot bakgrund av detta, samt behovet av ökat bostadsbyggande, tog Centerpartiet i alliansregeringen initiativ till Sverigebygget, som efter valet bytte namn till Sverigeförhandlingen. Sverigebygget syftade till att binda samman hela Sverige genom att satsa på höghastighetståg, fler tågstopp i mindre orter, förstärkningar av järnvägen i norra Sverige och byggandet av 100 000 nya bostäder. Efter att Alliansen lanserade Sverigebygget har Trafikverket presenterat nya kostnadsuppskattningar

för höghastighetsbanorna, som ligger i ett spann på 190–320 miljarder kronor.¹⁴⁴ Tidigare kostnadsuppskattning låg på 170 miljarder kronor.

Höghastighetsbanorna bär på stor potential, men det är av största vikt att en hållbar och ansvarsfull finansieringsmodell kan konstrueras. Fördelarna med höghastighetsbanor behöver vägas noggrant mot kostnaderna, samt behoven av drift och underhåll, nyinvesteringar och andra transportinfrastrukturinvesteringar i hela landet.

Centerpartiet är positiva till höghastighetsbanornas förmåga att binda samman Sverige, bidra med mer miljövänliga transporter och ge kommunerna incitament att öka sitt bostadsbyggande. Samtidigt krävs att reformer av den aktuella storleken finansieras på ett ansvarsfullt sätt.

Alternativa finansieringslösningar för infrastrukturåtgärder

I dagsläget finansieras den absolut största delen av all infrastruktur över statsbudgeten. Eftersom statens reformutrymme är begränsat är det nödvändigt att hitta nya finansieringslösningar för infrastruktur för att kunna genomföra nödvändiga åtgärder i drift och underhåll samt nya investeringar.

Både svenska och utländska investerare, bland annat pensionsfonder, har visat intresse för långsiktiga investeringar i Sverige. I många med Sverige jämförbara länder finansieras sedan länge viktiga samhällseliga infrastrukturprojekt i offentlig-privat samverkan (OPS). Staten kan då identifiera projekt som lämpar sig för en OPS-lösning. Det kan röra sig om en järnväg, en bro, en motorvägssträcka eller en del av en trafiklösning, som till exempel mer robust elförsörjning eller ett signalsystem för järnväg. OPS-finansiering öppnar för nya projekt som annars skulle skjutas på framtiden eller möjligen aldrig bli av.

I Sverige är det fortfarande sällsynt med projekt finansierade via OPS. Det är beklagligt eftersom OPS ofta innebär flera fördelar. De offentliga anslagen till investeringar i infrastruktur är inte tillräckliga för att genomföra alla de projekt som är samhällsekonomiskt nyttiga. OPS möjliggör tidigareläggning av sådana projekt utan att på kort sikt ta budgetutrymme i anspråk. Projektets kostnad återbetalas istället över en längre tid, som motsvarar anläggningens livslängd. OPS medför även potentiella effektivitetsvinster.¹⁴⁵ När den privata parten är ansvarig för både projektering, byggande, drift och underhåll skapas starka incitament att hålla nere kostnaderna och bygga med kvalitet.

När OPS används är det viktigt att ställa rätt krav på entreprenören så att sådana projekt verkligen minskar kostnaderna, stärker effektiviteten och ökar tillgången på kapital. Det krävs också enklare och tydligare lagar och regler för att skapa möjligheter att samfinansiera utbyggd kollektivtrafik med privata aktörer.

Centerpartiet anser att möjligheten till OPS-lösning borde utnyttjas mer. Det finns ett flertal infrastrukturprojekt där samhället skulle tjäna på en tidigareläggning. Trafikverket bör ges i uppdrag att identifiera och driva 10–15 av de objekt som finns angivna i nationell plan i form av OPS, i syfte att skaffa kunskap och erfarenhet samt öka effektiviteten. Höjda banavgifter, brukaravgifter och trängselskatter är andra användbara finansieringsalternativ för infrastrukturåtgärder.

Enskilda vägar

Det är den enskilda vägen, i en samhällighetsförening med statsbidrag, som gör att en miljon människor kan påbörja och avsluta sin dagliga resa. Därför måste också förutsättningar ges för att upprätthålla och utveckla dessa vägars kvalitet. Vägarna är en viktig förutsättning för råvarutransporter och ger människor tillgång till såväl friluftsliv som till stora delar av den svenska besöksnäringen. Denna inställning ska gälla för såväl enskilda vägar som för allmänna vägar på landsbygden. Centerpartiet verkar för ett implementerande av den ”Finska modellen”

¹⁴⁴Trafikverket (2015).

¹⁴⁵För utvärderingar av effekten av OPS, se exempelvis National Audit Office (2009), PWC (2010) och Duffield (2008).

vid förrättningsarbete i vägsamfälligheter. Den finska modellen innebär ett väsentligt förenklat förfaringssätt till lägre kostnad, samt att vägsamfälligheter betydligt snabbare än idag och till en väsentligt lägre kostnad, men fortfarande rättssäkert, kan åtgärdas.

Digital infrastruktur

Globalisering och digitalisering för människor närmare varandra och den digitala infrastrukturen är nödvändig för att det ska gå att arbeta och bo i hela landet. En fungerande informationsteknologi i form av tillgänglig bredbandsuppkoppling med hög kapacitet i hela landet innebär enorma möjligheter för nya mötesplatser, kunskap, frihet och utveckling. Centerpartiet har i alliansregeringen stärkt investeringarna i bredbandsutbyggnad och öppnat för mer en mer tillgänglig data- och telekommunikation, inte minst i glesbygden.

Alla ska kunna vara en del av det digitala samhället och Centerpartiet vill därför se en digital allemansrätt som garanterar stabil och snabb uppkoppling i hela landet. Sveriges mål är att 90 procent av alla hushåll och företag ska kunna få snabbt bredband senast år 2020. Centerpartiets långsiktiga målsättning går längre: alla hushåll i hela landet ska ha tillgång till bredband.

Som ett steg på vägen mot detta mål har Centerpartiet sett till att 3,25 miljarder kronor satsas på bredbandsutbyggnad på landsbygden under åren 2014 till 2020. Vi har därtill öppnat för den allra modernaste och snabbaste mobiltelefonin, 4G, på landsbygden och tagit fram en bredbandsstrategi och inrättat ett bredbandsforum tillsammans med operatörerna. För att få så stor utväxling som möjligt för pengarna till bredband inom landsbygdsprogrammet införde Centerpartiet regionala bredbandskoordinatorer, som nu är etablerade runt om i hela landet.

För Centerpartiet är it ”det femte transportslaget”, som vid sidan av vägar, järnvägar, sjöfart och flyg möjliggör liv, arbete och boende i hela landet. Över tiden måste därför it-lösningar göras till ett valbart alternativ vid de åtgärdsvalstudier (ÅVS) Trafikverket gör, i syfte att öka tillgängligheten för människor i hela landet och bli en del i Trafikverkets årliga anslag för nyinvesteringar och underhåll av transportinfrastrukturen.

En ny bredbandsmiljard

Centerpartiet vill att Sverige ska ha världens modernaste landsbygd. För att uppnå detta är tillgång till bredband på landsbygden helt avgörande. Inom landsbygdsprogrammet avsattes 3,25 miljarder kronor för en ökad utbyggnad av bredband på landsbygden. Dessa pengar skulle satsas under åren fram till 2020. Så kallade byalagslösningar har, med stor ideell kraft, drivit på och inneburit en kostnadseffektiv utbyggnad. Intresset för dessa pengar har varit stort, vilket resulterat i att avsatta medel inte räcker till mer än cirka två tredjedelar av ansökningarna.

Regeringen har visat sig vara ointresserad av att ytterligare stötta de krafter som arbetar för bättre digital infrastruktur i hela landet. I stället för att förstärka det arbete som nu sker har regeringen förhållit sig passiv till varningssignalerna om att resurserna inte räcker till. Det är mycket olyckligt och riskerar att leda till att framtidstro byts till misstro.

För att den pågående digitaliseringen av hela Sverige ska kunna fortsätta föreslår Centerpartiet att ytterligare en miljard kronor avsätts för en förbättrad bredbandsinfrastruktur i hela landet.

8.2 Världens modernaste landsbygd

Konkurrenskraftiga gröna näringar

De gröna näringarna är viktiga för hela Sveriges växtkraft. De producerar klimatsmart energi, högklassiga livsmedel och råvaror, öppna landskap samt jobb och tillväxt i såväl den egna som kringliggande branscher. Därför är det viktigt att värna om de gröna näringarnas konkurrenskraft och allmänna förutsättningar. Bra företagspolitik, särskilt anpassad till små företag, med minskat krångel och lägre kostnader, är den viktigaste politiska åtgärden även för företagen i de gröna näringarna.

Långsiktig konkurrenskraft

Ska Sverige bevara och utveckla den svenska matproduktionen krävs en tydlig målsättning om långsiktigt stärkt konkurrenskraft. Perspektivet bör genomsyra hela politikområdet och både regelbördan och kostnaderna minska. Nya reformer bör värderas utifrån dess bidrag till konkurrenskraften.

Regeringen har valt att genomföra skatthöjningar på arbete, framförallt på ungas arbete, och inskränkningar av möjligheten till visstidsanställningar. Därtill har regeringen aviserat att man ämnar återinföra någon form av handelsgödselskatt och en helt ny kilometerskatt. Dessutom beskattar regeringen förnybara drivmedel från svensk råvara till en nivå där de inte kan konkurrera med fossila alternativ. Samlat utgör detta allvarliga hot mot den utveckling av landsbygden och de gröna näringarna som Centerpartiet vill se. Menar regeringen allvar med att stärka konkurrenskraften duger inte de förslag och bristen på ledarskap man hittills visat prov på.

För Centerpartiet är det självklart att målet är att kostnaderna för bönder ska sänkas, särskilt kostnaden för att anställa. Egenavgifter, arbetsgivaravgifter och andra skatter på arbete måste således kontinuerligt ses över och sänkas när möjlighet ges.

Svenska livsmedelsproducenter är världsledande på djurhälsa, har en restriktiv användning av antibiotika i djurhållningen och producerar mat på ett klimatsmart sätt. Betande djur ger även öppna landskap och stärkt biologisk mångfald. Detta är exempel på kollektiva nyttigheter som är värda att försvara. De försvaras dock inte bäst av en massiv regelbörda som bidrar till byråkrati och kostnader för lantbruket. Bäst värnas de genom att se till att det svenska lantbruket kan fortsätta att verka i Sverige.

Att med ökade kostnader och regelkrångel slå ut svensk primärproduktion innebär samlat en högre miljöbelastning och färre jobb. Därför menar Centerpartiet att vi behöver en regelförenklingskommission, som bland annat ser över hur djurskyddskrav och andra regler kan reformeras så att det inte är byråkratin, utan syftet med reglerna, som står i fokus. Det är viktigt att se över regelverk kring exempelvis beteslagstiftningen, för att minska den byråkratiska belastningen och öka rättssäkerheten och förutsägbarheten, utan att det svenska djurskyddet försämras.

Centerpartiet vill också fortsätta och intensifiera arbetet med att se över miljö- och djurvälståndssättningarna inom landsbygdsprogrammet. I dag får bönderna inte betalt fullt ut för de miljö- och ekosystemtjänster som de utför. Dessutom får man idag inte ersättning för de extra hårda regelverk som finns i Sverige. I detta arbete vill Centerpartiet bland annat se över huruvida det är möjligt att tidigare, men senast vid halvtidsutvärderingen av landsbygdsprogrammet, utöka miljö- och djurvälståndssättningarna. Bland annat bör möjligheten att exempelvis införa en betesersättning undersökas.

Många som verkar inom de gröna näringarna är småföretagare med små marginaler och pressad likviditet. Det är därför avgörande att myndigheters agerande, exempelvis när det gäller stödutbetalningar, är förutsägbart. Mot bakgrund av detta ser Centerpartiet allvarligt på att Jordbruksverket misslyckats med att betala ut de ersättningar som bönderna har rätt till i tid. En stor del av ansvaret faller på regeringen, som inte gett förutsättningar för ansvarig myndighet att sköta sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

En livsmedelsstrategi för ökad konkurrenskraft

Centerpartiet välkomnar arbetet med en svensk livsmedelsstrategi. Samtidigt är det viktigt att ha i åtanke att det är slutresultatet som kommer avgöra huruvida det kommer att vara en strategi som vi kommer att kunna ställa oss bakom eller inte. Regeringen har sagt sig vilja se en bred förankring för en långsiktig strategi, men Centerpartiet ser med oro på att regeringen, trots ett års arbete med strategin, inte presenterat hur man tänker sig att förankringen av strategin ska gå till för att säkra ett brett stöd i den svenska riksdagen.

De gröna näringarna behöver långsiktiga spelregler för att man ska våga satsa på sitt företagande. Därför är det viktigt att det arbete som nu sker leder till konkreta förslag och konkreta reformer som kan stärka de gröna näringarna. Livsmedelsstrategin måste bli ett kraftfullt verktyg för att stärka primärproduktionen, bonden och de gröna näringarna. Konkurrenskraftsutredningen, som Centerpartiet tillsatte tillsammans med alliansregeringen, hade utgjort ett bra underlag för en livsmedelsstrategi som fokuserar på primärproduktionen.¹⁴⁶

Alliansregeringens Matlandet Sverige har bidragit till att skapa 9 000 jobb inom de berörda näringarna sedan 2008 och tagit bort skatter och avgifter för bönder motsvarande nästan 2,2 miljarder kronor. Regeringen har dock valt att lägga ner denna satsning. På grund av detta minskar möjligheterna att skapa en kraftfull livsmedelsstrategi. En viktig och avgörande utmaning är att stärka lantbrukets möjligheter att ta betalt för de svenska mervärdena, något som inte fungerar fullt ut i dag. Målsättningen måste vara att stärka konkurrenskraften i de gröna näringarna så att man i högre grad har likvärdiga förutsättningar jämfört med viktiga konkurrentländer.

Samtidigt är det viktigt att regelförenklingsarbetet inte leder till att djurvälrfärden eller säkerheten gällande livsmedel försämras. Ambitionen måste vara att andra länder anpassar sina regelverk i svensk riktning, snarare än att Sverige ställer lägre krav. Samtidigt är det faktiskt miljöarbete och den verkliga djurvälrfärden som ska värnas, inte regelverkets utformning och formuleringar. Vi måste vara öppna för att se över regelverk för att säkerställa att de bidrar till den goda djurvälrfärd och det ambitiösa miljöarbete som präglar de svenska gröna näringarna, och inte bidrar till ökat krångel och onödiga kostnader. Därtill är det prioriterat att stärka efterfrågan på svenska livsmedel både i Sverige och internationellt. Satsningar på export och projekt som stärker svensk livsmedelsproduktion är därför fortsatt viktiga.

Att stärka innovations- och utvecklingstakten i livsmedelskedjan är också av stor vikt för att den svenska livsmedelsförsörjningen ska kunna säkras. Där ingår bland annat att stärka förädlingsvärdet genom hela kedjan så att produktutveckling i alla led blir mer av en självklar del i företaget.

Åtgärder för att möta den akuta krisen för Sveriges mjölkbönder

Mjolkbranschen befinner sig sedan en längre tid i en akut kris. Det är inte bara en svensk kris, utan en kris för hela den europeiska mjölksektorn. Det ryska importstoppet, som pågått i över ett år, har bidragit till att mjölkpriserna i Europa fallit kraftigt. Den svenska mjölkproduktionen är en av världens mest miljövänliga och den produktion som har en av de bästa djurvälrfärder. Mjölkproduktionen bidrar också till att uppfylla miljömålen om ett öppet landskap och biologisk mångfald. Mjölkproduktionen är också kärnan hos de gröna näringarna, där många andra verksamheter är beroende av en fungerande mjölkproduktion för att behålla och utveckla jobb och verksamheter på den svenska landsbygden.

I det läge som branschen befinner sig i krävs det politiskt ledarskap och en seriös politik för konkreta och genomförbara krisåtgärder, men också en politik för att stärka konkurrenskraften även på längre sikt. Här har den rödgröna regeringen misslyckats. I det akuta läget har man konsekvent sagt nej till de förslag som Centerpartiet lagt fram om bland annat höjda interventionspriser och anstånd på skatten. I EU väljer regeringen att förhålla sig passiv och låta andra bestämma vad som ska bli EU:s svar på den rådande krisen.

Regeringens svar på krisen har bestått dels av kreditgarantier som såväl lantbrukare som banker dömt ut och dels av en marginell nedsättning av dieselskatten som alla intressenter anser vara för liten. Centerpartiet har föreslagit att återbetalningen av dieselskatten höjs med 50 öre mer än regeringen och ämnar återkomma med detta förslag i kommande budgetmotioner.

EU-kommissionen har beslutat om riktade stöd till mjölkbranschen med anledning av den rådande krisen. För svensk del har 76 miljoner kronor tilldelats från EU-kommissionen. Dessutom ger kommissionen medlemsstaterna möjligheten att lägga till egna nationella medel.

¹⁴⁶SOU 2015:15.

För Sveriges del rör det sig om ytterligare 76 miljoner kronor. Centerpartiet har föreslagit att möjligheten att lägga till mer nationella pengar utnyttjas fullt ut. Detta för att kompensera för Rysslands importstopp av livsmedel.

Djurskyddskontroller

Ett effektivt och ändamålsenligt djurskydd har stor betydelse. Utöver att det säkerställer god djurvälstånd kan det, rätt utformat, bidra till ökad konkurrenskraft och till att stärka de svenska mervärdena i livsmedelsproduktionen. Alliansregeringen effektiviserade och gjorde tillsynen enhetlig i hela landet och tillförde pengar för fler djurskyddskontroller. Detta extra anslag, som gav fler inspektörer och veterinärer på länsstyrelserna och därmed fler och bättre kontroller, avskaffades dock av regeringen 2015. Centerpartiet prioriterar ett effektivt djurskydd och kommer därför i kommande budgetmotioner att återkomma med förslag om finansiering av djurskyddskontroller.

Grön omställning i de gröna näringarna

Det är viktigt att den gröna omställning som pågår inom lantbruket går fortare. Redan idag görs stora framsteg inom den gröna omställningen, genom bland annat förnyelsebara drivmedel och projekt med omställningspremier för arbetsmaskiner. Tyvärr har den omställning som påbörjats stannat av på grund av avsaknad av långsiktiga spelregler för svenska biodrivmedel. Det är därför en prioriterad fråga för Centerpartiet att arbeta med de betydande hinder som finns för att den riktigt stora omställningen ska kunna komma igång. Centerpartiet vill förstärka och påskynda den gröna omställningen och kommer i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag kring ytterligare medel till Jordbruksverket, i syfte att möjliggöra för myndigheten att finansiera fler projekt kring omställning av arbetsmaskiner inom jordbruket. Målsättningen är att öka möjligheterna för lantbruket att ställa om, i syfte att på sikt fasa ut subventionerna av fossila drivmedel.

Dessutom vill Centerpartiet se än bättre och mer långsiktiga spelregler för de förnyelsebara bränslena och se över möjligheten att helt skattebefria de förnybara drivmedlen i de gröna näringarna. Vi vill också driva frågan om ändrade EU-regelverk i samband med den översyn av EU:s klimatpolitik till 2030 som kommer under 2016.

Viltmyndighet

För Centerpartiet är det självklart att vi ska bruka våra naturresurser utan att förbruka dem. De senaste åren har vi fått fler vilda djur i våra skogar. Detta ställer krav på en aktiv och bra viltförvaltning som är regionalt förankrad. Det skapar dessutom fler och nya möjligheter för nya verksamheter och jobb kring jakt och viltförvaltning. För att säkerställa en närvarande och effektiv viltförvaltning har Centerpartiet föreslagit att en ny viltmyndighet inrättas. Centerpartiet kommer i kommande budgetmotioner att återkomma med förslag som stärker viltförvaltningen.

Tillgång till kommersiell service

Tillgången till kommersiell service är en nödvändig förutsättning för livskraftiga samhällen. I landsbygdsprogrammet har Centerpartiet därför sett till att satsningar på kommersiell service på landsbygden om 700 miljoner kronor genomförs. Det handlar om att ge den lokala lanthandlaren eller bensinmacken i byn stöd för att kunna finnas kvar och ge bra service. Just den lokala servicen är ofta en förutsättning för att en mindre ort på landsbygden ska kunna fungera. Centerpartiet är därför stolta över att i regeringsställning ha medverkat till att öka stödet till kommersiell service.

I regeringsställning tillsatte Centerpartiet också en utredning för att analysera hur den kommersiella servicen ska kunna garanteras i hela landet. Utredningen presenterade sitt betänkande i mars 2015.¹⁴⁷ Centerpartiet avsatte 36 miljoner kronor i budgetmotionen för 2016 för genomförande av utredningens förslag.

¹⁴⁷SOU 2015:35.

Besöksnäring och gårdsförsäljning

För att erbjuda invånare och besökare en attraktiv livsmiljö måste det bli enklare för företagare och privatpersoner att omvandla idéer till verklighet. På samma sätt som vi måste underlätta för gårdsförsäljning av alkoholdrycker och annan verksamhet på landsbygden måste det även bli enklare att ordna kulturevenemang, försäljning av mat och dryck och annan verksamhet som bidrar till ett mer dynamiskt gatuliv i staden.

En levande besöksnäring kräver att det är lätt att starta och driva företag. Många verksamheter startar på deltid eller kvällstid. Att tid och energi kan läggas på att utveckla affärsidén, snarare än att fylla i blanketter, är centralt. Centerpartiets förslag om ingångsföretag fyller här en mycket viktig funktion.

Centerpartiet vill också att företagslokaler på landsbygden ska undantas från kravet på bygglov vid uppförande av till exempel gårdsbutiker och lokaler för Bed and Breakfast. Redan idag är kravet på bygglov slopat vid uppförande av byggnader kopplade till landsbygdsföretagande, men då många gårdar diversifierar sin verksamhet till flera grenar bör detta undantag utökas även till andra näringsverksamheter knutna till landsbygden.

Kultur i hela landet

Centerpartiet vill se ett rikt kulturliv i hela landet där nya uttryck frodas, lyfts fram och tas tillvara. Kultur bygger på kreativitet och spelar också en viktig roll för tillväxt i hela landet. Samtidigt ligger idag mycket nationell expertis i storstäderna eller i huvudstaden. Centerpartiet vill därför fortsätta att decentralisera svensk kulturpolitik genom att bland annat ytterligare utveckla kultursamverkansmodellen. Den momshöjning på biobiljetten regeringen tagit beslut om slår hårt mot landsbygdens befolkning och möjligheten att ta del av kultur i hela landet. Centerpartiet vill behålla sex procent moms på biobiljetter för att bevara en viktig del av kulturutbudet i hela landet.

Regionala skattebaser

På samma sätt som att det är självklart att människor i stor utsträckning ska få behålla frukterna av sitt eget arbete bör regioner som bidrar med värdefull produktion få behålla delar av detta värde. Det måste löna sig för kommuner och regioner att förbättra sitt företagsklimat, göra produktiva investeringar och upplåta mark åt viktig infrastruktur och produktion.

Centerpartiet vill därför utreda hur ett antal skatter ska kunna regionaliseras. I ett första steg är det rimligt att fastighetsskatten på elproducerande fastigheter regionaliseras för att återbördna en del av värdet från den klimatsmarta energiproduktionen till berörda regioner. Regionala skattebaser får samtidigt inte urholka möjligheten till kommunal utjämning av skillnader som uppkommer till följd av att olika regioner har olika förutsättningar. Med ett ökat inslag av regionala skattebaser skulle dock bilden av vilka regioner som bidrar respektive får bidrag ändras, då det skulle synliggöra de stora värden som idag produceras i många av Sveriges kommuner och regioner men som beskattas nationellt.

Nära och kostnadseffektiva myndigheter

Sverige har under lång tid präglats av en smygcentralisering av myndigheter och offentlig service. Värt att notera är att offentliga jobb centraliserats i högre takt än privata företag och att centraliseringen inte verkar kunna förklaras av att befolkningen flyttat.¹⁴⁸ Det offentliga är alltså drivande i centraliseringen.

Denna centralisering är problematisk av främst tre skäl. För det första innebär en retirande offentlig service att den kommersiella servicen riskerar att försvinna. För det andra får personer på mindre orter och landsbygden inte del av den service de är med och finansierar. Och för det tredje innebär en centralisering till centrala lägen i storstäderna att utgifterna för den statliga förvaltningen i allmänhet, och för lokalkostnaderna i synnerhet, ökar kraftigt.

¹⁴⁸Östh (2015).

Omlokalisering för ökad effektivitet

De totala lokalkostnaderna för de statliga myndigheterna uppgick 2013 till 23,4 miljarder kronor.¹⁴⁹ Det är fyra miljarder, eller 21 procent, mer än 2006. Hyran per kvadratmeter har ökat med drygt 20 procent och står för majoriteten av kostnadsökningen. Lokalarean har ökat i Stockholm och Malmö, men minskat i övriga landet. Kvadratmeterhyran är cirka 62 procent högre i Storstockholm än i övriga landet. För myndighetsgruppen Central förvaltning är kostnaden ungefär dubbelt så hög i Stockholm som i övriga landet.

Den regionala fördelningen av myndigheternas lokalisering är skev. Stockholm, där 22 procent av befolkningen bor, står för 29 procent av lokalarean och hela 39 procent av kostnaderna.¹⁵⁰ Myndigheterna i övriga landet utanför storstäderna, där 61 procent av befolkningen bor, står för 53 procent av lokalarean och bara 44 procent av kostnaderna.

Regeringen har nyligen låtit utreda myndigheternas lokalisering.¹⁵¹ Utredningen bekräftar att offentliga jobb har centraliserats, men tyvärr presenteras inga konkreta förslag på åtgärder för att vända utvecklingen. Centerpartiet anser att myndigheter i huvudsak ska finnas där verksamheten kan bedrivas på det bästa och mest kostnadseffektiva sättet. Därutöver är myndigheternas service till medborgarna, samt möjligheten till synergieffekter när myndigheter samlokaliseras, viktiga vid lokaliseringsbeslut. En rimlig utgångspunkt är att myndigheternas lokalisering bör spegla befolkningens. I många andra tjänstebanscher med liknande profil på sina anställda är kontor belagda utanför storstäderna av kostnadsskäl.

Reformerat system för pris- och löneomräkning

Systemet för pris- och löneomräkning (PLO) räknar automatiskt upp anslagen till de statliga myndigheterna. Systemet är tänkt att kompensera för ökade lönekostnader, lokalkostnader samt övriga förvaltningskostnader.

Vid omräkningen används separata index för prisutvecklingen inom de tre nämnda kostnadsgrupperna. Lokallyror som inte omförhandlas under det kommande budgetåret räknas i pris- och löneomräkningen om med ett index som motsvarar 70 procent av den årliga förändringen av konsumentprisindex i oktober två år före det aktuella budgetåret. Omräkningen för hyresavtal som kan omförhandlas bygger på hyresutvecklingen i det aktuella området under perioden från det att avtalet tecknades eller senast hade kunnat tecknas om.

Systemet innebär alltså att myndigheter belägna på orter där hyrorna stiger snabbt kompenseras för detta. Det minskar myndigheternas incitament att kontinuerligt se över sin lokalisering. Värt att notera är också att myndigheternas lokalyta per anställd varierar förhållandevis kraftigt, vilket indikerar att det finns en effektiviseringspotential.¹⁵²

För att stärka myndigheternas kostnadskontroll föreslår Centerpartiet på lång sikt tre förändringar av systemet. För det första bör uppräkningsindexen av anslagen till följd av lokalkostnader enbart räknas upp med 70 procent av KPI, alternativt med hyresutvecklingen i de rikthyresområden som ligger utanför storstäderna. Det skulle innebära att myndigheter i städer konstant utsätts för ett besparingstryck som ger dem incitament att omlokalisera till orter med lägre lokalkostnader.

För det andra föreslår Centerpartiet att rikthyrorerna i Stockholm sänks. Det innebär att myndigheter i Stockholm får mindre anslagsökningar och därmed ges incitament att omlokalisera till områden med lägre hyreskostnader.

För det tredje bör den uppräkningsindex som följer av dessa två reformer schablonmässigt sänkas för att ytterligare öka kostnadskontrollen och bidra med finansiering till viktiga jobbskapande reformer.

¹⁴⁹ESV (2014).

¹⁵⁰ESV (2014).

¹⁵¹Statskontoret (2016).

¹⁵²För statistik över kvadratmeter per anställd, se RUT 2015:2118.

Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag kring hur kostnaderna för myndigheter kan minska och incitamenten till effektivare lokalisering kan öka.

Från riktade till generella statsbidrag

Ansvar för en stor del av de politiska frågor som människor tycker är de allra viktigaste ligger på kommuner och landsting. Det gäller till exempel skolan, sjukvården och kollektivtrafiken. Om Sverige ska fungera måste kommuner och landsting ges förutsättningar att fungera.

Politiker på nationell nivå är dock benägna att försöka detaljstyra lokalpolitiken. Ofta sker det med ädla motiv, men lika ofta mynnar den nationella debatten om frågor som i huvudsak ägs av lokalpolitiken ut i förslag om riktade statsbidrag.

Det kan ibland vara motiverat med riktade statsbidrag. Att ge ett temporärt extrastöd till kommuner som tagit emot många flyktingar kan exempelvis vara nödvändigt. Alltför ofta är dock riktade statsbidrag ett sätt för nationella politiker att maximera antalet utspel, snarare än att maximera kvaliteten i den kommunala verksamheten. Det lapptäcke av riktade statsbidrag som nu skapats ökar byråkratien och minskar förutsägbarheten för Sveriges lokalpolitiker.

Centerpartiet kommer därför i framtida budgetmotioner att arbeta utifrån principen om att riktade statsbidrag i så stor utsträckning som möjligt ska omvandlas till generella statsbidrag. Det skapar också ett ökat utrymme för effektivisering.

2016 finns cirka 80 olika riktade statsbidrag, ämnade för kommuner och landsting, som tillsammans uppgår till cirka 30 miljarder kronor.¹⁵³

Bland dessa finns några satsningar, exempelvis för att förbättra integrationen, som är rimliga att rikta specifikt till de kommuner som behöver dem. Det finns dock ett stort antal satsningar på angelägna områden, exempelvis skolan, som inte behöver detaljstyras via riktade statsbidrag. Och avslutningsvis finns även sådant som staten inte borde lägga pengar på överhuvudtaget, som exempelvis ineffektiva arbetsmarknadspolitiska program samt bostadssubventioner.

8.3 Världens grönaste städer

Städer är kommersiella och kulturella centrum i den svenska ekonomin. De är nav kring vilka innovation och utveckling sker. Städer erbjuder människor möjligheten att bo tätt och möjliggör en effektiv och klimatvänlig kollektivtrafik. Städer är således också klimatsmarta. En politik för gröna städer är en politik för ekonomisk utveckling och grön omställning.

Städernas utmaningar är i mångt och mycket ett destillat av hela samhällets utmaningar. Där finns en tudelning på arbetsmarknaden, som ofta också avspeglas i en tudelning på bostadsmarknaden. Inte sällan går denna tudelning mellan inner- och ytterstad. Att verka för att myndigheter och andra offentliga institutioner lokaliseras till alla delar av städerna är därför viktigt både i den lokala och nationella politiken. Att bygga en blandad stad, där hyresrätter, bostadsrätter, arbetsplatser samt offentlig och kommersiell service finns i samma områden är också viktigt för att bygga en hållbar stad.

Bostadsbristen är det största hotet mot de svenska städernas tillväxt. En reformerad bostadspolitik, som främjar nybyggnation och avreglerar hyresmarknaden, är därför särskilt viktig för städernas utveckling. Riksintressen och länsstyrelsernas makt måste ses över i syfte att underlätta bostadsbyggande, då ett stort antal bostäder idag stoppas på grund av olika riksintressen. Att förändra bullerreglerna är också viktigt för att möjliggöra byggande vid kollektivtrafknära lägen i städer. Möjligheten att inrätta zoner i vilka nationella planregler sätts på undantag bör också prövas.

¹⁵³RUT 2015:2052.

Många städer har en vilja att gå före i miljö- och klimatarbetet, men förhindras av nationella regelverk. Att kunna lösa lokala miljöproblem lokalt är avgörande för att skapa världens grönaste städer. För att ge de svenska städerna större möjlighet att gå före i klimatarbetet bör deras lokala makt stärkas. Det gäller framförallt makten över det egna gatuutrymmet och trafikregleringar, men också andra regler som idag formuleras nationellt och som förhindrar en hållbar stadsutveckling.

Det bör exempelvis vara möjligt för städer att reservera parkeringsplatser för miljöbilar. Idag finns möjlighet att införa särskilda miljözoner för tung trafik. Detta bör ändras till att också omfatta lätt trafik och persontrafik. En sådan miljözon ska kunna införas där det finns lokala luftkvalitetsproblem eller särskilda problem med buller. Miljözonen skulle kunna reglera att endast fordon som uppfyller vissa krav på utsläpp och buller får framföras inom zonen. Detta skulle leda till att lokala problem med luftkvalitet kan lösas och skapa förutsättningar för ökat bostadsbyggande.

Städer bör också få makten att införa dubbdäcksavgifter. Ett annat exempel på makt som bör decentraliseras gäller beslutanderätten över trängselskatter. Såväl beslut om huruvida trängselskatter ska införas som hur avgifterna ska utformas och vad intäkterna ska användas till ska fattas lokalt. Dessutom bör städer få större makt att själva sätta bötesbelopp för nedskräpning samt organisera kontrollen av att sådan inte förekommer.

Att bygga ut kollektivtrafiken så att beroendet av bilen minskar är viktigt för att minska både trängsel och utsläpp. Trängseln innebär stora samhällsekonomiska kostnader varje år och att bygga ut kollektivtrafiken är därför viktigt både för städernas tillväxt och för miljö och klimat. Olika sätt att främja kollektivtrafikresandet är därför viktigt att se över. Det kan exempelvis röra reseavdragets utformning samt förmånsbeskattningen av kollektivtrafikresor.

Möjligheten till miljövänlig båtpendling i städer som exempelvis Stockholm och Göteborg stärks också av Centerpartiets förslag om att befria mindre elfartyg från energiskatt. Därtill är det viktigt att cykeln får en mer framträdande plats som kommunikationsmedel i den nationella infrastrukturpolitiken.

Att uppmuntra småföretagande och entreprenörskap är avgörande för att möjliggöra en levande stadsmiljö. Centerpartiets förslag om ingångsföretag och regelförenklingar är här viktiga. Både för att skapa fler jobb men också för att möjliggöra för en mer levande stadsmiljö.

8.4 Bostäder

I över tio år har svenska bostadspriser, särskilt i storstäderna, vuxit betydligt snabbare än hushållens inkomster. Detta har bidragit till en ökad skulduppbyggnad och en situation som troligen inte är långsiktigt hållbar. Prisutvecklingen och skuldsättningen kan i förlängningen leda till en, i värsta fall kraftig, korrigerings. Det innebär en risk för de offentliga finanserna, den finansiella stabiliteten och enskilda hushålls ekonomi. Här krävs att politiken enas om långsiktiga spelregler.

Samtidigt som byggtakten måste trappas upp, och tiden från idé till inflyttning kortas ner, måste det befintliga beståndet utnyttjas bättre.¹⁵⁴ Det är det ineffektiva utnyttjandet av det befintliga beståndet som leder till de största välfärdslusterna på bostadsmarknaden.¹⁵⁵ Ett bredare utbud av ändamålsenliga bostäder behövs för att få igång flyttkedjorna. Det kräver såväl ökat byggande som ett mer effektivt utnyttjande av det befintliga beståndet.

Sammantaget vill Centerpartiet se omfattande regelförenklingar och förbättrad marktillgång, reformer som successivt och i högre utsträckning frigör hyressättningen, ett mer energieffektivt

¹⁵⁴För en diskussion kring värdet av såväl ökat byggande som ett mer effektivt utnyttjande av det befintliga beståndet, se exempelvis Bokriskommittén (2014) och Nybyggarkommissionen (2014).

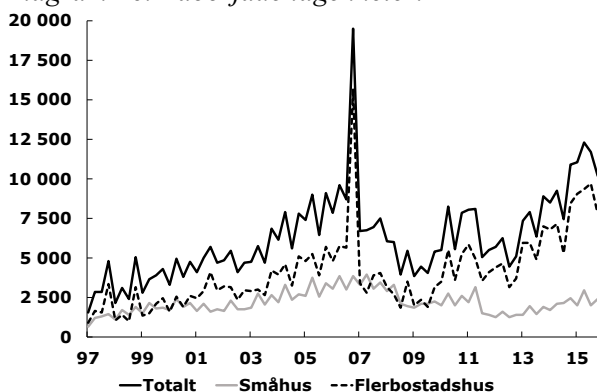
¹⁵⁵Boverket (2013).

byggande och ett fortsatt arbete för att värna den finansiella stabiliteten. Centerpartiet säger därtill tydligt nej till att återinföra statliga byggsbventioner.

Ökat byggande

Trots en kraftig ökning av antalet nybyggda lägenheter under de senaste åren håller byggandet inte jämna steg med den ökande efterfrågan. Resultatet är att det råder bostadsbrist i Sverige.¹⁵⁶ Fram till år 2025 uppgår behovet av nya bostäder enligt Boverket till 700 000.¹⁵⁷ 183 av landets 290 kommuner, i vilka drygt 80 procent av befolkningen bor, anger att det råder ett underskott av bostäder på marknaden.¹⁵⁸ Denna bostadsbrist syns i bland annat rekordhöga bostadspriser, svarthandel med hyreskontrakt och långa hyresköer. Att nybyggnationen sedan flera decennier inte förmår att möta efterfrågan tyder på att det finns kvarvarande systemfel som måste åtgärdas.

Diagram 16. Påbörjade lägenheter.

Källa: SCB (2016e).

Regelförenklningar

För att råda bot på bostadsbristen behövs ett fortsatt arbete med att ta bort och ändra stela, olämpliga och svårtolkade regler som hindrar nybyggnation. Alliansregeringen har redan genomfört ett omfattande regelförenklingsarbete. Men många hinder för byggande återstår och det behövs nu ett ytterligare intensifierat arbete för att undanröja de kvarstående hindren.

Plan- och bygglagen behöver fortsatt reformeras med ett fokus på ett mer flexibelt användande av planinstrumentet, kortare planprocesser och fler bygglovsbefriade åtgärder. Bullerregler, strandskyddsreglerna, tillgänglighetskrav och riksintressen behöver bli mer ändamålsenliga och inte i onödan begränsa bebyggelse. Bostadsplanering ska fortsatt vara kommunens ansvar. Men den privata initiativrätten behöver utvecklas och stärkas. I områden som inte är detaljplanlagda bör det införas avsevärt enklare regler och det behöver bli möjligt att göra små förändringar i redan antagna detaljplaner.

Parallellt med det nationella regelförenklingsarbetet bör en försöksverksamhet genomföras där kommuner tillåts pröva möjligheter att förkorta, förändra och förenkla plan- och bygglovsprocesserna. En sådan reform skulle möjliggöra för enskilda kommuner att gå före i regelförenklingsarbeten samt att anpassa reglerna för lokala förhållanden. I ett bredare perspektiv skulle det även öppna upp för institutionell konkurrens mellan kommunerna och avsevärt stärka det kommunala självstyret.

Nya finansieringslösningar

Nya finansieringslösningar kan bidra till att öka bostadsbyggandet. Centerpartiet vill pröva modeller med förhandlingspersoner och tillförande av externt kapital för långsiktig finansiering, liknande det som föreslås i Sverigeförhandlingen, av drift och skötsel av bland annat värme- och VA-system, gator, fastigheter och trafiklösningar. Centerpartiet anser även att privatpersoner

¹⁵⁶Boverket (2015b).

¹⁵⁷Boverket (2015a).

¹⁵⁸Boverket (2015b).

ska kunna delta i finansieringen av hyresbostäder genom flexibla regler, där en hyresgäst genom att satsa eget kapital vid nyproduktion kan tillgodogöra sig en lägre hyra. För att möjliggöra detta krävs en mer flexibel lagstiftning kring hyresrätter samt att Skattemyndigheten tillåter olika insatser i olika boenden.

Ökad konkurrens

Ökad konkurrens i byggsektorn behöver uppmuntras. I tillväxtkommuner bör det finnas en markberedskap så att fler och mindre byggföretag kan konkurrera med de stora. Konkurrensverket bör också ha en striktare övervakning av branschen och konkurrens från utlandet bör uppmuntras genom harmoniserade byggstandarder. Att konkurrensen från utlandet uppmuntras är viktigt, varför regeringens arbete för att begränsa denna typ av konkurrens är mycket oroande. Sverige behöver fler som bygger, inte färre.

Mer mark och mindre väntan

Alliansens arbete med instansordning och handläggningstider av överklaganden har gett resultat. Men precis som med regelförenklingsarbetet måste mer göras för att ytterligare förkorta handläggningstiderna, inklusive de kommunala. Bygglovsprövningar bör därför begränsas i tid. Därtill bör den enskildes rätt vid prövningar av bygglov stärkas genom ett införande av omvänd bevisbörda så att myndigheten får ansvaret att påvisa att ett ärende strider mot lagstiftningen, istället för att den enskilde ska bevisa att vad hen gör är tillåtet. Sakägarkretsen vid ett överklagande bör också begränsas till att endast omfatta de som är direkt berörda.

Markpolitiken är framförallt kommunernas ansvar, men även staten har en roll. Staten bör i ägardirektiv ge i uppdrag till statliga företag att inventera sitt markinnehav i syfte att få fram mer byggbar mark. Mark ska inte heller kunna stå obebyggd i flera år. För att undvika detta ska tydligare uppföljningar av de markanvisningar som finns göras av kommunerna.

Nej till ineffektiva subventioner

De bostadssubventioner, kombinerade med hårt reglerade krav och stopp i regelförenklingsarbetet, som regeringen nu genomför är fel väg att gå. Subventionerna avvecklades då de inte förmådde öka nybyggnationen utan istället bidrog till högre kostnader. Antingen kommer byggandet inte bli av då det trots subventionerna inte är lönsamt, på grund av de omfattande regleringarna. Eller så kommer byggande genomföras till högre kostnad, på skattebetalarnas bekostnad. Vi riskerar också att få en byggbroms då pågående projekt avstannar och omstruktureras för att anpassas till de nya regelverken.

Det bör noteras att subventionen per kvadratmeter är som störst i de största städerna, och som minst i resten av Sverige. Det är ytterligare ett exempel på hur regeringens politik aktivt bidrar till centralisering.

Stärk det lokala inflytandet med förändrat strandskydd

Strandskyddsreglerna är i många delar av landet ett hinder för byggandet. Många kommuner vittnar om att möjligheterna att skapa attraktivitet begränsas på grund av ett stelbent strandskydd. Att värna viktiga strandmiljöer, allemansrätten och människors tillgång till naturen är för Centerpartiet en självklarhet, men det måste också finnas en avvägning mellan bevarande och utveckling. Därför anser Centerpartiet att strandskyddslagstiftningen bör förändras i syfte att öka det kommunala inflytandet och möjliggöra ökad bebyggelse i strandnära områden. Behov av bostäder, utveckling, jobb och verksamheter måste ges en roll i bedömningar av begränsningar i strandskyddet. Det ska vara möjligt att bygga och bedriva verksamhet även strandnära. Fler områden bör kunna pekats ut som så kallade LIS-områden, Landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Energieffektiva lösningar

Bostäder står för omkring 40 procent av Sveriges energiförbrukning.¹⁵⁹ En minskad energianvändning spelar en viktig roll för en minskad klimatpåverkan, tryggad

¹⁵⁹Energimyndigheten (2016a).

energiförsörjning och ökad teknisk utveckling. Det är därför viktigt att såväl nya byggnader som det befintliga beståndet blir mer energieffektivt. För att möjliggöra detta behövs hårdare krav på energieffektivitet.

Om drygt tre år ska alla offentliga byggnader vara nära-nollenergibyggnader och efter ytterligare två år ska alla byggnader ha denna höga energiprestanda. Kravet på uppförande av nära-nollenergibyggnader utgår från ett EU-direktiv om byggnaders energiprestanda där alla medlemsstater i EU ska göra en motsvarande definition. Sverige bör här ta tillfället i akt och skärpa byggreglerna och se till att den handlingsplan och de inriktningsmål som ställs är i linje med vad byggbranschen anser sig klara av. De nordiska länderna bör eftersträva att ha samma definition av nära-noll för att kunna ha en ökad samverkan och konkurrens över gränserna, för att på så vis åstadkomma ett ökat byggande.

Vid nybyggnation måste energieffektiviteten öka både när det gäller byggnadsmaterial och energiförbrukning. Ett sätt att uppnå betydligt bättre energieffektivitet är att bygga så kallade passivhus, vilket är välisolerade byggnader som till stor del värms upp genom den spillvärme som alstras av apparater och mänsklig aktivitet i byggnaden. Sverige ska vara ett föregångsland i miljöarbetet och i arbetet med att minska klimatpåverkan. Därför bör nya energieffektiva lösningar användas vid nybyggnation och renoveringar för att kunna reducera energiförbrukningen.

Bättre utnyttjande av det befintliga beståndet

Den låga nybyggnationen är inte det enda skälet till den rådande bostadsbristen. Ett i vissa fall större problem är det ineffektiva utnyttjandet av det redan existerande bostadsbeståndet.¹⁶⁰ Sverige har ungefär lika många bostäder per invånare idag som 1990, ändå anses bostadsbrist råda. Bland annat Boverket anser det omöjligt att enbart bygga bort bostadsbristen. Det behövs även åtgärder som möjliggör ett bättre användande av det befintliga bostadsbeståndet. Ett led i detta är att främja nya upplåtelseformer såsom kooperativ hyresrätt och tillskapandet av ägarlägenheter också i befintligt bestånd.

Den viktigaste åtgärden är dock en reformering av det nuvarande förhandlingssystemet på hyresmarknaden. Hyresgästens ställning och inflytande måste värnas, men inriktningen måste vara att möjliggöra större variationer i hyresnivåerna. Centerpartiet vill därför successivt införa en friare hyressättning med starkare koppling till bostäders marknadsvärde och anpassat till bostadsmarknadens tillväxt. Som ett första steg föreslår vi att Hyresgästföreningens vetorätt vid presumtionsförhandlingar avskaffas. Hyror som bestämts genom presumtionsavtal ska även påverka hyresnivåerna i andra nyproducerade lägenheter.

Därtill bör möjligheten till andrahandsuthyrning förbättras. Centerpartiet och Alliansen har redan gjort viktiga reformer på detta område. Centerpartiet anser dock att ytterligare reformer behövs. Bostadsrättsinnehavare bör få större möjligheter att hyra ut sin lägenhet under en tid, utan att bostadsrättsföreningen ska kunna stoppa det.

Säkrad finansiell stabilitet

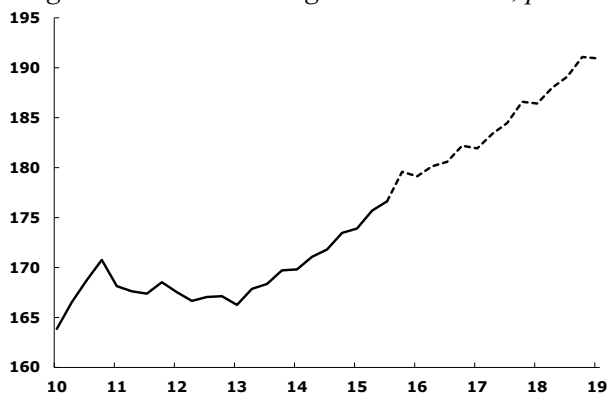
Finansiella bubblor och kriser har historiskt förknippats med hög skuldsättning, snabbt ökande skulder och snabbt stigande tillgångspriser, ofta på bostäder och fastigheter. Bara de senaste tio åren har skuldsättningen i svenska hushåll stigit med över 30 procentenheter relativt disponibelinkomsten, till över 170 procent.¹⁶¹ En rad bedömare, som EU-kommissionen, IMF och OECD, har länge varnat för att det är en ohållbar utveckling, att det finns risk för en svensk bostadsbubbla.¹⁶²

¹⁶⁰Boverket (2013).

¹⁶¹Riksbanken (2016).

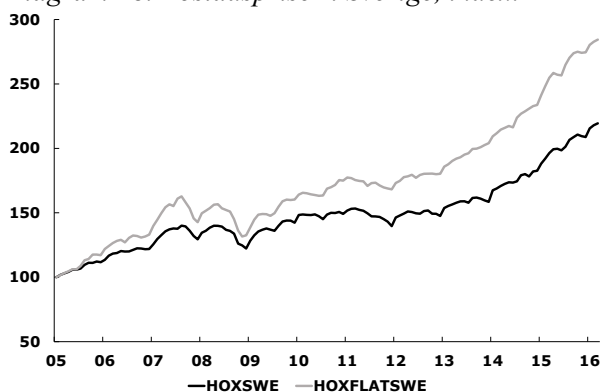
¹⁶²IMF (2015), EU-Kommissionen (2016b, 2015), OECD (2015a).

Diagram 17. Skuldsättning svenska hushåll, procent av disponibelinkomsten.

Källa: Riksbanken (2016)

Diagram 18. Bostadspriser i Sverige, index.

Not: HOXSWE avser pris för permanentbostäder medan HOXFLATSWE avser lägenhetspriser.

Källa: Valueguard.

På en marknad i obalans får hushållen svårare att urskilja vad i bostadsprisernas utveckling som utgörs av fundamentala och långsiktiga faktorer. Låga nominella räntor möjliggör för fler hushåll att kortsiktigt klara räntebördan med en mycket hög skuldsättning. Sammantaget kan detta leda till att hushåll hamnar på skuldnivåer som gör dem mycket känsliga för försämrade inkomster och nominella räntehöjningar. Riksbanken och flera andra bedömare har varnat för att fler hushåll idag är utsatta för sådana risker.¹⁶³ Därmed ökar också risken för en snabb korrigering nedåt av bostadspriserna. En sådan korrigering kan dämpa konsumtionen och försämra det makroekonomiska läget. Centerpartiet föreslår därför att en rad åtgärder införs för att dämpa dessa risker på bostadsmarknaden både vad gäller lånevillkor och skatter på boende.

Amorteringskrav

För att stärka hushållens ekonomi och marginaler, och undvika att de hamnar i skuldfällor, är det viktigt att förstärka amorteringarna på skulderna och främja en sund sparandekultur. Sverige har en relativt låg amorteringsgrad i hushållen. Det är därför välkommet att ett flexibelt amorteringskrav ska implementeras från juni 2016, något som Centerpartiet varit pådrivande för.

Ett annat sätt att minska riskerna är det bolånetak som Finansinspektionen infört, ett tak för hur stor andel av inköpsvärdet på en bostad som kan vara belånat och därmed hur stor kontantinsatsen bör vara, som idag ligger på 85 procent av marknadsvärdet. Detta bidrar dock till att försvåra för människor att göra entré på bostadsmarknaden, om de har tillräckliga inkomster men saknar större likvida tillgångar. För att underlätta för de som ska träda in på bostadsmarknaden borde det vara möjligt att sänka kravet på kontantinsats, men att amorteringskravet då skärps i motsvarande grad. På så vis möjliggörs en etablering på bostadsmarknaden för fler, samtidigt som hushållens skuldsättning fortsatt begränsas.

¹⁶³Riksbanken (2015), Skingsley (2014).

En översyn av skatter för att äga och sälja bostäder

I en situation med obalans på bostadsmarknaden är det viktigt att skattesystemet bidrar till att öka utbudet av bostäder, underlättar rörligheten på bostadsmarknaden och inte förstärker skuldsättning och stegringar av bostadspriserna. Centerpartiet hoppas att de pågående bostadsförhandlingarna med regeringen och de övriga partierna ska resultera i en bred, långsiktig och blocköverskridande överenskommelse vad gäller beskattningen för att köpa, äga och sälja sin bostad. Centerpartiet avvisar dock förslag om införandet av en statlig fastighetsskatt.

Det är naturligt att en sådan översyn bland annat innefattar reavinstbeskattningen vid försäljning av bostad, så att den inte i onödan hämmar rörligheten på bostadsmarknaden. Det är också naturligt att den innefattar ränteavdragen. Vid stigande nominella räntor, och med ökad skuldsättning på bostadsmarknaden, kommer ränteavdragen per automatik att bli allt mer kostsamma för statsfinanserna. Dessutom är ränteavdragen definitionsmässigt större för dem med högre skuldsättning på sin bostad än de med lägre skuldsättning, vilket kan leda till skeva incitament och fördelningseffekter. Snabba förändringar av ränteavdragen riskerar dock att skapa svåra omställningsproblem för hushållen. Alla förändringar bör därför ske försiktigt och gradvis över en längre tid. Här är också en bred politisk enighet avgörande, då de som köper bostad ska kunna veta att reglerna överlever eventuella maktskiften.

Underlätta ungas start på bostadsmarknaden

Unga möter idag stora problem med att komma in på bostadsmarknaden på grund av de höga priserna på bostäder och de höga kraven på kontantinsats, vilket bidrar till problem för unga att söka arbete och att bilda familj. Det borde, som nämnts ovan, i högre utsträckning bli möjligt för bland annat unga att växla höjt bolånetak mot en betydligt snabbare amorteringsgrad. Centerpartiet vill också se över möjligheterna att införa ett riktat bosparande för unga, i syfte att ge incitament för fler att redan vid tidig ålder sätta undan en del av lönen för framtida investeringar i en bostad. Det är särskilt viktigt att en sådan sparform inriktar sig på unga med små ekonomiska tillgångar och inkomster, som också har svårast att få bostadsfinansiering.

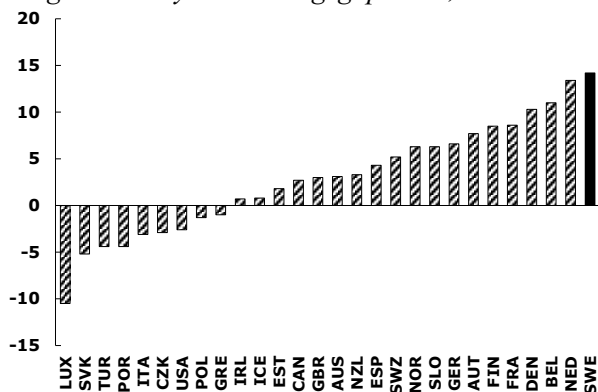
9. Migration och integration

Under hösten 2015 kom fler asylsökande till Europa än någonsin tidigare. På bara några månader kom fler asylsökande till Sverige än något annat år i Sveriges historia. Påfrestningarna på det svenska asylsystemet var – och är fortfarande – stora.

Det krävs en ny integrationspolitik. För det första måste kostnaderna för mottagande minska. Förbättrad kostnadseffektivitet är en förutsättning för att i övrigt kunna bedriva en ansvarsfull budgetpolitik. Kostnaderna för boende, särskilt för ensamkommande, är orimligt höga. Därtill måste asylansökningar behandlas snabbt och rättssäkert, så att osäker och planlös väntan kan bytas till målmedveten integration. De transfereringssystem som erbjuder försörjning under en persons första tid i Sverige måste ses över. Alla lagar och regler som försvårar och fördyrar för kommuner måste också granskas med lupp och omprövas.

För det andra måste jobbintegrationen förbättras väsentligt. Det är viktigt för att minska kostnaderna för mottagandet. Men framförallt är det viktigt för de enskilda, som förtjänar en chans att snabbt kunna bygga ett nytt liv i ett nytt hemland. För personer med lång utbildningsbakgrund krävs inventering, validering och komplettering av deras kunskaper. För dem med kort utbildningsbakgrund måste trösklarna till arbetsmarknaden sänkas. Enklare jobb som anställd, i form av ingångsjobb, och som egenföretagare, i form av ingångsföretag, utgör viktiga reformer. Lika viktigt är att arbetsmarknaden reformeras och att kostnaderna för att anställa blir lägre.

Diagram 19. Sysselsättningsgap 2014, 15–64 år.

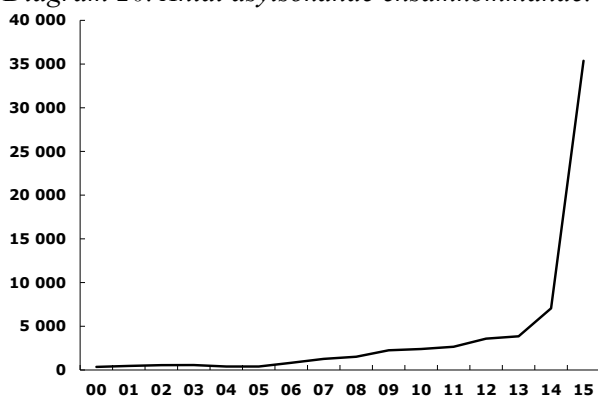
Källa: OECD (2016b).

Det bristfälliga mottagandet har utvecklats till en av de stora samhällsutmaningar Sverige står inför. Det behövs genomgripande reformer för att garantera att öppenheten mot omvärlden kan värnas och att alla som får uppehållstillstånd i Sverige på ett snabbt och effektivt sätt kan bli en del av samhället.

Centerpartiet har under en lång tid föreslagit ansvarsfulla reformer för att minska kostnaderna, korta vägen till jobb och värna rätten att söka asyl. Centerpartiet har en tradition och vilja att samarbeta pragmatiskt och flera av våra förslag ingår sedan i höstas i sexpartiöverenskommelsen om migrations- och integrationspolitiken.

Mer måste dock göras. En obligatorisk samhällsorientering under asyltiden bör införas, i syfte att asylsökande snabbt ska förstå hur Sverige fungerar. Sysselsättningen under asyltiden måste också stärkas. Och jobbstimulansen inom aktuella transfereringssystem måste öka.

Diagram 20. Antal asylsökande ensamkommande.

Källa: Migrationsverket (2016c).

En av de största utmaningarna Sverige står inför är ensamkommande flyktningbarn. Under 2015 kom fler asylsökande barn utan vårdnadshavare än de femton föregående åren sammanlagt. I kombination med föräldrade system har det inneburit en oacceptabel kostnadsutveckling. För att få ned de skenande kostnaderna för mottagandet krävs handlingskraft. Bland annat bör HVB-hem snabbare och i högre grad ersättas av stödboenden och äldre asylsökande ensamkommande placeras på boenden för utsatta, tillsammans med barnfamiljer och personer över 64 år.

Det finns ett stort behov av att förbättra de lokala möjligheterna till, och ansvaret för, mottagande för att stärka kapaciteten och höja kvaliteten. Kommuner och civilsamhälle måste få bättre förutsättningar för att bidra mer. Det måste säkerställas att kommunernas kostnader för mottagandet ersätts av staten. Det är vidare av särskild vikt att förutsättningarna förbättras för socialtjänsten, som idag befinner sig under stort tryck och omgärdas av många försvårande och fördyrande system.

9.1 En ansvarsfull migrationspolitik

Centerpartiets migrationspolitik grundar sig på övertygelsen att möjligheten att söka asyl är en förutsättning för att kunna erbjuda människor skydd för sina grundläggande fri- och rättigheter. Centerpartiet värnar därför rätten att söka asyl. Samtidigt är vi beredda att ta ansvar, föreslå handlingskraftiga reformer och förhandla med andra partier för att få till stånd breda överenskommelser.

Fortsatt ansvar för svensk migrationspolitik

Under 2015 sökte över 160 000 människor asyl i Sverige. Det var en situation som saknar motstycke i modern svensk historia, vilket skapade stora påfrestningar på många håll i det svenska samhället. Det är tydligt att de system vi har i Sverige för mottagande och integration kräver ordentliga reformer. Centerpartiet har varit öppet för samarbete och även föreslagit handlingskraftiga reformer för att klara av de utmaningar Sverige ställts inför. När regeringen värnar alla kostnadskrävande förmåner, men förvägrar människor deras rätt att söka skydd, värnar Centerpartiet människors rätt att söka skydd, men inte alla förmåner.

Höstens utveckling har krävt handlingskraft, ansvar och kompromissvilja. När regeringen bjöd in till blocköverskridande samtal valde Centerpartiet att hålla en konstruktiv linje och ta ansvar för breda uppgörelser. Centerpartiet fick igenom viktiga förhandlingssegrar på integrationsområdet, såsom en utvidgning av RUT-avdraget, fler YA-jobb och praktikplatser. Andra delar av migrationsöverenskommelsen i oktober innebar för Centerpartiet svårare åtgärder, som till exempel en övergång till fler tillfälliga uppehållstillstånd och försörjningskrav för anhöriginvandring. Som ett ansvarstagande parti stödde Centerpartiet kompromissen eftersom den sett i sin helhet förbättrar situationen.

Efter uppgörelsen har regeringen föreslagit kraftiga begränsningar av möjligheten att söka asyl i Sverige. Det är förslag som inte bara begränsar öppenheten och försämrar för asylsökande och gränsregioner. De gör också mottagandet dyrare, mer byråkratiskt och riskerar att bli kontraproduktiva när det gäller integrationen.

Centerpartiet var emot stängningen av Öresundsbron. Där fick vi även stöd av både Alliansen och regeringen, och förslaget avvisades.

Centerpartiet är bekymrat över konsekvenserna av id-kraven, både för flyktingarna och asylrätten, men också för näringslivet och pendligen. Därtill var beredningen av ärendet grovt undermålig, vilket också lagrådet påtalade. Även de andra allianspartierna har kritiserat beredningen och anser att lagen enbart bör vara giltig i ett halvår.

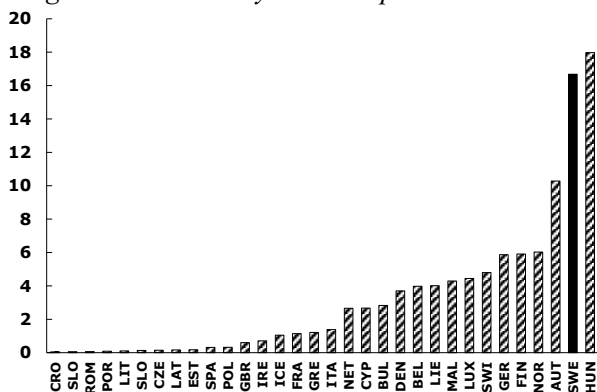
Centerpartiet anser att de ytterligare stegen mot fler kategorier av TUT och kraftiga begränsningar av rätten till anhöriginvandring är djupt problematiska. En syn vi i allt väsentligt delar med Liberalerna och Kristdemokraterna, och i princip även med alla remissinstanser.

EU – behov av ökat samarbete

Fler än 60 miljoner människor befinner sig på flykt runt om i världen. De flesta befinner sig i konflikternas närområden. Situation är mycket svår för de människor som flyr och söker sig till Europa på farliga vägar, i synnerhet när allt fler länder stänger sina gränser för dem. Centerpartiet har länge pekat på behovet av att EU tar ett betydligt större, gemensamt, ansvar för flyktingsituationen. Bara så kan vi få till ett mer solidariskt mottagande och erbjuda skydd till fler i EU. Det har EU hitintills misslyckats med.

De system som var tänkta att hantera migrationsströmmarna har i hög grad fallerat eller övergivits. Det har i sin tur lett till en ohållbar situation. Sverige har tagit ett stort ansvar för att erbjuda människor på flykt en fristad. EU som helhet, och andra rika länder i världen, har dock inte tagit sitt ansvar.

Diagram 21. Antal asylsökande per 1 000 invånare.

Källa: Eurostat (2016c).

2015 sökte 1 321 600 människor asyl i EU.¹⁶⁴ Om dessa hade fördelats jämnt i EU hade det motsvarat drygt 25 300 asylsökande i Sverige, det vill säga 2,6 flyktingar per 1 000 invånare. En sådan situation hade varit oproblematisk för såväl Sverige som resten av EU att hantera. Om det fanns en politisk vilja inom EU att fördela flyktingarna mer jämt hade migrationen kunnat hanteras på ett ordnat och ansvarsfullt sätt. Det är beklagligt att så ännu inte har skett.

Centerpartiet vill se ett intensifierat samarbete i EU för att hantera migrationen. Mekanismer för omfördelning av flyktingar måste komma på plats. Centerpartiet värnar de öppna inre gränser som EU och Schengen medfört. De är viktiga, inte minst för handel och ekonomisk tillväxt. Öppna inre gränser kräver att EU i högre grad tar kontroll över sina yttre gränser, samtidigt som asylrätten värnas. Det är en förutsättning för att kunna garantera ett ordnat mottagande till unionen som helhet.

Den nyligen träffade överenskommelsen mellan EU och Turkiet är ett led i att hitta en gemensam migrationspolitik för EU. Centerpartiet har dock ett antal invändningar mot överenskommelsens utformning. För det första har såväl Grekland som Turkiet på olika sätt brutit i mottagande och hantering av asylsökande. För det andra är risken att legitimiteten för den politiska ledningen i Turkiet stärks av överenskommelsen. I en tid då den inrikespolitiska utvecklingen i Turkiet går åt fel håll, exempelvis när det gäller behandlingen av landets kurdiska befolkning och inskränkningar av pressfriheten, vore det mycket olyckligt. Det hade varit bättre om EU gemensamt tagit ansvar för att möjliggöra ett värdigt mottagande av personer i behov av skydd. Centerpartiet förväntar sig att den svenska regeringen aktivt driver på för att åtgärda och uppmärksamma dessa problem när avtalet nu implementeras.

9.2 Höjd kompetens för fler jobb

Flyktingar som vill arbeta möter exceptionella byråkratiska och ekonomiska hinder. Deras asylärende prövas ofta med mycket långa handläggningstider, deras kompetens fångas inte upp vid ankomsten och även akademiska kompetenser som det råder akut brist på tar lång tid att validera. När en nyanländ ska ta första steget in på arbetsmarknaden har Sverige den lägsta andelen enkla jobb i EU, vilket gör det svårare att ta sig in på arbetsmarknaden och lära sig svenska på jobbet.

Lönebildningen gör det svårare att konkurrera på lika villkor utan goda språkkunskaper.¹⁶⁵ Arbetsrätten prioriterar dem med många tjänsteår, vilket nyanlända saknar. Därtill förekommer diskriminering, medvetet och omedvetet.¹⁶⁶ För att öka sysselsättningen och produktiviteten bland de nyanlända är det viktigt att ta vara på, utveckla och bygga vidare på de kompetenser som finns.

¹⁶⁴Eurostat (2016c).

¹⁶⁵Se Bergh (2014) för resonemang kring vilka institutioner som kan förklara sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda.

¹⁶⁶Ahmed (2015).

Obligatorisk samhällsorientering

För människor som flyttat till Sverige, oavsett skäl, finns ett stort värde i att tidigt förmedla bilden av det svenska samhället och hur det fungerar. Vart man vänder sig om man är i behov av hjälp, grundläggande kunskaper om svensk lag och rätt, värderingar om jämställdhet, hur arbetsmarknaden ser ut, vilka regler som gäller på densamma och liknande är information som snabbt måste förmedlas för att förbättra integrationen.

Därför bör en obligatorisk samhällsorientering införas med bland annat föräldraskapsutbildning och hälsoundersökning tidigt i asylprocessen, även för ensamkommande i gymnasieålder. Idag ges samhällsorientering inom ramen för etableringsplanen, vilket då kommer den nyanlände till godo alltför sent samtidigt som långt ifrån alla utnyttjar möjligheten att delta.¹⁶⁷ Under samhällsorienteringen bör nyanlända även få stöd med att inventera, validera och komplettera sin kompetens. Utifrån inventering av kunskap bör en nationell databas upprättas dit företag som söker personal kan vända sig. Den asylsökande som inte deltar i samhällsorienteringen ska få sänkt dagersättning.

Sysselsättning under asylprocessen

Handläggningstiderna för asylärenden har ökat kraftigt och uppgår nu ofta till flera år. Med så långa handläggningstider har bristen på meningsfull sysselsättning på anläggningsboendena utvecklats till ett långt större problem än tidigare. Sysslolösheten och passiviseringen bidrar till otrygghet och skapar ett allt längre avstånd till samhället. Människor som inte får möjlighet att använda sin färdigheter riskerar att tids nog förlora dem, med uppenbart försämrade förutsättningar för integrationen som följd. För att motverka detta anser Centerpartiet att det bör skapas möjligheter till meningsfull sysselsättning på asylboendena.

Ökad validering av nyanländas kompetens

Många som kommer till Sverige har såväl utbildning som lång arbetslivserfarenhet. Inte sällan i yrken som svensk arbetsmarknad är i stort behov av, som läkare, ingenjörer och andra specialister. Processen med validering ska börja omedelbart vid ankomst, med inventering av kompetenser redan under asyltiden. De myndigheter, främst högskolorna, som i nästa steg ansvarar för att validera och komplettera dessa kompetenser ska ha resurser och personal som möjliggör en snabb process.

Centerpartiet har föreslagit att resurserna för validering förstärks, genom stöd till validering av reell kompetens, resurser till UHR, stöd till branscher för validering och studievägledning. Den största kompetensen för att validera kunskaper ligger hos högskolorna. Ytterligare medel, utöver regeringens satsning, kommer troligen behöva tillföras för deras valideringsinsatser. Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att återkomma med sådana förslag.

Enklare att komplettera sin utbildning

Nyanlända med akademiska utbildningar kan ofta inte använda sig av sin utbildning, på grund av att deras språkkunskaper eller landspecifika kompetens är begränsande. Det är en stor vinst för samhället om dessa kan få sin utbildning kompletterad med tilläggsutbildningar.¹⁶⁸ Ändå får mycket få personer möjlighet att ta del av dessa kompletterande utbildningar.

Kompletterande utbildningar är avgörande för personer med en utländsk akademisk examen eller yrkeserfarenhet som inte är direkt överförbar till svensk arbetsmarknad. Fler utbildnings- och yrkesområden än i dag bör ges tillgång till kompletterande utbildning. Detta är mycket viktigt, särskilt i kombination med snabbare inventering och validering av kompetenser och utbildning.

¹⁶⁷År 2013–2014 hade totalt 38 procent av de som haft en etableringsplan i mer än 18 månader deltagit i samhällsorientering, enligt RUT 2015:1409.

¹⁶⁸Edström (2015).

Yrkesanpassad SFI

Utbildningen i svenska för invandrare (SFI) behöver bli mer yrkesanpassade. Flera kommuner och regioner bör samverka för att säkerställa att yrkesanpassad SFI finns att tillgå i hela landet. Här kan ny teknik och fjärrundervisning vara viktiga instrument för att tillgodose behoven.

I inventeringen av kompetenser kan kvalificerade personer inom bristyrken, till exempel vårdpersonal, identifieras. De bör snabbt placeras i yrkesinriktad svenska, för att kunna börja arbeta redan under asyltiden.

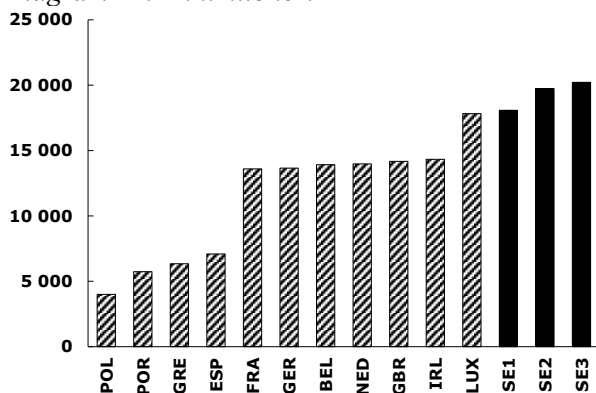
Därtill föreslås i denna budgetmotion att lärlingsjobben, eller YA-jobben, utvecklas samt breddas till att också omfatta nyanlända flyktingar, som därmed kan fortsätta att lära sig svenska i anslutning till arbetsplatsen.

9.3 Sänkta trösklar för fler jobb

En stor del av de nyanlända har kort utbildningsbakgrund. Av deltagarna i etableringsuppdraget har ungefär hälften enbart förgymnasial utbildning.¹⁶⁹ Utbildning har en viktig roll att spela för att fler ska bli anställningsbara, men utbildningssatsningar räcker inte.¹⁷⁰

Som nyanländ utan kunskaper i svenska och referenser kan det vara svårt att hävda sig på den svenska arbetsmarknaden, där ingångslönerna är höga och arbetsrätten stel.¹⁷¹ Dagens arbetsrätt ökar risken, och därmed den förväntade kostnaden, av att anställa. Det missgynnar särskilt personer vars kompetens är svårbedömd, till exempel utlandsfödda som inte har gått i skolan i Sverige.¹⁷² För den som behöver stärka sin kompetens är det idag svårt att börja på en arbetsplats med lägre lön, vilket gör det svårt att klara konkurrensen på arbetsmarknaden. Parterna behöver därför ta ett större ansvar för att sänka trösklarna. Ingångsjobben, som beskrivs närmare i avsnitt 6.1, fyller här en viktig funktion.

Diagram 22. Minimilöner.

Not: SE1 avser Kommunal, SE2 Handels och SE3 Hotell- och restaurang. EUR/SEK har antagits till 9,27.

Lönenivåerna är de som gällde innan den pågående avtalsrörelsen.

Källa: Eurostat (2016b), Medlingsinstitutet (2016) och Hotell- och restaurangfacket (2014).

Företagande är ytterligare ett sätt för många nyanlända att etablera sig. För att fler ska få chansen att försörja sig som företagare måste företagsklimatet förbättras. Minskat regelkrångel, rådgivning och möjligheter till startfinansiering är särskilt viktigt för dem som inte har svenska som modersmål eller som saknar kontaktnät i Sverige. Förslaget om ingångsföretag, som presenteras i avsnitt 6.1, är ett viktigt sätt att sänka tröskeln till företagande.

Centerpartiet fick i migrationsuppgårelsen i oktober 2015 igenom en breddning av RUT-avdraget till att omfatta trädgårdsarbete, flyttjänster och it-tjänster i hemmet. Att en tredjedel av

¹⁶⁹Arbetsförmedlingen (2015b).

¹⁷⁰Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016), Konjunkturinstitutet (2016b) och Finanspolitiska rådet är alla av åsikten att utbildning inte räcker.

¹⁷¹Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016) studerar minimilönebettet på ett antal avtalsområden.

¹⁷²Skedinger (2011b) diskuterar effekten av anställningsskydd på marginalgrupper.

alla anställda inom RUT-företagen är utlandsfödda vittnar om RUT-avdragets förmåga att bidra till integrationen. Centerpartiet vill ytterligare utveckla RUT för att fler, inte minst nyanlända, ska kunna få ett jobb.

Utöver den generella politiken finns fler viktiga insatser för att nyanlända ska kunna jobba. Mindre regelkrångel och lägre trösklar behövs för att få bort de hinder som asylsökande idag möter när de vill arbeta. Flyttat etableringsansvar, från Arbetsförmedlingen till kommuner och civilsamhälle, krävs för att få en bättre fungerande etablering. Och jobbstimulanser i bidragssystemen måste förstärkas för att få ytterligare drivkrafter att hitta jobb.

För att fler nyanlända ska få ett jobb krävs att arbete uppmuntras från dag ett, att det finns arbetsmarknadspolitiska åtgärder, inklusive anställningsstöd, tillgängliga, att ingångslönerna sänks, att arbetsmarknaden är flexibel och att egenföretagande underlättas.¹⁷³ Detta utgör tillsammans kärnan i Centerpartiets politik för att sänka trösklarna till arbete för nyanlända.

Alla asylsökande ska få arbeta

Jobblinjen måste gälla redan från det att en person anländer till Sverige. Det finns idag byråkratiska hinder kring löneutbetalningar, arbetstillstånd och mycket annat som måste tas bort. När en person söker asyl får hen som huvudregel inte arbeta. Om rätt förutsättningar är uppfyllda kan personen i fråga få undantag från detta, ett AT-UND. Centerpartiet vill att vägen ska vara den omvända. Alla asylsökande ska ha rätt att arbeta.

Idag gör svårigheten för asylsökande att öppna ett bankkonto, och för arbetsgivare att betala ut lön, att asylsökande som hade kunnat få jobb redan under asyltiden inte anställs. Centerpartiet vill ge asylsökande möjlighet att få sin löneutbetalning digitalt, till exempel genom att möjliggöra för arbetsgivare att föra över pengar till de kort som asylsökande får sin dagersättning betald till.

Idag har flyktingar möjlighet att, inom etableringsplanerna, praktisera på svenska företag och samtidigt lära sig svenska. Alldeles för få personer får dock tillgång till praktik och de som vill erbjuda praktik fastnar ofta i Migrationsverkets handläggningsköer. För att öka tillgången till praktikplatser och underlätta för asylsökande att få en fot in på arbetsmarknaden vill Centerpartiet ta bort förhandsprövningen av praktikplatser.

Alla som skaffar sig ett jobb ska kunna bli arbeidskraftsinvandrare. I dag måste den nyanlända vänta fyra månader innan hen kan byta spår från asylsökande till arbeidskraftsinvandrare. Genom att möjliggöra spårbyte från dag ett kan nyanlända med tillräcklig kompetens för att ta sig in på arbetsmarknaden snabbare integreras.

Jobbstimulans i ersättningar

Transfereringssystem bör generellt vara utformade för att gynna etableringen på arbetsmarknaden. Det ska alltid löna sig att gå upp i arbetstid. Det gäller inte minst nyanlända. Centerpartiet och Alliansen införde därför en jobbstimulans i etableringsersättningen, som innebar att en nyanländ kunde arbeta under sex månader utan att förlora sin etableringsersättning. Det minskade trösklarna till arbetsmarknaden och gjorde det mer lönsamt att arbeta. Den jobbstimulansen har regeringen nu tagit bort. Centerpartiet har tidigare föreslagit att jobbstimulansen återinförs och utvecklas. I kommande budgetmotioner avser Centerpartiet att fortsatt föreslå att incitamenten för nyanlända att arbeta förstärks.

I migrationsuppställningen i oktober 2015 kom Alliansen och regeringen överens om att föräldraförsäkringen ska ändras så att nyanlända föräldrar inte kan få stora mängder retroaktiv ledighet. Det är ett steg för en mer jämställd arbetsmarknad som får in fler i jobb. Det finns skäl att närmare studera även andra ersättningssystem och hur de kan utformas på ett bättre sätt för att stimulera arbete.

¹⁷³Aiyar m.fl. (2016).

9.4 Effektivisera mottagandet

Minska kostnaderna

Kostnadseffektiviteten i dagens system för migration och integration är oacceptabelt låg, med en betydande mängd resurser som spenderas med tvivelaktigt resultat. Med ett stort antal människor som söker asyl i Sverige har detta inneburit en ohållbar kostnadsökning.

Ska Sveriges öppenhet värnas finns det inget alternativ till att genomföra betydande besparingar inom migrations- och integrationspolitiken. Men kravet på att förbättra kostnadskontrollen bygger på mer än viljan att värna öppenheten. Oavsett hur migrationspolitiken utformas framöver finns det redan idag hundratusentals nyanlända som, om de inte snabbt kommer i arbete, kommer innebära en kostnad för det offentliga under åren framöver. Att ta ansvar för statsfinanserna förutsätter, oavsett politisk inriktning, att man begränsar denna kostnad.

Centerpartiet föreslår därför flertalet reformer som sammantaget medför en väsentligt minskad kostnad för migrationen och integrationen. Tillsammans med förbättrad jobbintegration leder detta till bättre förutsättningar för en långsiktigt ansvarsfull och hållbar finanspolitik.

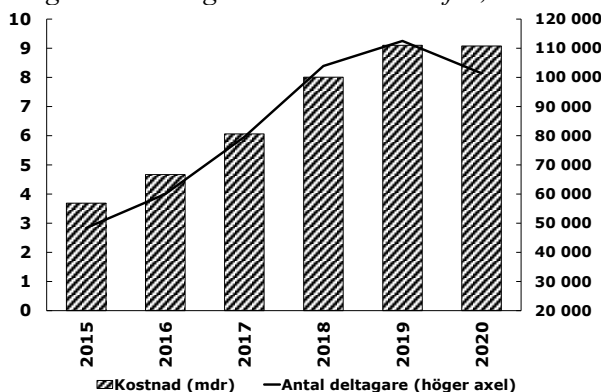
De besparingar inom migrationsområdet som Centerpartiet föreslår, men som antingen kan väntas vara tillfälliga eller som är särskilt svårprognostiserade, kommer inte att användas för att finansiera andra reformer. För det första har den kostnadsstegring som skett varit både ofinansierad och alltför brant. Ska de offentliga finanserna förbättras krävs att utgiftsbesparingar inte tas i anspråk för att finansiera andra utgifter. För det andra präglas nuvarande migrationsprognos av ännu mer osäkerhet än vanligt. Likt regeringen har vi följt Migrationsverkets prognos, men osäkerheten i prognosen innebär att den exakta besparingen av förslag som beror på antalet asylsökande är svår att förutse. Att då inte budgetera konservativt vore oansvarigt.

Etableringslån

Ett sätt att minska kostnaderna för mottagandet, utan att samtidigt lämna människor utan försörjning, är att göra om vissa ersättningar till lån. På samma sätt som studenter försörjer sig med hjälp av studielån bör nyanlända kunna försörja sig med hjälp av lån under sin första tid i Sverige. Centerpartiet föreslår därför att etableringsersättningen, som i normalfallet ges under de två år en etableringsplan gäller, görs om till ett etableringslån. Etableringslånet ska bestå av både en bidragsdel och en lånedel, med samma proportioner som dagens studiemedel. System där förmånliga lån ges till nyanlända för att hjälpa dem under sin första tid i sitt nya hemland finns i bland annat Kanada och Storbritannien.

I etableringsuppdraget ges nyanlända samhällsorientering, svenskutbildning och andra typer av åtgärder ämnade att göra dem mer anställningsbara. Det är rimligt att den typen av kompetenshöjande insatser, precis som för studenter, delfinansieras med förmånliga lån. En lånefinansiering innebär också att incitamenten att göra sig anställningsbar och snabbt komma ut på arbetsmarknaden stärks.

Diagram 23. Prognostiserad kostnad för, och antal mottagare av, etableringsersättning.

Källa: RUT 2016:241.

Viss återbetalning av etableringslånen bör ske även från annan inkomst än lön. Kombinerat med förstärkta jobbstimulanser i de aktuella ersättningssystemen innebär detta att marginaleffekterna av att komma i arbete sänks. Det faktum att etableringslån medför en förhållandevis liten lånestock, har en lång avbetalningstid och låga räntor innebär, i kombination med att återbetalning ska ske även från annan inkomst än lön, att sannolikheten att en stor andel av lånen återbetalas får anses vara relativt stor.

Etableringslån medför en ekonomisk besparing genom att vad som tidigare var utgifter omvandlas till lån som ska återbetalas. Av de etableringslån som antas ställas ut år 2017 förväntas cirka 3 miljarder kronor återbetalas.¹⁷⁴ Till år 2020 har motsvarande summa växt och förväntas uppgå till cirka 4,5 miljarder kronor. Att den besparing etableringslån medför är avhängig lånens återbetalning innebär att Centerpartiet inte kommer att ta besparingen i anspråk för att finansiera reformer.

Ensamkommande över 15 år placeras i boenden för utsatta grupper

Mottagningssystemet för ensamkommande flyktingbarn är för närvarande oerhört kostnadskrävande. Så länge det endast anlände ett mindre antal ensamkommande till Sverige var systemets bristande kostnadseffektivitet inte av stor betydelse. Men givet det stora antal unga som nu söker skydd i Sverige är reformer nödvändiga.

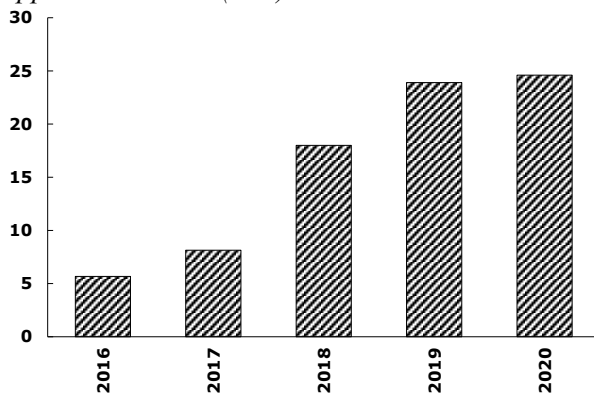
Äldre asylsökande ensamkommande, över 15 år, bör som grundregel kunna placeras i nya, mindre kostnadskrävande, boenden för utsatta grupper, tillsammans med barnfamiljer och personer äldre än 64 år. Detta innebär att under tiden de är asylsökande så bör de äldre ensamkommande inte längre bo i kostnadskrävande HVB-hem eller dylikt. I stället bör de bo på lugna och trygga boenden med större tillgång till vuxna förebilder. Centerpartiet kommer att återkomma med förslag om detta i kommande budgetmotioner.

Stödboende

Boendekostnaderna för ensamkommande flyktingbarn är fortsatt högt även efter att de fått uppehållstillstånd. De flesta placeras idag i HVB-hem, som är en av de största kostnadsdrivande faktorerna för mottagandet. Dessa hem är inte bara dyra, med kostnader på 1 900 kronor per person och dag, utan även dåligt anpassade till barnens och ungdomarnas behov. De är i grunden konstruerade för personer med mycket svår problematik och stort stödbehov.

Centerpartiet var det första parti som föreslog att merparten av de som bor på HVB-hem istället bör bo i så kallade stödboenden, där de har löpande tillgång till hjälp och stöd från vuxna men inte samma strikt organiserade miljö och krav på handledning som på ett HVB-hem. Det skulle dels förbättra kostnadskontrollen i systemen och dels förbättra situationen för de ensamkommande.

Diagram 24. Prognostiserad kostnad för boende för ensamkommande barn med uppehållstillstånd (mdr).

Källa: Migrationsverket (2016b).

¹⁷⁴RUT 2016:241.

Regeringen har nu sakteliga påbörjat övergången från HVB-hem till stödboende. Men ambitionen är för låg och takten för långsam. Därtill har regeringen underlåtit att förändra relevanta förordningar, varför ensamkommande som placeras i stödboenden inte räknas in i kommunernas kvoter. Det har gjort kommunerna mindre samarbetsvilliga och försenar nödvändiga besparingar.

Centerpartiet föreslår att stödboenden i högre grad ersätter HVB-hem. På sikt bör merparten av de ensamkommande som ges uppehållstillstånd bo på stödboenden. Förslaget väntas leda till en besparing på 528 miljoner kronor 2017.¹⁷⁵ Besparingen växer därefter kraftigt och uppgår år 2020 till 4 miljarder kronor.

Beredskap att föra över ansvaret för bostad till de asylsökande

Hösten 2015 kunde Migrationsverket inte erbjuda alla asylsökande tak över huvudet. Tältläger byggdes. Sveriges mottagningskapacitet var uttömd. Centerpartiet föreslog då att ansvaret för boende borde flyttas, från Migrationsverket till de asylsökande. Det var en rimlig åtgärd, inte minst mot bakgrund av att dagersättningen föreslogs höjas samt att Migrationsverket ändå räknar med att knappt 40 procent av asylsökande hittar eget boende givet den låga ersättning de får idag.¹⁷⁶ Ett större eget ansvar för boende innebär också att mer småskaliga lösningar, exempelvis att en enskild person hyr ett rum i en befintlig lägenhet, som Migrationsverket idag inte har möjlighet att organisera, tillgängliggörs. Därtill gällde förslaget inte vissa utsatta grupper, exempelvis barnfamiljer och äldre, som föreslogs få hjälp med boende.

Mottagningsituationen är för närvarande mindre pressad än i höstas. Givet en fortsatt hanterbar mottagningsituation föreslår därför Centerpartiet inte att boendeansvaret ska flyttas till de asylsökande. Det bör dock kontinuerligt övervägas och, om Migrationsverket återigen får problem att lösa sin uppgift, finnas beredskap för att genomföra en sådan förändring.

Placering hos närstående

Dagens regelverk gör det svårt att placera ensamkommande hos närstående som inte är vårdnadshavare. Det kan exempelvis handla om släktingar eller nära vänner. Barnens bästa måste komma i första rummet och därför är det viktigt att regelverket inte allvarligt försvårar möjligheten att få sitt första boende i ett nytt land hos någon man faktiskt känner. Många ensamkommande har någon närstående i Sverige och i dagsläget placeras den nyanlände ofta i samma kommun som denna person, men alltför ofta i ett HVB-hem. En översyn av socialtjänstlagen är därmed nödvändig, i syfte att underlätta placeringen av ensamkommande minderåriga i trygga miljöer hos närstående i Sverige. Samtidigt måste de hem där de ensamkommande placeras noggrant bedömas för att garantera deras kvalitet och trygghet.

Borttaget efterlevandestöd för ensamkommande

Det är rimligt att barn och ungdomar som väntas få sin försörjning tryggad av det allmänna inom ramen för vård på institution, exempelvis HVB-hem och stödboenden, eller familjehem inte också ges rätt till så kallat efterlevandestöd. Centerpartiet föreslår därför att rätten till efterlevandestöd avskaffas för denna grupp. Det skulle därtill göra reglerna för underhållsstöd och efterlevandestöd mer enhetliga. Förslaget väntas medföra en besparing om 206 miljoner kronor 2017.¹⁷⁷

Ökat inslag av arbetsbaserade välfärdsförmåner för nyanlända

Det svenska välfärdssystemet utmärker sig både genom sin generositet och den mån i vilken välfärdsförmåner erbjuds generellt, utan behovsprövning. Även inom detta generella välfärdssystem finns dock en tydlig uppdelning mellan bosättningsbaserade välfärdsförmåner, som alla i landet har rätt till, och arbetsbaserade välfärdsförmåner, som endast de som arbetat har tillträde till. Exempelvis har endast den som arbetat tillgång till inkomstgrundad

¹⁷⁵RUT 2016:345 och egna beräkningar.

¹⁷⁶Migrationsverket (2016b). Avser andelen av de asylsökande exklusive ensamkommande flyktingbarn.

¹⁷⁷RUT 2016:708.

ålderspension, medan alla bosatta i Sverige har rätt till garantipension. Ett annat exempel är sjukersättning, där den som arbetat har rätt till inkomstbaserad sjukersättning, medan alla bosatta har rätt till ersättning på garantinivå. Liknande uppdelningar återfinns inom många andra delar av de svenska transfereringssystemen.

I syfte att minska kostnaderna för mottagandet bör fler välfärdsförmåner göras arbetsbaserade för nyanlända. Tillgången till sjukvård och utbildning bör inte påverkas av denna princip.

Den som får uppehållstillstånd i Sverige ska ha rätt till en viss grundnivå, men denna grundnivå kan vara lägre än den grundnivå som idag erbjuds alla människor bosatta i Sverige. Genom arbete ska den nyanlända sedan kunna kvalificera sig till en högre nivå av välfärd. Att, som idag, fortsatt erbjuda samma generösa nivå till alla, oavsett hur mycket man bidragit till samhället, är troligen inte förenligt med ett långsiktigt hållbart mottagande eller en ansvarsfull hantering av de offentliga finanserna. Mot bakgrund av detta kommer Centerpartiet i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag ämnade att i högre grad låta nyanlända kvalificera sig till fullständig tillgång till svensk välfärd genom arbete.

Därutöver har just flyktingar undantag från vissa redan existerande kvalifikationskrav, exempelvis vad gäller krav på boendetid i Sverige för garantipension och sjukersättning. Centerpartiet kommer i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag om att begränsa sådana undantag, i syfte att öka likabehandlingen och bidra till en mer hållbar och öppen migrations- och integrationspolitik.

Förbättrade förutsättningar för socialtjänsten

Under år 2015 kom fler ensamkommande asylsökande barn än de femton föregående åren sammanlagt. Det har satt ineffektiva system, anpassade för mycket färre personer, under kraftig press. Allt fler kommuner har problem att täcka de behov som uppstår, inte minst i socialtjänsten. Socialsekreterare säger upp sig och kommuner anmäler sig själva för att inte kunna följa lagen. Kvalitetskontrollen blir bristande. Centerpartiet vill underlätta, effektivisera och minska kostnaderna för socialtjänstens ansvar i asylmottagandet. Det är viktigt för såväl redan bosatta invånare som asylsökande, och inte minst ensamkommande barn.

Undanta krav på högskoleutbildning för personal i barn- och ungdomsvård

För två år sedan infördes krav på socionomexamen eller annan relevant högskoleutbildning för anställda i barn- och ungdomsvården med vissa myndighetsuppgifter. Mot bakgrund av det tryck som ställs på landets olika socialförvaltningar i spåren av flyktingkrisen är det i dagsläget omöjligt för många kommuner att uppfylla lagens krav.

Bristen på socionomer som kan handlägga ärenden drabbar alla inblandade. Unga som blir föremål för orimligt långa utredningar, stora delar av yrkesgruppen som lider av en alarmerande dålig arbetsmiljö och kommunerna som har svårt att uppfylla vad som förväntas av dem då socionomer slutar, sjukskrivs eller helt enkelt undviker att söka sig till kommunala förvaltningar.

Centerpartiet föreslår därför att kravet på socionom- eller högskoleexamen, under en period om fem år, bör ersättas med krav på lämplig kompetens och erfarenhet.

Dela mindre känsliga uppgifter

Vid mottagandet och utredningen av ensamkommande barn intervjuas ofta samma ungdom på exakt samma sätt av flera olika personer. Det är ineffektivt och tidsödande både för den enskilde asylsökande och för det svenska mottagandet. Centerpartiet föreslår därför att mindre känsliga person- och utredningsuppgifter ska kunna delas mellan myndigheter, i syfte att effektivisera utredningarna.

Att effektivisera och minska behovet av ytterligare tid med betalda tjänstemän, utredare, gode män och tolkar kan innebära betydande kostnadsbesparingar. För att möjliggöra denna

besparing bör det i utlänningsdatalagen slås fast att mindre känsliga person- och utredningsavgifter kring ensamkommande ska kunna delas mellan myndigheter.

Professionalisera gode män

Ett av problemen med dagens mottagande är bristen på, och de ökade kostnaderna för, gode män. Alla ensamkommande barn har rätt att få en god man. Lagen om gode män är dock föråldrad och inte anpassad för dagens situation, vilket undergräver kvaliteten och driver upp kostnaderna. Det har länge funnits kapacitetsbrister för gode män och med en mycket kraftig ökning av ensamkommande är behovet större än någonsin. Det är svårt att rekrytera och i vissa kommuner finns det inte tillräckligt många lämpliga kandidater. Bristen på gode män gör också att vissa oseriösa aktörer har kunnat skriva sig som god man för ett stort antal barn och lyfta en mycket hög ersättning för detta. Detta är dåligt för de ensamkommande barnen som inte får det stöd de är berättigade till, men även för det offentliga som belastas med en orimligt hög kostnad. Kostnaden för gode män har ökat från 88 miljoner kronor 2013 till 99 miljoner 2014 och 125 miljoner 2015.¹⁷⁸ För 2016 räknar Migrationsverket med att utfallet kommer att vara cirka 550 miljoner kronor.¹⁷⁹ En sådan kostnadsutveckling är inte hållbar.

I Nederländerna ansvarar professionella gode män för runt 20 barn var. Det finns även goda erfarenheter av mer professionaliserade system från Norge och Finland. Även SKL förordar en professionalisering.¹⁸⁰ Rekryterar man professionellt istället för med ansökningar med bristande granskning är 20 barn per god man inte ett problem. En stegvis övergång till ett mer modernt system skulle ge det enskilda barnet den hjälp det behöver på ett mer rättssäkert sätt och även minska kostnaderna för gode män kraftigt. Centerpartiet föreslår därför att systemet för gode män professionaliseras.

Undanta krav på utbildning för familjehem

Socialnämnden är enligt socialtjänstlagen skyldig att tillhandahålla den utbildning som behövs för de som nämnden avser att anlita för vård av barn i familjehem eller jourhem. Kravet är en välmenande, men i dagsläget orealistisk, pålaga för redan pressade socialförvaltningar. Centerpartiet föreslår därför att det bör bli möjligt att undanta kravet på utbildning för familjehem. Även SKL bedömer att det i den rådande situationen ska vara möjligt för socialtjänsten att göra undantag från utbildningskravet.¹⁸¹ Förutom att helt undanta utbildningskravet i lämpliga fall bör det även bli möjligt att genomgå utbildningen stegvis.

9.5 Kommunernas mottagningskapacitet

Kommunerna är nyckelaktörer i den svenska integrationspolitiken. De flesta kommuner vill vara med och ta sitt ansvar för flyktingmottagandet. Men det råder ofta, med rätta, stor frustration ute i kommunerna. Många är de kommunpolitiker som vittnat om hur gärna de vill hjälpa till, men konstaterat att de saknar verktyg för att få till ett värdigt och välfungerande mottagande. Centerpartiet vill därför se reformer som ger kommunerna rätt verktyg för att klara integrationen.

Etableringsansvar till kommuner och civilsamhälle

Att organisera en effektiv etablering av nyanlända kräver kunskap om de lokala förhållandena. Att försöka styra etableringen centralt, utan kunskap om olika platsers varierande förutsättningar, var dömt att misslyckas. Det är därför inte förvånande att Arbetsförmedlingen inte har lyckats med uppdraget som etableringsreformen lade på myndigheten.¹⁸² Detta misslyckande gör det nödvändigt att återigen ge kommunerna samordningsansvaret för de nyanländas etablering. Det är genom att föra över ansvaret till kommunen och andra lokala krafter som nyanländas etablering kan ges möjligheten att fungera på riktigt. För att finansiera

¹⁷⁸Migrationsverket (2016a) samt RUT 2016:243.

¹⁷⁹RUT 2016:243.

¹⁸⁰SKL (2015).

¹⁸¹SKL (2015).

¹⁸²För utvärderingar av den statliga integrationspolitiken i allmänhet, och etableringsreformen i synnerhet, se exempelvis Riksrevisionen (2014) och Statskontoret (2012).

detta bör de resurser som idag avsätts för etableringsinsatser, och som Arbetsförmedlingen ansvarar för, på sikt föras över till kommunerna.

Stora delar av civilsamhället har under flyktingmottagandet gjort stora insatser med mycket små medel. Integrationsinsatser som kommer från ideella aktörer är ofta mer effektiva vad gäller att få flyktingar i jobb än Arbetsförmedlingen. Centerpartiet har därför föreslagit att resurser flyttas från Arbetsförmedlingen till civilsamhället, med primärt fokus på civilsamhällets projekt och insatser för mentorskap för nyanlända, nätverksbyggande och civilsamhällets roll som länk till arbetsmarknaden. Även idrottsrörelsen och studieförbund kan spela en central roll i integration. Dessa insatser bör utvärderas löpande, så att stödet används effektivt och att resurserna går till de insatser som ger snabbast väg till jobb och etablering i det svenska samhället.

I en tid när civilsamhället och ideella krafters arbete behövs som mest har regeringen valt att höja skatten på gåvor till sådana organisationer. Det är kontraproduktivt. För att belöna människor som vill bidra till det civila samhället har Centerpartiet föreslagit att avdraget för gåvor återinförs.

Ersätt kommunernas kostnader

För att kommunerna ska kunna erbjuda ett bra mottagande behöver staten ta ett större ekonomiskt ansvar. Kommunerna måste få större långsiktighet i sitt arbete. Därför behövs reformer som gör att ersättningssystemet lever upp till sina syften: att kommunerna får full kompensation för de kostnader som är kopplade till asylboenden, kommunplaceringar och anhöriginvandring.

Kommunerna får inte full kostnadstäckning för dessa utgifter i dag. Det gäller bland annat ersättningarna för förskola eller skolbarnomsorg, lokalkostnader för skolgång, utredningskostnader och socialtjänstens insatser. En pilotstudie från Migrationsverket och Sveriges Kommuner och Landsting konstaterar att kostnadstäckningen skiljer sig mellan kommunerna, men ligger lägre än kommunernas faktiska kostnader.¹⁸³ Centerpartiet föreslog i budgetmotionen för 2016 att ytterligare medel skulle tillföras kommunerna. Vi kommer noga att följa utvecklingen för att bedöma om ytterligare tillskott kommer behövas framöver.

Ensamkommande som flyttas till en annan kommun ska räknas på den nya kommunens kvot

I de fall ensamkommande behöver placeras i en annan kommun för behandling eller liknande bör personen i fråga överföras till boendekommunens socialtjänst och då räknas av på den kommunens kvot. Berörd kommun ska erhålla ekonomisk kompensation för de kostnader som uppstår. Behovet av detta skulle sannolikt minska ifall ensamkommande över 15 placeras på särskilda boenden för utsatta, men oavsett omfånget är det viktigt att rätt kommun står för kostnaden.

Privattandläkare ska kunna behandla asylsökande

Enligt gällande regler får bara tandläkare inom Folktandvården utföra behandlingar på asylsökande personer. Detta trots att drygt hälften av tandvården i Sverige bedrivs i privat regi. Denna godtyckliga begränsning innebär ett onödigt högt tryck på Folktandvården, som tvingas prioritera mellan vanliga kunder och asylsökande samtidigt som privatpraktiserande tandläkare har ledig kapacitet. Privattandvården bör ges möjlighet att behandla asylsökande patienter för att därigenom öka utbudet av tandläkare.

Fler lärare i skolan

Sverige har en stor och ökande brist på lärare. Att fjolårets flyktingmottagande medfört 71 000 nya elever har gjort denna brist än mer akut. Om alla lärare ska vara behöriga kommer bristen om tio år att uppgå till 65 000 lärare.¹⁸⁴

¹⁸³Migrationsverket (2014).

¹⁸⁴Läraryrket (2015).

För att skolan ska ha möjlighet att hantera den stora ökning av elever som den senaste tidens flyktingmottagande inneburit måste utbudet av lärare öka. För att på sikt lösa lärarbristen måste givetvis större reformer av läraryrkets attraktivitet genomföras, men för att på kort sikt möta den omedelbara kapacitetsbristen krävs lösningar som innebär fler lärare redan idag. Centerpartiet föreslår därför att kravet på lärarlegitimation tillfälligt slopas. Förutom att pensionerade lärare ska lockas tillbaka till skolan bör obehöriga lärare som idag arbetar inom skolan tillfälligt få dispens att sätta betyg. Lärarstudenter bör därtill användas som en pedagogisk resurs i skolan. Med dessa åtgärder frigörs tid för de redan legitimerade lärarna. Därutöver kan vissa utrikesfödda, med uppehållstillstånd och som varit lärare i sina hemländer, användas för hemspråksundervisning eller ämnesundervisning av elever med samma modersmål. Sammantaget skulle dessa åtgärder bidra till att temporärt öka utbudet av lärare för att möta den stora ökning av elever som flyktingmottagandet medfört.

Utökade hyresgarantier

Många nyanlända har av olika skäl svårt att få ett första hyreskontrakt. För att underlätta kommunmottagande bör kommunerna i högre utsträckning gå in med hyresgarantier som garant gentemot hyresvärderna. I dag används de anslagna medlen för hyresgarantier inte fullt ut. Det årliga anslaget är 43 miljoner kronor, varav drygt 42 miljoner återbetalades 2014. Många kommuner uppger att ersättningen per garanti är för låg. Centerpartiet vill därför se över garantiernas nivå, initialt inom ramen för tillgängligt budgetutrymme.

10. Trygghet i hela landet

För Centerpartiet är det självklart att det bör vara enskilda individer, såväl brottsoffer som gärningsmän, företag och föreningar som ska stå i centrum för en närodlat rättspolitik. Människor ska kunna känna till vem den lokala polisen är och ha förtroende för denna. Vardagsbrott som drabbar många, till exempel stölder eller kortbedrägerier, måste tas på större allvar. Brottsoffer ska ha större rätt till samhällets stöd och det lokala brottsförebyggande arbetet bör få en mer framträdande roll i syfte att minska brottsligheten.

De flesta brott begås lokalt och löses bäst lokalt. Därför bör polisen och det övriga rättsväsendet vara lokalt förankrat. Människor ska känna att dörren till rättsväsendet är öppen och att de blir sedda av de som jobbar där.

Civilsamhället har en viktig roll att spela i brottsbekämpningen och därför vill Centerpartiet underlätta för mer samarbete mellan till exempel föreningar, skola, polis och myndigheter med fokus på brottsförebyggande och brottsutredande arbete.

10.1 Rättsväsende och rättsstat

Trygghet är kärnan i många människors livsdröm. Tryggheten är för många en grundförutsättning för att finna glädje i jobb, familj, utbildning och fritid.

De allra flesta har inte någon kontakt med rättsväsendet fram till det tillfälle då det verkligen behövs. Då man har utsatts för ett våldsbrott, ett inbrott eller förlorat pengar till bedragare på internet. I det läget är det viktigt att man känner att polisen och rättsväsendet står till hands med de medel som finns för att stötta, hjälpa och om möjligt få någon fälld för det brott som har begåtts. Hela rättskedjan är viktig.

I en fungerande rättsstat måste förtroendet för rättsväsendet vara starkt. Om människor upplever att de brott de anmäler inte utreds eller om ingen åtalas, trots att det upplevs vara förhållandevis enkelt att bevisa vem som har begått brottet, riskerar detta förtroende att minska. Det riskerar också att få till följd att människor låter bli att anmäla brott.

Då polis och åklagare avstår från att utreda brott för att brottet inte påverkar straffet för den misstänkte eller då det gäller brott där samhällsintresset av att bestraffa brottet är ovanligt lågt frigörs utredningsresurser som kan användas till annat. Det är ofta i sin ordning. Men för att inte

förtroendet för rättsväsendet ska minska är det ändå viktigt att de inblandade i processen får bättre och snabbare information kring vad som ligger bakom ett eventuellt beslut att inte utreda ett anmält brott. För att öka förtroendet för rättsväsendet är det därtill viktigt att polisen visar ett större intresse även för brott som de idag ofta anser vara mindre allvarliga, som exempelvis stölder. Det är dessa brott som påverkar människor i sin vardag och som ofta utgör en orsak till att de har anledning att ta kontakt med polisen.

10.2 Brottsoffret i centrum

Det behövs ett starkare brottsofferperspektiv i rättsväsendet. Har man blivit utsatt för ett brott är det viktigt att man både har rätt och möjlighet att få information från rättsväsendet när det gäller ens fall och att det finns professionell personal som kan ta hand om en om det behövs. Personer som utsatts för brott ska enkelt kunna ta reda på vart de bör vända sig för att gå vidare med en polisanmälan och brottsofferjourernas möjlighet att ge fler hjälp måste öka.

Kommunernas arbete med brottsoffer fungerar olika på olika ställen. För invånarna kan det innebära att det är svårt att veta vart man ska vända sig då man utsatts för ett brott. Bristen på helhetssyn gör också att vissa grupper av brottsdrabbade riskerar att falla mellan stolarna.

Många brottsoffer vittnar om att svårigheten att få ut ett tilldömt skadestånd gör att kränkningen efter brottet blir än större. Det måste bli lättare för brottsoffer att få ut tilldömt skadestånd. Brottsoffers rättigheter bör tillvaratas bättre när det gäller bedömning av skadestånds- och ersättningsstorlek, sättet för utbetalning och hanteringstider, samt det sammantagna skyddet för brottsoffer. När det gäller brottsoffer som tilldömts skadestånd för brott som begåtts mot dem och där gärningsmannen har dömts till fängelse bör staten ta ett större ansvar för att det enskilda brottsoffret inte ska behöva kräva skadeståndet från gärningsmannen.

10.3 Brottsprevention och vardagsbrott

Det bästa sättet att skydda både brottsoffer och förövare från följderna av brott är att hindra dem från att begås. Därför är det viktigt att det brottsförebyggande arbetet prioriteras. Det handlar dels om brottsprevention med fokus på att få individer att inte begå brott och dels om brottsprevention som har med samhällets utformning att göra. Brottsförebyggande arbete har i många kommuner fokus på gärningsmannen – att få en gärningsman eller trolig framtida gärningsman att välja att inte begå brott.

Det finns dock ett antal faktorer som måste vara uppfyllda för att brott ska begås. Dels motiverade gärningspersoner, men också lämpliga objekt och avsaknad av kapabla väktare, till exempel lås, larm eller grannar som ser att ett brott sker. De två senare punkterna blir ofta bortglömda i det förebyggande arbetet. Hur bostadsområden byggs på ett sätt som inte inbjuder till garagestölder, eller hur parkbelysning kan användas för att undvika att människor blir rånade eller utsatta för våldsbrott, är exempel på viktiga frågor i detta arbete. För att öka människors känsla av trygghet vill Centerpartiet förtydliga kommuners och andra offentliga aktörers brottsförebyggande ansvar. Företagare, civilsamhälle, kommuner och polis ska också samverka om brottsprevention lokalt.

Polis måste ta vardagsbrott på större allvar. Systematiska stölder från bland andra företagare och boende på landsbygden skapar oro och frustration, även om stölderna var för sig inte rörer stort intresse från de rättsvårdande myndigheterna. De systematiska stölderna är exempel på brott som ofta inte ger någon påföljd alls för den som samtidigt begår andra liknande brott. Detta sänder fel signal. Centerpartiet vill stoppa systematiska stölder genom att se över straffrabatten och utreda en ny brottsrubricering som tar sikte på dessa stölder.

Ett annat vanligt vardagsbrott är bedrägerier och identitetskapningar. Handlarna förlorar stora belopp på bedrägerier, men har idag svårt att göra snabba och korrekta identitetskontroller för att säkerställa köparnas identitet, inte minst eftersom många köp sker via internet. Därför behövs ett id-kortssystem som är både praktiskt och säkert och samtidigt har ett bibehållet högt integritetsskydd och som inte påverkar handeln negativt.

10.4 Polis

Fler poliser närmare människor

Trygghet ska man kunna känna i hela landet och därför ska polisen vara närvarande i alla delar av Sverige. Människor ska veta vilka poliser som arbetar i det område där de bor. Med kontinuitet och erfarna poliser som stannar länge på samma tjänst är det lättare att arbeta långsiktigt med kontaktskapande, brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete utifrån det som behövs lokalt. Det behövs ett fokuserat arbete för att få områdespoliser och kommunpoliser att stanna på sina tjänster och få möjlighet att bygga upp förtroende lokalt. I detta arbete är bland annat lönebildning och möjlighet att påverka sin arbetssituation viktiga delar.

Fler människor behöver känna till vem den lokala polisen är och ha förtroende för denna. Områdespoliser är de poliser som i den nya polisorganisationen ska komma närmast enskilda människor. De ska skapa trygghet i hela landet och är en nyckel till att minska ungdomsbrottslighet och att stävja radikalering. Men kontinuiteten inom polisens lokala verksamheter har brister. Många poliser byter tjänst och tjänstgöringsområde ofta och hinner inte bygga upp en långvarig relation till de som bor i området. Det vill Centerpartiet ändra på. Centerpartiet avsätter därför 160 miljoner kronor per år för att stärka områdespoliserna. Pengarna ska gå till att höja lönenivåerna för yrkeskategorin. På så sätt ökar attraktiviteten i att söka till en tjänst som områdespolis, och för att uppmuntra de områdespoliser som finns att stanna kvar i sina roller. Satsningen ökar kontinuiteten och tryggheten lokalt. Polisens arbete mot radikalering och ungdomsbrottslighet blir också mer effektivt med långvariga relationer mellan de enskilda poliserna och de människor som bor i området.

2 000 nya poliser

Polisen har en central roll i en fungerande rättsstat för att beivra, begränsa och lösa brottslighet. Politikens roll är i första hand att ange inriktning och säkra resurser till verksamheten. En risk med den nya polisorganisation som riksdagen har beslutat om är att poliskåren centraliseras, när det som behövs och det som var syftet är motsatsen: en polis med en starkare lokal närvaro. Sverige har en poliskår med engagerade människor där de allra flesta trivs med sitt jobb, men många poliser går nu på knäna och pratar om att överge sitt yrke.

Polisen behöver helt enkelt mer resurser för att klara av sitt uppdrag. Att satsa på polisen gör det möjligt att garantera polisens lokala närvaro i samhällen och kvarter, öka antalet arbetade polistimmar, höja löner och skapa förutsättningar för en bättre arbetsmiljö. Med nya resurser stärks polisens lokala verksamhet och kan även användas i kampen mot terrorismen.

Centerpartiet vill öka polisens anslag med över två miljarder kronor över en fyraårsperiod. Dessa medel bör satsas på höjda löner, att antalet arbetade polistimmar ska öka och att poliser får bättre arbetsförhållanden, så att de väljer att stanna inom myndigheten. Tillskottet räcker bland annat till att finansiera utbildnings- och lönekostnader för att anställa ytterligare 2 000 kollegor.

Inrätta en ny beredskapspolis

Med en förändrad omvärld och en polisorganisation som har svårt att klara de extra arbetsuppgifter som ökade flyktingströmmar och terrordåd på nära håll innebär, har det blivit tydligt att beredskapspolisen behövs. Centerpartiet avsätter därför 120 miljoner kronor fram till 2020 för att inrätta en nationell polisreserv som ska kunna bistå polisen till exempel vid terrordåd, då det finns en ökad risk för terrordåd eller vid naturkatastrofer.

Polisen skulle få större möjligheter att sköta sina kärnuppgifter, att skydda medborgarna och lösa brott, om de i vissa situationer fick understöd av en beredskapspolis, som exempelvis kan ta hand om skydd runt viktiga byggnader och liknande i en situation då polisens börda ökar tillfälligt. Ett nyinrättande av beredskapspolisen innebär att Sverige skulle kunna hantera en eventuell terroristattack bättre än idag.

Lyft vardagsbrottsligheten

De brott som det är vanligast att människor utsätts för i vardagen är ofta de som riskerar att skapa en känsla av otrygghet. En stor del av dessa brott utreds av olika anledningar inte idag. Till exempel klaras endast fyra procent av inbrotten upp och händelser där det visar sig att polisen har avskrivit fall där det finns tydlig bevisning till exempel i form av bilder eller filmer från brottstillfället lyfts med jämna mellanrum.

Centerpartiet vill skjuta till 140 miljoner kronor per år extra till polisen för att den, bland annat, ska prioritera vardagsbrottsligheten, till exempel den växande brottsligheten på internet, inbrott och stölder på landsbygden.

10.5 Brotts och straff

Grov organiserad brottslighet

Drog- och människohandel utgör stora delar av den grova organiserade brottsligheten och går ofta ut över samhällets mest utsatta personer. Kampen mot denna typ av brottslighet måste börja lokalt då lokala myndigheter, polis och kommun tillsammans med företagare och branschorganisationer tidigt kan upptäcka och försvåra organiserad brottslighet och stödja brottsutsatta. Ett tätt samarbete behövs också mellan bland annat Säkerhetspolisen, Skatteverket och Försäkringskassan. Myndigheternas oförmåga att kunna dela information emellan sig är ett stort hinder för polisens och Säpos utredningar och är något som, med ett i så hög mån som möjligt bibehållet integritetsskydd, måste ses över.

Arbetet mot de kriminella gängerna måste föras såväl genom förebyggande verksamhet som genom att se till att det finns avhoppverksamheter för dem som vill lämna ett kriminellt liv. Etableringen av kriminella gäng kan försvåras genom att hindra dem från att operera ostört. De kommuner som drabbas av kriminella gäng bör ges ökade möjligheter till aktivt stöd från rättsväsendet och det övriga samhället, bland annat genom kunskapsstöd från de rättsvårdande myndigheterna.

Sexualbrott

Människor som blivit utsatta för sexualbrott berättar ofta om en känsla av utsatthet. Inte bara vid brottstillfället utan även genom hela rättsprocessen. Sexualbrott är till sin natur väldigt integritetskränkande. Att ha ett målsägandebiträde man litar på genom rättsprocessen är därför viktigt. Centerpartiet vill öka tryggheten för brottsoffer genom att ge större möjlighet att byta målsägandebiträde, precis som man kan byta försvarare. Det bör också utredas huruvida kraven som ställs för att få ett målsägandebiträde kan sänkas.

Domstolarna använder sällan hela straffskalan vid en fällande våldtäktsdom. För att de allvarligaste brotten ska straffas hårdare vill Centerpartiet därför införa synnerligen grov våldtäkt som en ny brottsrubricering.

Barn och ungdomar är en väldigt sårbar grupp och konsekvenserna av sexualbrott kan vara ännu mer långtgående och allvarliga än de är för vuxna personer. Centerpartiet vill därför skärpa straffet för köp av sexuell handling av barn.

För Centerpartiet är det självklart att alla sexuella handlingar ska ske med samtycke och att de som inte gör det ska vara straffbara. En samtyckesbaserad sexualbrottslagstiftning visar tydligt att ansvaret läggs på gärningsmannen och inte på offret. För att ytterligare tydliggöra detta bör även ett oaktsamhetsbrott avseende våldtäkt införas.

Att kvinnor ofta känner sig utsatta för ovälkomna sexuella närmanden har länge varit känt. Inte sällan sker detta i det offentliga rummet och för kvinnor är det något som ibland ses som en del av vardagen. Antalet anmälningar för sexuellt ofredande har ökat med 80 % de senaste tio åren.¹⁸⁵ En del av ökningen har sin grund i en ökad benägenhet att anmäla, men en del av ökningen kan

¹⁸⁵BRÅ (2016).

också kopplas till vissa typer av sexuella ofredanden, inte sällan mot unga kvinnor. 43 % av anmälningarna rör flickor under 18 år.

Det är oacceptabelt att flickor och kvinnor inte ska kunna känna sig fredade från sexuellt ofredande eller röra sig i det offentliga rummet utan rädsla för att bli antastade.

Miljöbrott

Den organiserade brottsligheten kontrollerar bland annat den olagliga handeln med sopor, farligt avfall och vilda djur. Risken för upptäckt är förhållandevis liten och straffen är relativt låga medan såväl de ekonomiska vinsterna som följderna för miljön är stora. Miljöbrott berör ofta flera länder och en rad olika myndigheter både inom och utanför Sverige. Centerpartiet vill förtydliga polisens skyldighet att samverka med andra myndigheter såväl inom som utom Sveriges gränser när det gäller miljöbrott. Det är också dags att införa ett register för företagsböter för att förhindra företag från att begå upprepade miljöbrott utan att myndigheterna uppmärksammar detta. Med ett register för företagsböter blir det möjligt att utdöma en väsentligt högre bot vid upprepade brott.

10.6 Bekämpande av inhemsk och utländsk terrorism

Samtliga former av våldsbejakande extremism är farliga. Inom vit makt-miljön, den autonoma vänstermiljön och den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön finns det människor som utgör ett hot mot andra och mot samhället. Enligt Säkerhetspolisens årsrapport för 2014 är det den våldsbejakande islamismen som i dagsläget utgör det största hotet mot Sverige och svensk säkerhet.¹⁸⁶ Hoten mot Sverige och det svenska samhället kommer i många olika former. De senaste årens tragiska attacker i Paris, Köpenhamn och Bryssel visar med all önskvärd tydlighet att viktiga samhällsinstitutioner kan angripas på andra sätt än genom direkta militära aktioner från främmande makt.

Ett antal terrorattentat i Europa och till exempel i Libanon och Egypten visar tydligt att Daesh har kraft att skapa terror och oro i olika delar av världen. De som gör sig skyldiga till de terrordåd vi har sett runtom i Europa det senaste decenniet är inte sällan europeiska medborgare som radikaliserats hemma i Angered, Molenbeek eller Leeds. Terrorismen måste stoppas och kampen måste föras på flera olika plan.

Hindra att offentliga medel går till organisationer som sprider våldsbejakande budskap

Den blocköverskridande överenskommelsen om åtgärder mot terrorism är bra och efterlängtd, men Centerpartiet vill gå längre. För att förhindra radikaliserings vill Centerpartiet hindra offentliga medel från att gå till organisationer som sprider våldsbejakande och antidemokratiska budskap, eller som verkar för rekrytering eller uppmanar till stöd för av EU eller FN terrorlistade organisationer. Yttrandefriheten är grundläggande och varje människa har rätt att uttrycka sina åsikter, men i de fall dessa åsikter manar till våld, krigsbrott och terror ska inte det offentliga vara med och stödja det. Medel som har betalats ut från till exempel kommuner och gått till verksamheter som i efterhand visar sig ha spridit våldsbejakande budskap eller uppmanat till stöd för av EU eller FN terrorlistade organisationer bör dessutom krävas tillbaka.

Kriminalisera samröre med terrororganisationer

Den som bestämmer sig för att åka för att hjälpa en av EU eller FN terrorlistad organisation ska veta att det svenska rättssamhället väntar på personen i fråga när hen kommer hem. Bevisningen blir ofta svår när det gäller kriminella handlingar som har begåtts i ett krisområde eftersom det oftast inte finns varken vittnen eller någon annan typ av bevisning. Centerpartiet vill därför kriminalisera samröre med terrorlistade organisationer. Förslaget innebär att en åklagare inte behöver bevisa ett explicit terrorbrott, istället räcker det att bevisa samröre för en fällande dom.

Kriminalisera stödjande av terror

Konflikter och åsiktsskillnader ska lösas med demokratiska beslut. Att stödja terrorism kan därför aldrig accepteras i ett demokratiskt rättssamhälle. Centerpartiet vill därför kriminalisera

¹⁸⁶Säkerhetspolisen (2015).

stödande av terrorism. En kriminalisering av stödande av terrorism bör inkludera bland annat att skicka pengar eller vapen, att dela information med en terrorgrupp, att hjälpa till med juridiskt eller finansiellt stöd och att hjälpa terrorgrupper med framtagande eller spridande av propaganda.

Låt myndigheter dela uppgifter

Myndigheternas oförmåga att kunna dela information mellan sig är ett stort hinder i kampen mot terrorismen. Detta kan bland annat vara svårt mellan de brottsbekämpande myndigheterna och de som inte är brottsbekämpande, som till exempel Migrationsverket. Centerpartiet värnar den integritetskultur vi har i Sverige och vill behålla de sekretesspärmar som är viktiga för integriteten, men när det gäller risk för terrorbrott vill vi att vissa, framför allt rättsvårdande myndigheter, ska åläggas en sekretessbrytande uppgiftsskyldighet.

I dag kommer hoten i större grad från icke-statliga sammanslutningar och organisationer än genom krigshandlingar från andra stater. Hybridkrigföringen har blivit ett fenomen som tillämpas på fler platser runt om i världen. För Centerpartiet är det viktigt att samhället klarar av två viktiga saker samtidigt. Vi måste dels agera för att bekämpa denna nya typ av attacker, terror och krigföring, men vi måste också se till att vi, i vår iver att bekämpa dessa grupper och fenomen, inte själva inskränker människors personliga integritet och rätt till ett privatliv.

Motverka uppvigling

Ett stort antal misstänkta mordbränder i befintliga eller planerade asylboenden har skett i Sverige sedan sommaren 2015. Långt fler försök till mordbrand har gjorts, men upptäckts i tid eller misslyckats. På internet finns människor som stöder brandattentaten och även lägger ut listor på tilltänkta boenden. Uppmaningar till mordbrand och våld riktas dagligen mot människor som inte är skyldiga till mer än att ha flytt för sina liv. Samtidigt hyllar anhängare till Daesh terrorism och uppmanar till strid mot rättssamhället och den liberala västerländska demokratin. Människor som flytt från krig och förföljelse ska känna sig trygga i Sverige och kunna fokusera på att börja återuppbygga sina liv. Båda dessa fenomen, uppmaningar till våld mot asylsökande och hot mot den svenska demokratin, behöver beivras, stoppas och straffas.

Vi ser dagligen människor som hetsar andra till brott till exempel på internet. Trots det har endast 10 personer dömts för uppvigling de senaste 10 åren. Det kan aldrig vara acceptabelt att uppmana andra att begå brott. I ett rättssamhälle måste vi försäkra oss om att den typen av beteende straffas. Mot bakgrund av hur få som döms för uppvigling vill Centerpartiet se över hur uppviglingslagstiftningen kan uppdateras. Centerpartiet vill också ha en straffskärpning, där dagens nivå av böter eller fängelse i sex månader höjs.

10.7 Trygghet i en orolig tid

Säkerhetsläget och civilförsvarsplaneringen

Centerpartiet ser med allvar på det alltmer utmanande säkerhetsläget i vårt närområde och i EU. Det ryska krig som utkämpas i Ukraina, den av Ryssland olagliga annekteringen av Krim, hybridkrigföring och den ökade mobiliseringen i norra Arktis är oroväckande exempel på detta. Givetvis påverkar det Sverige och vår närmiljö när den militära aktiviteten i Östersjön ökar och våra baltiska grannar känner sig allt mer utsatta.

Hoten mot det svenska samhället kommer i många olika former. De senaste årens tragiska terrorattacker i Paris, Köpenhamn och Bryssel visar med all önskvärd tydlighet att viktiga samhällsinstitutioner kan angripas på andra sätt än genom direkta militära aktioner från främmande makt.

Allt detta ställer krav på den svenska försvarsförmågan.

I och med försvarsbeslutet 2015 återupptas det civila försvaret och dess planering. Centerpartiet menar att arbetet inte bara bör fokusera på beredskapsarbete i form av stöd till Försvarsmakten, utan också fokusera på beredskapsarbetet för icke-militära kriser så som exempelvis stormar och bränder. Det är viktigt att långsiktigt säkerställa de frivilliga försvarsorganisationernas möjlighet

att bidra till totalförsvaret och därmed även till folkförankring och samhällets krisberedskap ur ett bredare perspektiv. Det är fortsatt viktigt att hemvärn och frivilliga försvarsorganisationer har en närvaro i hela landet då de kan bidra till att skydda vitala samhällsfunktioner, eftersom de är ett viktigt komplement till övriga delar av Försvarsmakten. Centerpartiet anser att frågan om livsmedelsförsörjningen bör vara en viktig parameter i civilförsvarsplaneringen. En rikstäckande effektiv räddningstjänst är också av största vikt.

Försvaret

Det försämrade omvärldsläget kräver en ökad försvarsförmåga. Försvarsmaktens uppdrag är att försvara hela Sverige. Centerpartiet vill att den svenska försvarsförmågan ska stärkas. Det innebär bland annat att försvaret ska finnas i hela landet och att försvaret ska vara tränat för att kunna agera i alla väderförhållanden som finns i vårt land och där vi gör insatser. Centerpartiet har varit med och stärkt försvarets resurser rejält de kommande åren, men mer kommer troligen att behövas. Centerpartiet vill att Försvarsmakten så långt det är möjligt ska bemannas genom frivillighet. De försvarsmaktsanställda förtjänar att ges förutsättningar att lösa sina uppgifter på ett säkert och effektivt sätt.

Vi delar regeringens syn på vikten av svensk militär närvaro på Gotland och vikten av ökad övningsverksamhet för att stärka försvarsförmågan. Nationell ubåtsjaktsförmåga, stridsflygets kapacitet samt utvecklad cyberförmåga är av stor betydelse framåt. Framöver finns också stora utmaningar vad gäller investeringar, materiel, logistik och personalförsörjning. Här kommer Centerpartiet fortsatt att ta ett stort ansvar.

Kommande totalförsvarsplanering blir central för att garantera en tillräckligt god krisberedskap i alla kommuner och län. Centerpartiet bedömer under rådande säkerhetspolitiska läge att det är angeläget att arbetet kan påbörjas omgående och ekonomiskt långsiktigt säkerställas.

Nato

Sveriges samarbete med Nato är centralt för den svenska Försvarsmaktens operativa förmåga. Mot bakgrund av det förändrade omvärldsläget och i syfte att tydliggöra den svenska säkerhetspolitiken och därmed skapa tilltro till vår uttalade solidaritet, anser Centerpartiet att en process för medlemskap i Nato ska inledas. I detta arbete bör vi eftersträva ett nära samarbete med Finland. Samtidigt bör Sverige arbeta för att Norden ska förklaras vara en kärnvapenfri zon och likt Norge bör Sverige sätta villkor som garanterar att ett Nato-medlemskap inte innebär att kärnvapen och stationär utländsk trupp får finnas på svensk mark.

11. Skola

Att säkerställa att alla barn ges rätt till en högkvalitativ utbildning är ett av det offentliga absolut viktigaste åtagandet. Utbildning är den mest effektiva och kraftfulla mekanismen för att jämna ut livschanser.¹⁸⁷ Utbildning är en förutsättning för en högproduktiv arbetskraft. Och det är genom utbildning som ett tolerant och dynamiskt samhälle kan garanteras.

11.1 Utbildning till jobb

Eleverna i Sveriges skolor har rätt till en utbildning som leder till jobb. Så lyder den tydliga men enkla principen efter vilken Centerpartiets politik på skolområdet är formad. Skolan ska lägga en stabil grund för elevernas kommande etablering på arbetsmarknaden, och därför är utbildningsväsendets koppling till arbetsmarknaden av central betydelse. Sveriges utbildningssystem behöver svara upp mot arbetsmarknadens efterfrågan på kompetent arbetskraft. Utbildningsväsendet måste i större utsträckning samverka med samhälle och näringsliv så att utbildningar, såväl akademiska som praktiska, blir mer verklighetsnära och relevanta för arbetsmarknaden.

¹⁸⁷Se Bergh (2007) för övertygande resonemang kring detta.

Studiers koppling till arbetsmarknaden

Kopplingen mellan skola och arbetsmarknad avgörs av en lång rad faktorer, varav studie- och yrkesvägledningens kvalitet är en viktig sådan. På studie- och yrkesvägledningens område finns behov av förstärkningar. Skolinspektionen pekar här på stora brister.¹⁸⁸ Studier visar att de yngre barnens undervisning i hög grad innehåller studie- och yrkesorienterande inslag, men att detta avtar i de högre årskurserna. Här fyller studie- och yrkesvägledarna en stor och viktig uppgift. De bör i högre grad vara en länk mellan skola och arbetsliv. Studie- och yrkesvägledarna ska inte bara hjälpa elever att välja språk och gymnasieskola utan vara integrerade i hela skolans verksamhet. Samtidigt behöver detta arbete bedrivas med det omgivande samhället och den befintliga arbetsmarknaden i åtanke. En nära samverkan med det lokala näringslivet är därför viktig, och något som Centerpartiet vill utveckla och värna.

Yrkeshögskolan

Yrkeshögskoleutbildningarna är ett bra exempel på utbildningar som utvecklats i samverkan med presumtiva arbetsgivare. Företagen förses med kompetent arbetskraft och deltagarna får en utbildning som i hög grad konstaterats leda till arbete.¹⁸⁹ Centerpartiet kommer i kommande budgetmotioner att återkomma med förslag om hur yrkeshögskolan kan stärkas ytterligare. Exempelvis bör det bli lättare att ansöka om, och bli beviljad, möjlighet att bedriva yrkeshögskoleutbildning under längre tid.

Folkhögskolor

Folkhögskolorna har en god spridning runt om i hela landet, och de bidrar med värdefulla utbildningsinsatser. Inte minst är folkhögskolor bra på att motivera elever som avslutat en kurs eller ett program att fortsätta studera inom folkhögskolan. Centerpartiet anser att folkhögskolorna har stor potential att spela en än viktigare roll i svenskt utbildningsväsende. Därför bör folkhögskolans uppdrag utökas genom möjlighet till fortsatta studier på folkhögskola, samt möjlighet att bedriva språkintruktionsprogram för nyanlända på gymnasienivå.

Branschskolor

Matchningsproblemen på svensk arbetsmarknad är väl dokumenterade. Parallellt med att det finns många människor som upplever svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden ser vi hur arbetsgivare inom vissa branscher har svårt att rekrytera och därmed tillfredsställa sitt behov av arbetskraft. För att kunna tillgodose de berörda branschernas behov av kompetent arbetskraft vill Centerpartiet se över möjligheterna att inrätta branschskolor. Dessa bör utformas i nära samverkan med aktörerna på arbetsmarknaden och samla olika yrkesutbildningar under ett och samma tak. På detta vis möjliggörs bildandet av kluster av företag och kompetens kring branschskolorna. Skolorna kan på så vis bli kunskapscentra för forskning och kompetensutveckling och bistå med den senaste tekniken och de senaste metoderna på de relevanta områdena. Inom ett system med branschskolor skulle eleverna tillbringa delar av utbildningen på branschskolan och övrig tid på praktikplats samt på den lokala skola där grundutbildningen genomförs. Detta erbjuder också möjligheter för enskilda regioner och landsdelar att profilera sig och utveckla såväl arbetsmarknad som näringsliv och utbildningssektor. Branschskolor bör kunna finnas på gymnasienivå men även erbjuda utbildningar på yrkeshögskolenivå. De bör bistå med förberedande kurser för yrkeshögskola, vuxenutbildning och erbjuda kompetensförstärkning till yrkeslärare.

Yrkesvux

Det är angeläget att det finns en bredd bland yrkesutbildningarna. Yrkesvux är en form av utbildningar som syftar till att motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning. Bland målgrupperna förekommer inte minst människor som saknar gymnasieutbildning eller som har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Yrkesvux har därför kommit att bli en viktig komponent för arbetslivets kompetensförsörjning, något som understryks av att utbildningen i många fall är inriktad mot yrken där det finns en brist på personer med rätt

¹⁸⁸Se till exempel Skolinspektionen (2013).

¹⁸⁹Se Lind & Westerberg (2015) för en utvärdering av YH-utbildningarna.

kompetens. Centerpartiet kommer i kommande budgetmotioner att återkomma till hur yrkesutbildningen kan stärkas ytterligare.

Lärlingsutbildningar

Välfungerande lärlingsprogram med bred anslutning har varit nyckeln till låg ungdomsarbetslöshet i en rad länder, som Tyskland, Österrike och Schweiz. Lärlingsutbildningarna i Sverige har dock inte utvecklats snabbt nog. Varken lärlingsutbildningarna eller andra yrkesutbildningar har varit tillräckligt väl anpassade till de kompetenser arbetsgivare efterfrågar. Statusen, och i vissa fall kvaliteten, på utbildningarna har inte varit så hög som i exempelvis Tyskland, där lärlingsutbildningar ofta är ett lika attraktivt alternativ som rent teoretiska utbildningar. Dessa brister har lett till att matchningen inte fungerat tillräckligt bra och att intresset för utbildningen inte varit så stort som det kunnat vara.

Lärlingsutbildningarna bör fungera som anställningar där den praktiska inläringen är kopplad direkt till arbetsplatsen. De ska också vara öppna för personer som inte längre går på gymnasiet utan senare vill gå in i lärlingskap och få en kvalificerad yrkesutbildning, såsom idag sker på yrkesvux samt, på en högre nivå, på yrkeshögskolan. Det ska vara ”öppet utåt”, det vill säga lätt att med kompletterande utbildningar växla från en teoretisk bakgrund till lärlingsutbildningar.

I de länder som har framgångsrika lärlingsprogram är näringslivet direkt och löpande involverat i att definiera upplägg och innehåll i lärlingsutbildningarna.¹⁹⁰ Lärdomen från dessa länder är att det krävs någon form av institution som kan föra samman näringslivet och erbjuda dem en möjlighet att kollektivt stå bakom lärlingsutbildningarna. Detta sker i regel genom handelskammare, där företagen finns representerade branschvis regionalt och lokalt. I Sverige finns handelskammare, men de är färre, ofta mindre och fyller inte samma funktion. De har därför heller inte samma resurser.

För att lärlingsutbildningar ska bli framgångsrika även i Sverige krävs sannolikt också någon funktion som involverar näringslivet på samma sätt som handelskamrarna gör i de länder där utbildningarna fungerar bra. Givet de annorlunda institutionella förhållandena i Sverige, jämfört med många av dessa länder, är det dock tveksamt om det går att kopiera deras system rakt av. Centerpartiet avser i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag om förbättrade lärlingsutbildningar, med ökad näringslivskoppling, anpassade till svenska förutsättningar.

11.2 Läraren – det viktigaste verktyget

Eleven är en viktig utgångspunkt för Centerpartiets skolpolitik. Det är utifrån elevernas framtida möjligheter och deras individuella behov som skolan och utbildningsverksamheten behöver formos. Det betyder också att skolans personal är mycket viktig för skolans kvalitet. Läraren är det viktigaste verktyget för att elevens rätt till kunskap och utveckling ska kunna tillgodoses. Undersökningar som genomförts av OECD-undersökningar visar emellertid att bara fem procent av de svenska lärarna upplever att deras yrke värderas högt.¹⁹¹ Dessa uppgifter är alarmerande och behöver tas på allvar.

Centerpartiet ser ett stort behov av att höja läraryrkets status. En väg att göra detta går via en bra och utmanande lärarutbildning som tydligt är knuten till aktuell forskning. Ytterligare vägar till en uppvärdering av läraryrket går genom en öppenhet för fristående lärarutbildningar, kontinuerlig och systematisk kompetensutveckling, kollegialt lärande samt minskad detaljstyrning. Det sistnämnda är viktigt då det lämnar större frihet för lärarnas kompetens och möjliggör en kontinuerlig utveckling inom skolans område. Det behövs också tydliga karriärvägar för lärarkåren, skickliga skolledare som leder det pedagogiska utvecklingsarbetet, klassrumsnära forskning och en digitaliserad skola.

¹⁹⁰För en beskrivning av systemet i Tyskland, se exempelvis OECD (2010).

¹⁹¹OECD (2014c).

Kompetensutveckling

Centerpartiet vill att kommunerna även fortsättningsvis ska ha ansvaret för skolan. Det finns ett antal skäl, såväl kvalitetsrelaterade som demokratiska, för detta. Den bredd av aktörer som var för sig och tillsammans kan sträva efter att utveckla skolan är helt enkelt inte möjlig att uppnå utan ett decentraliserat huvudmannaskap. Samtidigt kan det konstateras att svenska lärare, enligt OECD, får mindre kompetensutveckling än lärare i andra länder.¹⁹²

Eftersom lärarutbildningen i grunden är en statlig angelägenhet ser Centerpartiet därför ett behov av att staten medverkar till att stötta lärarna i deras fortbildning. Centerpartiet vill därför se ett tydligt och utökat statligt ansvar för hur lärare och skolledare kontinuerligt under sin karriär ska utvecklas och få tillgång till kompetensutveckling. Lärare och skolledare ska vara garanterade kvalitativ och relevant kompetensutveckling. Centerpartiet vill, som ytterligare ett led i detta, införa en statlig kompetensutvecklingsgaranti. En sådan garanti stärker lärarens möjlighet att ta del av klassrumsnära fortbildning och utvecklas i sin profession. Både ur ett pedagogiskt och ett ämnesspecifikt perspektiv.

Högre status kräver högre löner

I de länder som presterar högt i internationella mätningar på skolområdet har lärarna högre löner och tydligare karriärmöjligheter än i Sverige.¹⁹³ Lärarlönerna är relativt låga i Sverige. Däremot har Sverige en lärartäthet i grundskolan som ligger över OECD-snittet. Lärarna är den mest avgörande faktorn för elevernas framgång, och Centerpartiet anser att det är av hög prioritet att höja grundskolläraernas kompetens och skapa tydliga karriärvägar.¹⁹⁴ För kvaliteten i skolan är lärarnas kompetensutveckling och deras möjligheter att utvecklas i yrket viktigare än att till varje pris sträva efter att minska klassernas storlek. Karriärvägarna ska vara tydliga för både lärare och skolledare, samtidigt som lönen i högre grad måste vara knuten till kompetens. Centerpartiet har därför föreslagit att antalet förstelärare bör utökas. I kommande budgetmotioner kommer Centerpartiet att återkomma med förslag om hur lärarnas karriärmöjligheter stärks.

Inför lärarassistenter

Många kommuner vittnar om att den stora belastningen inte är ekonomin utan pressen som sätts på medarbetare som tvingas göra mer med mindre resurser. Läraryrket är ett av de mest utsatta i form av stress och arbetsbelastning. För att göra det möjligt för lärare att vara lärare, och låta dem ägna sig åt sitt pedagogiska uppdrag, föreslår Centerpartiet i likhet med Läraförbundet att det införs lärarassistenter. Denna nya yrkesgrupp ska ägna sig åt att stödja lärare i det kringarbete som inte är undervisning: blankett- och informationshantering, administration, assistans kring teknik, förberedande av undervisningslokaler, med mera.

11.3 Grundskola

Alla elever som lämnar grundskolans andra år ska kunna läsa och skriva och ha grundläggande kunskaper i matematik. Skolan ska också sträva efter att alla elever lämnar skolan med godkända betyg. För Centerpartiet är det viktigt att varje elev blir mött där den befinner sig, blir utmanad och att den som inte har lika lätt att lära får hjälp och stöd att utveckla sina kunskaper. Men det är lika viktigt att den som har lätt för sig får utmaningar och stöd att fortsätta utvecklas.

Inför tioårig grundskola

För en bättre övergång mellan förskola och grundskola vill Centerpartiet införa tioårig grundskola med en obligatorisk skolstart vid sex års ålder. Förskoleklassen blir därmed en del av grundskolan.

¹⁹²OECD (2015c).

¹⁹³OECD (2014b).

¹⁹⁴Hattie (2009).

11.4 Hög kvalitet i förskolan

Förskolan har ett viktigt pedagogiskt ansvar, och sedan 1998 har förskolan också en egen läroplan. Förskolan behöver ges goda förutsättningar att lyckas med sitt uppdrag. Varje förskolebarn ska få möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar. Den som inte har lika lätt att lära ska få hjälp och stöd att utveckla sina kunskaper samtidigt som att den som har lätt för sig får utmaningar och stöd att utvecklas. I framtida budgetmotioner kommer Centerpartiet att återkomma med förslag om hur förskolan ska stärkas.

11.5 Fjärrundervisning och digitalisering

Modern teknik och nya hjälpmedel måste ses som en möjlighet snarare än en belastning för skolan. Dagens elever förbereds för ett liv i ett allt mer högteknologiskt samhälle. Skolan måste vara en del av denna utveckling. För att skolan ska kunna ligga i framkant och se till varje enskild elevs behov måste skolan också dra nytta av den moderna tekniken. Dels som ett element i utbildningen, men också för att tekniken kan erbjuda stora möjligheter för att höja kvaliteten på och tillgången till utbildning i hela landet. En viktig del i detta är att möjliggöra fjärrundervisning, så att kompetens kan delas över hela landet. Men det är också viktigt att svensk skola använder digitala hjälpmedel i klassrummet för att stärka den pedagogiska inlärningsprocessen.

Digitala hjälpmedel i klassrummet

Det som Centerpartiet under slutet av 1990-talet beskrev som den digitala allemansrätten håller sakteliga på att förverkligas. Tillgången till uppkoppling har, inte minst genom satsningar genomförda under alliansregeringens tid, förstärkts betydligt. Men ett digitaliserat samhälle fordrar också att uppväxande generationer ges goda möjligheter att skaffa sig kunskap om hur den moderna tekniken fungerar. Centerpartiet vill därför att det digitala perspektivet ska inkluderas i alla delar av utbildningsväsendet.

Det digitala lärandet måste bli en naturlig del av undervisningen. Många kommuner och andra aktörer på skolområdet har varit bra på att köpa in datorer och annan utrustning, men den digitala pedagogiken har inte riktigt hängt med. Enligt Skolverket saknar många lärare kunskap kring hur den nya tekniken ska användas i undervisningen och lärarutbildningen lider brist på tydliga nationella direktiv på hur digitalt lärande ska ingå i utbildningen.¹⁹⁵ Detta är problem som på sikt måste åtgärdas.

Det råder även brist på digitala läromedel. Skolverket bör undersöka förutsättningarna för att öka tillgången till digitala läromedel. En ökad tillgång till kvalitativa digitala hjälpmedel skulle inte bara stärka den pedagogiska inlärningsprocessen i klassrummet utan även möjliggöra för distansundervisning. Digitala läromedel skulle kunna vara ett komplement till den lärarledda undervisningen som nyanlända elever får och på så vis intensifiera deras utbildning den första tiden. Här kan ett nära samarbete med läromedelsföretag och digitala spjutspetsföretag vara en styrka.

Utöka möjligheterna med fjärrundervisning

Den digitala tekniken har öppnat upp för nya undervisningsmöjligheter, som exempelvis fjärrundervisning. Bristen på lärare i allmänhet, och på verkligt bra lärare i synnerhet, är ett stort problem. Ett problem som ibland kan vara mer påtagligt för skolorna på landsbygden. Alla elever har rätt både till en skola inom rimligt avstånd och en utbildning av hög kvalitet. Det gör att landsbygdsskolorna behöver fler och bättre verktyg för att kunna erbjuda utbildning av hög kvalitet.

Centerpartiet ser fjärrundervisning som avgörande för landsbygdsskolornas överlevnad, men den är också avgörande för nyanlända elevers tillgång till modersmåls lärare och studiehandledare. Skickliga och kompetenta lärare i såväl landsbygd som i storstadsregioner kan genom fjärrundervisning bidra till att dessa problem överbryggs. Genom fjärrundervisning

¹⁹⁵Skolverket (2013).

skulle kompetens kunna delas över hela landet och lärare skulle kunna fördela sin tjänst på flera skolor utan att själva dagligen behöva åka till varje enskild skola. Fjärrundervisning bidrar till likvärdighet, stärker kvaliteten och ökar tillgängligheten. Centerpartiet anser därför att fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen och att kommunala och fristående skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad under samma förutsättningar som statliga skolor.

11.6 Valfrihet

En skola som utgår från varje elevs behov måste också erbjuda valfrihet. Möjligheten att välja skola är av stor betydelse för många barn och deras familjer. Det kan handla om möjligheten för dem som bor på landsbygden att välja en skola som ligger nära hemmet, men det kan också handla om möjligheten för elever att välja en skola någon annanstans för att den kan erbjuda en utbildning som passar den enskilda eleven bättre. För att värna elevernas, föräldrarnas och lärarnas valmöjligheter är det fria skolvalet och skolpengen helt avgörande. Men valfriheten bidrar också till att skärpa kvaliteten i Sveriges skolor, såväl kommunalt som privat drivna. Friskolornas etablering, från förskola upp till högre utbildning, har lett till ökad konkurrens, något som leder till högre kvalitet.

Tillgängliggör valfriheten

Centerpartiet värnar och vill utveckla valfriheten för elever, föräldrar och lärare. Det behöver bli lättare att välja förskola och skola. Trots att Centerpartiet tillsammans med Alliansen förenklat valfriheten och gjort den mer tillgänglig gör många elever och föräldrar fortfarande inte ett aktivt val. Det är ett hot mot kvaliteten, likvärdigheten och alla elevers rätt att välja skola. Genom ett aktivt skolval, likt exempelvis det i Nacka kommun, skulle det vara obligatoriskt för alla elever att välja skola. Det skulle innebära en press på kommuner att möjliggöra välinformerade val där elever och föräldrar får hjälp och stöttning i sitt skolval.

Att möjliggöra för friskolor i hela landet är en viktig fråga inte minst på landsbygden, där skolan ofta är navet i bygden. Försvinner skolan försämras även förutsättningarna för annan service på orten. Det bör av bland annat den anledningen införas ett krav på att kommuner som planerar att lägga ner en skola först ska undersöka om det finns en annan aktör, till exempel ett företag eller ett föräldrakooperativ, som skulle vilja ta över verksamheten. För de friskolor som ansöker om att ta över en nedläggningshotad skola bör det finnas ett snabbspår.

11.7 Högre utbildning

Utbildning berikar både samhälle och individer. Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet, samtidigt som det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd. En samverkan och en nära koppling mellan den högre utbildningen och omgivande samhälle är därför av största vikt. Centerpartiet verkar för att lärosätena ska bli mer autonoma, finnas i hela landet och ges ytterligare möjligheter att utforma sin verksamhet efter regionala förutsättningar.

Fokus på kvalitet och samverkan

Sedan regeringen valde att ta bort den inriktning mot fördelning av anslag efter kvalitet som Centerpartiet och Alliansen tidigare baserat anslagsfördelningen på, bygger resursfördelningssystemet på två delar. Det första är att lärosäten får ersättning per helårsstudent, det vill säga antal studenter som antas på utbildningarna. Den andra delen i resursfördelningssystemet är att lärosätena får ersättning per helårsprestation, det vill säga antalet godkända studenter. Det nuvarande systemet riskerar därmed att ge betygsinflation då lärosätena tjänar pengar på att godkänna studenter. Det premierar inte heller lärosäten för utbildningarnas användbarhet och koppling till arbetslivet. Det trots att en stor majoritet går vidare till arbetsmarknaden efter avslutade studier.

Centerpartiet vill i stället se ett resursfördelningssystem där kvalitet, arbetslivsanknytning och regional samverkan premieras. Det finns även behov av en större översyn av resurstilldelningssystemet, vilket varit mer eller mindre orört sedan införandet. Exempelvis

behöver resursfördelningen per område ses över för att skapa en bättre och jämnare kvalitet på landets alla utbildningar. Resursfördelningssystemet borde också kunna vara en del i att belöna mer relevanta sommarkurser till exempel genom att fördjupningskurser premieras. Studenter skulle därmed tidigare kunna avsluta sina studier och snabbare komma i arbete.

12. Velfärd

Centerpartiet strävar efter en vård och omsorg som finns tillgänglig för alla och som utgår från den enskilda människans behov. Rätten till självbestämmande och inflytande över den vård och omsorg som ges måste gälla såväl unga som gamla, friska som sjuka. Velfärdens huvudsyfte är att garantera trygghet och likvärdiga förutsättningar för alla, vilket bygger på insikten om att människors behov kan se olika ut.

Grunden för att kunna öka velfärdssatsningarna i Sverige är dels att resurserna används ännu bättre och dels att tillväxt och sysselsättningen ökar, vilket i sin tur ökar skatteintäkterna. Under alliansregeringen ledde ökad sysselsättning till att medlen till välfärden ökade, trots en långvarig internationell kris.

12.1 Värna valfriheten

En vård och omsorg som tar sin utgångspunkt i den enskilda människans behov behöver också lägga stor vikt vid valfrihet. Centerpartiet värnar rätten att själv välja vård eller skola från en mångfald av utövare. Denna mångfald kan bestå av både privata och kooperativa utövare vid sidan om de offentliga. Såväl aktiebolag som icke-vinstdrivande organisationer och det offentliga har viktiga roller att spela i velfärdssektorn.

Mångfalden är en nödvändighet för att vården och omsorgen ska kunna utvecklas, för att medarbetarna ska få fler karriärvägar och för att samhället ska kunna erbjuda mer välfärd av högre kvalitet till fler. Men framförallt är mångfalden och valfriheten en förutsättning för att patienter, elever och föräldrar ska kunna bestämma mer själva.

Vård- och omsorgssektorn är främst en småföretagarbransch. 93 procent av företagen har färre än 20 anställda.¹⁹⁶ Branschen är också viktig för jämställdheten på arbetsmarknaden. Andelen företagsledare i vård- och omsorgsbranschen som är kvinnor är nästan dubbelt så hög som inom näringslivet i övrigt. Detta är några av skälen till varför Centerpartiet är positivt till vårdvalssystem. Men det är i sammanhanget viktigt att poängtera att vårdvalssystemen också har bidragit till att fler vårdcentraler har öppnat och att patientmakten har stärkts.¹⁹⁷ Tillgängligheten, och möjligheten att söka vård som är anpassad efter de egna behoven, förbättras genom denna typ av system. Något som ligger i linje med Centerpartiets uttalade ambition att svensk vård och omsorg ska formars utifrån människors olika förutsättningar.

Regeringen säger sig vilja värna kvaliteten i välfärden. Mot bakgrund av detta är det allvarligt att man lägger så mycket tid och kraft på att bekämpa specifika driftsformer. Särskilt som man med ett sådant agerande riskerar att slå sönder det som lägger grunden för kvalitetsutvecklingen och individanpassningen inom vårdsektorn. Det finns brister i kvalitet inom svensk vård, och dessa brister måste motverkas med ett tydligt fokus på kvalitet snarare än en fixering vid enskilda driftsformer. Särskilt som just driftsformen för svenskt vidkommande inte förefaller vara avgörande i kvalitetshänseende. För att öka tillgängligheten och stärka patientmakten behöver vårdvalssystemet stärkas.

12.2 Velfärd i hela landet

Velfärden ska vara tillgänglig för alla människor. Det innebär att välfärden också måste finnas tillgänglig i hela Sverige. I dag är skillnaderna i tillgång till välfärden allt för stora, bland annat

¹⁹⁶Vårdföretagarna (2015).

¹⁹⁷Konkurrensverket (2014).

avseende avståndet till sjukvård. Tydliga prioriteringar måste göras för att minska dessa skillnader. Här spelar en effektiv organisation för sjukvårdstransporter och ett maximalt utnyttjande av ny informationsteknologi stor roll.

På många mindre orter i Sverige har privata och ideella initiativ klivit in och tillfredsställt människors behov av utbildning och vård när det offentliga valt att lägga ner en verksamhet. Valfrihet och möjligheterna till etablering är således en viktig garant för att invånare i mindre orter inte ska få sina skolor och vårdcentraler nedlagda av lokalpolitiker i centralorten.

För att tillgängliggöra välfärden i hela landet måste arbetet med bland annat ökad valfrihet, möjlighet till etablering, effektivare organisation för sjukvårdstransporter och nyttjande av ny informationsteknologi stärkas ytterligare.

12.3 Vård och omsorg

En god, effektiv och trygg vård och omsorg i livets alla skeden hör till samhällets absolut viktigaste åtaganden. Vården måste vara jämlik och tillgänglig för alla och ska organisera sitt arbete efter patienternas behov. Människor får inte hamna i kläm mellan olika system. Alla människor måste också ha möjlighet att få inflytande över sin vård och omsorg oavsett i vilken livssituation de befinner sig.

Tillgänglig vård

Under sin tid vid makten genomförde Alliansen en rad viktiga satsningar på minskade köer inom hälso- och sjukvården. Genom reformer som kömiljarden, senare benämnd Samordnings- och tillgänglighetsmiljarden, och lagen om valfrihetssystem minskade köerna och fler människor fick möjlighet att komma i kontakt med vården.¹⁹⁸ Den rödgröna regeringen har ersatt Samordnings- och tillgänglighetsmiljarden med en Professionsmiljard. Det är en olycklig prioritering, som riskerar att kraftigt öka väntetiden för dem som behöver komma i kontakt med en vårdcentral. Bristande tillgänglighet i hälso- och sjukvård drabbar alla patienter – framför allt dem mest störst behov. Ett fortsatt arbete för att förbättra tillgängligheten till vård i hela landet är en angelägen uppgift framöver. Centerpartiet kommer att återkomma i framtida budgetmotioner med förslag om hur tillgängligheten i vården kan öka.

Äldreboendegaranti och ökat självbestämmande

Att dagens äldre lever längre och, tack vare den medicinska utvecklingen, också överlever sjukdomar är en framgång för samhället, men det skapar också nya utmaningar. Samhället måste bli bättre på att stötta människor att genom livsstilsförändringar behålla hälsan längre upp i åren. Dessutom måste tryggheten i vården och omsorgen om de allra svårast sjuka förbättras.

Centerpartiet vill öka människors självbestämmande i välfärden. Endast så kan makten flyttas från politiker till patienter, brukare och anhöriga. Den rödgröna regeringens planer på att avskaffa valfrihetsreformer och försvåra för privata utförare i välfärden innebär att steg tas bort från en välfärd som ser den enskilda människans behov. Den centralisering och likriktning som detta leder till drabbar i slutändan dem som är i behov av vård och omsorg. Centerpartiets övertygelse är att människor måste få mer – inte mindre – att säga till om när det gäller välfärdens utformning.

Äldre personer som behöver stöd i hemmet ska ha rätt att själva bestämma vem som ska erbjuda den hjälp man behöver, och det är en rättighet som ska upprätthållas i hela landet. Därför måste landets alla kommuner kunna garantera valfrihet. Det ska också vara möjligt för personer som är äldre än 85 år att genom en äldreboendegaranti själva bestämma när det är dags att flytta till ett trygghetsboende eller till ett boende för vård och omsorg.

Linköpingsmodellen för äldreomsorg utan biståndsbedömning

Valfriheten behöver stärkas även vad gäller innehållet i välfärdstjänsterna. Den som i dag får rätt till äldreomsorg blir enligt socialtjänstlagen (SoL) beviljad en specifik insats efter

¹⁹⁸Se exempelvis Socialstyrelsen (2012b) för en utvärdering av bl.a. kömiljarden.

biståndsbedömning. En del kommuner har dock börjat titta på modeller som går ut på äldreomsorg utan biståndsbedömning. Ett exempel är Linköpings kommun, där det är möjligt att vända sig direkt till utföraren – privat eller offentlig. Den så kallade ”Linköpingsmodellen” har efter utvärderingar visat sig vara mycket uppskattad av brukarna, men inte inneburit några ytterligare kostnader.¹⁹⁹ Modellen strider dock mot nuvarande bestämmelser i SoL varför en översyn av lagen krävs utifrån hur det kan bli möjligt för alla kommuner att erbjuda valfrihet över innehållet i äldreomsorgen.

Valfrihet inom LSS

Den grundläggande intentionen med lagen om stöd och service (LSS) är att vara en rättighetslag som ger personer med stora funktionsnedsättningar möjlighet att leva som andra. LSS och framförallt assistansreformen har blivit en frihetsreform för människor med omfattande funktionsnedsättningar. Den bygger på principen att de som behöver assistans ska ha makten att själva bestämma både vem som ska ge assistans och hur den ska utföras. För Centerpartiet är LSS en viktig reform att värna och utveckla.

Personer med ett assistansbehov över 20 timmar per vecka för grundläggande behov har i dag rätt till assistanssättning från Försäkringskassan. För denna grupp finns en stor mångfald av utförare av assistans att välja mellan, vilket ger möjlighet för den enskilda brukaren att styra över sin assistans.

När det gäller personer som har behov av 20 timmars assistans per vecka eller mindre är det kommunen som har ansvaret. I dagsläget har denna grupp inte samma valfrihet som den som får sin assistans från Försäkringskassan. Trots att möjligheten att välja en alternativ utförare finns, är timersättningen ofta så lågt satt att den inte räcker till att anlita någon annan assistans än den som erbjuds av kommunen. I praktiken innebär detta att en person som tidigare haft rätt till 25 timmars assistans men efter omprövning beviljas 20 timmar eller mindre, kan gå från att ha möjlighet att välja till en i stort sett obefintlig valfrihet. Centerpartiet anser därför att ersättningen för den kommunala assistansen bör ses över med utgångspunkt i hur den enskilda individens valfrihet ska kunna garanteras. För Centerpartiet är det självklart att alla brukare ska ges likvärdiga möjligheter att bestämma över sin assistans.

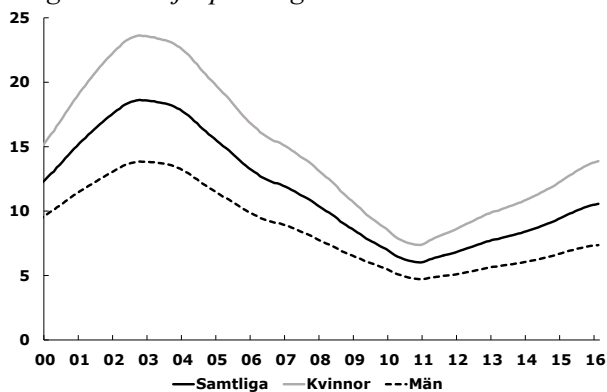
12.4 Färre sjukskrivningar och fler i arbete

Under de senaste åren har sjuktalen stigit kraftigt i Sverige. Antalet sjukpenningdagar per person var under mitten av 1990-talet cirka 12 dagar.²⁰⁰ Därefter ökade sjukpenningdagarna stadigt till över 23 dagar per person år 2003. I syfte att minska sjukfrånvaron och öka drivkrafterna och möjligheterna till omställning och arbete för dem i sjukförsäkringen genomförde alliansregeringen tidigt omfattande reformer av försäkringen. Exempelvis infördes rehabiliteringskedjan, den bortre tidsgränsen och rehabiliteringsgarantin. Som ett resultat av bland annat dessa reformer sjönk sjukpenningtalet till en av dess lägsta nivåer någonsin: 7,4 dagar per person i slutet av 2010. Sedan dess har dock sjuktalen åter börjat öka. Trenden är oroande, i synnerhet då sjuktalen historiskt uppvisat en stor trögrörlighet.

¹⁹⁹Socialstyrelsen (2008).

²⁰⁰Försäkringskassan (2016). Avser det nya sjukpenningtalet, d.v.s. antalet sjukpenningdagar per försäkrad person exklusive de med full sjuk- eller aktivitetsersättning.

Diagram 25. Sjukpenningtalet.

Källa: Försäkringskassan (2016).

Att minska antalet sjukskrivna är viktigt för den enskilde, som måste få stöd att hantera sin sjukdom och, i de fall där det är möjligt, få hjälp tillbaka till arbetsmarknaden. Det är likaledes viktigt för att säkra de offentliga finanserna.

Med ökande sjuktal följer ökande kostnader för sjukförsäkringen. År 2005 uppgick kostnaderna för sjukpenning, sjukersättning och aktivitetsersättning till totalt ca 112 miljarder kronor, varav nästan 40 miljarder kronor för sjukpenning. År 2010, innan sjuktalen började öka på nytt, uppgick motsvarande kostnad till 86 miljarder kronor totalt, varav cirka 20 miljarder kronor för sjukpenning.²⁰¹ Prognosen för år 2018 är att sjukpenningen kommer att innebära en kostnad på cirka 50 miljarder kronor, vilket motsvarar en ökning med 150 procent sedan 2010.²⁰² För att fortsatt säkra de offentliga finanserna är det därmed viktigt att bromsa och motverka ökningen av sjuktalen. Risken är annars att vi åter kommer att se en ohållbar kostnadsökning, där kostnaderna tränger undan andra viktiga reformer.

De stora variationerna i sjukfrånvaron kan inte enbart eller ens huvudsakligen härledas till förändringar i folkhälsan.²⁰³ De ökningarna vi sett i sjuktalen har därför inte sin grund i att människor har blivit sjukare i mycket högre grad. Snarare verkar sjukförsäkringens struktur och samhällets attityd till sjukskrivning vara viktigare för att förklara variationen. I och med detta kan även reformer av sjukförsäkringen bidra till minskad sjukfrånvaro, utan att för den delen behöva innebära betydande minskningar av försäkringsskyddet för de sjuka.

Snabbare vägar tillbaka till arbete

Regeringens avskaffande av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen bedöms komma att öka antalet sjukskrivna och minska arbetskraftsdeltagandet.²⁰⁴ Därtill väntas det öka de offentliga utgifterna med i storleksordningen 400 miljoner kronor.²⁰⁵

Centerpartiet anser att tydliga tidpunkter för kontroll och avstämning är fundamentala delar av en välfungerande sjukförsäkring. Snarare än att avskaffa den bortre tidsgränsen borde regeringen ha övervägt att tidigarelägga den. Därför kommer Centerpartiet i framtida budgetmotioner att föreslå att den bortre tidsgränsen återinförs.

För att stärka incitamenten till att återgå till arbete ytterligare har Centerpartiet även föreslagit att en karensdag införs efter de första två veckorna, då sjuklöneperioden tar slut.

Enklare att byta jobb

Vissa personer kan vara sjukskrivna och må dåligt just på grund av arbetet eller sin arbetssituation. Andra sjukskrivna personer klarar inte längre av sina tidigare arbetsuppgifter.

²⁰¹Ekonomistyrningsverket (2015).

²⁰²Hägglund & Johansson (2016).

²⁰³Försäkringskassan (2014), Hägglund & Johansson (2016), Jönsson m.fl. (2012), Nyman m.fl. (2002).

²⁰⁴Försäkringskassan (2015), Hägglund & Johansson (2016), Konjunkturinstitutet (2015b).

²⁰⁵RUT 2016:286.

För att dessa personer ska kunna återgå i arbete kan det därför även behövas stöd för att hitta ett nytt arbete.²⁰⁶ En del i detta är att öka rörligheten på arbetsmarknaden i stort genom att reformera trygghetslagstiftningen.²⁰⁷ Men även mer direkta åtgärder kan behövas, i synnerhet på kort sikt då rörligheten fortfarande kan förväntas vara låg.

Centerpartiet anser att ett system med jobbfixarpeng på sikt bör ersätta dagens Arbetsförmedling. Privata arbetsförmedlare utför då förmedlingen av arbeten och stödjer arbetslösa i utbyte mot en incitamentsbaserad ersättning. Inom ramen för en sådan jobbfixarpeng skulle även långtidssjukskrivna kunna erbjudas hjälp och stöd att byta jobb för att varaktigt komma tillbaka till arbete efter en längre sjukskrivning. Målgruppen är långtidssjukskrivna som redan har en anställning men som vill, och behöver, byta till ett nytt jobb. Det ska tydliggöras att det inte skulle innebära att det införs något nytt krav på att byta jobb.

13. Regeringens aviserade reformer

I följande avsnitt beskrivs Centerpartiets initiala och övergripande inställning till de av regeringen aviserade förändringarna, avseende såväl inkomster som utgifter, inför budgetpropositionen för 2017. Centerpartiet kommer i höstens budgetmotion att återkomma med slutgiltiga besked kring partiets inställning till de konkreta förslag som regeringen väljer att presentera.

Innehållet i regeringens vårproposition är i grunden otillräckligt för att möta de utmaningar som Sverige står inför. Det är anmärkningsvärt att regeringen valt att inte i större grad avisera reformer ämnade att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och säkra de offentliga finanserna.

Det är också värt att notera att regeringen fortsatt valt att inte presentera förväntade beteendeeffekter av sin politik, trots att regeringen i 2015 års vårproposition skrev att de ämnade återkomma med en sådan redovisning. Effekterna beskrivs i stället kvalitativt, vilket försvårar en konstruktiv debatt kring den förda politiken och dess avvägning mellan centrala målkonflikter.

Att regeringen valt att i första hand diskutera aviserade utgiftsökningar, trots att någon finansiering för dessa inte aviserats, är mycket olyckligt. Antingen betyder det att regeringen öppnar för att ytterligare försämra de offentliga finanserna genom lånefinansierade utgiftsökningar, eller så är det ett tecken på att regeringen försöker dölja hur de ämnar finansiera dessa utgiftsökningar.

13.1 Aviserade utgiftsförändringar inför budgetpropositionen för 2017

Regeringen har föreslagit förändringar som medför ökade utgifter för år 2017 med 390 miljoner kronor. En stor del av dessa härrör från utgifter som budgeterats för 2016, men som nu skjuts på framtiden för att klara utgiftstaket. Denna typ av tänjning av reglerna inom det finanspolitiska ramverket är riskabla. De riskerar att urholka förtroendet för ramverket och de offentliga finanserna.

Utöver skarpa och siffersatta förslag har regeringen valt att avisera att man ämnar öka statsbidraget till kommuner och landsting med 10 miljarder kronor från och med 2017. Centerpartiet värnar kommunsektorns finanser. Centerpartiet har dock också fastslagit två principer som är viktiga när denna typ av satsningar ska bedömas.

För det första bör andelen riktade statsbidrag minska, till förmån för mer generella statsbidrag. Det är därför oroande att regeringen prognostiserar en kraftig ökning av de riktade

²⁰⁶Även Socialförsäkringsutredningen (SOU 2006:86) betonar vikten av omställning till nytt arbete som ett medel för att få sjukskrivna att återgå i arbete.

²⁰⁷Utvärderingar av undantag från turordningsreglerna i LAS indikerar att sådana reformer kan minska sjukfrånvaron, se exempelvis Lindbeck m.fl. (2006) och Olsson (2007).

statsbidragens andel av de totala statsbidragen. För det andra bör den offentliga sektorns finanser stärkas. Det är således viktigt att ökade statsbidrag till kommunsektorn finansieras på ett ansvarsfullt sätt. Centerpartiet kommer därför att återkomma i höstens budgetmotion med vår samlade inställning till de generella statsbidragen till kommunerna.

Regeringen har, som beskrivs i nästkommande avsnitt, inte presenterat någon finansiering av de ökade statsbidragen. Att regeringen trots detta valt att göra statsbidragens nivå till ett huvudnummer i debatten om vårändringsbudgeten och vårpropositionen är därför anmärkningsvärt. Atingen betyder det att regeringen öppnar för att ytterligare försvaga de offentliga finanserna, eller att de medvetet är otydliga med finansieringen. Denna typ av otydlighet och osäkerhet försvårar en konstruktiv debatt kring regeringens finanspolitiska prioriteringar.

13.2 Aviserade inkomstförändringar inför budgetpropositionen för 2017

I budgetpropositionen för 2016 aviserade regeringen ett antal skatteförändringar från 2017, som också in-tecknades som finansiering av reformer. Bland dessa återfinns höjd marginals-katt i form av sänkt skiktgräns för statlig inkomstskatt, en förlängning av den tidsbegränsade nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar samt sänkt reklamskatt.

Centerpartiet motsätter sig regeringens sänkning av skiktgränsen, vilken innebär att 1,2 miljoner människor får höjd genomsnittlig skatt och att cirka 58 000 personer får kraftigt höjd marginals-katt. Denna skatteförändring kan i stor utsträckning förväntas leda till färre arbetade timmar och lägre långsiktig offentligfinansiell effekt än regeringen räknar med. Centerpartiet kommer i höstens budgetmotion att återkomma med en egen, mer generös och miljöstyrande, modell för beskattningen av förmånsvärdet för miljöbilar. Centerpartiet avvisar därför regeringens förslag på detta område. Centerpartiet har, inom ramen för en bred politisk överenskommelse, accepterat att reklamskatten sänks.

I 2016 års ekonomiska vårproposition aviseras också ett antal nya inkomstförändringar inför budgetpropositionen för 2017. Dessa sammanfattas i tabellen nedan:

Tabell 8. Offentligfinansiell effekt av regeringens aviserade inkomstförändringar i VÅP16 (mnkr).

Aviserade inkomstförändringar	2017
Skatt på kemikalier	2 438
Avdragsförbud för ränta på vissa efterställda skuldförbindelser etc.	1 330
Ändrad intäktsränta i skattekontot	730
Begränsad avdragsrätt vid representation	635
Höjd alkoholskatt	390
Begränsad uppräknings av den övre skiktgränsen för statlig inkomstskatt för 2017	125
Definition av beskattningsår för vissa punktskatter	12
Lika dieselskatt för båtar inom vattenbruk, skogsbruk och jordbruk	-1
Avdrag för klimatkompensation genom förvärv och borttagande av utsläppsätter	-5
Skattereduktion för reparation och underhåll av vitvaror	-190
Sänkt energiskatt på el för större datacenter, anpassning till unionens statsstödsregler, fortsatt nedsatt energiskatt i vissa delar norra Sverige m.m.	-210
Sänkt mervärdesskatt på mindre reparationer	-270
Införd möjlighet till undantag från skatteplikt avseende mervärdesskatt för företag med en omsättning på högst 30 000 kronor per år	-280
Sänkta arbetsgivaravgifter för enskilda näringsidkare i vissa fall	-410
Summa	4 294

Not: De offentligfinansiella effekterna är preliminära, då de beror av förslagets exakta utformning. Beräkningen av effekten av sänkt energiskatt m.m. utgår från att skatten för datacenter sänks, men exkluderar effekten av en förändrad återbetalningsgräns, som föreslås i SOU 2015:87, då det ej är klart hur regeringen ställer sig till denna förändring.

De aviserade inkomstförändringarna är långt ifrån tillräckliga för att finansiera regeringens satsning på ökade statsbidrag till kommunsektorn. De berättigade frågorna om hur dessa statsbidrag ska finansieras kvarstår således. Det faktum att höjda marginalsatser på sikt kan väntas leda till lägre intäkter än den statiska effekt regeringen räknar med ökar osäkerheten kring regeringens finansiering ytterligare. Därtill är det värt att notera att effekten av den förändrade intäktsräntan i skattekontot är temporär och därmed inte kan användas för att finansiera permanenta utgiftsökningar.

Centerpartiet är positivt inställt till ett antal av de aviserade förslagen, varav flera också föreslås av Centerpartiet i denna motion. Bland dessa återfinns förslagen om avdrag för klimatkompensation, skattereduktion för reparationer av vitvaror, sänkt energiskatt för datacenter, likformig beskattning av båtar inom vattenbruk, skogsbruk och jordbruk, ändrad intäktsränta i skattekontot och införd möjlighet till undantag från moms för företag med liten omsättning.

Ett antal av förslagen är dock otillräckliga. Det gäller särskilt förslaget om kemikalieskatt, som inte förefaller bli tillräckligt ambitiöst för att ta Sverige närmare målet om en giftfri vardag. Centerpartiet är också mycket negativt inställt till förslaget om att fler personer ska betala statlig inkomstskatt.

Centerpartiet kommer att återkomma med slutgiltiga besked kring regeringens förslag när dessa presenterats i budgetpropositionen för 2017.

14. Offentligfinansiella effekter

I denna motion har Centerpartiet presenterat viktiga reformförslag, stakat ut inriktningen för den framtida politiken samt definierat de ramar inom vilka politiken ska bedrivas de närmaste åren. Centerpartiet kommer i budgetmotionen för 2017 återkomma med mer detaljerade förslag på såväl utgifts- som inkomstsidan.

I tabellen nedan sammanfattas några av de i denna vårmotion aviserade reformförslagen. Det finns i den politiska debatten en olycklig sammanblandning mellan bra reformer och dyra reformer; att det är den som satsar flest skattekröner på ett område som också har den bästa politiken på det aktuella området. Centerpartiet kommer därför fortsatt att också föreslå viktiga strukturreformer, inte minst för arbets- och bostadsmarknaden, utan direkt offentligfinansiell effekt.

Tabell 9. Reformerna och finansiering.

Reformer	2017	2018	2019	2020	Kommentar
Fler företag – fler jobb					
Ingångsföretag	600	600	600	600	RUT 2015:2022 och egna beräkningar.
Utbyggt RUT	510	510	510	510	Prop. 2015/16:1, prop. 2014/15:100, RUT 2016:611, RUT 2016:574, SCB (2015) och egna beräkningar
<i>Summa</i>	<i>1 110</i>	<i>1 110</i>	<i>1 110</i>	<i>1 110</i>	
Ny giv på arbetsmarknaden					
Höjt lönetak för anställningsstöd till personer med funktionshinder	145	143	146	148	RUT 2016:196
<i>Summa</i>	<i>145</i>	<i>143</i>	<i>146</i>	<i>148</i>	
Grön tillväxt i hela landet					
Skattebefrielse för biodrivmedel	140	140	140	140	RUT 2016:536
Utbyggd laddinfrastruktur	150	150	150	150	
Dubblerat stöd till energilagring	50	50	50	0	
Nej till skatt på förnybart	5	5	5	5	Egna beräkningar
Förstärkt LOVA-bidrag	75	75	75	75	
<i>Summa</i>	<i>420</i>	<i>420</i>	<i>420</i>	<i>370</i>	
Världens modernaste landsbygd och grönaste städer					
Bredbandsmiljard	250	250	250	250	
<i>Summa</i>	<i>250</i>	<i>250</i>	<i>250</i>	<i>250</i>	
Trygg och nära rättspolitik					
Utökad polisutbildning och fler poliser	75	150	300	525	Polismyndigheten (2016)
Höjda löner för områdespoliser och återinförd beredskapspolis	190	190	190	190	Egna beräkningar
Förstärkt utredningsverksamhet, särskilt avseende vardagsbrottslighet	140	140	140	140	Egna beräkningar
<i>Summa</i>	<i>405</i>	<i>480</i>	<i>630</i>	<i>855</i>	
Summa reformer	2 330	2 403	2 556	2 733	

Tabell 9. Reformerna och finansiering (forts).

Finansiering					
Ny giv på arbetsmarknaden					
Mer jobbfokuserad a-kassa	1 700	1 700	1 700	1 800	RUT 2016:158
Enhetliga lönetak för anställningsstöd	1 315	1 463	1 512	1 546	RUT 2016:196 och RUT 2016:485
Färre och enklare anställningsstöd	971	1 081	1 115	1 134	RUT 2016:410, RUT 2016:196 och egna beräkningar.
Omprioritering från arbetsmarknadsutbildningar	376	376	376	376	RUT 2015:1510, Arbetsförmedlingen (2016b) och egna beräkningar
Summa	4 363	4 620	4 704	4 856	
Grön tillväxt i hela landet					
Skatt på fossil gas	200	200	200	200	RUT 2016:452
Summa	200	200	200	200	
Flyktingar i jobb och bostad					
Stödboende i stället för HVB-hem	528	1 922	3 424	4 032	RUT 2016:345 och egna beräkningar
Etableringslån	3 004	3 967	4 510	4 498	RUT 2016:241
Avskaffad rätt till efterlevandestöd för unga i HVB, stödboende eller familjehem	206	355	410	477	RUT 2016:708
Reformerad SoL för fler familjehemsplaceringar	50	110	150	150	RUT 2016:383
Summa	3 788	6 354	8 494	9 157	
Summa finansiering, exkl. migrations- och integrationsbesparingar	4 563	4 820	4 904	5 056	
Summa finansiering	8 351	11 174	13 398	14 213	
Effekt på finansiellt sparande (miljoner)	6 021	8 771	10 842	11 480	
Effekt exkl. migrations- och integrationsbesparingar	2 233	2 417	2 348	2 323	

15.Referenser

- Acemoglu, Daron & Shimer, Robert (2000), "Productivity gains from unemployment insurance", *European Economic Review*, Årg. 44, s. 1195–1224
- Ahmed, Ali (2015), "Etnisk diskriminering – vad vet vi, vad behöver vi veta och vad kan vi göra?", *Ekonomisk Debatt*, Årg. 43, Nr. 4
- Aiyar, Shekhar, Barkbu, Bergljot, Batini, Nociletta, Berger, Helge, Detragiache, Enrica, Dizioli, Allan, Ebeke, Christian, Lin, Huidan, Kaltani, Linda, Sosa, Sebastian, Spilimbergo, Antonio & Topalova, Petia (2016), "The Refugee Surge in Europe: Economic Challenges", *IMF Discussion Note*, 16/02
- Aldén, Lina och Hammarstedt, Mats. (2014), "Discrimination in the credit market? Survey based evidence of access to financial capital among self-employed immigrants", Working Paper 2014:2, Linnaeus University Centre for Labour Market and Discrimination Studies
- Angelov, Nikolay & Eliason, Marcus (2014), "The effects of targeted labour market programs for job seekers with occupational disabilities", IFAU, Working Paper 2014:27
- Arbetsförmedlingen (2016a), "Budgetunderlag 2017–2019"
- Arbetsförmedlingen (2016b), "Prognos för utbetalningar 2016–2020", 2016-02-19
- Arbetsförmedlingen (2016c), "Månadsstatistik", databas, tillgänglig via <www.arbetsformedlingen.se> [2016-04-15]
- Arbetsförmedlingen (2016d), "Subventionerade anställningar. Kartläggning ur ett bransch- och företagsperspektiv"
- Arbetsförmedlingen (2015a), "Arbetsmarknadspolitiska program. Årsrapport 2014", Arbetsförmedlingens Återrapportering 2015
- Arbetsförmedlingen (2015b), "Etablering av vissa nyanlända – statistik kring etableringsuppdraget. Uppdaterad översiktstabell med nyckeltal", 2015-09-01, Arbetsförmedlingens återrapportering 2015
- Arbetsförmedlingen (2015c), "Arbetsmarknadsrapport 2015"
- Arbetsförmedlingen (2015d), "Effektskattningar av arbetsmarknadspolitiska program – med fokus på personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga", Ura 2015:5
- Arbetsmarknadsdepartementet (2015), "Matchningsanställningen – nya vägar till jobb", A2015/881/A
- Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016), "Dags för större lönespridning?", Arbetsmarknadsekonomisk rapport
- Benmarker, Helge, Calmfors, Lars & Larsson Seim, Anna (2013), "Jobbskatteavdrag, arbetslöshetsersättning och löner", IFAU, Rapport 2013:10
- Bergh, Andreas (2014), "Utlandsföddas svårigheter på den svenska arbetsmarknaden – partiernas lösningar är otillräckliga", *Ekonomisk Debatt*, Årg. 42, Nr. 4
- Bergh, Andreas (2007), "Den kapitalistiska välfärdsstaten – om den svenska modellens historia och framtid", Ratio

- Birch Sørensen, Peter (2010), "Swedish Tax Policy: Recent Trends and Future Challenges", *Report to the Expert Group on Public Economics*, 2010:4
- BMAS (2006), "The effectiveness of Modern Services on the Labour Market. 2006 Report of the Federal Ministry of Labour and Social Affairs on the impact of the implementation of the proposals by the Commission for Modern Services on the Labour Market (not including basic security benefits for job-seekers)", Summary of the results
- Bokriskommittén (2014), "En fungerande bostadsmarknad – en reformagenda", tillgänglig via <www.bokriskommitten.se> [2016-03-13]
- Bouvard, Flore, Rambert, Laurence, Romanello, Lucile & Studer, Nicolas (2013), "How have the Hartz reforms shaped the German labour market?", *Trésor-Economics*, Nr. 110
- Boverket (2015a), "Reviderad prognos för byggbehovet av bostäder", artikel, 2015-10-19, tillgänglig via <<http://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/nyheter/reviderad-prognos-for-byggbehovet-av-bostader/>> [2016-03-12]
- Boverket (2015b), "Bostadsmarknadsenkäten 2015 i korthet", artikel, tillgänglig via <<http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsplanering/bostadsmarknaden/bostadsmarknadsenkaten-i-korthet/>> [2016-03-12]
- Boverket (2013), "Bostadsbristen och hyressättningssystemet – ett kunskapsunderlag", Marknadsrapport, November 2013, tillgänglig via <www.boverket.se> [2016-03-12]
- Brottsförebyggande rådet (2016), "Statistikdatabasen över anmälda brott", databas, tillgänglig via <www.bra.se> [2016-03-16]
- Calmfors, Lars, Forslund, Anders & Hemström, Maria (2002), "Does active labour market policy work? Lessons from the Swedish experience", IFAU, Working Paper 2002:4
- Card, David, Kluge, Jochen & Weber, Andrea (2010), "Active Labor Market Policy Evaluations: A Meta-Analysis", *NBER Working Paper Series*, Working Paper 16173, NBER
- Carling, Kenneth, Holmlund, Bertil & Vejsiu, Altin (2001), "Do Benefit Cuts Boost Job Finding? Swedish Evidence from the 1990s", *The Economic Journal*, Årg. 111, Nr. 474, s. 766-790
- de Luna, Xavier, Forslund, Anders & Liljeberg, Linus (2008), "Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare under perioden 2002-04", IFAU, Rapport 2008:1
- Department for Business, Innovation & Skills (2013). "Better regulation framework manual", tillgänglig via <www.gov.uk> [2016-03-28].
- Duffield, Colin (2008), "Report on the performance of PPP projects in Australia when compared with a representative sample of traditionally procured infrastructure projects", National PPP Forum – Benchmarking Study, Phase II
- Edström, Josefine (2015), "Vad kostar en akademiker? – En jämförelse av utbildningskostnaden för en svenskt utbildad och en invandrad akademiker", SACO, tillgänglig via <<http://www.saco.se/vara-fragor/rapporter/vad-kostar-en-akademiker/>> [2016-03-12]
- Ekberg, Jan (2009), "Invandringen och de offentliga finanserna", *Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi*, 2009:3
- Ekonomistyrningsverket (2016), "Prognos: Statens budget och de offentliga finanserna", april 2016, ESV 2016:32

Ekonomistyrningsverket (2015), "Rapport. Tidsserier, statens budget m.m. 2014", ESV 2015:49

Ekonomistyrningsverket (2014), Statliga myndigheters lokaler. Utveckling av lokalhyror och areor, *Analys 3*, ESV 2014:53

Energimyndigheten (2016a), "Bostäder och bebyggelse", artikel, 2016-03-11, tillgänglig via <<http://www.energimyndigheten.se/forskning-och-innovation/forskning/bostader-och-bebyggelse/>> [2016-03-16]

Energimyndigheten (2016b), "Energiläget i siffror 2016 (Excel)", databas, tillgänglig via <www.energimyndigheten.se> [2016-03-16]

Energimyndigheten (2016c), "Övervakningsrapport avseende skattebefrielse för flytande biodrivmedel under året 2015", *Analysavdelningen*, Dnr. 15-11667

Energimyndigheten (2015), "Transportsektorns energianvändning 2014", ES 2015:01

Engdahl, Mattias & Forslund, Anders (2015), "En förlorad generation? En ESO-rapport om ungas etablerings på arbetsmarknaden", *Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi*, 2015:3

Engström Stenson, Daniel (2015), "Nya direktiv för utsläppshandeln. Rätt riktning på guppig väg", *FORES Policy Paper*

Entreprenörskapsforum (2015), "Entreprenörskap i Sverige – nationell rapport 2015",

EU-kommissionen (2016a), "AMECO", databas, tillgänglig via <http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/> [2016-04-21]

EU-kommissionen (2016b), "Country Report Sweden 2016. Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances", *Commission Staff Working Document*

EU-kommissionen (2015), "Country Report Sweden 2015 - Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances", *Commission Staff Working Document*

Eurostat (2016a), "Employment by sex, age, professional status and occupation (1 000)", databas, tillgänglig via <<http://ec.europa.eu/eurostat>> [2016-03-12]

Eurostat (2016b), "Monthly minimum wages - bi-annual data (earn_mw_cur)", databas, tillgänglig via <<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>> [2016-03-25]

Eurostat (2016c), "Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Annual aggregated data (rounded) (migr_asyappctza)", databas, tillgänglig via <<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>> [2016-03-31]

Eurostat (2015), "Share of renewables in energy consumption up to 15% in the EU in 2013", *Renewable energy in the EU, newsrelease, 43/2015*, 2015-03-10

Fichtl, Anita (2015), "Mini- and Midi-Jobs in Germany. Effects of Marginal Employment on Unemployment", *FORES Policy Paper*, 2015:3

Finansdepartementet (2015), "Vissa punktskattefrågor inför budgetpropositionen 2016", *Lagrådsremiss*

Finanspolitiska rådet (2015a), "Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2015"

- Finanspolitiska rådet (2015b), ”Beräkningsunderlag – effekter på sysselsättningen av höjd ersättning i A-kassan”, *PM Finanspolitiska rådet*, Underlag till Svensk finanspolitik 2015
- Finanspolitiska rådet (2015c), ”Finanspolitiska rådet om flyktingkrisen och finanspolitiken”, pressmeddelande, 2015-12-21
- Finanspolitiska rådet (2008), ”Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2008”
- Finn, Dan (2011), ”Job Services Australia: design and implementation lessons for the British context”, Research report, Department for Work and Pensions, Nr. 752
- Flood, Lennart (2015), ”Skatter räknas, räkna med skatter”, *Ekonomisk Debatt*, Årg. 43, Nr. 5
- Flood, Lennart, Nordblom, Katarina & Waldenström, Daniel (2013), ”Dags för enkla skatter!”, Konjunkturrådets rapport 2013, SNS Förlag
- Forslund, Anders (2008), ”Den svenska jämviktsarbetslösheten – en översikt”, IFAU, Rapport 2008:17
- Forslund, Anders, Gottfries, Nils & Westermark, Andreas (2008), ”Prices, Productivity and Wage Bargaining in Open Economies”, *The Scandinavian Journal of Economics*, Årg. 110, Nr. 1, s. 169-195
- Forslund, Anders, Fredriksson, Peter & Vikström, Johan (2011), ”What active labor market policy works in a recession?”, IFAU, Working Paper 2011:2
- Forslund, Anders, Johansson, Per & Lindqvist, Linus (2004), ”Anställningsstöd – en väg från arbetslöshet till arbete?”, IFAU, Rapport 2004:17
- Forslund, Anders & Kolm, Ann-Sofi (2000), ”Active labour market policies and real-wage determination – Swedish evidence”, IFAU, Working Paper 2000:7
- Forslund, Anders, Liljeberg, Linus & von Trott zu Solz, Leah (2013), ”Arbetspraktik – en utvärdering och en jämförelse med arbetsmarknadsutbildning”, IFAU, Rapport 2013:4
- Forslund, Anders & Vikström, Johan (2011), ”Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt”, IFAU, Rapport 2011:7
- Fredriksson, Peter & Holmlund, Bertil (2003), ”Improving incentives in unemployment insurance: A review of recent research”, IFAU, Working Paper 2003:5
- Fredriksson, Peter & Söderström, Martin (2008), ”Do unemployment benefits increase unemployment? New evidence on an old question”, IFAU, Workings Paper 2008:15
- Företagarna (2016), ”Företagarnas undersökning om ägar- och generationsskiften 2015”
- Företagarna (2015), ”Småföretagsbarometern”, Riksrapport,
- Företagarna (2013), ”Ett jobb blir till”
- Försäkringskassan (2016), ”Ohälsomått”, Statistik & analys, tillgänglig via <https://www.forsakringskassan.se/wps/portal/statistik/statistik_och_analys2/Sjuk/ohalsomatt> [2016-04-06]
- Försäkringskassan (2015), ”Avskaffande av den borte tidsgränsen i sjukförsäkringen (DS 2015:17)”, Remissyttrande, Dnr 017224-2015

- Försäkringskassan (2014), ”Analys av sjukfrånvarons variation – väsentliga förklaringar av upp- och nedgångar över tid”, Socialförsäkringsrapport 2014:17
- Gartell, Marie, Gerdes, Christer & Nilsson, Petra (2013), ”Programeffekter 1996–2010”, Arbetsförmedlingen, Working Paper 2013:1
- Gautier, Pieter A. & van der Klaauw, Bas (2009), ”Institutions and labor market outcomes in the Netherlands”, Working Paper, IFAU, Nr. 2009:28
- Hartman, Laura & Svaleryd, Helena (2010), ”Hur stor är risken för bestående hög arbetslöshet?”, *Ekonomisk Debatt*, Årg. 38, Nr. 6
- Hattie, John (2009), ”Visible Learning: A synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement”, Routledge, London & New York
- Henrekson, Magnus & Sanandaji, Tino (2014), ”Beskattning av personaloptioner och innovativt entreprenörskap: Expertrapport till Företagsskattekommittén”, Bilaga 5 till Företagsskattekommitténs slutbetänkande, SOU 2014:40
- HM Revenue & Customs (2014), ”Enterprise Investment Scheme and Seed Enterprise Investment Scheme”, Commentary Note, tillgänglig via <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/390876/Commentary_EIS_SEIS_Dec_14_V3.pdf> [2015-06-22]
- Holmlund, Bertil & Söderström, Martin (2008), ”Hur påverkas inkomsterna av skatteförändringar?”, IFAU, Rapport 2008: 28
- Hopenhayn, Hugo A. & Nicolini, Juan Pablo (1997), ”Optimal Unemployment Insurance”, *Journal of Political Economy*, Årg. 105, Nr. 2, s. 412–438
- Hotell- och restaurangfacket (2014), ”Din lön”, hemsida, tillgänglig via <<http://www.hrf.net/din-lon>> [2016-03-25]
- Hägglund, Pathric & Johansson, Per (2016), ”Sjukskrivningarnas anatomi – en ESO-rapport om drivkrafterna i sjukförsäkringssystemet”, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2016:2
- IAF (2015), ”Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter (IAFFS 2015:3) om lämpligt arbete”, IAFFS 2015:3
- IFAU (2014), ”Höjd inkomstrelaterad ersättning i arbetslöshetsförsäkringen”, Remissvar, Dnr. 174/2014
- IMF (2016), ”World Economic Outlook: Too Slow for Too Long”, Washington, April
- IMF (2015), ”2014 Article IV Consultation – Staff Concluding Statement of the 2015 Article IV Mission”, *IMF Country Report*, Nr. 14/261
- IMF (2014), ”2014 Article IV Consultation – Staff Report; Press Release; and Statement by the Executive Director for Sweden”, *IMF Country Report*, Nr. 14/261
- Jacobi, Lena & Kluge, Jochen (2006), ”Before and After the Hartz Reforms: The Performance of Active Labour Market Policy in Germany”, *Discussion Paper Series*, IZA, Nr. 2100
- Jaffe, Adam B., Newell, Richard G. & Stavins, Robert N. (2000), ”Technological Change and the Environment”, NBER, Working Paper, Nr. 7970

Jahn, Elke J. & Ochel, Wolfgang (2007), "Contracting-out employment services: temporary agency work in Germany", *Journal of European Social Policy*, Årg. 17, Nr. 2, s. 125–138

Johansson, Per, Laun, Lisa & Palme, Mårten (2015), "Kan vi jobba tills vi blir 75? Vad säger mikrodata om hälsa och arbetskapacitet bland de äldre i arbetskraften?", IFAU, Rapport 2015:24

Johnsen, Julian V. & Løken, Katrine V. (2015), "Nordic family policy and maternal employment", *Nordic Economic Policy Review*, Nr. 2, s. 115-132

Jönsson, Lisa, Palme, Mårten & Svensson, Ingmar (2012), "Disability Insurance, Population Health, and Employment in Sweden", i D. A. Wise (red.), "Social Security Programs and Retirement around the World: Historical Trends in Insurance Participation and Reforms", University of Chicago Press, Chicago

Konjunkturinstitutet (2016a), "Prognosdatabasen", databas, tillgänglig via <www.konj.se> [2016-03-12]

Konjunkturinstitutet (2016b), "Konjunkturläget mars 2016"

Konjunkturinstitutet (2015a), "Konjunkturläget december 2015"

Konjunkturinstitutet (2015b), "Konjunkturläget juni 2015"

Konjunkturinstitutet (2015c), "Miljö, ekonomi och politik 2015"

Konjunkturinstitutet (2014a), "Lönebildningsrapporten 2014"

Konjunkturinstitutet (2014b), "Vissa inkomstskatte- och socialavgiftsfrågor inför budgetpropositionen för 2015", Dnr 2014-120-3.5.1

Konjunkturinstitutet (2013), "Konjunkturläget. December 2013"

Konjunkturinstitutet (2011), "Konjunkturläget. December 2011"

Konkurrensverket (2015), "Siffror och fakta om offentlig upphandling. Statistik om upphandlingar som genomförts under 2014", Rapport 2015:9

Konkurrensverket (2014), "Etablering och konkurrens bland vårdcentraler – om kvalitetsdriven konkurrens och ekonomiska villkor", Rapport 2014:2

Laun, Lisa (2012), "Om förhöjt jobbskatteavdrag och sänkta arbetsgivaravgifter för äldre", IFAU, Rapport 2012:16

Liljeberg, Linus, Sjögren, Anna & Vikström, Johan (2012), "Leder nystartsjobben till högre sysselsättning?", IFAU, Rapport 2012:6

Lind, Patrik & Westerberg, Alexander (2015), "Yrkehögskolan – vilka söker, vem tar examen och hur går det sedan?", IFAU, Rapport 2015:12

Lindbeck, Assar, Palme, Mårten & Persson, Mats (2006), "Job Security and Work Absence: Evidence from a Natural Experiment", *IFN Working Paper*, Nr. 660

Lundborg, Per, Vartiainen, Juhana & Zettergren, Göran (2007), "Den svenska jämviktsarbetslösheten: En översikt av kunskapsläget", Konjunkturinstitutet, Specialstudie nr.

- Läraryrket (2015), "Sverige behöver fler lärare", Perspektiv på läraryrket – lärarbrist
- Marx, Ive (2001), "Job subsidies and cuts in employers' social security contributions: The verdict of empirical evaluation studies", *International Labour Review*, Årg. 140, Nr. 1, s. 69-83
- Medlingsinstitutet (2016), "Urval av överenskommelser träffade under år 2013 med lägstlöner/minimilöner för 18 år och äldre", tillgänglig via <<http://www.mi.se/files/PDF-er/lagstlonerny.pdf>> [2016-03-25]
- Migrationsverket (2016a), "Årsredovisning 2015", Dnr 1.3.2-2016-25149
- Migrationsverket (2016b), "Verksamhets- och utgiftsprognos. Februari 2016", 2016-02-04, Dnr. 1.1.3-2016-18258
- Migrationsverket (2016c), "Asylsökande till Sverige 2000–2015", databas, tillgänglig via <<http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar.html>> [2016-04-14]
- Migrationsverket (2016d), "Asylsökande till Sverige 1984-1999", databas, tillgänglig via <<http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Oversikter-och-statistik-fran-tidigare-ar.html>> [2016-04-14]
- Migrationsverket (2014), "Pilotstudie av kommunernas kostnader och ersättningar för asylsökande", Dnr 2.2.1-2014-19583
- National Audit Office (2009), "Performance of PFI Construction", A Review by the Private Finance Practice, tillgänglig via <http://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2009/10/2009_performance_pfi_construction.pdf> [2016-03-24]
- Naturvårdsverket (2016), "Minskad förbrukning av plastbärkassar. Redovisning av regeringsuppdrag", skrivelse, 2016-03-21, Ärendenummer NV-08250-15
- Naturvårdsverket (2015a), "Importen av avfall till Sverige ökar", artikel, 2015-02-12, tillgängligt via <<https://www.naturvardsverket.se/Nyheter-och-pessmeddelanden/Pressarkiv/Nyheter-och-pessmeddelanden-2015/Importen-av-avfall-till-Sverige-okar-/>> [2016-03-17]
- Naturvårdsverket (2015b), "Avfallshantering", databas, tillgänglig via <<http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Avfallsbehandling/>> [2016-03-17]
- Naturvårdsverket (2015c), "Mål i sikte. Analys och bedömning av de 16 miljö kvalitetsmålen i fördjupad utvärdering", Volym 2, Rapport 6662
- Naturvårdsverket (2015d), "Nationella utsläpp och upptag av växthusgaser", databas, tillgänglig via <<http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser--nationella-utslapp/>> [2016-03-17]
- Neumark, David (2011), "Spurring Job Creation in Response to Severe Recessions: Reconsidering Hiring Credits", *NBER Working Paper Series*, Nr. 16866
- Nordström Skans, Oskar (2009), "Varför är den svenska ungdomsarbetslösheten så hög?", Rapport till Finanspolitiska rådet 2009/6
- NUTEK (2005), "Den första anställningen. Hinder och möjligheter för soloföretag att anställa en första person", Nutek R 2005:01

Nybyggarkommissionen (2014), ”En bostadspolitisk agenda för Sverige. 63 förslag för ökat byggande”, tillgänglig via <www.nybyggarkommissionen.se> [2016-03-13]

Nyman, Kjell, Palmer, Edward & Bergendorff, Sisko (2002), ”Den Svenska Sjukan – Sjukfrånvaron i åtta länder”, Ds 2002:49

OECD (2016a), ”Public expenditure of LMP by main categories”, Public expenditure and participant stocks on LMP, databas, tillgänglig via <www.stats.oecd.org> [2016-02-17]

OECD (2016b), ”NUP rates by place of birth and sex”, databas, tillgänglig via <<http://stats.oecd.org>> [2016-03-14]

OECD (2016c), ”Greenhouse Gas Emissions”, databas, tillgänglig via <<http://stats.oecd.org>> [2016-04-14]

OECD (2015a), ”OECD Economic Surveys: Sweden 2015”, OECD Publishing, Paris

OECD (2015b), ”Educations at a Glance 2015: OECD Indicators”, OECD Publishing

OECD (2015c), ”Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective”, tillgänglig via <<http://www.oecd.org/education/school/improving-schools-in-sweden-an-oecd-perspective.htm>> [2016-03-11]

OECD (2014a), ”Connecting People With Jobs. Activation Policies in the United Kingdom”, OECD Publishing

OECD (2014b), ”Education at a Glance 2014: OECD Indicators”, OECD Publishing

OECD (2014c), ”TALIS 2013 Results: An International Perspective on Teaching and Learning”, TALIS, OECD Publishing

OECD (2014d), ”OECD Environmental Performance Reviews: Sweden 2014”, OECD Publishing

OECD (2013a), ”International Migration Outlook 2013”, OECD Publishing

OECD (2013b), ”OECD Skills Outlook 2013: First Results from the Survey of Adult Skills”, OECD Publishing

OECD (2012), ”Activating Jobseekers: How Australia Does It”, OECD Publishing

OECD (2010), ”Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training – Germany”

OECD (2009), ”Taxation of SMEs: Key issues and policy considerations”, OECD Tax Policy Studies

Olsson, Martin (2007), ”Ökar anställningsskyddet sjukfrånvaron?”, *Ekonomisk Debatt*, Årg. 35, Nr. 2

Pavoni, Nicola & Violante, G.L. (2007), ”Optimal Welfare-to-Work Programs”, *Review of Economic Studies*, Nr. 74, s. 283–318

Polismyndigheten (2016), ”Polismyndighetens budgetunderlag 2017–2019”, Dnr. A383.968/2015, saknummer 979

Prop. 2015/16:100, ”2016 års ekonomiska vårproposition”

- Prop. 2015/16:1, ”Budgetpropositionen för 2016”
- Prop. 2014/15:100, ”2015 års ekonomiska vårproposition”
- Prop. 2013/14:100, ”2014 års ekonomiska vårproposition”
- Prop. 2013/14:134, ”Investeraravdrag”
- Prop. 2011/12:100, ”2012 års ekonomiska vårproposition”
- Prop. 2008/09:170, ”En sammanhållen svensk vattenpolitik”
- PWC (2010), ”Public-private partnerships: The US perspective”, At a glance, tillgänglig via <<http://www.pwc.com/us/en/capital-projects-infrastructure/publications/public-private-partnerships.jhtml>> [2016-03-24]
- Regnér, Johan (2014), ”Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare med funktionsnedsättning, 1999-2006”, IFAU, Rapport 2014:13
- Riksbanken (2016), ”Penningpolitisk rapport. Februari 2016”
- Riksbanken (2015), ”Finansiell stabilitet 2015:2”
- Riksrevisionen (2015), ”Regional anpassning av arbetsmarknadsutbildning – vilka hänsyn tas till arbetsmarknadens behov?”, RiR 2015:22
- Riksrevisionen (2014), ”Att tillvarata och utveckla nyanländas kompetens – Rätt insats i rätt tid?”, RiR 2014:11
- Riksrevisionen (2013), ”Ett steg in och en ny start – hur fungerar subventionerade anställningar för nyanlända?”, RiR, 2013:17
- Riksrevisionen (2012), ”Regelförenkling för företag – regeringen är fortfarande långt från målet”, RiR 2012:6
- Ruist, Joakim (2015), ”Refugee immigration and public finances in Sweden”, *Working Papers in Economics*, Nr. 613, Göteborgs universitet
- RUT 2016:708, ”Efterlevandestöd”, Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:574, ”Kostnadsberäkning för en förändring av RUT-avdraget”, Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:611, ”RUT-avdrag äldre”, Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:536, ”Offentligfinansiella effekter energiskatt”, Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:452, ”Nedsättning av energiskatt på naturgas som fordonsbränsle”, Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:425, ”Effekt på arbetsmarknaden”, Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:410, ”Anställningsstöd”, Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:383, ”Boendelösning för ensamkommande”, Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:345, ”Boendeform för ensamkommande barn”, Rapport från utredningstjänsten

- RUT 2016:286, "Tidsgränsen i sjukförsäkringen", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:243, "Asylsökande och nyanlända som har god man", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:241, "Etableringsersättningen", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:196, "Offentligfinansiella effekter arbetsmarknadspolitiska program", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:158, "Arbetslöshetsersättningen", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:144, "Återställning av jobbskatteavdragets konstruktion", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:37, "Andel flyktingar i arbete", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:2118, "Statliga myndigheter", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:2052, "Riktade statsbidrag som staten ger till kommunsektorn", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:2022, "Statistik små företag", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:1510, "Arbetsmarknadsutbildningar", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:1434, "Energiåtervinning avfall", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:1409, "Samhällsorientering till vissa nyanlända invandrare", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:1294, "Slopade arbetsgivaravgifter", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:513, "Antal småföretag", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:220, "Företag utan kollektivavtal", Rapport från utredningstjänsten
- Ryner, Elin (2015), "Fördelningseffekterna av sex förslag ur budgetpropositionen för 2015", Rapport till Finanspolitiska rådet, 2015/3
- SCB (2016a), "Många utrikes födda i RUT-företag", *Välfärd*, Nr. 1/2016, s. 13–17
- SCB (2016b), "Befolkningen 15–74 år (AKU) efter kön, ålder och arbetskraftstillhörighet. Månad 2005M04 - 2016M01", databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2016-03-15]
- SCB (2016c), "BNP från användningssidan (ENS2010), försörjningsbalans efter användning. År 1980 – 2015", databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2016-03-22]
- SCB (2016d), "Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2015", Information om utbildning och arbetsmarknad, Rapport 2016:1
- SCB (2016e), "Påbörjade nybyggda bostadslägenheter. Kvartalsvis", tillgänglig via <www.scb.se> [2016-04-14]
- SCB (2015), "Basfakta företag enligt Företagens ekonomi efter näringsgren SNI 2007. År 2000-2013", Företagens ekonomi, databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2016-03-10]

- Selin, Håkan & Pirttilä, Jukka (2011), "Tax Policy and Employment: How Does the Swedish System Fare?", Uppsala Center for Fiscal Studies, Working Paper, 2011:2
- Sibbmark, Kristina (2014), "Arbetsmarknadspolitisk översikt 2013", IFAU, Rapport 2014:20
- Skatteverket (2015), "Skatter i Sverige. Skattestatistisk årsbok 2015", SKV 152, Nr. 18
- Skatteverket (2011), "Om RUT och ROT och VITT och SVART", Rapport 2011:1
- Skedinger, Per (2011a), "Effects of Increasing Minimum Wages on Employment and Hours: Evidence from Sweden's Retail Sector", *IFN Working Paper*, Nr. 869
- Skedinger, Per (2011b), "Employment consequences of employment protection legislation", *Nordic Economic Policy Review*, Nr. 1/2011
- Skedinger, Per (2008a), "Effekter av anställningsskydd – vad säger forskningen?", SNS Förlag, Stockholm
- Skedinger, Per (2008b), "Sweden: A Minimum Wage Model in Need of Modification?", *IFN Working Paper*, Nr. 774
- Skingsley, Cecilia (2014), "Hushållens skulder under lupp", anförande vid Sabos finansdag, 8 maj 2014, tillgänglig via
<http://www.riksbank.se/Documents/Tal/Skingsley/2014/tal_Skingsley_140508_sve.pdf>
[2016-03-12]
- Skolinspektionen (2013), "Studie- och yrkesvägledning i grundskolan", *Kvalitetsgranskning*, Rapport 2013:5
- Skolverket (2013), "It-användning och it-kompetens i skolan", Rapport 386
- Socialstyrelsen (2012a), "Tillståndet och utvecklingen inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Lägesrapport 2012", Artikelnummer 2012-2-2
- Socialstyrelsen (2012b), "Vårdgaranti och kömiljard – uppföljning 2009-2011", Artikelnummer 2012-5-16
- Socialstyrelsen (2008), "Brukarinflytande i praktiken – exempel från äldreomsorg", Artikelnr 2008-126-25
- SOM-institutet (2015), "Förtroendet för Arbetsförmedlingen", SOM-rapport 2015:2
- SOU 2016:23, "Beskattning av incitamentsprogram"
- SOU 2015:104, "Långtidsutredningen 2015", Huvudbetänkande
- SOU 2015:95, "Migration, en åldrande befolkning och offentliga finanser", Bilaga 6 till Långtidsutredningen 2015, författad av Flood, Lennart & Ruist, Joakim
- SOU 2015:87, "Energiskatt på el. En översyn av det nuvarande systemet", *Betänkande av Utredningen om sektorsneutral och konkurrenskraftig energiskatt på el*
- SOU 2015:35, "Service i glesbygd"
- SOU 2015:30, "Kemikalieskatt - Skatt på vissa konsumentvaror som innehåller kemikalier"
- SOU 2015:21, "Mer trygghet och bättre försäkring"

- SOU 2015:15, ”Attraktiv, innovativ och hållbar – en strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring”
- SOU 2013:25, ”Åtgärder för ett längre arbetsliv”
- SOU 2012:31, ”Sänkta trösklar – högt i tak. Arbete, utveckling, trygghet”, Betänkande av FunkA-utredningen
- SOU 2011:11, ”Långtidsutredningen 2011”, Huvudbetänkande
- SOU 2009:62, ”Skatt på fluorerande växthusgaser”
- SOU 2006:86, ”Mera försäkring och mera arbete”
- SOU 1993:16, ”Nya villkor för ekonomi och politik”, Ekonomikommisionens förslag
- Spector, Susanne (2015), ”Hög sysselsättning och låg arbetslöshet – Ett nationalekonomiskt perspektiv på arbetsmarknaden”, *Samhällsekonomska analys*, juni 2015, Svenskt Näringsliv
- Statskontoret (2016), ”Statliga myndigheters lokalisering. Ett samlat underlag”, 2016:8
- Statskontoret (2015), ”Utvärdering av stöd för yrkesintroduktionsanställningar. Delrapport”, 2015:22
- Statskontoret (2012), ”Etableringen av nyanlända. En uppföljning av myndigheternas genomförande av etableringsreformen”, 2012:22
- Statskontoret (2011), ”Subventionerade anställningar. En kartläggning”, 2011:34
- Statskontoret (2008), ”De nya insatserna för funktionshindrade inom arbetsmarknadspolitiken – en utvärdering av trestegsmodellen”, 2008:9
- Svenskt Näringsliv (2016), ”Rekrytering – när teknikutveckling och digitalisering förändrar jobben”, Rekryteringsenkäten 2016
- Svensson, Ronny & Lindström, Mikael (2013), ”Beskattning av förmånsbilar”, Underlagsrapport 7 till SOU 2013:84 Fossilfrihet på väg
- Sveriges Kommuner och Landsting (2015), ”Behov av regeländringar med anledning av flyktingsituationen”, pm, 2015-12-16
- Säkerhetspolisen (2015), ”Säkerhetspolisens Årsbok 2014”
- Tatsiramos, Konstantinos & van Ours, Jan C. (2011), ”Arbetsmarknadseffekter av arbetslöshetsförsäkringens utformning”, Bilaga 9 i SOU 2011:11, ”Långtidsutredningen 2011”
- Tergeist, Peter & Grubb, David (2006), ”Activation Strategies and the Performance of Employment Services in Germany, the Netherlands and the United Kingdom”, *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, Nr. 42
- Tillväxtverket (2014), ”Förutsättningar för konkurrenskraftiga företag. Företagens villkor och verklighet 2014”
- Trafikverket (2015), ”Utbyggnadsstrategier och förhandlingsunderlag för höghastighetsjärnvägar”, Underlag till Sverigeförhandlingen, Publikation 2015:241
- von Hagen, Jürgen (2005), ”Political Economy of Fiscal Institutions”, *GESY Discussion Paper*, Nr. 149

Vårdföretagarna (2015), "Privat vårdfakta 2015", tillgänglig via <<https://www.vardforetagarna.se/fakta-och-debatt/rapporter-och-publikationer/privat-vardfakta-2015>> [2016-03-11]

Winterhager, Henrik, Heinze, Anja & Spermann, Alexander (2006), "Deregulating Job Placement in Europe: A Microeconomic Evaluation of an Innovative Voucher Scheme in Germany", *Labour Economics*, Årg. 13, Nr. 4, s. 505–517

Världsbanken (2016), "Doing Business 2016"

Världsbanken (2014), "Sweden's Business Climate: Opportunities for entrepreneurs through improved regulation"

Världsbanken (2007), "Designing a tax system for micro and small businesses: Guide for practitioners"

YA-delegationen (2016), "Matris över vissa branschers krav på ålder och förkunskaper", tillgänglig via <<http://www.ya-delegationen.se/ya-anstallningar/allmant-om-ya-anstallningar/>> [2016-03-04]

Zetterberg, Lars, Burtraw, Dallas, Engström Stensson, Daniel, Paulie, Charlotte & Roth, Susanna (2014), "En guide till Europas utsläppshandel", FORES, tillgänglig via <www.fores.se> [2016-03-17]

Östh, Johan (2015), "Stat och regioner driver avfolkning och överhettning", artikel, tillgänglig via <<http://equipop.kultgeog.uu.se/Press.pdf>> [2016-03-16]

Annie Lööf (C)

Emil Källström (C)

Anders W Jonsson (C)

Daniel Bäckström (C)

Ulrika Carlsson i Skövde (C)

Fredrik Christensson (C)

Staffan Danielsson (C)

Eskil Erlandsson (C)

Johan Hedin (C)

Peter Helander (C)

Ola Johansson (C)

Per-Ingvar Johnsson (C)

Johanna Jönsson (C)

Helena Lindahl (C)

Per Lodenius (C)

Kerstin Lundgren (C)

Rickard Nordin (C)

Annika Qarlsson (C)

Kristina Yngwe (C)

Solveig Zander (C)

Anders Åkesson (C)

Per Åsling (C)